SCRIERI ✳ **Traduceri** ✳ **21**
de Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE

„RUGAȚI-VĂ NEÎNCETAT."

FILOCALIA

SFINTELOR NEVOINȚE ALE DESĂVÂRȘIRII

12

Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă

FILOCALIA

Volumul 12

FILOCALIA

sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși

Volumul 12

CUVIOSUL ISAIA PUSTNICUL

Douăzeci și nouă de cuvinte

Traducere din greceşte, introducere şi note de
Preotul Profesor Dr. DUMITRU STĂNILOAE

TIPĂRIT CU BINECUVÂNTAREA
PREAFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE ORTODOXĂ
BUCUREŞTI - 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Filocalia sau Culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi, care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvârşi / trad. din greceşte, introd. şi note de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae ; tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. - Bucureşti : Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, 2008-2017
12 vol.
ISBN 978-973-616-111-7
Vol. 12. : Cuviosul Isaia Pustnicul : Douăzeci şi nouă de cuvinte. - 2017.
ISBN 978-973-616-522-1
I. Stăniloae, Dumitru (trad.) (ed. şt.)

248.1
276
821.14'02-97=135.1(082)

© 2017

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC
ŞI DE MISIUNE ORTODOXĂ

ISBN 978-973-616-522-1

CUVÂNT ÎNAINTE

Ca idoma celorlalte texte filocalice, *Cuvintele* Avvei Isaia Pustnicul au ca temă centrală *râvna de a dobândi desăvârşirea*. Cel ce îşi supune întreaga fiinţă străduaniilor ascetice, renunţând la cele lumeşti, este numit monah sau călugăr. Aşadar, acesta, în trup material fiind, petrece în treapta, rânduiala şi starea fiinţelor netrupeşti.

Primii călugări creştini sunt cunoscuţi ca „Părinţii pustiei", iar spaţiul în care, începând cu secolul al III-lea, s-au format primele comunităţi monahale creştine este deşertul egiptean (de-a lungul văii Nilului).

Isaia Pustnicul a vieţuit şi el în deşertul Egiptului în a doua jumătate a secolului al V-lea şi, mai apoi, a plecat în deşertul Gaza. Strămutarea în Palestina ajunsese o obişnuinţă printre monahii din Egiptul secolelor al IV-lea şi al V-lea, mai ales după anul 434, când a avut loc a doua pustiire a aşezărilor monahale din Sketis din pricina prigoanelor.

Înainte de perioada în care a trăit Avva Isaia, din nevoi practice - ce urmăreau îndrumarea începătorilor în viaţa monahală şi întărirea lor pe calea nevoinţei prin pilde demne de împlinit, răspunsuri la frământările lor şi sfaturi duhovniceşti -, se înfiripase deja ceea ce astăzi numim literatură hagiografică. Părinţii duhovniceşti le transmiteau prin viu grai ucenicilor apropiaţi îndrumări, poveţe privind vieţuirea

monahală, istorisiri din viața unor Bătrâni (părinți îmbunătățiți), reguli monahale, dar și date de ordin istoric, pe care unii fii duhovnicești le așterneau în scris și le comunicau mai departe. Urmând tradiția, așa a procedat și Avva Isaia, încredințându-i ucenicului său apropiat, Petru, răspunsurile la frământările ucenicilor și pildele vrednice de urmat din viața pustnicilor îmbunătățiți care îi precedaseră.

Deși sfaturile duhovnicești ale Avvei Isaia Pustnicul nu diferă mult de cele ale Părinților anteriori, *Cuvintele* sale ne descoperă și câteva caracteristici proprii, care oglindesc un curent nou în viața duhovnicească a mănăstirilor din Gaza. Astfel, îi îndeamnă pe ucenici (pustnici sau mireni) să se străduiască să înlăture carnea păcatului și să îmbrace trupul înnoit în Hristos („Cuvântul al XVII-lea", „Cuvântul al XXI-lea"), le dă povețe originale cu privire la cât să doarmă, la felul în care să se comporte la masă, la ascultări, pe cale cu alți frați, în vizită la alți frați și în relațiile cu duhovnicul sau cu ceilalți membri ai comunității, sugerându-le să arate multă delicatețe; îi îndeamnă să urce pe Crucea lui Hristos, nu doar să poarte crucea proprie („Cuvântul al VIII-lea"). Avva Isaia este printre puținii Părinți ai perioadei de început a monahismului care accentuează importanța ajutorului Sfântului Duh în înaintarea duhovnicească (importanța harului, „Cuvântul al XIX-lea"). Adesea, el îl atenționează pe nevoitor să nu se bazeze pe faptele sau străduințele sale, ci pe mila și ajutorul lui Dumnezeu. Îndrumările sale privind controlul respirației în timpul rugăciunii probează existența printre anahoreți a practicii

isihaste, care premerge înfloririi acesteia în secolele al XIII-lea şi al XIV-lea, fiind o dovadă atât a vechimii, cât şi a continuităţii rugăciunii isihaste în Ortodoxie.

Avva Isaia le încredinţează destinatarilor *Cuvintelor* sale tezaurul de înţelepciune al Părinţilor din veacurile anterioare. El este astfel atât compilator al sfaturilor şi rânduielilor monahale moştenite de la aceştia (spre exemplu, citează des pe Sfântul Antonie cel Mare şi pe Sfântul Pahomie), cât şi autentic autor şi îndrumător duhovnicesc. *Cuvintele* sale sunt un adevărat *„praktikos"* - ghid practic de vieţuire ascetică. Regăsim în cuprinsul lor îndrumări privind împletirea *rugăciunii cu rucodelia şi meditaţia asupra textelor Sfintei Scripturi* (mai ales asupra *Psalmilor*), împlinirea poruncilor, ascultarea de un Bătrân, *care să-l îndrume, să-i dea sfat şi ajutor în încercări.* Importanţa *Cuvintelor* o adevereşte Pavel Everghetinul (secolul al XI-lea), care citează nu numai din sfaturile Părinţilor de dinaintea Avvei Isaia, ci şi din ale celui din urmă.

Despre acest volum, care încheie monumentala colecţie românească de texte patristice *Filocalia sfintelor nevoinşe ale desăvârşirii*, ctitorul ei, traducătorul inspirat al acesteia, Părintele Dumitru Stăniloae, se exprima astfel: „Dumnezeu mi-a ajutat să închei traducerea în limba română a *Filocaliei* cu *o operă de cea mai mare forţă duhovnicească* (*subl.n.*), plină de sfaturi concrete întemeiate pe o experienţă reală, o carte de forţa învăţăturilor Părinţilor pustnici din *Pateric*, trăitori în pustiurile Egiptului. *Cred că a fost voia lui Dumnezeu* (*subl.n.*) ca *Filocalia* românească,

începută cu o scriere atribuită Sfântului Antonie cel Mare, să se încheie cu o operă a unui pustnic care a trăit în aceleaşi pustiuri egiptene curând după moartea lui Antonie (anul 355). Prin aceasta se arată că *viaţa duhovnicească ce urmează pilda lui Hristos este aceeaşi în toate timpurile, fiind susţinută de acelaşi Duh Sfânt al lui Hristos* (*subl.n.*)." (p. 9)

Binecuvântăm aşadar, cu bucurie, apariţia acestei noi ediţii a volumului al XII-lea al *Filocaliei* româneşti, care cuprinde cele *Douăzeci şi nouă de cuvinte* ale Avvei Isaia, traduse în limba română de vrednicul de pomenire Părinte profesor Dumitru Stăniloae, pentru a le fi tuturor - clerici, credincioşi mireni sau monahi - sprijin şi pildă pe calea împlinirii poruncilor lui Dumnezeu şi a dobândirii desăvârşirii, a Împărăţiei lui Dumnezeu.

† DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Scurtă introducere

Dumnezeu mi-a ajutat să închei traducerea în limba română a *Filocaliei* cu o operă de cea mai mare forță duhovnicească, plină de sfaturi concrete întemeiate pe o experiență reală, o carte de forța învățăturilor Părinților pustnici din *Pateric*, trăitori în pustiurile Egiptului. Cred că a fost voia lui Dumnezeu ca *Filocalia* românească, începută cu o scriere atribuită Sfântului Antonie cel Mare, să se încheie cu o operă a unui pustnic care a trăit în aceleași pustiuri egiptene curând după moartea lui Antonie (anul 355). Prin aceasta se arată că viața duhovnicească ce urmează pilda lui Hristos este aceeași în toate timpurile, fiind susținută de același Duh Sfânt al lui Hristos.

În prologul său la prima ediție, monahul Augustin aduce dovezi serioase că scrierea de față este a lui Isaia Pustnicul, care trăia pe la anul 370 în pustiurile Egiptului, și nu a lui Isaia monofizitul, care s-a împotrivit Sinodului de la Calcedon (451 - *n.ed.*), iscălind „Henoticonul" împăratului Zenon în 482, și care a murit pe la anul 488.

Textul acestor *Douăzeci și nouă de cuvinte* nu l-am avut la îndemână în anul 1947, atunci când am publicat la Sibiu cele 27 capete, în vol. I din *Filocalia* românească. Și, neavând la îndemână nici „Prologul" monahului Augustin, care l-a editat, împreună cu alți patrologi (O. Bardenhewer, G. Florovski) am adoptat teza lui G. Krüger că autorul a fost un monah monofizit. Ne declarăm acum de acord cu părerea monahului Augustin.

Dar chiar textul acestor „Cuvinte" ne arată că ele nu au putut proveni decât de la un autor care peregrina prin pustiurile Egiptului. Ele cuprind sentințe de subtile analize și descrieri de stilul celor din *Patericul* egiptean și intercalări de dialoguri asemenea celor din acel *Pateric*. Aceasta arată că pustnicia acelor Părinți nu era totală. Așa este și pustnicia Avvei Isaia, autorul scrierii de față. Fiecare Bătrân stătea într-o chilie cu unul sau doi ucenici și se vizitau unii pe alții, ca să învețe unul de la altul. Preocuparea principală a scrierii este să-i învețe pe frați să depășească orice egoism al mândriei în relațiile dintre ei, urmând pilda lui Hristos, Care vrea ca monahul să părăsească orice patimă, având în suflet frica neîncetată de Dumnezeu și smerita cugetare produsă de ea. Mânăstirile de obște au apărut puțin mai târziu, ca și cele idioritmice sau cu viață de sine, în chilii din aceeași mânăstire.

Publicăm acum această operă principală a Avvei Isaia, care este o lucrare de mare densitate și finețe duhovnicească ce izvorăște dintr-o experiență autentică și nu se resimte de aderarea autorului la amintitul document promonofizit al împăratului Zenon.

Înainte de textul „Cuvintelor" reproducem atât „Prologul" monahului Augustin la prima ediție (publicată la Ierusalim, în 1911, de către monahul Augustin din Ierusalim, după un manuscris din biblioteca Patriarhiei de acolo), cât și „Prologul" învățatului monah athonit Teoclit Dionisiatul la ediția a doua (publicată de Sotirios Schinas la Volos, în 1962). „Prologul" monahului Augustin cuprinde prețioase alte fragmente din opera Avvei Isaia și unele știri din viața lui, care precizează natura conținutului acestei lucrări.

Monahul Augustin dă şi preţioase note la subsolul scrierii, în care arată unele împrumuturi făcute de Avva Isaia din Părinţii anteriori, ca Antonie şi Pahomie, şi multele împrumuturi făcute din ea de autorii ulteriori, îndeosebi de Pavel Everghetinul. Din aceste note nu reproducem decât foarte puţine. Am dat în schimb multe note proprii, încercând să explicăm pentru cititorii de astăzi unele dintre învăţăturile Avvei Isaia.

Pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE

PROLOG LA PRIMA EDIȚIE
(cu unele pasaje prescurtate)

de monahul Augustin

În primele veacuri ale Creștinismului, potrivit Evangheliei, lepădarea a toată plăcerea pricinuită de lume și lupta împotriva necazurilor trupului s-au socotit ca mijloace spre desăvârșirea morală a omului. Mulți dintre creștinii de atunci, mișcați de râvna dumnezeiască să ajungă la desăvârșire, vindeau avuția lor: fie că o puneau în vistieria comunității, fie că o împărțeau săracilor[1] cu mâinile proprii. Și, trăind după aceea în înfrânare și curăție, se dăruiau cu totul rugăciunii și meditării asupra dumnezeiești Scripturi. Cei ce viețuiau astfel se numeau „nevoitori" (asceți)[2]. Origen († 254) a scris că cei mai mulți creștini se nevoiau în feciorie neîncetată[3]. Clement († 220) numește pe oamenii aceștia „aleșii aleșilor"[4]. Irineu († 202), Dionisie din Alexandria († 264), Epifanie († 403) mărturisesc că trăiau câte două sau trei zile în post și se ocupau cu rugăciunea. Se nevoiau în

---

1. „Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor, și vei avea comoară în ceruri" (*Matei* 19, 21). Și la Apostol: „Îmbrăcați-vă în Domnul nostru Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre poftă" (*Romani* 13, 14); „Ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca, nu cumva, propovăduind altora, să mă fac eu însumi netrebnic" (*I Corinteni* 9, 27).

2. Eusebiu al Cezareii, *Istoria bisericească*, II, 17.

3. *Contra lui Celsus*, Cartea 7, 48, în: *PG* 11, 1492.

4. *Care bogat se va mântui*, 36, în: *PG* 9.

particular în cetăți şi sate şi în cadrul comunității, neplecând din casele lor. Iar în prigoane, fie că erau secerați ca spicele fiind împodobiți cu cununa muceniciei, fie că se risipeau, depărtându-se de prigonitorii lor. Iar după ce trecea prigoana, se readunau şi fiecare „se nevoia în particular"[5]. În Liturghia atribuită lui Clement, cei ce sub numele de „nevoitori vieţuiau în feciorie şi curăție" formau o ceată distinctă în Biserică pe la sfârşitul veacului al IV-lea, şi se apropiau de împărtăşirea cu Sfintele Taine după clerici.

Când însă au cunoscut din experiență că este cu neputință dobândirea virtuții în mijlocul lumii şi al rudeniilor[6], s-au îndepărtat în pustiuri, ca să se predea acolo exclusiv slujirii lui Dumnezeu; s-au numit retraşi (anahoreți), pustnici, monahi. Dintre nevoitorii (asceții) care vieţuiau, în primele veacuri ale Creştinismului, în feciorie şi curăție - ceea ce se consideră ca primul stadiu al monahismului - s-au desprins nevoitorii (asceții) pustiei, numiți anahoreți[7]. Dar ei se deosebeau de primii, deoarece aceia se nevoiau în țara şi în mijlocul celor apropiați lor, pe când aceştia în pustie, într-o asceză aspră. Şi acesta este al doilea stadiu al vieții monahale. În sfârşit, unii dintre cei retraşi au mers la pustnicii care s-au distins

5. „Fiecare dintre cei vechi, zice Antonie cel Mare, după sfârşitul prigoanei se nevoia în particular" (*Vieţile Sfinților*, 14 mai).

6. „A întrebat Avva Isaia pe Avva Macarie, zicând: «Spune-mi un cuvânt». Şi îi spuse lui: «Fugi de oameni şi te vei mântui»" (*Pateric*, ediția grecească; monahul Augustin). În româneşte: „Pentru Avva Macarie Egipteanul", 26, Cozia, 1930, p. 138.

7. Retragerea din lume se numea şi „înstrăinare", pe care Avva Isaia o vede ca prima luptă („Cuvântul al XVII-lea"; *cf. Scara*, „Cuvântul al III-lea").

în virtute şi înțelepciune şi, supunându-se regulii acelora, au format cete care au dat naştere vieții schitice, din care mai târziu a apărut monahismul de obşte. Astfel, viața monahală singuratică s-a schimbat în viață de obşte, şi acesta este stadiul ei final.

Despre începutul vieții monahale există multe păreri. Unii spun că-şi are începutul în Evanghelie, alții văd pe Sfântul Ilie Tesviteanul ca întâiul care a dat pildă vieții monahale, pe când alții văd ca atare pe Sfântul Ioan Botezătorul şi pe Sfinții Apostoli. Alții, iarăşi, văd cauza vieții monahale în prigoana închinătorilor la idoli împotriva creştinilor. Dar există şi părerea că viața monahală îşi are începutul la primii creştini din Ierusalim. Poate că, în prigoana lui Dioclețian (303), scrierile despre ei ale scriitorilor bisericeşti s-au ars sau s-au pierdut. De aceea lipsesc dovezile clare şi sigure despre existența monahilor înainte de Constantin cel Mare. Alții văd ca începători ai acestei vieți pe terapeuții care trăiau dincolo de țărmul mării (Marea Roşie?). Unul dintre cercetătorii de mai aproape de noi[8] socoteşte că cei mai vechi monahi creştini, închişi în chilii şi comunicând cu cei de afară printr-o singură fereastră, sunt simpli imitatori ai închinătorilor la idoli care trăiau închişi în templul lui Serapis din Memfis. Dar simpla asemănare în modul de viețuire a asceților creştini şi a asceților închinători la idoli închişi nu este un temei suficient pentru a pretinde cineva că există o relație de origine, strânsă şi nedespărțită, între aceştia şi aceia. Altul socoteşte că viața monahală îşi are înce-

8. Weingarten, *Despre rânduielile monahale*, Lipsca, 1907 (monahul Augustin).

putul din budism. Dar, deşi e cunoscut că înainte de monahii creştini au existat nu numai inşi singuratici care practicau o asceză în religia lor naţională, ci şi grupuri - ca esenienii şi terapeuţii, totuşi ştiinţa a recunoscut că viaţa monahală creştină s-a născut cu totul independent de manifestările similare din perioada precreştină.

Tradiţia priveşte ca întemeietor al vieţii creştine retrase sau pustniceşti pe Pavel Tebeul care, fugind de prigoana lui Deciu (240-251) şi fiind încă tânăr, a plecat în pustie, vieţuind acolo până după vârsta de nouăzeci de ani. El e socotit primul locuitor în pustie. Dar cel care a strămutat nevoinţa (asceza) din sat în pustie şi a pus început vieţii monahale reale este Antonie (250-355). Iar când, începând cu anul 305, a primit să rămână cu el cei mai mulţi monahi care se strânseseră în jurul său, s-au format mai multe mânăstiri. El le-a condus pe toate şi aşa s-a constituit viaţa schitică. Viaţa monahală s-a răspândit repede în Egipt, care a devenit vestit pentru aceasta.

Pustia Nitriei, pentru firea ei sălbatică, a atras curând atenţia monahilor. Cel dintâi locuitor cunoscut al ei este Ammun (veacul al IV-lea), numit mai apoi Nitriotul. El s-a aşezat în această pustie, căci înlăuntrul muntelui Nitria nu erau încă mânăstiri, şi a dus o viaţă îmbunătăţită, între Sketis (Schit) şi muntele numit Nitria, douăzeci şi doi de ani[9]. Locul acesta s-a numit mai târziu „chilii", din pricina chiliilor împrăştiate ale pustnicilor[10]. La o distanţă de jumătate de zi sau de noapte se afla pustia sketică, unde se ducea o viaţă

9. Sozomen, *Istoria bisericească*, Cartea a VI-a, cap. 31.
10. Sozomen, *Istoria bisericească*, Cartea a VI-a, cap. 31.

monahală în cea mai sălbatică singurătate. Sălbăticia sketică era atât de înfiorătoare, că numai privirea la ea îngreuna sufletul cu o tristețe de moarte. Numai cu ajutorul stelelor se putea înainta prin nisipul ei. Viața monahală s-a extins repede în pustiul Nitriei.

Nu se știe când s-a născut Avva Isaia. Dacă dăm crezare unei povestiri nepublicate, atribuită lui Avva Isaia Tebeul, vom accepta că patria lui era Teba (dintr-o epistolă a episcopului Ammoniu către Teofil al Alexandriei). Vedem că era contemporan cu Avva Orsisie († 376), urmașul Sfântului Pahomie, care a trăit în timpul lui Atanasie cel Mare. Din lipsă de informații, nu se știe nici la ce vârstă a intrat în viața monahală, nici nu se cunosc alte fapte din viața lui. Însă, din unele povestiri salvate de Paladie și din titlurile bibliotecii noastre, ne vom sili să clarificăm întrucâtva cele privitoare la Avva Isaia.

Cel ce venea la viața monahală în Schit îmbrăca schima monahală fie asistat de presbiterul (preotul) schitului, fie de virtuosul Bătrân căruia i se supunea și de la care învăța practicarea virtuților. Mulți însă plecau și la Bătrânii ce se remarcau în viața virtuoasă și ascultau de învățătura lor, păzind cu evlavie sfaturile și învățăturile lor. A merge la Bătrâni și a fi sfătuiți de ei era o regulă a vechilor Părinți[11]. Unii se duceau și de zece ori pe lună la Bătrâni virtuoși, folosindu-se de învățăturile lor[12].

---

11. „A întrebat un frate pe un Bătrân, zicând: «E bine să mergi la Bătrâni și să te liniștești?» Zise lui Bătrânul: «A merge la Bătrâni era regula vechilor Părinți»" (*Codicele sinaitic* 448, sec. al XI-lea, f. 295 a; monahul Augustin).

12. „A spus Avva Pimen că Avva Pafnutie zicea că în toate zilele vieții Bătrânilor se ducea de două ori pe lună la ei" (*Patericul*,

Potrivindu-se acestui obicei, Isaia a mers la Avva Macarie şi l-a întrebat, zicând: „Spune-mi un cuvânt". Şi spuse lui Bătrânul: „Fugi de oameni!" Zise lui Avva Isaia: „Ce este a fugi de oameni?" Iar Bătrânul îi răspunse: „A şedea în chilia ta şi a-ţi plânge păcatele tale"[13]. Altă dată, povesteşte însuşi Isaia: „Şezând eu odată aproape de Avva Macarie, au venit şapte fraţi de la Alexandria, ispitindu-l şi zicând: «Spune-ne nouă, părinte, cum să ne mântuim». Iar eu, luând un caiet şi şezând deoparte, am scris cele ce ieşeau de pe buzele lui"[14]. Şi a mers şi la Avva Silvan, ca să audă învăţăturile aceluia. Altă dată, războit de gânduri murdare, s-a dus la Avva Pimen, remarcat în virtute. Şi l-a întrebat despre acestea. Acesta îi spuse: „Precum un dulap plin de haine, de le uită cineva, se mucezesc, aşa şi gândurile, dacă nu le întrebuinţăm trupeşte, dispar cu vremea sau se mucezesc"[15]. Toţi monahii lucrau şi se hrăneau prin ostenelile lor. Şi unii, secerând „în timpul verii, îşi adunau grâul care le era de ajuns, dar dădeau şi altor monahi"[16]. Alţii făceau „frânghii din crengi de finic" cu care, împletindu-le, alcătuiau coşuri. Nu erau opriţi însă să facă şi alte feluri de lucruri de mână. Astfel, în *Pateric* se vorbeşte şi de caligrafi care trăiau în schit.

Fiecare anahoret pleca şi vindea lucrul său de mână în sate şi cetăţi[17]. Şi, întorcându-se, aducea cu sine

---

ediţia grecească; monahul Augustin). *Patericul* (aici: „Pentru Avva Pafnutie", 3) se găseşte în: *PG* 65, 71-440 (*n. ed.*).

13. *Patericul*, ediţia grecească (monahul Augustin); ediţia de la Cozia, p. 138.

14. *Patericul*, ediţia grecească (monahul Augustin).

15. *Patericul*, ediţia grecească (monahul Augustin).

16. Sozomen, *Istoria bisericească*, Cartea a VI-a, cap. 28.

17. Deci anahoretul sau pustnicul nu era un monah retras pentru lungă vreme dintre oameni.

cele de trebuință traiului. Se aflau însă unii oameni din lume care, primind lucrul de mână vândut de monahi, le aduceau cele trebuincioase şi îi scuteau de a umbla prin lume. Privitor la lucrul de mână al lui Isaia şi la dieta celor din schit, s-a păstrat următoarea povestire a lui Paladie: „A venit odată Avva Ahila la chilia Avvei Isaia în schit şi l-a aflat mâncând. Punea în blid sare şi apă. Văzându-l Bătrânul că ascundea aceasta înapoia coşului, îi zise: «Spune-mi, ce mănânci?» Acela îi răspunse: «Iartă-mă, Avva, că am tăiat crengi şi le-am pus să ardă şi am luat în gura mea pâine cu sare[18] şi mi s-a uscat gâtlejul de arsură şi nu s-a dus pâinea în jos. De aceea, a trebuit să iau puțină apă cu sare, ca să o pot mânca. Iartă-mă!» Şi zise Bătrânul: «Veniți să vedeți pe Isaia mâncând zeamă în schit! De voieşti să mănânci zeamă, mergi în Egipt!»"[19]

Avva Isaia locuia probabil aproape de Avva Amoi. La început, după sosirea lui acolo, l-a întrebat: „Cum mă vezi acum?" I-a zis Isaia: „Ca pe un înger, părinte". Iar după ce i-a arătat lipsurile ca unui începător, l-a întrebat Avva Amoi mai târziu iarăşi: „Cum mă vezi acum?" Iar el îi spuse: „Ca pe satana; chiar de-mi spui cuvânt bun, îl primesc ca pe o sabie"[20].

În epoca aceea, monahii, stăpâniți de entuziasm pentru viața în pustie, se retrăgeau în cele mai îndepărtate pustietăți, ca să slujească acolo lui Dumnezeu

18. „Spunea Ioan Colov că, mâncând părinții din schit pâine şi sare, aveau putere pentru lucrul de mână" (*Patericul*, în: *PG* 65, 213). „Veni odată un episcop la un frate din schit, care-l duse la chilia lui şi, punându-i înainte pâine şi sare, i-a spus: «Iartă-mă, domnule, că nu am altceva ce să-ți dau!»" (*Codicele sinaitic* 448, sec. al XI-lea, f. 153; monahul Augustin).

19. *Patericul*, în: *PG* 65, 124 (monahul Augustin).

20. *Patericul*, ediția grecească (monahul Augustin).

în liniște și nevoință aspră. Îi susținea în aceasta viața aspră (înaltă) a unor părinți și ideea că în pustie se dobândește ușor virtutea. De vom atribui lui Isaia al nostru o povestire considerată a lui Isaia Tebeul, aflată printre fragmentele din *Cuvintele* lui, vom admite că și el a plecat în pustie și, aflându-se acolo, i s-a întâmplat următorul lucru, pe care mai târziu l-a povestit el însuși fraților, spre folosul lor.

„Acela (Isaia Tebeul) a spus: Șezând eu în pustia cea mai dinlăuntru înainte cu douăzeci și trei de ani, a venit un frate la mine și, spălându-mi picioarele, a început să vorbească și să-mi spună: «Voiesc, Avva, să locuiesc și eu în pustia aceasta». Și i-am zis: «De poți răbda, poți să înaintezi». Și acestea i le-am spus cu limba, dar cu inima l-am judecat. Iar după plecarea lui, m-am ridicat ca să mă rog și am ajuns ca într-un extaz și am văzut un bărbat înfricoșător la chip, cu fața strălucitoare, având o suliță de foc în mână și zicându-mi: «Spune, bătrâne, cine a făcut cerul și pământul, întărindu-le?» Și i-am răspuns: «Dumnezeu». Și iarăși îmi spuse: «Cine a măsurat cerul cu palma și pământul cu pumnul (*cf. Isaia* 40, 12)? Cine a pus munții pe cântar și dealurile în cumpănă (*cf. Isaia* 40, 12)? Cine a atârnat tăria și a strâns-o fără să o lege? Cine a pecetluit marea și a pus frâu adâncului fără sfârșit? Cine a atârnat norii și le-a poruncit să poarte apele? Cine a făcut soarele și a alcătuit luna și a dat strălucire stelelor? Cine a albit zăpada și cristalul? Cine golește norii și-i face să poarte apele și să se verse pe fața întregului pământ? Cine a adunat vânturile și le-a închis într-o palmă nestăpânită? Cine cercetează inimile și pătrunde rărunchii (*cf. Psalmii* 7, 9) și gândurile, și descoperă

șoaptele, vede adâncurile, și privește cele din întuneric?» Și i-am zis: «Singur Dumnezeu». Și-mi spuse: «Știi că Dumnezeu este Cel ce judecă drept și dă fiecăruia după faptele lui (*cf. Romani* 2, 6)?» Și i-am răspuns: «Da, cu adevărat, știu». Și mi-a zis: «De știi aceasta, cum ai judecat în inima ta pe fratele care a venit la tine?» Și i-am spus: «Am greșit cerului și înaintea lui Dumnezeu și înaintea ta, și, iată, îți dau drept chezașă pe Sfânta și atotlăudata Născătoare de Dumnezeu că nu voi mai aluneca în astfel de greșală». Și-mi zise: «Ai semănat amărăciune în inima ta, pune mâna și secer-o trei ani». Și l-am văzut plecând la izvorul de unde am băut și a lovit apa cu sabia de foc. Și mi-am revenit în mine însumi și, plângând cu amar, am mers la izvor și am gustat apa amară. Și de câte ori gustam din ea, îmi aminteam de cuvântul îngerului și ziceam întru mine: «Iată, ai semănat amărăciune, secer-o cu mâna». Și am făcut aceasta trei ani, plângând și îndurerându-mă. Și, după trei ani, s-a îndulcit apa și am cunoscut că a făcut Domnul milă cu mine. Și de aceea vă spun vouă că nu este ceva mai rău decât a vorbi de rău și a judeca pe aproapele. Căci cei ce săvârșesc desfrânare, înțelegând aceasta, știu că păcătuiesc și adeseori vin la pocăință. Dar cei ce judecă cu greu vin la cunoștința de ei înșiși"[21].

Iarăși, nu se știe când a luat (Isaia) pe Petru ca ucenic. Din „Cuvântarea a XXV-a" vedem că acela a scris Avvei Isaia, care-l sfătuise cele spre mântuire înainte de a veni la viața monahală. Poate la începutul lepădării lumii și a conviețuirii cu Avva Isaia i s-au

21. *Codicele* 113 din Colecția Patriarhiei din Ierusalim, f. 66 v (monahul Augustin).

întâmplat următoarele: „A spus Avva Petru, ucenicul Avvei Isaia: «Şezând eu odată la masă cu părintele meu Isaia şi cu alţi oarecare Bătrâni, din lucrarea diavolului, am râs. Şi văzându-mă Avva Isaac, egumenul schitului, zise Avvei Isaia: Mustră pe ucenicul tău, căci va cădea în mâinile dracilor. Fiindcă râsul se naşte din lipsa fricii. Şi mai ales la masă, când şedem înaintea ochilor lui Dumnezeu şi sfinţii îngeri stau şi luptă pentru noi, cum nu suntem datori să lăcrimăm şi să suspinăm şi să nu ne ruşinăm mâncând mâncările celor necuvântătoare noi, care suntem cuvântători şi ar trebui să ne aflăm în dulceaţa raiului, pentru stăpânirea pe care ne-a dat-o Dumnezeu (peste ele), dar acum, pentru neascultare, ne-am înrudit cu animalele neînţelegătoare şi ne-am asemănat lor (*cf. Psalmii* 48, 12 şi 21), mâncând[22] hrana asemănătoare păşunii? Monahul care şade la masă şi mănâncă şi bea fără teamă şi necugetând la cele ce mănâncă nu se disprețuieşte pe sine şi nu-şi judecă propria conştiinţă, zicând: Cum eu, smeritul şi ticălosul, nevrednic de cer şi de pământ, mănânc pâine şi legume, şi mulţi sfinţi şi drepţi, nevoitori şi pustnici, flămânzind şi însetând şi lipsiţi de îmbrăcăminte, nu mănâncă nici pâine, iar eu, nenorocitul, mănânc mâncăruri fierte, trebuind să mănânc praf şi cenuşă?

---

22. Dumnezeu priveşte la noi cu grijă deosebită când mâncăm, pentru că hrănirea trupului este o mai mare ispită de a cădea în poftele trupeşti. Atunci ne stau şi îngerii mai mult împrejur, luptând cu demonii care atunci ne ispitesc mai mult. Când mâncăm, ne apropiem mai mult de animalele neînţelegătoare. Adam şi Eva, înainte de cădere, stăpâneau peste toate (animale, produsele naturii). După căderea în păcat, şi lucrurile au prilejul de a ispiti pe oameni, aşa cum şi animalele îi pot stăpâni.

Căci monahul care şade la masă şi nu se roagă cu mintea, ci vorbind şi grăind orice cuvânt, este trupesc şi nu duhovnicesc. Iar cel ce râde la masă s-a despărțit de Dumnezeu şi Dumnezeu de el. Şi rugăciunea lui nu e primită şi ostenelile lui sunt nefolositoare»".

Din povestirea următoare, needitată, vedem că, în afară de Petru, Avva Isaia a luat şi un alt ucenic, Elisei. În această povestire vom afla unele informații despre schit, unele amănunte despre Avva Isaia, puține despre viața în Schit, ca şi despre obştea din Alexandria. „Ne-a povestit nouă Avva Elisei: Fiind eu mai tânăr, am slăbit până aproape de moarte. Iar tatăl meu era mereu lângă mine şi chema în tot ceasul pe doctori, făgăduindu-le multe, de mă vor tămădui. Iar doctorii, ostenindu-se mult, n-au putut alunga boala. La urmă, au spus părintelui meu: «Acest tânăr va muri în trei zile». Iar tatăl meu, auzind acestea de la doctori, rugându-se cu multe lacrimi, a alergat la biserica Sfântului Marcu Evanghelistul şi a aflat înlăuntrul bisericii, cum zicea, pe un monah foarte bătrân, şezând pe un scaun. Acesta, văzând pe părintele meu întristat, a zis: «Ce-ți este, domnule Procopie? Pentru ce eşti tulburat?» Îi spuse lui tatăl meu: «Numele celui ce ți s-a arătat îți este cunoscut. La fel, şi pricina (întristării lui)». Şi-i spuse Bătrânul: «Să mergem până la casa (lui)». Deci venind, Bătrânul m-a cercetat şi i-a zis tatălui meu: «Adu pe consoarta ta aici» - căci era maica mea foarte iubitoare de Hristos şi de monahism, iar tatăl meu foarte urâtor de monahi. Şi zise către tatăl meu: «Trei lucruri cere Dumnezeu de la tine şi, de le vei păzi, îți va dărui viața lui». Şi spuse tatăl meu: «Chezaş îmi este Sfântul Marcu Evanghelistul că le voi

păzi». Şi îi zise (Bătrânul): «Iată, ai nouăsprezece ani de preacurvie şi, preacurvind, ai spurcat patul soţiei tale şi de aceea pe toţi copiii tăi i-a predat Dumnezeu morţii înainte de vreme. Al doilea lucru: să nu predai pe acest tânăr căsătoriei, ci fă-l monah. Al treilea: să nu mai ai comuniune cu arienii şi teodosienii»[23]. Şi a zis tatăl meu: «Voi păzi cuvintele tale în toate zilele vieţii mele». Şi făcând Bătrânul o rugăciune pentru mine, în trei zile m-am făcut sănătos şi apoi am rămas trei ani în casa tatălui meu. Şi, plecând (acela), tatăl meu m-a logodit cu nepoata căpeteniei oraşului (primarului) Augustalin. Şi, pregătind tatăl meu cele ale căsătoriei, s-a întâmplat că fata a căzut sub tulburarea unui drac cumplit, fiind chinuită rău şi fără milă. Părinţii fetei şi tatăl meu au căutat şapte luni să o ducă peste tot prin biserici, la doctori şi la vrăjitori. La sfârşit, luând-o, au dus-o, după părerea generală, la Avva Macarie[24], mergând şi eu şi tatăl meu cu ea. Şi, luând Bătrânul untdelemn şi rugându-se pentru ea, a poruncit mamei ei să o ungă cu untdelemn de la cap până la unghii. Fiind unsă ea, a început dracul să strige: «Sunt ars, sunt ars!» şi, ieşind din fată, s-a lipit de mine înşeptit, chinuindu-mă cumplit.

Fiind eu chinuit de demon treizeci de zile, veni Bătrânul care vorbise şi înainte tatălui meu şi mă ridicase şi din boală. Văzându-l, tatăl meu a fugit de

23. Poate este vorba despre erezia teodotienilor, care aveau ca iniţiator pe un anume Teodot, care spunea că Hristos a fost simplu om (*cf.* Eusebiu, *Istoria bisericească*, XXVIII, 6).

24. Acest Avvă Macarie este Macarie Egipteanul, care „a făcut atâtea vindecări şi a scos atâţia draci, că ar fi nevoie de o scriere separată pentru a le descrie" (Socrate, *Istoria bisericească*, Cartea a IV-a, cap. 23).

cl. Şi, luându-mă Bătrânul în chilia lui şi rugându-se toată noaptea în genunchi, alungă pe drac din mine. Şi, tăindu-mi părul capului şi îmbrăcându-mă cu o haină de lână şi peri de cămilă, m-a predat Avvei Isaia. Bătrânul avea şi alt ucenic, cu numele Petru. Făcând deci la el şapte luni, tatăl meu, auzind despre mine, a trimis patru slugi cu opt cămile încărcate cu tot felul de mâncăruri şi fructe, dar mi-a trimis şi o scrisoare. Primind eu scrisoarea şi citind-o, am început să plâng. Văzând Avva Isaia scrisoarea în mâinile mele, ridicându-se, a răpit-o din mâinile mele şi a rupt-o. Iar cu supărându-mă, Bătrânul a început să mă certe în faţa slugilor trimise de tatăl meu. Din ceasul acela s-a năpustit asupra mea dracul urii şi n-am mai putut nici să-l văd, nici să aud glasul lui, ci-l priveam ca pe Caron[25] şi cuvintele lui le aveam ca pe nişte săgeţi şi ca pe nişte cuţite cu două tăişuri.

Iar el stând la rugăciune şi la privegheri, îl blestemam şi, din multa ură şi multa scârbă pe care le aveam faţă de el, de multe ori mă ridicam noaptea să-l ucid, dar mă temeam de Petru, celălalt ucenic al lui. Iar Bătrânul nu înceta să mă înveţe şi să mă sfătuiască şi uneori mă mângâia, alteori mă şi certa. Iar apropiindu-mă de Sfânta Împărtăşanie, mă împiedica şi mă alunga, certându-mă. Mă scotea şi de la masă, zicând: «Nu vei mânca până nu vei spune: Am greşit, iartă-mă!» Iar eu, făcând cele contrare, furam pe ascuns mâncare. Când el se ruga, eu şedeam, când priveghea, eu

25. Caron, personaj din mitologia greacă, luntraşul care îi trecea râul Styx pe cei decedaţi, conducându-i spre Hades (tărâmul morţilor), dacă îşi puteau plăti călătoria. De aceea, exista tradiţia ca în gura celor decedaţi să se pună un ban pentru plata lui Caron (*n. ed.*).

dormeam, când el citea, eu grăiam lucruri deşarte, când el plângea, eu râdeam. Văzându-mă demonul în toate ascultător de el, a început să-mi arate şi vise şi năluciri împotriva Bătrânului. Iar eu, cel umilit, am început să mă încred şi să-mi însuşesc gândurile urâte, rele şi întinate, care curgeau în inima meu şi mă tulburau împotriva Bătrânului.

Au început deci să mă tulbure dinlăuntru aceste gânduri, iar dracii din afară să mă mişte spre iuţime, mânie, supărare şi duşmănie, şi dracul mândriei, mai bine zis al pierzaniei, să-mi fie învăţător. Ba am început şi eu să învăţ cele ce mă învăţa el în ascuns, adică să le scot la arătare şi să le vestesc înaintea tuturor. Căci, stăpânit de supărare, ziceam către mine însumi: «Cine este acest înşelător şi fătarnic, acest impostor, acest om de rând căruia eu, care sunt dintr-o mare cetate şi dintr-un neam mare şi din părinţi nobili, atât de bogaţi, şi având atâtea slugi, m-am făcut simbriaş, mai bine zis îi slujesc ca un rob, turnându-i apă pe mâini, făcut unealtă care cară apă şi adună lemne, când trebuia să-mi slujească el mie, nu eu lui? Câte supărări şi amărăciuni, necazuri şi întristări, certuri şi osândiri n-am primit de la el? Cât m-a făcut să flămânzesc, să însetez, să priveghez, să dorm pe jos, cât m-a disprețuit, cu câte rele nu m-a împovărat?» Şi acestea învăţându-mă demonul, mă mâniam mai mult şi mă socoteam nedreptăţit şi pătimind multe rele. Şi-mi spunea gândul: «Ieşi de la acel blestemat, şezi într-o chilie ca toţi părinţii, căci acesta nu este monah, ba nici măcar creştin».

Din aceste gânduri începeam iarăşi să văd în vis pe Bătrânul că dansează cu femei şi joacă împreună

cu etiopienii. Şi, crezând acestora, mă întăream în convingerea că e duşmanul lui Dumnezeu şi prietenul dracilor. În afara schitului, ca la cinci stadii, se afla un templu elin (păgân) şi în mijlocul lui stătea o statuie de marmură, iar Bătrânul avea obiceiul să iasă sâmbăta din schit şi să meargă la acel templu şi să plângă. Se aflau acolo şi chipuri de idoli păgâni. Şi demonul îmi arătă în vis nu o dată, ci de multe ori, că Bătrânul jertfeşte şi se închină idolilor. Iar eu, presupunând că visele sunt adevărate, în ceasul când Bătrânul obişnuia să iasă şi să meargă la acel templu, prefăcându-mă, am ieşit din chilie şi am căzut pe față înlăuntrul templului, în spatele unei rămăşițe de zid. Şi văd pe Bătrân intrând şi o femeie înaintea lui şi, venind ea, am văzut cum se ruga şi se închina idolului şi, după ce a isprăvit rugăciunea, am văzut că Bătrânul, venind, s-a închinat chipului de animal, a sărutat femeia şi a plecat spre schit, iar femeia, în jos[26].

Acestea privindu-le de şapte ori în ascuns şi crezându-le ca sigure, am început să şed în afara chiliei şi spuneam pe ascuns fraților ce veneau spre a se folosi de la Bătrân: «Fraților, Avva acesta este prin fire un desfrânat şi un închinător la idoli; de ce vă lăsați înşelați, venind la el?» Şi am făcut aceasta patru luni, grăind către monahii ce veneau la Bătrân, şi pe măsură ce eu mă sileam să-i împiedic, aceia, din puterea harului lui Dumnezeu, veneau tot mai mulți la Bătrân. Văzând aceasta eu, care mă socoteam smerit, m-am lăsat de lucrul acesta şi mi-am înălțat mâinile la cer, zicând: «Doamne, dă-mi răbdare!» Şi socoteam eu, netrebnicul şi ticălosul, că rabd pe nedrept şi că

26. Acestea le vedea petrecându-se în vis, sau şi le nălucea.

practic o virtute şi, suspinând, ziceam: «Slavă Ţie, Dumnezeule, de la ce cinste la ce necinste am ajuns, şi cum eram şi ce am ajuns!», şi plângeam.

Iar Bătrânul, văzându-mă, zicea: «Fiule bun, curăţeşte-ţi inima, smereşte-ţi gândurile, doreşte smerenia lui Hristos, disprețuieşte mândria, ia aminte la tine!» Grăind el acestea, eu mă mâniam şi mă tulburam şi simţeam cuvintele lui ca săgeţi care mă răneau. Când şedeam cu el la masă, simţeam mâncărurile răspândind un miros rău şi mă ruşinam, căci trebuia să le vomez nu numai o dată, ci de două ori şi de mai multe ori. De aceea, mă ridicam de la masă. Iar gândul care mă tulbura înlăuntru nu înceta să-mi spună: «Ieşi din casa acestui bătrân şi, de se poate, şi din schit. Căci, privind pe bătrânul acesta, nu te vei mântui». Şi-mi ziceam: «Pentru ce sufăr acestea? Când mă aflam în lume, nu curveam, nici nu preacurveam, nici nu furam, nici nu omoram». Şi îmi spunea gândul, mai bine zis demonul, «Cu dreptate pătimeşti: ai supărat pe tatăl tău şi pe mama ta, pe rudeniile şi prietenii tăi. Acum ai lăsat pe sfinţii părinţi şi ai venit şi te-ai însingurat la acest impostor, săvârşitor de rele şi nemilostiv şi neruşinat». Acestea spunându-mi-le demonul, eu, pretinsul smerit şi păcătosul, mă aflam gata să consimt cu gândurile acestea rele şi ticăloase.

Şi, cufundat în întuneric, socoteam că sunt în lumină şi, socotind că vieţuiesc ca un monah, eram al satanei, şi, în loc să mă critic şi să mă osândesc, criticam şi judecam pe robul lui Dumnezeu.

Aflându-mă în această tulburare a gândurilor, s-a întâmplat să-mi scrie tatăl meu: «Mama ta moare, vino să o vezi înainte de a muri». Spun deci Avvei Petru: «Mă

duc cu adevărat să văd pe mama mea». Plecând, fratele spuse Bătrânului. Iar Bătrânul, venind la mine, îmi zise: «Bunule fiu, şezi în răbdarea lui Dumnezeu şi lasă pătimirea tatălui şi a mamei, căci avem un Tată în cer, Care are grijă de noi şi de ei, după folosul nostru. Iar de nu asculți de mine şi pleci, pe părinți nu-i vei folosi întru nimic, iar pe tine te vei vătăma foarte mult şi la urmă te vei căi mult, căci nu te vei folosi cu nimic, ci plecarea îți va fi spre învățătură». Auzind eu acestea de la Bătrân şi demonul răpindu-mă spre mânie, am spus Bătrânului: «Impostorule, închinătorule la idoli, desfrânatule, preadesfrânatule, vrei să mă faci la fel ca tine?» Iar Bătrânul zicea: «Harul lui Dumnezeu îmi vine prin gura ta». Iar eu strigam: «Impostorule, închinătorule la idoli!» Dar cuvintele mele îi făceau pe mulți părinți să se adune şi toți Bătrânii mă dezaprobau şi mă osândeau. Iar eu, lucrând dracul în mine, luând rasa mea, de mânie am rupt-o de sus până jos şi, aruncând în fața lui haina mea, am ieşit gol din chilie. Şi, intrând în chilia unuia dintre Bătrâni, am furat haina aceluia şi, ieşind, am plecat în Alexandria. Acolo am aflat pe mama moartă şi pe tatăl bolnav, după trei zile murind şi el. Iar eu, preocupându-mă şi vorbind despre bani şi despre partea cealaltă de moştenire, şi regretând că m-am făcut monah, m-a apucat seara. Şi, şezând eu pe pat şi cugetând la cele din schit şi la Avva Isaia, suspinam şi ziceam: «Slavă Ție, Doamne, Care m-ai scăpat de bătrânul acela impostor şi rătăcit!» Dar, deodată cu acest cuvânt, am auzit un glas ca de tunet zicând: «Nimicire şi pieire casei lui Procopie!» Şi îndată a venit un vânt şi s-a aprins un foc în cele patru colțuri ale casei. Iar eu m-am ridicat tulburat şi de-abia am

putut să ieşim toţi cei din casă, focul întinzându-se peste tot. Adunându-se toţi locuitorii din Alexandria, n-au putut face nimic, focul topind şi pietrele. Iar eu m-am simţit ruşinat şi, gândind la toate cele întâmplate şi plecând cu multă slăbiciune şi descurajare, m-am aruncat în tinda bisericii Sfântului Mina. Şi demonul, prefăcându-se iarăşi în martor, îmi zise: «Toate acestea ţi s-au întâmplat din pricina Avvei Isaia». Trezindu-mă, am spus: «Cu adevărat, vrăjitorul acela impostor este cel care, trimiţând pe draci, a ars casa mea». Şi, zicând aceasta, m-am trezit de dimineaţă şi am mers la patriarhul Evloghie[27]. Şi i-am spus: «Stăpâne, răzbună-mă de idolatrul Avvă Isaia! Căci idolatrul Avvă Isaia, folosindu-se de vrăjile lui, mi-a ars casa». Iar patriarhul Isaia îmi zise: «Să-ţi rămână nevorbitoare buzele viclene, care grăiesc nedreptate împotriva acestui drept!» (*cf. Psalmii* 30, 18). Şi, odată cu cuvântul patriarhului, am văzut un etiopian bătându-mă cu un ciomag de foc şi îmbrăcându-mi pieptul gol. Şi îndată am căzut înaintea patriarhului, tremurând de pedeapsă. Atunci patriarhul, întinzând mâna, mi-a pecetluit gura, şi legătura limbii s-a înfăptuit. Şi am rămas şaptesprezece luni pedepsit sub jugul lui Veliar, arătându-mă tuturor ca o vedere vrednică de compătimit, părând ţinut în lanţuri. Căci îmi făceam rele mie însumi şi cei din jur nu-mi puteau ajuta; mâncam şi fecale omeneşti. Iubitorii de Hristos, compătimindu-mă, mă acopereau

27. Din negrijă, într-o copie de mai târziu s-a dat acest nume. Însă Evloghie a fost patriarh mai târziu, între 580 şi 607, cu două veacuri după perioada în care a trăit Avva Isaia. În vremea aceea au fost patriarhi Timotei (380-385) şi Teofil (385-412) (monahul Augustin).

cu haine, căci umblam gol. Îmi loveam trupul şi-mi aruncam hainele, bătându-mă şi lovind pe cei din jur, iar trupul mi-l murdăream cu fecale şi noroi, în care mă culcam tăvălindu-mă, căci nu era cine să mă ingrijească. Mă făcusem ca un elefant.

Văzându-mă iubitorii de Hristos din Alexandria astfel, au adus pe unii părinți din schit la mine şi aceştia, privindu-mă, m-au recunoscut. Iar iubitorii de Hristos au spus: «Acesta este fiul lui Procopie, care era monah la Avva Isaia». Şi le spuseră lor părinții: «Faceți iubire şi aduceți-l la Schit!» Şi iubitorii de Hristos aflând un cămilar, i-au dat ceea ce era rânduit şi, legându-mi mâinile şi picioarele, m-au trimis în Schit[28]. Şi, adunându-se părinții din Schit în biserica cea mare, au făcut priveghere pentru mine şi, ungându-mă cu

28. „Erau trei drumuri ce duceau din Alexandria la muntele Nitria (în care se afla Valea Schitului sau sketică). Cel dintâi trecea la început pe țărmul lacului Mareotis, după care străbătea Valea ce ducea printre grunjii de sare până la muntele Nitria (muntele Sărat), unde se afla centrul aşezărilor monahale. Dar țărmul, supus vânturilor şi tulburat uneori de cicloni puternici, era periculos şi, de multe ori, vadurile Văii erau de nestrăbătut. Al doilea se îndrepta spre Apus, între mare şi țărmul lacului Mareotis, până la capătul acestuia, după care se îndrepta spre sud străbătând printr-un mal nisipos, care despărțea Valea Nitriei de apa râului Anidros (secat), se pare un braț al Nilului, care poartă şi numele de râul Anidros. Îndrăzneața Melania voia să meargă pe acest drum în călătoria ei în Egipt, dar puțin ar mai fi trebuit ca să fie răpită de arabii care locuiau lângă mare, abia scăpând datorită iuțimii calului său. Al treilea drum urca pe lângă Nil până la Memfis sau la Arsinoe şi intra de acolo într-o vale. Cel ce porneşte prin aceasta ajunge în partea Nitriei atinsă de apele Nilului, în care se află crocodili. Melania, care a îndrăznit să ia şi acest drum, a suferit multe încercări" (monahul Augustin).

untdelemn pe tot trupul, au alungat pe dracul din mine[29]. Dar am rămas înfricoşat de pe urma rănilor şi a întinăciunii.

Dar eu, smeritul şi păcătosul, ticălosul şi vinovatul, cel mai prejos de orice urmă de vieţuire monahală, vestind cu amănunţime toate cele ce mi s-au întâmplat şi, povestindu-le tuturor, i-am rugat pe ei să facă rugăciuni pentru sufletul meu smerit şi îndurerat şi să roage pe Bătrânul meu să aibă milă de mine şi să-mi primească pocăinţa, şi să nu mă lase să fiu iarăşi ispitit de demon. Iar părinţii, plecând, au adus la mine pe Petru, cel împreună-ucenic cu mine. Şi acela m-a văzut zăcând cu trupul plin de murdărie şi de răni, căci părinţii, voind să trezească mila şi durerea bătrânului spre mine, m-au dezbrăcat de haina cu care eram îmbrăcat şi m-au aşezat gol pe saltea. Şi Avva Petru, văzându-mă, s-a aruncat lângă mine şi nu se mai oprea din plâns. Iar eu priveam la el umilit, fără curaj şi ruşinat. Şi el, după ce a plâns mult, s-a ridicat şi, luând pe unii dintre părinţi, a plecat şi a adus pe Bătrân. Iar eu, văzând pe Bătrân, am strigat, zicând: «Miluieşte-mă, robule al lui Dumnezeu, pe mine cel rătăcit de demoni, şi să nu mă laşi bucurie

29. Din primele timpuri ale Bisericii se făcea ceva şi pentru trup, cum nu fac protestanţii şi neoprotestanţii de astăzi, care nu văd că sufletul lucrează prin trup, dar şi trupul influenţează sufletul. Toate Tainele sunt şi un mijloc de sfinţire a trupului. Aşa se folosea ungerea cu untdelemn sfinţit a trupului, însoţită de rugăciune, pentru ca prin aceasta să se sfinţească trupul. Demonii au o mai uşoară influenţă asupra trupului. Printr-o ungere a trupului cu untdelemn sfinţit, însoţită de rugăciune, se alungă demonii care lucrează în el. Adeseori, aceasta produce şi vindecări.

desăvârșită vrăjmașului de suflet stricător. Căci am fost destul pedepsit și chinuit, după cum mi se cuvenea». Iar Bătrânul îmi spuse: «Ai cunoscut, fiule, că pedeapsă vine celor mândri pentru căderea lor?» Iar eu am răspuns: «Am cunoscut cele ce mi s-au întâmplat și am învățat din cele ce am pătimit. Și m-am convins că Dumnezeu este Judecător drept, Care răsplătește fiecăruia după faptele lui» (*cf. Romani* 2, 6). Și, pecetluindu-mă cu semnul Crucii[30], îmi zise: «Dumnezeu, Făcătorul întregii zidiri, să-ți ierte cele trecute și să îndrepteze cele viitoare». Și, punându-mă pe un scaun, m-au dus la chilie. Și, în puține zile, prin harul lui Hristos (Dumnezeu), m-am întărit. Și s-a împlinit cu mine cuvântul proorocesc, care spune: 'Cu zăbală și cu frâu fălcile lor voi strânge ca să nu se apropie de tine' (*Psalmii* 31, 10). Și iarăși: 'Multe sunt bătăile păcătosului' (*Psalmii* 31, 12)».

Știind deci părinții Schitului că toate cele întâmplate sunt vrednice de scris, chemând pe Pioniu, caligraf priceput[31], mi-au poruncit să le povestesc întocmai și în chip amănunțit. Iar caligraful, scriind, a lăsat acestea în cartea întâi a scrierii *Despre nălucirea dracilor*"[32].

În afară de Petru și Elisei au venit și alții, ca să rămână ca ucenici la Avva Isaia. Aceasta se adevereşte

---

30. Și de la Antonie cel Mare (născut la anul 250) și din această scriere vedem că, din primele secole ale Creștinismului, creștinii își făceau semnul Crucii. Sectele, refuzând Crucea, se îndepărtează de Creștinismul de la origini.

31. Monahul Augustin dă și din *Codicele* 113, f. 181 a, aflat în Colecția Patriarhiei din Ierusalim, o știre despre caligraful Pioniu, ucenic al Avvei Longhin, despre care se vorbește și în *Pateric*.

32. *Codicele* 113, f. 194, Colecția Patriarhiei din Ierusalim (monahul Augustin).

din titlul „Cuvântului I: Porunci către fraţii cei aflaţi cu el", dar şi de la Avva Varsanufie, care spune că mii de întrebări s-au pus Avvei Isaia de către cei care îl rugau să le lămurească.

Fiind împodobit cu virtuţi Avva Isaia şi având harisma cuvântului, veneau la el monahii ca să fie sfătuiţi de el. Aceasta o ştim din povestirea Avvei Elisei. Dar despre aceasta suntem informaţi şi din următoarea povestire.

„Un frate a venit la marele Isaia[33] şi i-a zis: «Roagă-te pentru mine, Avva, că mă întorc în lume! Căci Avva al meu mă ocărăşte tot timpul, zicându-mi: 'Diavole, satano, vrăjmaşule, antihriste!' De aceea plec în lume». Şi-i spuse Bătrânul: «Oare, fiule, nu spune adevărul? Hristos şi Dumnezeul nostru are şi El multe nume: Dumnezeu şi Domnul, şi Bunul, şi Milostivul, şi Atotţiitorul, şi Atotputernicul. Se numeşte Dumnezeu (*Theos*), pentru că vede toate[34], Domn, fiindcă domneşte peste toate, Atotţiitorul, pentru că le susţine pe toate. Aşa şi Veliar are multe nume: diavolul, satana, vrăjmaşul, vicleanul, antihrist. La fel, şi omul care face binele se numeşte bun. Dar omul care bârfeşte pe altul se numeşte diavol (bârfitor), şi cel ce contrazice şi tulbură pe fraţi este satana; şi cel ce contrazice pe fratele mai mare şi pe căpetenie se numeşte vrăjmaş; cel ce vicleneşte asupra altuia se numeşte viclean; cel ce gândeşte cele rele se numeşte rău; opusul lui Hristos

33. „Mare" îl numeşte pe Avva Isaia şi un tropar al Sfântului Teodor Studitul din a treia cântare a Canonului Sâmbetei Săptămânei brânzei din *Triod*, când este prăznuit împreună cu alţi Cuvioşi.

34. *Theos*, de la *theomai* = a vedea peste tot.

și cel ce judecă pe altul se numește antihrist; și cel ce păcătuiește, păcătos. Căci tot cel ce 'săvârșește păcatul este rob păcatului' (*Ioan* 8, 34). Dacă și tu, fiule, faci lucrurile diavolului, nu te supăra când auzi că ești numit diavol, și satana, și vrăjmaș. Căci și Domnul și Dumnezeul nostru a zis iudeilor: Voi sunteți fiii diavolului (*cf. Ioan* 8, 44)».

Suspinând, fratele a spus: «Cu adevărat, Avva, sunt și diavol, și satana, și antihrist, și vrăjmaș, și viclean, și păcătos, și rău, și potrivnic eu, păcătosul și ticălosul. De aceea, plecând, voi cădea în fața lui Avva al meu și voi plânge, mă voi jeli și voi cere iertare pentru timpul vieții mele rău folosit, pentru că am fost viclean și necurat, dușman al lui Dumnezeu și slujitor al diavolului, și dușman vieții mele, sucit și flecar, cârtitor și gata de orice grăire deșartă, leneș la rugăciune, iute la mânie, la contrazicere, batjocoritor și pizmuitor, lacom la mâncare și răzbunător. Dar mulțumesc lui Dumnezeu că, prin dreptele tale cuvinte, s-a mântuit sufletul meu!» Și încă mărturisindu-se el, ieși din gura lui un fum și s-a făcut și un vârtej care sparse toate vasele din chilie. Și a apărut ceva ca un mic etiopian cu un ochi de foc, care a ieșit pe ușă, strigând și zicând: «Eu sunt dracul mândriei!» Și fratele rugă pe Bătrân pentru un cuvânt de mântuire și, răspunzând, Bătrânul îi spuse: «De voiești să urmezi Domnului nostru Iisus Hristos, păzește cuvântul Lui și atârnă pe omul tău vechi pe cruce cu El, și pe cei ce te trag de pe cruce trebuie să-i oprești, până mori. Și ești dator să suporți disprețul lor și să odihnești inima celor ce-ți fac rău și să te umilești față de cei ce voiesc să te stăpânească, și să ții gura ta în tăcere și să nu judeci pe cineva în inima

ta. Căci de-ți vine un gând să judeci pe aproapele pentru unele păcate, gândește-te întâi la tine că ești mai păcătos și cele bune, pe care socotești că le-ai făcut, să nu crezi că au plăcut lui Dumnezeu. Și, așa, nu vei îndrăzni să judeci pe aproapele. Căci iubirea slavei de la oameni naște minciuna, iar refuzul ei cu smerenie face frica de Dumnezeu mai mare în inimă. Să nu voiești deci să fii prieten al celor slăviți în lume, ca să nu se îndepărteze slava lui Dumnezeu de la tine. De faci lucrul tău de mână, să nu-l disprețuiești, ci ai grijă de el în frica lui Dumnezeu. Să nu te culci, în călătorie, în casa cuiva[35]. Când nu ai ascultat sfaturile noastre, ci ai plecat așa cum ai voit, ai ajuns ca demonii. Și eu, întristându-mă mult, n-am voit să te învrednicesc de cuvânt, odată ce te-am rugat și ca părinte și te-am sfătuit și ca frate, și n-ai ascultat. Nu se închide inima sfinților. Dar nu ți-am părăsit sufletul, care s-a primejduit, și ți-am spus cele de acum. Dacă deci nu voiești să fii și mai mult batjocura demonilor, ieși din locul tău ascultându-mă, și du-te la o mânăstire. Iar de nu asculți nici acestea, te vei căi mult la urmă de această necugetare»"[36].

Altă dată, iarăși, Avva Isaia, voind să folosească pe frați, a luat un sac și s-a dus la un loc uscat unde se îmblătea grâu și a cerut proprietarului: „Dă-mi grâu!"

---

35. „Să nu te culci unde inima ta se teme să păcătuiască. Iar de afli că trebuie să mănânci acolo, să nu rămâi deloc. Căci este mai de folos să se supere cel ce te invită, decât să preadesfrânezi în inima ta pe ascuns. De poți, să nu iei aminte nici la haina femeii. Fă așa, și te vei mântui de cursele vrăjmașilor!" („Aici se termină *Codicele savaitic* 665", monahul Augustin).

36. *Codicele sinaitic* 206, f. 181 b (monahul Augustin).

Și-i zice acela: „Dar și tu ai secerat, Avva?" Îi spuse lui Bătrânul: „Deci de nu seceră cineva, nu are plată?" Îi răspunse proprietarul: „Cum voiești să ai grâu, dacă nu ai secerat?" Și zise lui Bătrânul: „Deci dacă nu seceră cineva, nu are grâu?" Îi spuse proprietarul de pământ: „Nu". Și a plecat Bătrânul. Iar frații, văzându-l ce a făcut, i-au pus metanie, rugându-l să le spună de ce a făcut aceasta. Și le-a zis Bătrânul: „Am dat-o ca pildă, că, de nu lucrează cineva, nu ia plată de la Dumnezeu"[37].

Din povestirea următoare, păstrată de Paladie, vedem ospitalitatea Avvei Isaia față de frați. Iar ce părere avea despre lucrurile pământești se vede din observația făcută fratelui. „Avva Isaia a poftit pe un frate oarecare și i-a spălat picioarele. Apoi a aruncat un prosop într-o oală și, după ce l-a fiert, l-a scos. Și a spus fratele: «N-a fiert destul, Avva». Și-i zise lui: «Nu-ți ajunge că l-ai văzut strălucitor? Și aceasta este mare mângâiere»."[38]

Avva Isaia nu se ducea la agapele ce se făceau atunci de monahi. Motivele pentru care le ocolea le vedem în următoarea povestire, nepublicată. „Ne-a povestit nouă Avva Petru, ucenicul Avvei Isaia: «Am întrebat pe Avva Isaia, zicând: 'De ce nu mergi, Avva, la agapă ca toți părinții?' Și a spus: 'Fiule, fiecare știe ce îi este de folos și ce-l vatămă'. Și i-am zis: 'Părinte, folosește-mă, spunându-mi pentru ce nu mergi'. Și-mi spuse: 'Petre, la orice agapă mergi și vezi vin, fugi de el ca de foc și de șarpe. De multe ori am șezut la

37. *Pateric*, în: *PG* 65, 181 (monahul Augustin).

38. *Pateric*, în: *PG* 65, 181; *Everghetinosul*, Cartea a II-a, „Sentința 6", p. 58 (monahul Augustin).

agapă şi, bând vin, am început să grăiesc cu bătrânii şi am ajuns de la vorbirea despre Hristos la vorbirea urâtă şi la bârfire, şi ne-am ridicat tulburaţi. Bine e deci monahului să mănânce cenuşă şi să bea apă din mare în chilia lui, şi să nu meargă la agape. Căci, de se duce, mănâncă ceea ce nu vrea şi bea ceea ce nu vrea; şi, de multe ori, grăieşte cele ce nu se cuvin şi aude cele ce nu-i sunt de folos, şi întristează şi e întristat, şi tulbură şi e tulburat. Căci cel ce voieşte odihna trupului niciodată nu e lipsit de prilejul agapei, şi cel ce se obişnuieşte cu agapele şi cu pomenirile sfinţilor[39] disprețuieşte viaţa lui şi o împleteşte cu multe păcate. Căci din vin se nasc gânduri urâte, şi din gânduri priviri împrejur, şi din acestea lenevie, şi din lenevie grăire deşartă, şi din aceasta bârfire. Iar din bârfire nesocotire, şi din nesocotire pofta pântecelui, şi din aceasta lăcomia de mâncare, desfrânarea, şi din curvie, ironia'. Şi l-am întrebat: 'Avva, ce este ironia?' Şi-mi spuse: 'Ironia este atunci când cineva glumeşte şi râde pe seama altuia. Când, în loc de a-i arăta pe faţă că-l critică, pare să-l laude prin cuvinte. Cel ce practică ironia arată un cuget viclean şi rău intenţionat. Căci ironia nu-l lasă să ajungă cu cineva la iubire'»."[40]

Avva Isaia, pentru luptele şi virtuţile lui, se număra printre marii Părinţi ai pustiei, cum se deduce din următoarele: „Spuneau despre Părinţii Avva Pamvo, Avva Visarion, Avva Isaia şi Avva Paisie că erau foarte

39. Probabil este vorba despre agapele ce se făceau la pomenirea celor decedaţi.

40. Din *Codicele* 113, f. 67 a, aflat în Colecţia Patriarhiei din Ierusalim (monahul Augustin).

puternici, având împreună cu ei şi pe Avva Artre. Pe aceştia i-a întrebat presbiterul din muntele Nitriei cum trebuie să viețuiască frații. Iar aceştia i-au spus: «Într-o mare nevoință, păzindu-şi conştiința din partea aproapelui»"[41].

Cu evlavie se pronunța despre el şi Rufin[42]. Din următoarea povestire a lui Paladie se vede că el se învrednicea şi de harisma înainte-vederii: „Avva Uros şi Isaia şi Avva Pavel se întâlneau împreună, aflându-se pe neaşteptate la râu bărbați evlavioşi şi nevoitori şi vizitând pe marele Anuv[43]. La o distanță de ei se aflau trei mânăstiri. Şi-şi spuseră unii altora: «Să-şi privească fiecare dintre voi viețuirea lui, să vadă cum a fost cinstit de Dumnezeu». Avva Uros a spus către ei: «Cer de la Dumnezeu darul să ajungem neobosiți la locul unde mergem, cu puterea Duhului». Şi, de-abia s-a rugat de aceasta, şi corabia s-a aflat îndată gata împreună cu vântul cuvenit, şi într-o clipă s-au aflat pe râu, mergând împotriva curentului. Iar Isaia a zis către ei: «Ce e de mirare, prieteni, că se va întâlni cu noi un om, care ne va anunța fiecăruia viețuirea pe care o avem de trăit?» Iar Pavel, cel de-al treilea, le-a răspuns: «Ce este, de ne va descoperi Dumnezeu că, după trei zile, îl va ridica pe acel om?» După ce au înaintat puțin spre acel loc, bărbatul acela, întâlnindu-i, i-a salutat. Iar Pavel a zis către el: «Spune-ne, frate, izbânzile tale, căci poimâine vei pleca la Dumnezeu», iar Anuv a zis către ei:

---

41. *Codicele* 137 din sec. al XIV-lea, din Colecția Patriarhiei din Ierusalim (monahul Augustin).

42. *Vita Patrum*, tom. II, c. 10, p. 358 (monahul Augustin).

43. În *Codicele* din Ierusalim, Anuv, în *Codicele sinaitic*, Pafnutie (monahul Augustin).

«Binecuvântat este Dumnezeu, care mi-a făcut şi mie cunoscute acestea, ca şi venirea şi vieţuirea voastră!» Şi a spus faptele fiecăruia, dar şi-a explicat şi virtuţile sale"[44].

Din titlul *Codicelui savaitic* 72[45], din sec. al XII-lea, f. 58 b, „al lui Isaia, isihastul şi presbiterul", şi din *Codicele* 28 din Paris, din sec. al XV-lea, ff. 66-110, care cuprinde lucrări ale lui Isaia presbiterul, aparţinând probabil egumenului Isaia din sec. al IV-lea[46], vedem că era presbiter (preot). Nu se ştie când a murit, probabil pe la sfârşitul sec. al IV-lea. Amintirea lui se prăznuieşte în Biserica Ortodoxă în Sâmbăta Săptămânei brânzei, împreună cu toţi Sfinţii Părinţi Cuvioşi.

Acestea, privitor la Avva Isaia. Iar despre cele *Douăzeci şi nouă de cuvinte* ale lui, în vremea din urmă, G. Krüger a lansat ideea că e neîndoielnic că scrierile atribuite lui Isaia din sec. al IV-lea au ca autor pe pustnicul, de asemenea egiptean, care a murit aproape de Gaza la 11 august 488, şi deci scrierile acestea se strămută din sec. al IV-lea în sec. al V-lea.

Dar, înainte de a rezolva problema aceasta, este necesar să cercetăm multele scrieri siriace care poartă numele lui Isaia[47]. După biograful său, Isaia a fost primul monah nomad în Egipt, în pustia cea mai dinăuntru (Schit/Sketis). De acolo s-a mutat la Ierusalim, a rămas după aceea în pustia Elefteropolis

---

44. *Istoria lausiacă*, cap. 55, 56, 57 (monahul Augustin).

45. Aflat la mânăstirea „Sfântul Sava" de lângă Betleem.

46. Karl Krumbacher, *Byzantinische Wortkunst*, tom I, p. 318 (monahul Augustin).

47. M. A. Kugener, *Byzantinische Zeitschrift*, 1900, pp. 385-386 (monahul Augustin).

și s-a retras după aceea la Gaza, unde a întemeiat o mânăstire și s-a închis în casa sa, fără să mai vadă pe altul, decât pe Petru, căpetenia ucenicilor săi. Toate răspunsurile lui Isaia s-au comunicat de atunci prin gura lui Petru. În același manuscris siriac, o scurtă știre needitată arată că Isaia Pustnicul nu s-a opus Sinodului de la Calcedon, deși ucenicul lui, Petru, era împotriva acestuia[48]. Informația că nu s-a opus Sinodului din Calcedon nu e adevărată, deoarece Sofronie al Ierusalimului († 641), în *Epistola sinodală* împotriva monotelismului, zice: „Petru (...), miasma iberiană și nebunul barbar Isaia, prietenul acestui Petru, s-au arătat primitori ai altei erezii acefale între acefali"[49]. Și, mai jos, anatematizând ereziile, cuprinde între ele pe cea a eutihienilor, a acefalilor, a varsanufiților, a isaienilor.

Dar că scrierile păstrate (sub numele lui Isaia) aparțin unui autor care a trăit în sec. al IV-lea se deduce din următoarele: „Primesc în chip canonic și scrierile, și viețile asceților. Aceasta o spun împotriva aiuritului Pamfil, care vine aici din Orient și a bârfit rău și mincinos pe următorii Sfinți Părinți: Marcu, Isaia, Varsanufie, Dorotei și Isihie, nu însă pe Varsanufie, Isaia, Dorotei și acefalii cei uniți cu acefalii și pe cei cu șapte coarne, ci pe alți ortodocși cu același nume, pe care

48. Jan Pieter Nicolaas Land, *Anecdota Syriaca*, Lugduni Batavorum, 1870, pp. 346-356, trad. germană de G. Krüger și K. Ahrens: *Die Sogenannte Kirchengeschichte des Zacharias Rhetor*, Leipzig, 1899, pp. 268-274, și M. A. Kügener, *Byzantinische Zeitschrift*, 1900, p. 466.

49. *PG* 87, 3, 3192-3193 (monahul Augustin). (Este vorba de: *Epistola Synodica ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum*, în: *PG* 87, 3147-3200, *n. ed.*)

eu îi primesc ca ținând tradiția Părinților (...), asigurat de informația Preasfântului patriarh Tarasie, (...) ale altor persoane vrednice de crezare, nu numai din acele cetăți, ci şi din cele din Răsărit. Cei amintiți sunt atât de lăudați de sfinții bărbați de mai sus, încât icoanele lor au fost puse în Biserica cea mare, în rând cu icoane ale Sfinților Părinți, ca cea a lui Efrem şi a tuturor celorlalți, în ale căror învățături nu s-a aflat nimic neevlavios, sau în afara legii, sau necanonic"[50].

Aducem la urmă mărturia Patriarhului Ioan al Antiohiei din sec. al XI-lea, care, înşirând scrierile Părinților din Schit, aminteşte între ele şi cartea Sfântului Isaia.

După informațiile de mai sus, Isaia din sec. al V-lea a fost monofizit, dar cele *Douăzeci şi nouă de cuvinte* nu aparțin lui, ci lui Isaia din sec. al IV-lea. Căci cum ar fi cu putință ca marii bărbați ai Bisericii, ca Ioan Damaschin, Varsanufie, Grigorie Sinaitul, Pavel Everghetinul şi mulți alții, să ia în scrierile lor toate citatele din opera unui monofizit?

În afara celor *Douăzeci şi nouă de cuvinte*, s-au salvat în traducere latină[51] şi şaizeci şi opt de reguli pentru monahii începători, luate din „Cuvântul al III-lea" şi din „Cuvântul al IX-lea".

O mică lucrare cu titlul *Sfaturi ale Avvei Isaia către Teodora monahia şi surorile ei în Hristos*, tradusă în cuvântarea lui Nichifor din Hios, s-a editat în 1885, la Erniopol, de Arhimandritul Hristofor.

În *Patrologia Graeca* 40, col. 1205, se află nouăsprezece capete ale aceluiaşi, intitulate: „Despre nevoință

50. *PG* 99, 1816 (monahul Augustin). Este vorba despre lucrarea *Testamentum* a Sfântului Teodor Studitul (*n. ed.*)

51. *PL* 103, 427-434 (monahul Augustin).

și liniște (isihie)", care s-au luat din cele *Douăzeci și nouă cuvinte* ale lui, ca și cele din *Filocalia* greacă, tom I, p. 17[52].

În *Codicele* 118 din Colecția Patriarhiei (din Ierusalim) există unele fragmente sub numele lui Avva Isaia (f. 62 a-68 a, 124 a-132 a, 202 b-203 b). Aceste fragmente (afară de trei: 127 b, 118 b și 120 a), care corespund și celor din *Filocalia* greacă (23, 24, 26), nu sunt ale acestui Avvă, din pricina noțiunilor și limbii deosebite. La Paladie († cca. 420) s-au păstrat următoarele sentințe.

„A spus Avva Isaia că nimic nu folosește atâta pe începător ca ocara. Precum îi folosește pomului udarea în fiecare zi, așa începătorului, ocara și răbdarea ei."

„A spus iarăși că începătorul ce se mută din mânăstire în mânăstire se aseamănă cu animalul care aleargă de la o pășune la alta."

„A spus iarăși că presbiterul din Pelosiu, făcându-se o agapă a fraților în biserică și venind ei și vorbind întreolaltă, certându-i, le-a spus: «Tăceți, fraților, că am văzut pe un frate mâncând cu voi și bând (atâtea) pahare ca și voi, și rugăciunea lui urcă înaintea lui Dumnezeu ca un foc». Și, iarăși, zicea că, dacă vrea Dumnezeu să miluiască sufletul, iar acesta se împotrivește și nu vrea, ci-și împlinește voia sa, îi îngăduie să pătimească cele ce nu voiește, ca astfel să-L caute pe El."

„Zicea iarăși că, atunci când cineva vrea să răsplătească răul cu rău, poate să vatăme conștiința fratelui chiar și numai cu intenția."[53]

---

52. Tradus de noi în: *Filocalia* română, I, sub titlul: „Despre paza minții", afară de cap. 7, 8, 9.

53. Există o comunicare spirituală între suflete, chiar și atunci când nu se arată în fapte. Este ceea ce psihologia

„Acelaşi Avvă Isaia a fost întrebat ce este iubirea de arginți şi a răspuns: «A nu crede că Dumnezeu are grijă şi a nu nădăjdui în făgăduințele lui Dumnezeu şi a voi să se lățească.»"

„A fost întrebat, iarăşi, ce este bârfirea. Şi a răspuns: «A nu cunoaşte slava lui Dumnezeu[54], ci pizma față de aproapele.»"

„A fost întrebat, iarăşi, ce este mânia. Şi a răspuns: «ceartă, minciună şi necunoaştere.»"[55]

În scoliile la *Scara* (*PG* 86) lui Ioan Scărarul († pe la anul 600), se dau cele următoare dintr-un text necunoscut al Avvei Isaia.

„Cel ce petrece pururea în inima sa e plecat numai-decât din cele frumoase ale vieții (trupeşti). Căci, umblând cu Duhul, nu poate cunoaşte poftele trupului, odată ce unul ca acesta îşi face plimbările în cetățuia virtuților. El le are pe acestea ca virtuți străjere la poarta viețuirii neprihănite în cetate. De aceea, uneltirile dracilor rămân nelucrătoare asupra lui. Săgețile dragostei lumeşti ajung cel mult până la ferestruicile firii."[56]

„Mânia - a voi să se impună voința proprie; cunoaşterea mincinoasă - a voi cineva să învețe şi a iubi cele

---

modernă constată prin fenomenele hipnozei şi ale sugestiei. Atât doar că aceasta vede aceste fenomene numai când e activă şi voința, pe când celelalte se produc chiar şi atunci când voința nu le doreşte.

54. A bârfi pe altul înseamnă a nu vedea că în darurile pe care le are fiecare se manifestă slava lui Dumnezeu, Care le-a dat.

55. *Patericul*, ediția grecească (nu am găsit fragmentul în *PG* 65, la „Pentru Avva Isaia, preotul Chiliilor", *n. ed.*); *Everghetinosul*, Cartea a II-a, „Sentința 31" (monahul Augustin).

56. Scolia 4 la *Scara*, „Cuvântul al XXVII-lea" (monahul Augustin). Vezi *Filocalia*, 9, EIBMO, 2013, pp. 435-436, n. 804 (*n. ed.*).

de trebuință ale lumii[57]. Micimea de suflet stă în a fi stăpânit, în a nu suporta, în a nu da și în a lua."[58]

„Întrebare: «Ce este curvia?» Răspuns: «Neputința de a se stăpâni». Întrebare: «Și ce este neputința de a se stăpâni?» Răspuns: «Împodobirea trupului, îmbrățișarea, lenea, cuvinte pricinuitoare de râs, privirea nerușinată, necredința în făgăduielile lui Dumnezeu, iubirea de a se lărgi, deoarece voiești lauda lumii, nemilostivirea, deoarece iubești slava deșartă, nemăsurarea lipsei de conștiință, neluarea aminte la Judecata lui Dumnezeu»."[59]

Ioan Damaschin († 756), în *Sfintele paralele*, a păstrat întreg „Cuvântul al XX-lea. Despre smerita cugetare" și următoarele două fragmente.

„Deoarece li se întâmplă aceleași necazuri și celor păcătoși și celor drepți, să nu-i socotim pe toți supuși căderii și că cele rele trebuie să premeargă mântuirii."[60]

„Cei ce fac toate numai pentru ei își însușesc iubirea de sine ca pe cel mai mare dintre rele. Aceasta e neunirea cu nimeni, necomunicarea, lipsa de iubire, nedreptatea, lipsa de evlavie. Firea îl face pe om nu

57. Există și o cunoaștere mincinoasă. Omul nu poate renunța la voința de a se lumina și de a lumina și pe alții. Aceasta ține de firea lui. Dar poate strâmba această sete de a se lumina și de a lumina pe alții. O poate pune în slujba egoismului strâmt, crezând că își lărgește conținutul eului, reducându-l la el însuși. Prin aceasta, renunță la Dumnezeu. Dar la lume nu poate renunța. Și nu renunță la ea, pentru că o poate stăpâni și, pe de altă parte, ea îi stăpânește slăbiciunea trupului.

58. Scolia 1 la *Scara*, „Cuvântul al XXI-lea" (monahul Augustin).

59. Scolia 12 la *Scara*, „Cuvântul al XV-lea" (monahul Augustin).

60. *Sacris Parallelis*, în: *PG* 93, 324 (monahul Augustin).

ca pe animalele singuratice, ci ca grup, împreună cu alții în comuniune, ca să nu trăiască numai sieşi, ci şi tatălui, şi mamei, şi fraților, şi soției, şi copiilor, şi altor rudenii şi prieteni, şi celor dintr-o localitate, şi seminției, şi patriei, şi celor de un neam, şi tuturor oamenilor. Ba încă şi părților lumii şi întregii lumi. Şi, cu mult înainte, lui Dumnezeu Făcătorul. Căci, dacă este întreg rațional (cuvântător), trebuie să fie social, iubitor al universului, iubitor al lui Dumnezeu."[61]

La Pavel din Amoriu, ctitorul mânăstirii „Everghetissa" (la anul 1048), de la care s-a ivit şi colecția *Everghetinosul*, se află, afară de fragmentele din textul *Cuvintelor*, şi fragmentele următoare, din scrieri necunoscute.

„Acelaşi (Isaia), slăbind, a spus către Avva Petru: «Celui ostenit nu-i este povară să aştepte odihna. De aceea nici eu, în osteneala slăbiciunii mele, nu mă simt împovărat, ci mă stăpâneşte mai mult frica acelui ceas foarte întunecat, când voi fi aruncat de la fața lui Dumnezeu şi nimeni nu va mai fi care să asculte, nici nu va mai fi o aşteptare a odihnei.»"[62]

„Dar îi e cu putință omului să facă cele rele din prilejul binelui de care i se face parte, când, pocăindu-se, iarăşi păcătuieşte. De aceea, de te pocăieşti cu adevărat, nu mai păcătui. Căci cel ce se pocăieşte nu are ceasuri ale lui Dumnezeu, în care e dator să facă binele, şi ceasuri ale diavolului, în care trebuie să se afle în dezordine; nici timp al evlaviei şi, iarăşi, timp al nelegiuirii. Nu poate să fie o dată rob al lui Dumnezeu şi o dată rob al diavolului, ci totdeauna este acelaşi.

---

61. *Sacris Parallelis*, în: *PG* 93, 420 (monahul Augustin).
62. Cartea a III-a, cap. 18, p. 58 (monahul Augustin).

«Oricine săvârşeşte păcatul, zice Domnul, este rob păcatului» (*Ioan* 8, 34); iar cel ce este rob al păcatului nu poate sluji lui Dumnezeu, cum zice iarăşi Domnul în Evanghelii: «Nimeni nu poate să slujească la doi domni» (*Matei* 6, 24). «Căci ce însoțire are dreptatea cu nelegiuirea?», zice Apostolul. «Sau ce parte are un credincios cu un necredincios? Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu şi idoli?» (*2 Corinteni* 6, 14-16). «Să ne curățim deci pe noi de toată întinăciunea trupului şi a duhului», şi atunci «desăvârşim sfințenia» în iubirea lui Hristos (*cf.* 2 *Corinteni* 7, 1). Căci cel ce ocoleşte cele mai multe păcate, dar e stăpânit de unul singur, nu e liber. Căci, de este biruit de unul, este rob aceluia. De e învins cu uşurință de cele mici, e robit apoi de cele mari. Căci e cu neputință să-şi stăpânească patimile mari, dacă nu învinge întâi pe cele mici."[63]

În *Filocalia*, ediția grecească[64], tom. I, pp. 18-19, se află capetele 7, 8, 19 ale lui Isaia Pustnicul[65].

Monahul Antonie, sau Melisa, care a trăit, după unii, pe la 1110, a păstrat următoarele fragmente.

„Ce e mai bine: a te îndulci şi a împlini pofta trupului puține zile, sau a te lipsi de viața veşnică?"

„Cel ce cruță pe cei răi nedreptățeşte pe cei buni."

„Cei care-i pedepsesc pe cei care fac nedreptate îi împiedică să nedreptățească pe alții."

„Cel ce cinsteşte virtutea cinsteşte primul adevăr, care stăpâneşte peste tot binele."

---

63. Cartea a III-a, cap. 11, p. 30 (monahul Augustin).

64. În: *PG* 136 (monahul Augustin).

65. În traducere românească, în: *Filocalia*, I (EIBMBOR, 2008, pp. 474, 478).

Grigorie Sinaitul, care a trăit pe la 1330, în scrierea sa, *Despre liniște (isihie) și despre două feluri ale rugăciunii*[66], spune: „trebuie să-ți înfrânezi răsuflarea". E martor Isaia Pustnicul, care zice despre aceasta: „Dar a spus iarăși (Isaia): «De nu se face omul pildă, nu poate locui împreună cu aproapele»"[67].

Iar codicele, din care s-a luat această ediție a celor *Douăzeci și nouă de cuvinte* ale Avvei Isaia și care constă din 312 foi (0,25 x 0,215), se află sub nr. 109 în Colecția Patriarhiei din Ierusalim. El a fost scris în anul 1679 de monahul Damaschin. Textul e pe două coloane.

Am dat până aici traducerea „Prologului" monahului Augustin la ediția I.

Monahul Augustin dă, în continuare, și alți codici în care se află fragmente din această scriere. El menționează *Codicii savaitici*, care se află în Biblioteca Patriarhiei din Ierusalim și au fost, probabil, proprietatea mânăstirii „Sfântul Sava" de lângă Betleem.

Din „Cuvântul I" se află fragmente în *Codicele savaitic* 362, din sec. al XIII-lea, f. 203 a; din „Cuvântul al II-lea", în *Codicele sinaitic* 464, din sec. al XVII-lea, f. 183 b; din „Cuvântul al III-lea" și „Cuvântul al IV-lea", în *Codicele savaitic* 206, din sec. al XVI-lea.

Fragmente din „Cuvântul al V-lea" se află în *Codicele savaitic* 378, din sec. al VIII-lea, f. 131.

---

66. *Filocalia*, ediția grecească, tom. II, cap. 3, p. 269 (monahul Augustin). În traducere românească, în: *Filocalia*, 7 (Ed. IBMO, 2013, p. 208).

67. *Codicele* 113 din Colecția Patriarhiei din Ierusalim, f. 25 b (monahul Augustin).

Din „Cuvântul al VII-lea", în *Codicele* 78 din sec. al XII-lea, f. 58 v, şi în *Codicele patriarhal* 181, din sec. al XIII-lea.

Din „Cuvântul al IX-lea", în *Codicele patriarhal* 408, din sec. al IX-lea sau al X-lea, f. 142, şi în *Codicele patriarhal* din sec. al XVI-lea, f. 268 b.

Din „Cuvântul al XV-lea", tot în *Codicele patriarhal* din sec. al XVI-lea, f. 151 a.

Din „Cuvântul al XVII-lea", în *Codicele savaitic* din sec. al XV-lea, ff. 454-459, în *Codicele savaitic* 378 din sec. al XVIII-lea, f. 134 b, în *Codicele patriarhal* din sec. al XVI-lea, f. 181, şi în *Codicele sinaitic* 464, f. 175 b.

Mai sunt fragmente în *Codicele patriarhal* 113, din sec. al XVII-lea, în *Codicele patriarhal* 137, din sec. al XIV-lea, în *Codicele patriarhal* 206, din sec. al XVI-lea, în *Codicele patriarhal* 394, din sec. al XV-lea, şi în *Codicele savaitic* 333, din sec. al XIV-lea.

În afară de codicii amintiți mai sus, monahul Augustin a avut în vedere şi textul latinesc al lui Isaia (*PL* 40, 1105-1205), pe care Francisc Zenus din Verona l-a tradus în 1574, după un manuscris grecesc scris cu litere mai vechi, fiind îndreptat de Antonie Hilbert. Comparând cele două texte, a dat la note deosebirile esențiale şi lipsurile fiecăruia.

Sfârşind, monahul Augustin mărturiseşte că a fost foarte grea povara pe care şi-a asumat-o şi mai presus de slabele sale puteri. Dar, încrezându-se în ajutorul lui Dumnezeu, a pornit la lucru.

PROLOG LA EDIȚIA A DOUA A SCRIERILOR DIN ACEST VOLUM

de monahul Teoclit Dionisiatul

Iubitul frate în Hristos şi prea binecuvântatul editor al unor cărți patericale (ale Părinților), domnul Sotirios Schinas, mi-a făcut iarăşi cinstea să prefațez o nouă carte, cea mai duhovnicească şi mai prețioasă lucrare a Cuviosului Isaia Pustnicul, care va fi scoasă de tipografia „Biblioteca aghioritică".

Cuviosul Isaia a trăit în pustiurile Egiptului în a doua jumătate a secolului al IV-lea şi a fost contemporan cu Cuviosul Macarie Egipteanul. Mare nevoitor şi părinte mistic, se înscrie cu dreptate în „tabăra îngerilor", în ceata sfântă a Părinților tradiției ascetice ortodoxe. Iar cartea aceasta, singura care s-a păstrat, constituie o preafrumoasă colecție a celor mai binemirositoare flori din înaltele experiențe duhovniceşti şi din trăirile lui, pe care le-a câştigat în sfintele sale lupte împotriva patimilor pierzătoare şi a demonilor. Ea este rodul meditării neîntrerupte şi adânci asupra *Sfintelor Scripturi*, cum se va vedea din deasa întrebuințare a locurilor la care trimite necontenit.

Cartea aceasta, ca toate cărțile neptice (despre trezvie) şi ascetice, învață în toată amănunțimea despre firea patimilor sufletului, care pornesc din partea lui pătimitoare sau din iuțime (mânie) şi poftă, despre lucrarea felurită a demonilor, despre felurile luptelor duhovniceşti şi despre felurile lucrării harului

în sufletul curățit. Ne învață despre sfințenia inimii, despre iluminările pricinuite de Preasfântul Duh şi despre unirea în dumnezeiasca dragoste cu Domnul nostru Iisus.

Cititorului atent nu-i va fi greu să se încredințeze despre acordul învățăturii Cuviosului Isaia cu învățătura tuturor Părinților neptici şi nevoitori, începând de la Antonie cel Mare, continuând cu Vasile cel Mare şi Grigorie Teologul, până la isihaştii din secolului al XIV-lea - Sfântul Grigorie Palama şi Nichifor Monahul -, la Sfântul Nicodim Aghioritul şi întreaga pleiadă a Sfinților Părinți ce au aflat făptuirea care înaintează până la contemplare („vedere") în pustiurile Egiptului, în Palestina, Siria, Constantinopol, Sfântul Munte, Macedonia şi Veria[1]. Şi însăşi această armonie, acordul de necontestat al învățăturii Sfinților Părinți, arată că Tradiția duhovnicească a Preasfintei noastre Biserici Ortodoxe s-a format din iluminarea Sfântului Duh şi din trăirea duhovnicească a minților curate şi neîntinate.

Cartea aceasta, plină de har şi de înțelepciune, a fost publicată de tipografia „Biblioteca aghioritică" în seria textelor Părinților, cu intenția sănătoasă de a se cunoaşte învățătura cuprinsă în cărțile din bibliotecile Sfintelor mânăstiri şi ale chiliilor monahilor, spre a le fi acestora hrană duhovnicească şi a se constitui în îndrumar pentru evlavia sufletelor de Dumnezeu iubitoare, dar şi de a acoperi un gol în bibliografia textelor greceşti ale mânăstirilor, dat fiind că astăzi această carte a devenit greu de aflat în ediția publicată de monahul Augustin Iordanitul în 1911.

---

1. Ultimele două sunt locuite de aromâni (*n. trad.*).

În vremea noastră, când numărul publicațiilor stricătoare de suflet a crescut, a sporit și harul publicării sfintelor cărți ale Părinților. Și sper că această carte a Cuviosului nostru Părinte Isaia Pustnicul va rodi o prisosință de har în inimile cititorilor evlavioși. Mai mult, astăzi, când domnește orientarea spre cele dinafară, spre simțualitate și spre eticismul ieftin, și oamenii înclină spre emoții simțuale dulcege, cărți ca aceasta a Avvei Isaia constituie adevărate „bombe atomice", în stare să trezească sufletele moarte din păcat, să nască teama de Dumnezeu care curățește, și apoi, după arătarea învățăturii nerătăcite, să le conducă la dorirea bunătăților cerești. Pentru că sufletul împovărat de păcat nu se convinge să părăsească plăcerile de tot felul ale trupului prin dulceața învățăturii omenești și prin predici judecătorești, ci numai prin puternice plăceri duhovnicești. Numai prin iubirea duhovnicească și dumnezeiască poate fi învinsă dragostea bolnavă de lucrurile amăgitoare ale lumii.

Ar fi fost un gest frumos și drept ca, înainte de a termina acest scurt prolog, să cer prea simplului și lipsitului de mândrie și frate în Hristos, domnul Sotirios Schinas - a cărui faptă se aseamănă cu o „comoară în vase de lut" -, să nu considere acest prolog, care prețuiește osteneala sa de a edita o nouă operă patristică, ca păcat împotriva cunoscutei sale modestii. Dar mă mulțumesc cu nădejdea că se va recunoaște importanța acestui dar serios, făcut prin el bisericilor de Biserica noastră Ortodoxă Greacă, și că rugăciunile și binecuvântările acesteia, împreună cu recunoștința și rugăciunile cititorilor evlavioși pentru smerenia editorului cărților Părinților, vor fi cea mai folositoare răsplată pentru el. Fapta sa să fie „miros de bună mireasmă duhovnicească" către Domnul!

Ale celui între sfinți Părintelui nostru

ISAIA PUSTNICUL

Douăzeci şi nouă de cuvinte

CUVÂNTUL I

Sfaturi date fraților aflați cu el

1. Cei ce voiți să rămâneți cu mine, ascultați, pentru Dumnezeu. Fiecare să şadă în chilia lui în frica lui Dumnezeu. Şi nu disprețuiți lucrul vostru de mână, pentru porunca lui Dumnezeu. Şi nu uitați de meditația voastră şi de rugăciunea neîncetată. Şi păziți inima voastră de gânduri străine, ca să nu cugetați ceva despre vreun om sau despre vreun lucru al veacului acesta; ci totdeauna cercetați în ce înaintați şi siliți-vă să vă îndreptați, rugând pe Dumnezeu cu osteneala inimii şi cu lacrimi ca să vă ierte şi să vă păzească în viitor să nu mai cădeți din acestea. În fiecare zi să aveți înaintea ochilor moartea, şi să vă gândiți cum veți ieşi din trup şi cum veți trece de puterile întunericului care vă vor întâmpina în văzduh, şi cum veți răspunde lui Dumnezeu. Priviți neîmpiedicat de mai înainte la înfricoşătoarea zi a Judecății şi a răsplătirii tuturor faptelor şi cuvintelor şi gândurilor voastre, căci „toate sunt goale şi descoperite pentru ochii Celui în fața Căruia vom da socoteală" (*Evrei* 4, 13).

Fără o mare trebuință să nu vorbiți în trapeză[1]. Iar la Liturghie să nu îndreptați pe vreunul care cântă,

---

1. Monahul Augustin, la notă: „Sfântul Pahomie († 348) spune: «Dacă cineva e împins cu grabă să vorbească şi să râdă în locul unde mănâncă, va lua certare»" (Pahomie Tebeul, *Praecepta*, cap 9, în: *PG* 40, 948-952).

dacă nu va întreba acela ceva[2]. În cursul săptămânii, slujiți în bucătărie în frica lui Dumnezeu, fără să părăsiți meditația voastră[3]. Peste tot, să nu intre cineva[4] în chilia fratelui său, nici să voiți să vă vedeți înainte de ora șase[5], nici să voiți să cunoașteți lucrul de mână al altora, de a lucrat fratele tău mai bine ca tine, sau tu mai bine ca el. Iar întâlnindu-vă în trecere, să nu vorbiți în deșert, nici să nu îndrăzniți orice, ci fiecare să ia aminte, în frica de Dumnezeu, la sine și la lucrul său de mână, și la meditație și la sufletul său, în ascuns. Iar când se isprăvește Liturghia, sau când vă

---

2. Monahul Augustin, la notă: „De se va întâmpla, în timpul cântării și al rugăciunii sau în timpul citirii, să vorbească sau să râdă cineva, trebuie să-și dezlege îndată brâul și, având capul plecat și mâinile adunate, să fie dus înaintea altarului și să fie certat de egumenul mânăstirii. La fel trebuie să se facă în adunarea fraților, când, în același mod, se adună să mănânce" (Pahomie Tebeul, *Praecepta*, în: *PG* 40, 948).

3. Ioan Cassian († 345), trecând prin mânăstirile Răsăritului și Apusului cu prietenul său, Gherman († 390), relatează că numai în chinoviile Răsăritului „frații slujesc pe rând, cu săptămâna, în bucătărie și în alte ascultări, iar în cele egiptene nu se îngăduie decât unui frate foarte încercat grija bucătăriei, întrucât virtutea aceluia permite și tăria trupului poate împlini această slujire și nu e împiedicat nici de bătrânețe, nici de slăbiciune" (Casian către Caster, *Despre rânduielile canonice ale chinoviilor*, în: *PG* 28, 860).

4. Colecția cuvintelor și învățăturilor dumnezeiești ale Sfinților Părinți de Dumnezeu purtători, făcută de monahul numit Pavel Everghetinul, din mânăstirea Everghetissa, Cartea a XIII-a, „Sentința 13", Constantinopol, 1861, p. 37 (monahul Augustin). În continuare, lucrarea este numită *Everghetinosul* (*n. ed.*).

5. Paladie (pe la anul 430) relatează că în muntele Nitriei „până la ora șase (sau la amiază) nu se permite întâlnirea cu nimeni" (*Istoria Lausiacă*, cap 6, în: *PG* 34, 1019).

ridicați de la mâncare, nu vă așezați la vorbă lungă[6], nici la cuvinte despre Dumnezeu, nici despre lume, ci fiecare să intre în chilia sa și să-și plângă păcatele sale. Iar de se iveşte trebuința să vorbiți împreună[7], vorbiți foarte puțin, cu smerenie și evlavie, gândindu-vă că Dumnezeu ia aminte la voi. Nu vă sfădiți între voi și nu vorbiți împotriva cuiva, nici nu judecați pe cineva; nu disprețuiți pe cineva, nu cârtiți împotriva cuiva. Să nu iasă din gura voastră nicio minciună. Să nu voiți să vorbiți sau să auziți ceva din cele ce nu vă folosesc.

2. Să nu lăsați în inima voastră nici ura, nici pizma împotriva aproapelui. Nici să nu fie ceva în gura voastră și altceva, în inimă. Căci Dumnezeu nu Se lasă înșelat, ci toate le vede: și cele ascunse, și cele arătate. Să nu ascundeți niciun gând și niciun necaz, nicio voie și nicio bănuială, ci descoperiți-le cu toată libertatea Părintelui vostru (duhovnicesc) și siliți-vă cu toată credința să împliniți ceea ce veți auzi de la el.

Vedeți să nu nesocotiți a împlini sfaturile mele, fiindcă, de nu veți lua seama la ele, nu mă voi învoi să rămâneți cu mine. Iar de veți păzi și cele din ascuns și cele arătate, eu voi da socoteală despre voi lui Dumnezeu. Iar de nu le veți păzi, va cere El socoteală și despre negrija mea, ca și despre îndemnul meu. Iar pe cel ce va păzi poruncile mele, în ascuns și la arătare, Stăpânul Dumnezeu îl va păzi de tot răul și-l va acoperi în toată ispita ce va veni asupra lui, în

6. Monahul Augustin, la notă: „Ieșind de la masă, să nu te pornești la vorbă lungă" (Sf. Pahomie, *Praecepta*, cap 19).

7. *Everghetinosul*, Cartea a II-a, „Sentința 46", p. 144 (monahul Augustin).

ascuns şi la arătare. Vă rog, fraţii mei, lăsaţi cele pe care le-aţi adunat din lume şi îngrijiţi-vă de mântuirea voastră, ca să nu fie zadarnică toată viaţa voastră şi să fim făcuţi de ruşine înaintea lui Dumnezeu şi a celor părăsiţi pentru El[8], şi a sfinţilor ce s-au nevoit. Ci socotiţi că nesfădirea şi neplăcuta pătimire, şi smerenia, şi tăierea voii de la toate în bună cunoştinţă şi neîncrederea în dreptatea proprie, ca şi privirea continuă la păcatele proprii sunt ţinta virtuţii voastre. Pentru că odihna, şi lărgimea, şi slava deşartă pierd toată osteneala monahului.

CUVÂNTUL AL II-LEA

Despre legea cea după fire

1. Nu voiesc să nu ştiţi, fraţilor, că la început, când a făcut Dumnezeu pe om, l-a lăsat în rai, având simţirile sănătoase şi stăruind în ceea ce îi era firesc. Dar când a ascultat de înşelătorul lui, s-au strămutat toate în ceea ce e contrar firii; atunci simţirile lui au fost aruncate din slava lor[9]. Dar Domnul nostru a făcut

---

8. Cei ce au părăsit pe cei de care aveau datoria să se îngrijească în viaţă, cu scuza unei vieţi dedicate prin călugărie lui Dumnezeu, dar nu şi-au împlinit aceste năzuinţe ascetice, vor fi făcuţi de ruşine şi în faţa acestora.

9. Omul se afla în normalitatea lui până ce era în legătură cu Dumnezeu. El a căzut în ceea ce e contrar firii, când s-a despărţit prin neascultare de Dumnezeu. Acestei învăţături îi este contrară cea catolică, potrivit căreia omul se află, când e fără Dumnezeu, în „natura pură". Iar când primeşte graţia („creată", după concepţia catolică), e ridicat într-o stare mai presus de fire.

mila Lui cu neamul omenesc pentru multa Lui iubire. Căci Cuvântul „trup S-a făcut" (*Ioan* 1, 14), adică om deplin arătat; S-a făcut în toate cele ca noi, „întru toate, [...] afară de păcat" (*Evrei* 4, 15)[10], până la a schimba ceea ce e contrar firii în ceea ce e conform firii prin sfântul Lui trup[11]. Şi făcând milă cu omul, după ce a înviat îi întoarce iarăşi în rai pe cei ce merg pe urmele Lui şi împlinesc poruncile Lui, pe care ni le-a arătat nouă, până vom putea să biruim pe cei ce ne-au scos pe noi din slava noastră. Căci El ne-a arătat slujirea sfântă şi legea curată, pe care omul trebuie să le păzească până se va statornici în firea în care l-a făcut Dumnezeu[12]. Deci, cel ce voieşte să revină la cele ale

---

învăţătura din acest text consideră pe om în starea lui naturală când e unit cu harul lui Dumnezeu, sau când trăieşte în armonie cu Dumnezeu.

10. „Om deplin" e formula de la Calcedon. Tocmai pentru că n-a luat şi păcatul nostru, S-a făcut om deplin. Faptul că Fiul lui Dumnezeu se poate face şi om deplin e marea taină şi o negrăită preţuire a umanului de către Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om astfel, ca să poată să Se facă El însuşi şi om, nu prin schimbarea dumnezeirii Sale, căci aceasta ar fi panteism. E taina Persoanei şi a caracterului ei de lumină şi taină nesfârşită. Prin aceasta, Subiectul dumnezeiesc poate înlocui subiectul uman. Căci şi acesta e lumină şi taină nesfârşită, ca şi subiectul dumnezeiesc. Dar Subiectul dumnezeiesc e şi Subiect al firii dumnezeieşti infinite.

11. Prin păcat, omul a căzut în ceea ce e contrar firii (παρὰ φύσιν). Hristos a readus pe om la ceea ce e conform firii (κατὰ φύσιν). Dar în amândouă stările nu părăseşte total legătura cu firea lui. Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om, n-a schimbat umanul, ci l-a readus la autenticitatea lui.

12. Readucerea omului la cele conforme firii este egală cu reintroducerea lui în raiul comuniunii cu Dumnezeu şi în slava lui, care e reflectarea slavei lui Dumnezeu.

firii să taie toate voile sale cele după trup, până se statorniceşte în cele conforme firii. Dorirea cea după fire este dorirea minţii şi, fără dorirea lui Dumnezeu, ea nu este conformă firii[13], aşa cum nu este (conformă firii) nici iubirea celor ce nu sunt după fire. De aceea s-a numit Daniel „bărbatul doririlor" (*Daniel* 9, 23). Vrăjmaşul a schimbat această dorire în poftirea urâtă a toată necurăţia. Râvna minţii este râvna potrivită firii. Iar fără râvna spre Dumnezeu nu este propăşire. Deci, precum s-a scris de Apostol, „Râvniţi însă darurile cele bune" (*I Corinteni* 12, 31). Dar râvna spre Dumnezeu s-a întors prin Adam spre cele contrare firii[14]. Deci să nu vă duşmăniţi unii pe alţii, şi să nu vă pizmuiţi şi să nu vă mînţiţi unii pe alţii.

2. Dar e proprie minţii şi mânia potrivită firii. Căci fără mânie nu e nici curăţie în om. Mânia aceasta luptă împotriva semînţelor semănate de vrăjmaşul, ca plăceri înşelătoare, în trup[15]. E ceea ce a făcut Fineas, fiul lui Eleazar, când s-a mâniat foarte împotriva

13. Dorirea şi iubirea celor proprii firii este proprie minţii şi ele sunt egale cu dorirea şi iubirea lui Dumnezeu. E în firea minţii omeneşti să iubească şi să dorească pe Dumnezeu.

14. Prin dorirea lui Dumnezeu, firea noastră este atrasă de ceea ce o depăşeşte. Plăcerile trupeşti o atrag, dimpotrivă, în jos.

15. Se afirmă în acestea apartenenţa la fire a poftei şi mâniei. Este o poftă (o dorire) proprie firii şi una contrară acesteia. La fel, o mânie (o iuţime) proprie firii şi una contrară acesteia. Altfel, firea omenească ar fi pur pasivă, indiferentă, o mortăciune. Prin pofta şi iuţimea potrivită firii, firea creşte, se depăşeşte, tinde spre Dumnezeu. Prin minte, firea se curăţeşte de ceea ce nu se cuvine. Prin mânia conformă firii, proprie minţii, aceasta luptă împotriva diavolului sau a semînţelor semănate de el în trupul omului ca plăceri înşelătoare.

bărbatului şi femeii, şi a încetat bătaia Domnului de la poporul Lui (*cf. Numerii* 7-8). Dar mânia noastră s-a mutat spre aproapele pentru toate cele neînţelepte şi nefolositoare. E proprie minţii ura cea contrară răului. Astfel folosind-o, Ilie a omorât pe proorocii ruşinii (*cf. 3 Regi* 18, 40). Asemenea şi Samuel a folosit-o împotriva lui Agag, împăratul amaleciţilor (*cf. 1 Regi* 15, 33). Şi fără ura împotriva duşmăniei nu se descoperă în suflet cinstea, şi ura noastră s-a schimbat în pornire împotriva firii, spre a urî pe aproapele şi a ne scârbi de el, şi ura se face cea care alungă toate bunătăţile. Minţii îi este proprie înălţarea cugetului, conformă firii, faţă de orice duşmănie. Şi când a aflat-o pe ea, Iov a osândit pe duşmanii lui, zicându-le: Necinstiţilor şi leneşilor, lipsiţilor de orice bine, nu v-am socotit vrednici nici de câinii turmelor mele (*cf. Iov* 30, 8, 1). Şi ni s-a schimbat dispreţul asupra duşmanilor şi ne-am disprețuit unii pe alţii, înţepându-ne unii pe alţii, şi ne-am îndreptăţit pe noi înşine împotriva aproapelui. Şi, din pricina disprețuirii lui Dumnezeu, ne facem duşmani ai oamenilor. Astfel, când omul a mâncat din neascultare, cele create împreună cu el i s-au preschimbat în cele rele.

Să ne silim, deci, iubiţilor, să înţelegem cele pe care ni le-a arătat nouă Domnul nostru Iisus Hristos în sfântul Său trup, căci este Sfânt şi locuieşte întru sfinţi. Să ne îngrijim deci de noi înşine, ca să plăcem lui Dumnezeu, săvârşind după putere faptele noastre, şi să facem ca mădularele noastre să se potrivească firii, ca să aflăm milă în ceasul ispitei la Cel ce are să vină pentru toată lumea (*cf. Luca* 21, 26), implorând totdeauna bunătatea Sa, ca să se unească ajutorul

Său cu smerenia noastră, mântuindu-ne pe noi de vrăjmaşii noştri. Căci ale Lui sunt puterea, şi ajutorul, şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL III-LEA

Despre starea începătorilor şi a celor din chilii

1. Înainte de orice, avem nevoie de smerita cugetare; să fim totdeauna gata, la orice cuvânt pe care Îl auzim, sau la orice lucru, să spunem: „Iartă!" Căci prin smerita cugetare se strică toate cele ale vrăjmaşului[16]. Nu te măsura pe tine în nicio faptă a ta[17], ca să fii netulburat în gândurile tale. Să ai faţa ta tristă, dar blândă cu oamenii străini, ca frica de Dumnezeu să locuiască în tine[18]. De pleci la drum cu fraţii, depărtează-te puţin de ei, ca să taci[19]. Şi, mergând, să nu priveşti ici şi colo, ci meditează în cugetarea ta sau roagă-te lui Dumnezeu în inima ta[20]. Iar în locul sau în casa în care

16. Monahul Augustin, la notă: „Fii gata, la orice cuvânt pe care îl auzi, să spui: «Iartă-mă!», pentru că smerita cugetare aruncă toate cele ale vrăjmaşului" (Antonie cel Mare, „Regula 80"). Se citează la această notă din mai mulţi Părinţi duhovniceşti.

17. „Nu te mândri pentru faptele tale, oricare ar fi ele". „Nu te măsura" la ce înălţime ai ajuns după oricare faptă.

18. Monahul Augustin, la notă: „Să fie faţa ta neîncetat tristă, afară de cazul când te cercetează oameni străini. Atunci primeşte-i cu faţa veselă, ca să locuiască în tine frica de Dumnezeu" (*Everghetinosul*, Cartea I, „Sentinţa 42", p. 160).

19. Monahul Augustin, la notă: „Când călătoreşti cu fraţi, îndepărtează-te puţin de ei, ca să păstrezi tăcerea" (Antonie cel Mare, „Regula 75").

20. Monahul Augustin, la notă: „Când călătoreşti, nu căuta nici la dreapta, nici la stânga, ci repetă psalmii şi roagă-te în

te opreşti, nu te purta cu îndrăzneală, ci fii cu sfială în toate. La ceea ce ţi se pune pe masă întinde mâna ta când eşti silit să mănânci[21]. De eşti mai tânăr, să nu îndrăzneşti să întinzi mâna şi să bagi ceva în gură (înainte de a fi îndemnat). Iar în locul unde o să dormi, să nu te înveleşti cu acelaşi acoperământ cu altul. Şi fă multe rugăciuni în inima ta, înainte de a te culca. Şi, de ai ostenit pe drum şi voieşti să fii uns cu puţin untdelemn pentru osteneala drumului, lasă să ţi se ungă numai picioarele, ruşinându-te să te descoperi fără vreo trebuinţă sau boală. Iar şezând în chilia ta, de va veni vreun frate străin la tine, fă cu el şi tu aşa: unge picioarele lui şi spune-i: „Fă iubire şi ia puţin untdelemn şi foloseşte-l"[22]. Iar de nu vrea să primească, după ce s-a odihnit, nu-l sili. Dar de este bătrân, bogat în făptuire, sileşte-l să se ungă în întregime. Iar de şezi la masă (la trapeză) cu fraţii, de eşti mai tânăr, nu spune în sufletul tău: „Mănâncă!", ci adu-ţi aminte de păcatele tale, ca să nu mănânci cu plăcere, şi întinde-ţi mâna numai la ceea ce este în faţa ta. Şi de este ceva înaintea altuia, să nu întinzi mâna ta la aceea. Hainele tale să-ţi acopere picioarele şi genunchii tăi să stea lipiţi. Iar când cei ce mănâncă sunt străini, dă-le lor cele de trebuinţă cu o privire veselă, şi, când încetează să mănânce, spune-le lor a doua şi a treia

minte lui Dumnezeu în tot locul unde te afli şi nu te amesteca plin de încredere cu locuitorii de acolo" (Antonie cel Mare, „Regula 76").

21. Monahul Augustin, la notă: „Nu întinde îndată mâna ta spre cele ce ţi se pun înainte spre mâncare" (Antonie cel Mare, „Regula 78").

22. Smerenia şi înfrânarea înseamnă şi o delicată politeţe.

oară: „Fă iubire şi mai ia puţin"[23]. Iar când mănânci, să nu ridici faţa ta spre aproapele[24], şi să nu grăieşti cuvânt deşert[25]. Şi să nu întinzi mâna ta spre ceva, arătând că o voieşti, fără să spui: „Binecuvântează!"[26] Şi, bând apă, să nu laşi gâtlejul tău să gâlgâie, asemenea oamenilor din lume. Şezând tu cu fraţii, de-ţi vine în gât vreo flegmă, să nu o scuipi înaintea lor, ci ridică-te şi astfel o aruncă afară. Nici să nu întinzi trupul tău în văzul oamenilor. De te încearcă vreun gând neserios, să nu deschizi gura ta, şi va pleca de la tine. Să nu deschizi gura ta, râzând, căci aceasta înseamnă lipsă de sfială. Să nu pofteşti ceva apropiat, privindu-l, fie haină, fie brâu, fie culion. Şi să nu-ţi împlineşti pofta, făcându-ţi ceva asemănător. De-ţi procuri vreo carte, să nu o înfrumuseţezi cu vreo podoabă, căci aceasta este o patimă.

2. De greşeşti ceva, nu minţi din pricina ruşinii, ci fă metanie, zicând: „Iartă-mă!", şi greşeala trece. De-ţi spune cineva un cuvânt aspru, să nu-ţi înalţi inima, căci mânia lui Dumnezeu nu întârzie. De eşti mustrat de cineva pentru vreun lucru, nu te aprinde, ci pune metanie, zicând: „Iartă-mă, nu voi mai face!", fie că ştii, fie că nu ştii că ai făcut acel lucru. Căci toate acestea înseamnă propăşire pentru cel tânăr.

---

23. Pofteşte cu stăruinţă pe străini să se servească la masă.

24. Să nu ridici faţa ta spre aproapele tău, când mănânci, ca să nu vadă pofta mâncării oglindită pe ea.

25. Când mănânci, să nu grăieşti lucruri glumeţe sau fără rost, în care să se vadă plăcerea produsă de mâncare.

26. Aşteaptă totdeauna să ţi se îmbie. Se dau, precum se vede, sfaturi concrete despre felul cum trebuie practicată smerita cugetare.

De împlineşti lucrul tău de mână, nu te mândri, ci fă-l în frica de Dumnezeu, ca să nu păcătuieşti prin neştiinţă. Când te învaţă cineva despre orice lucru de mână, spune celui ce te învaţă, fără să te ruşinezi, „Fă iubire şi vezi de e bun sau nu!" De te cheamă vreun frate (să-l ajuţi la vreun lucru) când eşti la lucrul tău de mână, sileşte-te să vezi ce voieşte şi fă acel lucru cu el, lăsând rucodelia ta. De încetezi să mănânci, intră în chilia ta şi fă lucrarea ta, şi nu şedea vorbind cu cei ce nu te folosesc. De sunt bătrâni care-ţi grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, întreabă pe Avva al tău: „Rămân să aud, sau să intru în chilie?" şi fă ceea ce îţi va spune. De voieşti să mergi la o lucrare străină, spune-i unde voieşti să mergi, ca să afli de ai trebuinţă de aceea. Şi dacă îţi spune ce să faci, nu adăuga ceva, nici nu micşora. De afli cuvinte din afară, nu le spune altuia. Căci, de le vei păzi în urechile tale, nu va greşi limba ta[27]. De voieşti să se împlinească un lucru şi cel cu care locuieşti nu voieşte să se împlinească, lasă-i lui voia ta, ca să nu se nască o ceartă şi să se supere.

3. Când voieşti să locuieşti cu un frate în chip trecător, nu-i porunci în vreun lucru oarecare şi să nu voieşti să fii căpetenia lui. De locuieşti cu fraţii, să nu voieşti să te măsori cu ei în cuvântul lor. De-ţi vor porunci să faci un lucru pe care nu-l voieşti, luptă cu voia ta până ce îl vei împlini, ca să nu-i superi şi să-i pierzi prin descurajare, şi ca să ai cu ei sălăşluire paşnică. De locuieşti cu un frate şi-i spui că voieşti ceva, zi-i: „Dar voi face ce voieşti". Şi dacă, spunându-i ce vrei să faci, îi ceri o hotărâre, împlineşte cu frica lui

27. Când vei căuta să spui altora cuvintele spuse ţie, limba ta poate greşi, spunându-le altfel de cum le-ai auzit.

Dumnezeu ceea ce găseşte el de cuviinţă. De locuiţi împreună şi lucrul pe care ţi-l cere să-l împlineşti este trecător, fă-l. De sunteţi mai mulţi, faceţi-l împreună şi, ţinând seama de conştiinţa tuturor, nu cruţa trupul tău. Când te trezeşti în fiecare zi, dimineaţa, înainte de a te apuca de lucrul de mână, cugetă la cuvintele lui Dumnezeu. Iar de este ceva de făcut înainte, fie patul, fie de spălat nişte vase, fie orice alt lucru, fă aceea cu toată sârguinţa, fără zăbavă. De este o lucrare care aduce o plată, să o împlineşti împreună cu fratele tău şi să nu-l nedreptăţeşti pe el. Iar dacă lucrarea este uşoară, şi unul spune altuia: „Pleacă, frate, vezi-ţi de lucru tău, eu îl fac pe acesta singur", ascultă-l. Cel ce ascultă este mai mare.

De este la tine un frate străin, împlineşte cu bucurie lucrarea trebuincioasă, şi, plecând el, fă-o de asemenea. Primeşte-l cu bunăvoinţă şi cu frica lui Dumnezeu, ca să nu-i fie vizita spre pagubă. Păzeşte-te să nu-l întrebi lucruri care nu-ţi sunt spre folos, ci fă-l să se roage. Iar când şade la tine, întreabă-l: „Cum te afli?", şi mulţumeşte-te cu acest cuvânt. Şi apoi dă-i o carte, ca să o citească şi să cugete la cele din ea. Iar de vine după vreo osteneală, lasă-l să se odihnească şi spală-i picioarele. Iar de-ţi spune cuvinte necuvenite, roagă-l cu iubire, spunându-i: „Iartă-mă, că sunt slab şi nu pot să le port!" Iar de este slăbit şi hainele îi sunt murdare, spală-i-le. Iar de-i lipseşte ceva şi hainele îi sunt rupte, coase-i-le. Iar de este un drumeţ şi ai la tine unii credincioşi, nu-l pune mai presus de ei, dar fă milă cu el din iubirea lui Dumnezeu. Iar de este un frate în trecere pe la tine şi-ţi cere odihnă, să nu-ţi întorci faţa de la el, pentru Dumnezeu, ci primeşte-l cu

bucurie împreună cu credincioşii care se află la tine. Şi de este sărac, nu-l slobozi nemiluit, ci dă-i din binecuvântarea care ţi s-a dat ţie de la Dumnezeu, odată ce cunoşti că cele pe care le ai nu sunt ale tale, ci dar de la Dumnezeu[28]. Dacă un frate te îmbie cu ceva, nu deschide ca să afli ce este în aceea. Dar dacă arată foarte preţios ceea ce ţi se îmbie, spune-i: „Dă-mi să văd ce este în el".

De pleci pe o cale spre casa cuiva, şi cel din ea iese şi te lasă singur, să nu ridici faţa ta ca să cunoşti cele aflate în casa lui. Şi să nu deschizi ceva din casă: nici vreo uşă, nici vreun vas, nici vreo carte. Dar spune celui ce iese: „Dă-mi să fac vreun lucru". Şi ceea ce-ţi dă, fă fără greutate. Să nu lauzi cele pe care nu le-ai cunoscut, iar de cele pe care le-ai cunoscut să nu vorbeşti ca şi când le-ai fi văzut. Să nu osândeşti pe cineva pentru chipul lui. De dai de apă sau de ceva de trebuinţă, să nu te arăţi nepăsător, ci gândeşte-te la Dumnezeu că a avut grijă de tine. De te ridici în chilia ta ca să faci slujba ta, nu rămâne nepăsător sau în negrijă şi, în loc să cinsteşti pe Dumnezeu, să te afli uitând de Dumnezeu, ci rămâi în frica lui Dumnezeu. Nu te rezema de perete şi nu-ţi înmuia picioarele, rezemându-te într-unul şi uşurând pe celălalt, ca cei fără de minte. Trezeşte inima ta să nu caute la voile tale, ca Dumnezeu să primească jertfa ta. De cântaţi împreună, fiecare dintre voi să-şi facă rugăciunea sa. Iar de este cu voi un străin, rugaţi-l cu iubire să-şi

28. Toate le avem de la Dumnezeu în dar. Iar ceea ce primeşte fiecare nu primeşte în exclusivitate, ci ca să facă parte de aceea şi altora. Toate le are fiecare pentru el, dar şi pentru alţii, ca să crească oamenii şi în iubire între ei.

facă rugăciunile. Spuneți-i aceasta până la a doua şi a treia oară, fără ceartă. În ceasul aducerii darului tău, spune gândurilor tale, simțirilor tale să stăruie în frica lui Dumnezeu, ca să te învrednicești de Taine, şi să te vindece pe tine Domnul. Vezi să nu-ți laşi trupul tău fără curăție şi să te fure slava deşartă.

Iar cel mai tânăr să se lase în toată lipsa de frumusețea trupului, căci aceasta este în folosul său[29]. Cel tânăr să nu poarte niciodată haină frumoasă, până ce nu va ajunge la vârsta bărbatului, căci aceasta îi este spre vindecare. Să se folosească de vin până la trei pahare, în caz de trebuință. Să nu-şi descopere dinții când râde, iar fața lui să caute în jos cu sfială. Când va fi să doarmă, să-şi încingă brâul şi să aibă grijă să nu-şi ducă mâinile înăuntru, căci trupul are multe patimi, hrănite întru neştiință. De trebuie să pornească la drum, să poarte sandale, dar cât se află în chilia sa să nu poarte sandale. Umblând el, mâinile sale să stea apropiate de brâul său. Să nu stea nicidecum aşezat înaintea altora. Aflându-se (de față) unul mai mare şi vorbind cu cineva, să nu fii nepăsător şi să şezi, ci stai (în picioare) până ce îți va arăta ce ai de făcut.

De vei pleca în oraş sau în sat, ochii tăi să caute în jos, ca să nu ridici pe vrăjmaşi în chilia ta. Să nu dormi, la drum, în casa cuiva, unde inima ta se teme că va păcătui. De voieşti să mănânci într-un loc şi afli că o femeie trebuie să mănânce acolo, să nu şezi deloc. Îți este mai de folos să-l superi pe cel ce

29. Cel tânăr să nu se gătească, spre a nu ispiti pe cineva şi a se încrede în sine. Dar cel bătrân să se împodobească pentru timpul Sfintei Liturghii.

le poftește, decât să desfrâneze inima ta în ascuns. Pleacă, de poți, până nu iei încă seama la haina ei. Mergând tu pe drum, de-ți va spune o femeie: „Pace ție!", răspunde-i în inima ta, căutând cu ochii în jos. De pleci la drum cu vreun bătrân, lucrul pe care-l duceți nu i-l da lui să-l poarte. Iar de sunteți tineri, purtați-l fiecare câte puțin, iar cel ce-l poartă să meargă înainte.

CUVÂNTUL AL IV-LEA

Despre conștiința celor ce șed în chilii[30]

1. De mergeți pe drum și vreunul dintre voi este mai slab, lăsați-l să meargă înaintea voastră, ca, de va voi să șadă, să șadă. De sunteți mai tineri și vă aflați în locuri unde e ora mesei și sunteți poftiți să vă așezați primii la masă, să nu vă tulburați, ci dacă o dată se așază unul primul, altă dată să se așeze altul. De întrebi pe bătrân despre un gând, dezvăluie-i lui gândul în libertate, de știi că este credincios să păzească mărturisirea ta. De auzi de vreo scădere a fratelui tău, să nu spui Bătrânului despre cine e vorba, căci aceasta este moarte[31]. De vorbesc unii despre gândurile care te războiesc și pe tine, să nu voiești să le auzi, ca să nu fii războit din nou de ele. Sileşte-te să faci multe rugăciuni, căci rugăciunea este lumină

30. În textul latin, titlul este următorul „Despre cele ce trebuie observate pe drum".

31. De mărturisești Bătrânului (duhovnicului) gândul tău despre scăderea aflată la un frate, să nu-i spui numele fratelui.

sufletului tău[32]. Cugetă în fiecare zi cu părere de rău la cele ce ai greşit şi, de cugeţi astfel la ele, Dumnezeu ţi le va ierta. De te va sili vreun frate să grăieşti împotriva fratelui său, să nu te laşi convins de el şi să păcătuieşti împotriva lui Dumnezeu[33], ci spune-i cu smerenie: „Iartă-mă, frate, sunt un ticălos şi acestea pe care mi le spui sunt ale mele şi nu le pot purta". De-ţi face vreun frate rău şi cineva îţi vorbeşte împotriva lui, păzeşte-ţi inima, ca să nu se înnoiască răutatea în tine. Aminteşte-ţi de păcatele tale cu voia înaintea lui Dumnezeu[34], ca să ţi le ierte şi să nu răsplăteşti (răul cu rău) aproapelui tău (*cf. Romani* 12, 17). De pleci la drum cu niscai fraţi pe care nu-i cunoşti şi vor fi mai mici decât tine, dă-le lor cinstea celor dintâi. Iar de se va întâmpla să intraţi la cineva iubit de tine, lasă-i pe ei înainte de tine în toate, fie la masă, fie în a pune mâna la cele puse înainte, şi să nu te arăţi pe tine ca şi când ar fi primit această întâietate prin tine, ci dă-le lor cinstea aceasta, zicând: „Pentru voi a făcut (gazda) milă cu mine". De porneşti la drum cu vreun frate şi te abaţi pe la vreun prieten al tău, spune-i pentru ce trebuinţă o faci şi zi fratelui: „Şezi cu mine aici". Şi, de te va reţine prietenul tău să mănânci, să nu intre

32. Rugăciunea este lumina sufletului, deschizându-i cărarea spre Hristos ca model pentru nejudecarea altora, scăpându-te de închiderea în egoismul mândriei tale.

33. A vorbi de rău de un frate e una cu a păcătui împotriva lui Dumnezeu, căci Dumnezeu pe toţi îi iubeşte şi vrea să-i câştige prin iertare, uniţi prin dragoste în El (*cf. Ioan* 13, 35).

34. De păcatele tale nu-ţi poţi aminti decât căindu-te de ele înaintea lui Dumnezeu, sau gândind în acelaşi timp la Dumnezeu. De nu te gândeşti la Dumnezeu, nu vezi păcatul în vreunele dintre faptele şi gândurile tale.

nimic în gura ta, până nu vei chema pe fratele ca să mănânce cu tine.

2. De vei pleca la drum cu mai mulți frați și te vei rușina să-i iei la prietenul tău, deoarece sunt mulți, să nu-i disprețuiești și să pleci pe ascuns și să mănânci, lăsându-i pe ei, ci sfătuiește-te cu prietenul ce ar trebui de făcut cu ei și ceea ce va spune el ascultă cu smerenie. Iar călătorind cu ei, nu te înălța pe tine și nu ocoli slujirea lor. De pleci la drum și voiești să mergi la un frate și nu va voi să te primească și-l vei vedea apoi la drum sau va veni la tine, fă cu el un bine prisositor, uitând de purtarea lui. De auzi că a spus cineva împotriva ta un cuvânt și te întâlnești cu acela în vreun loc oarecare, sau se apropie de tine, arată-i o față veselă și bună, după puterea ta; și nu-i spune cele auzite, întrebând: „De ce ai spus?" Căci s-a scris în *Pilde* 21, 24: „Cel ce ține minte răul săvârșește fărădelege". De sunteți frați și plecați spre un frate sărac, nu-l necăjiți cu vreo trebuință, ci împliniți-vă singuri trebuințele celor ce veți avea să mâncați, dacă nu are în chip prisositor acelea și de nu are acoperământ îndestulător pentru voi. De pleci spre unii bătrâni pe care îi cunoști și se află cu tine alții, pe care nu-i cunosc Bătrânii, să nu săvârșești cu Bătrânii o faptă de îndrăzneală maintea acelora, ci lasă celor ce au venit cu tine îndrăzneala de a spune cuvintele trebuitoare. De vor locui cu tine niscai frați, îngrijește-te de ei ca să audă de la tine cele serioase, căci vei da seama pentru ei maintea lui Dumnezeu. De mergi în vreun loc străin, pentru Dumnezeu, să nu voiești să te vezi cu frații pe care-i ai poate în acel loc, căci mai de folos ți-ar fi să fii cu rudele după trup. De voiești să pleci la munte ca

să te întâlneşti cu fraţii din mânăstiri[35], rămâi la cel la care mergi şi nu te duce la altul fără să-l întrebi pe el: „Să merg la acela, sau nu?" Iar de nu afli odihnă la el, nu-l supăra până ce pleci de la el. De-ţi iei o chilie, precum ştii, să nu-ţi iei mulţi fraţi cu tine; îţi ajunge unul pentru slăbiciune şi nu vei profita de puterea găzduirii tale.

3. De faci bine unui sărac, să nu-l chemi pentru vreun lucru trecător, ca să nu pierzi binefacerea pe care ai făcut-o cu el. De intri în vreo mânăstire pe care n-o cunoşti, şezi unde te lasă să şezi, şi nu intra în altă chilie, până nu te va chema cel ce se află în ea. De te linişteşti în chilia ta, să nu lipseşti pe fratele în nevoie de vreun lucru al tău, de ţi-l cere pentru trebuinţa lui. Dacă ai ceva numai cât îţi trebuie şi nu în chip prisositor, să nu voieşti să-l risipeşti şi aceasta să te tulbure, „căci îţi este mai de folos să piară unul dintre mădularele tale, decât să fie aruncat tot trupul tău în gheenă" (*Matei* 5, 29). De te desparţi de rudeniile după trup şi te înstrăinezi pentru Dumnezeu, să nu laşi să intre plăcerea lor în tine[36].

Să nu şezi în chilie amintindu-ţi de tatăl tău sau de mama ta, sau gândindu-te la frate sau la soră, sau având milă de copii, sau dorind în inima ta femeia pe care ai părăsit-o. Gândeşte-te la ieşirea ta, că va trebui să mori, şi nimeni dintre ei nu te va ajuta. Şi oare nu i-ai părăsit pe ei pentru virtute? De te odihneşti în chilia ta

35. Probabil e vorba de muntele Nitria din Egipt, unde se aflau mai multe mânăstiri retrase, sau de alt munte, unde de obicei se aflau mânăstirile.

36. Să nu te câştige voinţa de a face ceea ce le place rudelor; să nu-ţi placă şi ţie ceea ce le place lor.

şi-ţi aduci aminte de cineva care ţi-a făcut vreun rău, scoală-te şi te roagă lui Dumnezeu din toată inima ca să-l ierte[37], şi gândul răsplătirii răului făcut de el o să plece de la tine. De pleci să te împărtăşeşti de Sfintele Taine, păzeşte-ţi tot gândul, ca să nu te împărtăşeşti spre osândă (*cf. I Corinteni* 11, 29).

De eşti ispitit noaptea de împreunare prin închipuire, păzeşte-ţi inima să nu cugete ziua la trupurile din închipuire, ca să nu te întinezi de plăcerea lor şi să-ţi pricinuieşti mânie grea, ci aruncă-te înaintea lui Dumnezeu cu toată inima ta şi te va ajuta, căci e îndurător cu slăbiciunea oamenilor. De eşti în nevoinţă, să nu se încreadă inima ta în aceea, că ea te-ar păzi, ci spune cugetului tău că, pentru neputinţa trupului, „Dumnezeu ia seama la slăbiciunea mea". De te ocărăşte cineva, nu-i răspunde, ci rămâi tăcut. Şi dacă, cercetându-te, vei afla în tine cele pe care le-ai auzit de la el, căieşte-te ca unul ce ai păcătuit tu însuţi, şi bunătatea lui Dumnezeu te va primi iarăşi. De mergi la drum cu unii fraţi, şi se va afla între ei vreunul pe care-l iubeşti pentru Dumnezeu, să nu îndrăzneşti să i-o arăţi în văzul celorlalţi, ca nu cumva să se afle între ei vreunul care să moară de ciudă. Şi tu, mergând la unii fraţi, să nu aştepţi ca să se bucure de tine foarte, ci, de te vor primi, să mulţumeşti lui Dumnezeu. De te cuprinde, în timp ce te linişteşti în chilie, vreo slăbiciune, să nu-ţi pierzi curajul, ci mulţumeşte Domnului. De vezi sufletul tău tulburat,

37. Aceasta înseamnă că tu l-ai iertat. Dar oricine face un rău altuia s-a arătat neascultător şi faţă de Dumnezeu şi deci are nevoie şi de iertarea Lui, şi e bine să nu ne oprim numai la iertarea pe care i-o dăm noi, ci să rugăm şi pe Dumnezeu să-l ierte.

spune-i: „Nu-ți aduce mai bun folos aceasta, decât gheena în care vei pleca?", şi te vei linişti întru tine. De te duci la unii fraţi şi va spune vreunul dintre ei că tu nu voieşti să te odihneşti la el, dar el voieşte ca el să locuiască împreună cu tine, nu-i da ascultare, ca să nu dai prilej de sminteală celorlalţi. Iar de-ţi va spune: „Moare sufletul meu să-ţi spun un lucru ascuns", dă-i prilej să plece şi nu-l lăsa să locuiască cu tine.

4. Liniştindu-te în chilia ta, primeşte să mănânci, dând ceea ce e de trebuinţă trupului tău, ca să te susţină în împlinirea slujirii tale şi ca să nu voieşti să o părăseşti. Dar nu mânca nimic cu plăcere, cu poftă în gust, fie că mâncarea e bună, fie că e rea. Iar de se iveşte trebuinţa unei vizite, fie la un frate, fie la o obşte, şi se găteşte ceva cu totul dulce, nu lăsa trupul să se satur, ci să voieşti să revii repede la chilie, ca să nu ţi se facă (trupul) trădător. De te îndeamnă demonii la o nevoinţă peste puterea ta, nu asculta de ei, căci ei înfierbântă pe om spre tot lucrul pe care nu-l poate împlini, până cade în mâinile lor şi-i face să se bucure de aceasta. Mănâncă o dată pe zi şi dă trupului numai ceea ce e de trebuinţă, ridicându-te (de la masă) până încă mai voieşti (să mănânci). Iar vegherea ta fă-o cu măsură, nelipsind trupul tău de ceea ce îi este de trebuinţă. Împlineşte slujirile tale cu măsură şi cunoştinţă, ca nu cumva, din multă priveghere, să se întunece sufletul tău de multa încordare. Îţi ajunge o jumătate de noapte pentru slujirile tale, lăsând cealaltă jumătate pentru odihna trupului. Foloseşte două ore, înainte de a te culca, rugându-te şi cântând, şi odihneşte-te apoi. Şi când Domnul te trezeşte, împlineşte slujirea ta cu râvnă. Dar de vezi trupul tău

obosit, spune-i: „Voieşti în această vreme scurtă odihna şi să fii aruncat în întunericul cel mai din afară?" Şi, dacă te sileşti câte puţin, îţi vine puterea. Să nu ai prietenie cu oamenii de care conştiinţa ta ştie că sunt familiari şi altora, ca să nu aduci acelora sminteală cu ştiinţă. De eşti în mânăstire, şi ai avut un rob şi îl ţii pe el, necinsteşti schima (monahală). Iar de-l dăruieşti pe el unui frate, păcătuieşti împotriva lui Dumnezeu. Deci lasă-l pe el să plece, sau slobozeşte-l. Iar de voieşte să se facă monah, va hotărî singur. Dar tu să nu-l iei cu tine, căci nu foloseşte sufletului tău.

5. De te afli într-o vieţuire ce e grea trupului tău, pentru Dumnezeu, şi oamenii voiesc să-ţi urmeze pilda şi te cinstesc pentru ea, părăseşte-o şi treci la alta, ca osteneala ta să nu se schimbe în lenevie. Iar de simţi ispita slavei deşarte, nu da atenţie oamenilor, ştiind că ceea ce faci e un îndemn de la Dumnezeu.

De te lepezi (de lume), să nu-ţi păstrezi nimic şi, de te vezi pe tine voind să ai ceva, oboseşte-ţi şi mai mult trupul cu lucrul de mână, ca să te linişteşti în chilia ta, mâncând cu modestie pâinea ta. De pleci în cetate, vinde lucrul tău de mână, netârguindu-te pentru preţul lui ca cei din lume, ci dă-i-l cuiva pe orice, ca să nu pierzi puterea câştigată în chilia ta[38]. De vinzi ceva de care ai trebuinţă, nu te târgui, spunând: „De nu-mi

38. Monahul Augustin, la notă: „Monahii care prelungeau şederea lor în cetăţi şi sate, cu motivul vânzării lucrului lor de mână, cădeau de multe ori în ispite. În *Pateric*, la alţi Părinţi, mulţi, s-au păstrat multe afirmaţii de natura acesteia. De aceea, Părintele îndeamnă aici ca monahii să vândă lucrul lor de mână păgubindu-se puţin din ceea ce se cuvine, ca să nu piardă în lume tot ce au câştigat în chilie prin osteneala lor" (*Evergheti-nosul*, Cartea a VIII-a, „Sentinţa 40", p. 122).

dai atâta, nu ți-l dau". Iar de voiești aceasta, sileşte-te puțin, şi, de nu primeşti prețul lui, lasă-l în tăcere. Iar de te tulbură gândurile, oriunde te afli, spune: „Mă aflu ca toți sfinții, care au fost ispitiți de Dumnezeu în starea de sărăcie până ce a văzut că hotărârea lor e credincioasă, şi atunci i-a adus la lărgime". De-ți îmbie un frate un lucru şi ai trebuință de el, nu te atinge de el fără acela şi fără să-i spui. Dacă fratele îți spune ție, celui ce ai plecat de acasă, „Cumpără-mi un lucru", de poți să-l cumperi, cumpără-l. Iar de stai cu alții, să nu faci aceasta fără părerea lor, căci altfel îi superi pe cei ce locuiesc împreună cu tine. De ți se iveşte nevoia să mergi în satul tău pentru vreun lucru, păzeşte-te de rudeniile după trup, să nu petreci cu ele, nici să nu-ți însuşeşti spusele lor. De primeşti ceva de la un frate spre o trebuință a ta, să nu uiți, ci îngrijeşte-te să i-l întorci în grabă. Iar dacă lucrul este o unealtă, întoarce-i-l îndată ce ți-ai isprăvit lucrarea ta. Iar de se va strica la tine, fă-i-l ca mai înainte şi nu neglija aceasta. Iar de dai ceva fratelui tău sărac şi vezi că nu poate să ți-l întoarcă, nu-l necăji, nici nu-l strâmtora în vreun fel. Şi de îi dai o haină, lasă-i ceea ce i-ai dat[39].

6. De pleci să locuieşti într-un loc şi-ți iei o chilie, sau o zideşti şi cheltuieşti cu ea şi, după o vreme, o laşi şi rămâne în ea un frate, şi după încă o vreme vrei să te întorci acolo, nu-l scoate pe el, ci caută-ți altă chilie, ca să nu păcătuieşti împotriva lui Dumnezeu. Iar dacă vrea să plece din voia sa, eşti nevinovat. Iar de ai lăsat lucruri în chilie şi s-a folosit de ele, să nu le ceri de la el. De pleci din chilie, vezi să nu iei

39. Sunt sfaturi foarte amănunțite, date pentru toate situațiile în care se poate afla un monah.

cele de trebuință pentru fratele sărac, ci lasă-le lui, și Dumnezeu îți va iconomisi altele acolo unde te duci. Să nu te rușinezi să spui celui mai mare orice gând ce te războiește și vei fi ușurat de el. Căci duhurile nu găsesc loc decât în omul care tace despre gândurile lui, fie că sunt bune, fie că sunt rele. Păzește-te să nu te împărtășești de Jertfă având vreun gând rău față de fratele tău, căci altfel te amăgești pe tine. De ți se descoperă gânduri ale Scripturii, prin înțelegerea lor alegorică, păzește-te să nu desființezi ceea ce e scris, ca să nu crezi cunoașterii tale mai mult decât Sfintei Scripturi, căci este un semn al mândriei. De este înșelat fratele tău prin cuvintele ereticilor și din ignoranță rătăcește de la credință, dar iarăși se întoarce, nu-l trece cu vederea, căci i s-a întâmplat aceasta din neștiință. Păzește-te de convorbiri cu ereticii, voind să afirmi credința, ca nu cumva veninul relelor lor cuvinte să te pătrundă. De afli vreo carte cunoscută ca eretică, să nu voiești să o citești, ca nu cumva să-ți umple inima cu veninul morții[40], ci rămâi în ceea ce ai fost luminat, neadăugând și nescoțând nimic din aceea. Păzește-te de cunoștința (gnoza, γνῶσις) cu nume mincinos, care se împotrivește învățăturii sănătoase (*cf. I Timotei* 1, 10; 6, 20)[41], cum a spus Apostolul. Dacă

40. Părinții asceți socotesc erezia cel mai mare rău. Cei ce rămân în dreapta credință se pocăiesc ușor, dar cei ce nu mai cunosc pe Dumnezeu cel adevărat, oricât s-ar pretinde de morali, sunt străini de Dumnezeu și ușor își pot justifica toate abaterile pe care le voiesc.

41. Poate fi vorba aici de gnosticismul (gnoza, γνῶσις) care susținea, în primele secole creștine, diferitele forme de panteism împotriva deosebirii lui Dumnezeu de lumea creată, proprie credinței creștine.

eşti tânăr şi încă n-ai ajuns să-ţi robeşti trupul şi auzi de virtuţile înalte ale Părinţilor, nu alerga la ele, voind să le trăieşti în odihnă, căci nu-ţi vin dacă nu te ocupi cu lucrarea lor. Dar, de le practici, îţi vin de la sine[42].

7. Păzeşte-te de lenevie, căci ea nimiceşte rodul monahului. De lupţi cu patima, să nu te descurajezi, ci încrede-te în Dumnezeu, zicând către El: „Ajută-mi mie, nevoiaşului!", din toată inima şi cu toată încrederea. De se seamănă răutatea în inima ta, şezând în chilia ta, ia seama şi împotriveşte-te sufletului tău, ca nu cumva aceea să te stăpânească pe tine[43]. Sileşte-te să-ţi aduci aminte de Dumnezeu, căci El e cu luare-aminte la tine şi cele pe care le ai în convorbire în inima ta sunt descoperite înaintea Lui[44]. Spune deci sufletului tău: „Dacă te temi de păcătoşii asemănători ţie, ca să nu vadă păcatele tale, cu cât mai mult nu trebuie să te temi de Dumnezeu, Care ia

---

42. Tinerii, care n-au ajuns încă la deplina stăpânire a trupului, să nu caute să aibă virtuţile Părinţilor într-o deplină linişte, căci aceia n-au câştigat acele virtuţi decât luptând cu ispitele. Să nu se întristeze, deci, dacă se află încă în trăirea acelor ispite. Căci numai prin lupta stăruitoare cu ele vor ajunge la câştigarea liniştită a virtuţilor Părinţilor care au luptat cu ispitele.

43. Când în sufletul tău se află vreun gând rău, nu te supune lui. Ridică-te prin gândul la Dumnezeu deasupra lui, ca să nu te stăpânească el, ci să-l stăpâneşti tu pe el. Putem realiza o dedublare în noi, care ne ajută să ne stăpânim pe noi înşine.

44. Se află şi în cap 27 din cele douăzeci şi şapte ale lui Isaia Pustnicul din *Filocalia*, 1 (Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2008, p. 480). Dialogul omului cu sine însuşi în problemele pe care i le pune răul este cu atât mai accentuat, cu cât e prezent ca al Treilea şi Dumnezeu, Care îl face pe om să se opună patimilor din sine. De aceea e bine să ne aducem aminte de Dumnezeu în dialogul cu noi, ştiind că toate ale noastre sunt descoperite în faţa Lui.

aminte la toți!" Și, din sfătuirea aceasta cu tine, vine frica de Dumnezeu în sufletul tău. Și, de rămâi neclintit în ea, vei rămâne neclintit și în fața patimii, precum s-a scris: „Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului: nu se va clătina în veac cel ce locuiește în Ierusalim" (*Psalmii* 124, 1). De te afli în nevoință, împotrivindu-te vrăjmașilor, și vezi patimile slăbind și lugind înapoia ta, să nu se bucure inima ta, fiindcă răutatea duhurilor este în urma lor. Căci îți pregătesc un război mai rău ca cel dintâi și le lasă pe ele în cetate și le poruncește să nu se miște de acolo. De te vei ridica împotriva lor, iarăși vor fugi de la fața ta. Dar de se va înălța inima ta pentru că le-ai alungat și vei părăsi cetatea, unele se vor ridica de la spate, iar altele din față și bietul suflet se va pomeni împresurat de ele, neavând unde să scape. Cetatea stă deci când se aruncă cineva pe sine înaintea lui Dumnezeu cu toată inima. Și aceasta te va scăpa pe tine de toate războaiele vrăjmașului[45].

De te rogi lui Dumnezeu ca să ia războiul de la tine și nu te aude, nu te întrista. Căci cunoaște ceea ce îți este de un folos mai mare. Deci, de ceri lui Dumnezeu în vreme de război să-l ia de la tine, să nu spui: „Ia de la mine aceasta și dă-mi aceea!", ci roagă-te, zicând: „Stăpâne, Iisuse Hristoase, ajută-mi și nu mă lăsa să păcătuiesc față de Tine, căci sunt rătăcit, și să nu mă lași să urmez voinței mele! Să nu mă lași să mă pierd

45. Acest text coincide cu cap 2 din *Filocalia*, I (p. 472, ediția 2008). Totdeauna înapoia patimilor sunt demonii. Când le-ai biruit o dată, să nu te mândrești. Căci, în acest caz, demonii le mișcă iarăși împotriva ta. Tu stai apărat în cetatea ta, care este rugăciunea sau gândul la Dumnezeu.

în păcatele mele, ci ai milă de făptura Ta! Nu mă trece cu vederea, căci sunt slab; nu mă părăsi, căci la Tine am alergat. «Vindecă sufletul meu, că am păcătuit Ţie» (*Psalmii* 40, 4). Înaintea Ta sunt toţi cei ce mă necăjesc pe mine şi nu este pentru mine scăpare decât la Tine, Doamne. Mântuieşte-mă cu mila Ta şi să se ruşineze toţi cei ce s-au ridicat asupra mea, cei ce caută sufletul meu ca să-l nimicească. Că puternic eşti, Doamne, în toate şi prin Tine dăm slavă lui Dumnezeu şi Tatălui şi Duhului în vecii vecilor. Amin". Şi atunci conştiinţa ta va spune inimii tale în ascuns pentru care lucru nu te aude pe tine Dumnezeu, dar este cu tine. Şi nu nesocoti acel lucru, ci orice îţi spune să faci, fă. Căci este cu neputinţă ca Dumnezeu să nu audă pe om, dacă omul Îl aude, fiindcă nu e departe de om. Dar voile noastre sunt cele care nu-L lasă pe El să ne audă[46]. Să nu te amăgească nimeni, căci precum pământul nu poate rodi din el fără sămânţă şi apă, aşa nu poate omul să rodească fără neplăcutele pătimiri (reaua pătimire) şi fără smerita cugetare[47].

8. Să stăruim, iubiţilor, în frica lui Dumnezeu, păzind şi păstrând făptuirea virtuţilor, nepricinuind sminteli conştiinţei noastre, ci luând aminte la noi înşine în frica

---

46. Să nu credem că Dumnezeu nu ne aude rugăciunea, când Îi cerem ceva şi nu împlineşte. Dar El pare că nu ne aude, atunci când noi nu-L auzim, când ne închidem voii Lui sau ne închidem faţă de ceea ce vrea El de la noi. El ne aude totdeauna, căci nu e departe de noi, dar noi socotim că nu ne aude, pentru că nu vrem să-L auzim.

47. Reaua (neplăcuta) pătimire e contrară patimilor plăcute. Ea constă din tot felul de greutăţi. Ea şi smerita cugetare îl ajută pe om să rodească spiritual, aşa cum rodeşte pământul din sămânţă şi apă.

lui Dumnezeu. Să facem aceasta până se va elibera şi aceea împreună cu noi, ca să se producă între noi şi ea o unire, încât să ajungă paznica noastră, arătându-ne orice lucru în care suntem în primejdie să cădem. Dar de nu ascultăm de ea, se va despărţi de noi, lăsându-ne să cădem în mâinile vrăjmaşilor noştri şi nu ne va mai ajuta[48]. E ceea ce ne-a învăţat Domnul, zicând: „Împacă-te cu pârâşul tău până eşti cu el pe cale, ca nu cumva să te dea judecătorului, şi judecătorul slujitorului, şi să fii aruncat în temniţă. Amin, amin, grăiesc ţie, nu vei ieşi de acolo până ce nu vei fi dat şi cel din urmă ban" (*Matei* 5, 25-26)[49]. Spune de conştiinţă că e pârâş, fiindcă se împotriveşte omului care voieşte să împlinească voile trupului său, şi dacă omul nu ascultă de ea, îl predă pe el vrăjmaşilor lui. De aceea, plângând Osea pe Efraim, a zis: Asuprit-a Efraim pe pârâşul său şi a călcat judecata (*cf. Osea* 5, 11). A căutat Egiptul şi a fost luat cu sila la asirieni. A căuta Egiptul înseamnă că inima caută voile trupului propriu, iar a fi fost luat cu sila la asirieni înseamnă că, vrând-nevrând, acela

48. Se afirmă o dualitate formată din conştiinţă şi fiinţa noastră. Conştiinţa e cea prin care ne putem păzi fiinţa de atracţiile spre păcate. Ţinta trebuie să ne fie să realizăm o unitate între conştiinţa şi fiinţa noastră. Dar conştiinţa nu e nici ea de la început cu totul curată. Numai în măsura în care ea se eliberează de ispită, poate ajuta şi fiinţa noastră să se elibereze. Dar şi mai presus de conştiinţă este eul nostru. Dacă acesta nu ascultă de conştiinţă, ea ne părăseşte. Devenim nesimţitori sau lipsiţi de paza conştiinţei, de avertismentele conştiinţei.

49. Cuvântul Mântuitorului e tâlcuit astfel: împacă-te cu conştiinţa ta, care, dacă nu o asculţi, te va spune Judecătorului. Ea te îndeamnă să te fereşti de rău şi deci te ajută dacă o asculţi, iar dacă nu o asculţi, te va pârî Judecăţii finale.

slujeşte vrăjmaşilor. Să avem deci grijă de noi, iubiţilor, să nu călcăm pe căile voii noastre celei după trup, ca să nu fim luaţi cu sila la asirieni şi să auzim cuvântul amar că împăratul asirienilor a venit asupra lui Israel şi a strămutat pe Efraim la asirieni, şi i-a mutat pe cei de acolo în Halach şi în Habor, la râul Gozah (*cf. 4 Regi* 17, 6, 24-25). Căci a trimis împăratul asirienilor oameni din neamul lui ca să locuiască în Israel şi fiecare dintre ei şi-a făcut idolul său şi s-a închinat lui, şi sunt acolo până în ziua de astăzi. Iar aceasta s-a întâmplat lui Efraim pentru că a disprețuit pe pârâşul său şi i-a nesocotit judecata.

9. Deci aţi cunoscut, fraţilor, pe cei ce au urmat voilor lor celor rele şi au nesocotit conştiinţa lor şi ce i-a stăpânit pe ei. Să nu urmăm lor, iubiţilor, ci să urmăm tuturor sfinţilor, care n-au ascultat de păcat până la moarte, ci au ascultat de sfânta lor conştiinţă şi au moştenit Împărăţia cerească[50]. Fiindcă fiecare dintre ei s-a desăvârşit în generaţia sa întru sfinţenie[51]. Şi numele lor s-au făcut nestinse în toate generaţiile. Să luăm ca model pe iubitul Iacov care, ascultând în toate părinţilor lui după Dumnezeu şi luând binecuvântarea lor, a voit să meargă în Mesopotamia, ca să-şi dobândească acolo fii. Căci n-a voit să-şi dobândească fii din fiicele canaaneenilor, care erau duşmani părinţilor săi. Deci, luând toiagul lui şi

50. Conştiinţa e sfântă, pentru că prin ea grăieşte Dumnezeu. Dar ne poate deveni pârâş când n-o ascultăm. În conştiinţă se arată că omul nu e despărţit de Dumnezeu, ci unit cu El. Când nu mai aude glasul conştiinţei, nu mai aude nici pe Dumnezeu.

51. Cine ascultă întru totul de conştiinţă ascultă de Dumnezeu, făcând numai binele, iar prin aceasta devine sfânt.

vasul cu untdelemn, a venit la locul numit Betel - care se tălmăceşte casa lui Dumnezeu - şi a dormit acolo şi a văzut într-o descoperire, în vremea nopţii, un chip de scară coborând din cer pe pământ şi îngeri ai lui Dumnezeu suindu-se pe ea, iar Domnul se rezema pe ea (*cf. Facerea* 28, 1-13). Acesta este semn celui ce purcede să slujească lui Dumnezeu că la început i se descoperă chipul virtuţilor, iar de nu-şi va însuşi osteneala lor, nu va ajunge la Dumnezeu. S-a ridicat deci Iacov şi a făcut legământ cu Dumnezeu. El s-a legat să fie robul lui Dumnezeu şi Dumnezeu l-a întărit, spunându-i: „Iată, voi fi cu tine şi te voi păzi" (*Facerea* 28, 15). Apoi a venit în Mesopotamia să-şi ia femeie din locul acela. Şi când a văzut pe Rahila, fiica fratelui mamei sale, a iubit-o pe ea şi a slujit pentru ea şapte ani. Dar ea nu se va da lui, până nu va lua mai întâi pe Lia. Şi se face Rahila stearpă, până ce el îşi împlineşte slujirea pentru ea alţi şapte ani.

Iar înţelesul este acesta: Mesopotamia se numeşte aşa, fiindcă se află între două râuri. Numele celui dintâi este Tigrul, numele celui de-al doilea este Eufratul. Întâiul curge spre un teritoriu al duşmanilor asirieni, al doilea nu curge spre vreun teritoriu al vreunor vrăjmaşi, ci se socoteşte că îşi primeşte numele de la lărgimea lui. Tigrul se tălmăceşte „discernământ", al doilea, „smerenie"[52]. Lia se cugetă a fi chip al ostenelilor trupeşti. Rahila e chipul vederii (contemplaţiei) adevărate. Acestea se petrec cu omul care se află în Mesopotamia, ca prin discernământ să împlinească

52. Tigrul înseamnă faza făptuitoare a virtuţilor, unită cu lupta împotriva patimilor, care se călăuzeşte de deosebirea între bine şi rău sau de dreapta socotinţă.

ostenelile trupeşti, fiindcă ele se opun vrăjmăşiei asirienilor, spre a trece la smerita cugetare în contemplaţia (vederea) adevărată.

10. Dar n-a născut Rahila lui Iacov fii, până ce n-a născut Lia copiii ei. Şi a împlinit slujirea pentru Rahila alţi şapte ani. Căci de nu va împlini omul toată făptuirea, nu i se va dărui adevărata contemplaţie (vedere a lui Dumnezeu). Amândouă i s-au făcut femei, dar a iubit pe Rahila mai mult decât pe Lia, pentru că aceasta avea ochii slabi, iar Rahila era foarte frumoasă (*cf. Facerea* 29, 17). Ceea ce se spune este aceasta: întâia lui femeie avea ochii slabi, adică omul, până are ochii trupeşti, nu vede încă slava contemplaţiei adevărate. Căci în lucrarea lui se amestecă încă duşmănia plăcerii omeneşti. Dar să nu rămână la aceasta. Căci şi Lia se opreşte puţin din naşteri şi dă bărbatului pe Zilpa, roaba ei, dându-i prilej să nască de Sus. De aceea se dă celui născut numele Aşer, care se tălmăceşte bogăţie. Şi când încetează să nască Lia, Îşi aduce Dumnezeu aminte de Rahila. Înţelesul e acesta: de dobândesc ostenelile trupeşti şi simţirea se eliberează de patimi, vederea (contemplaţia) adevărată descoperă minţii slava adevărată. Deşi fiii Liei erau spre ajutor lui Iacov, el iubea pe Iosif mai mult decât pe toţi ceilalţi. Adică, deşi ostenelile trupeşti păzesc pe om de vrăjmaş, numai adevărata contemplaţie (vedere) îl uneşte pe el cu Dumnezeu. Căci abia după ce a văzut pe Iosif, s-a hotărât Iacov să plece la părinţii săi, fiindcă a văzut că s-a născut conducător peste fraţii lui. Iar după ce a trecut, zice, Iacov toate taberele lui şi râul Peniel („faţa lui Dumnezeu", *n. ed.*) şi a rămas singur, a primit bucuria binecuvântării lui Dumnezeu, Care i-a spus: „Nu-ţi va

mai fi numele tău Iacov, ci Israel" (*Facerea* 32, 28). S-a numit Iacov, pentru că a călcat în picioare vrăjmășia (patimilor) până ce s-a învrednicit de binecuvântare și și-a redobândit simțirile lui, care erau în stăpânirea vrăjmașului. Iar când s-au eliberat acelea, s-a numit Israel, adică mintea care vede pe Dumnezeu[53]. Căci de ajunge omul să vadă slava lui Dumnezeu, vrăjmașul se teme de el. Astfel, deși Esau vine în întâmpinarea lui cu dușmănie, smerita cugetare a lui Iacov stinge răutatea lui și acela nu-l mai războiește, ci se aruncă maintea lui Dumnezeu[54]. Și chiar dacă dușmănia îl face pe acela să pizmuiască pe Iacov văzând marea lui slavă, nu va putea să-l supună, căci Dumnezeu este ajutorul lui, precum s-a scris: „Întoarce-te în pământul nașterii tale și Eu voi fi cu tine" (*Facerea* 32, 9). În sfârșit, a venit în Salem și și-a cumpărat acolo țarină și a clădit altar Domnului, Care l-a ascultat pe el în ziua necazului. Numele Salem înseamnă pace, adică va trece omul peste războiul în care îl apără Dumnezeu, ajunge la pace și clădește altar din douăsprezece pietre. Și a adus pe el daruri dobândite din ostenelile slujirii (robiei) împlinite în Mesopotamia, în pământul făgăduinței.

---

53. În *Facerea* 32, 28, Dumnezeu tălmăcește numele Israel prin „Bărbatul tare cu Dumnezeu", sau care luptă cu Dumnezeu. Dar, în continuare, Iacov numește locul acela „vederea lui Dumnezeu" (*Facerea* 32, 30), de unde autorul nostru conchide că Israel înseamnă omul care vede pe Dumnezeu. De fapt, numai omul tare vede pe Dumnezeu, luptă să-L rețină.

54. Iacov e tare prin smerenie. Prin aceasta învinge dușmănia lui Esau, adică patimile sale, căci patimile sunt și porniriile împotriva altora. Învingându-le, omul nu mai simte dușmănia altora, și se potolesc și aceia.

11. Aşa era şi Moise cel iubit, când a scos poporul din Egipt şi l-a scăpat din mâna lui faraon şi l-a trecut prin Marea Roşie, şi a văzut moartea tuturor duşmanilor lui, şi a trimis pe Iosua să nimicească pe amaleciţi, iar el stătea pe vârful muntelui, cu mâinile sprijinite de Aaron şi Or, ca să nu-şi coboare mâinile din semnul Crucii până s-a întors Iosua cu bucurie, după ce a nimicit pe amaleciţi[55]. Atunci a clădit Moise altar din douăsprezece pietre sub munte şi a chemat numele locului „Domnul este scăparea mea", căci cu mână ascunsă bate Dumnezeu (*Ieşirea* 17, 8-15). „Atunci a zidit altar din douăsprezece pietre din neam în neam". Numele lui Amalec înseamnă lenevie. Căci, de începe omul să fugă de voile sale şi îşi părăseşte păcatele şi aleargă la Dumnezeu, lenevia (plictiseala) este cea dintâi care îl războieşte, voind să-l întoarcă la păcatele lui. Ceea ce-l pune în mişcare este îndreptarea către Dumnezeu, iar ceea ce pricinuieşte îndreptarea este înfrânarea. Iar ceea ce păzeşte înfrânarea este osteneala trupească. Şi prin acestea se eliberează Israel. Şi atunci omul aduce mulţumire lui Dumnezeu, zicând: „Eu nu pot, dar Tu eşti ajutorul meu din neam în neam".

Aşa a fost marele prooroc Ilie, care n-ar fi putut să omoare pe toţi proorocii ruşinii, care i se împotriveau,

---

55. Iisus învinge pe Satana prin Crucea înălţată spre Tatăl ceresc. În Vechiul Testament se preînchipuia aceasta prin biruinţa lui Iosua Navi asupra amaleciţilor. Dar nu el însuşi înalţa Crucea spre Dumnezeu, deci ca o cruce a sa, ci Crucea o înalţa Moise, prin ridicarea mâinilor sale. Crucea lui Moise nu era nici moartea sa, ci o osteneală, fiind ajutat în aceasta şi de Aaron şi Or, ca arhierei ai lui Israel.

dacă n-ar fi curățit întâi altarul din douăsprezece pietre şi n-ar fi pus pe el bucăți de lemne şi n-ar fi vărsat peste ele apă. Apoi a pus pe ele jertfa şi Dumnezeu S-a făcut „foc mistuitor" al altarului şi al celor de pe el. În ceasul acela şi-a arătat îndrăzneala împotriva dușmanilor săi şi i-a omorât pe ei, încât n-a mai rămas niciunul. Apoi a dat mulțumire lui Dumnezeu, zicând: „Tu eşti în toate acestea". Căci s-a scris că „s-a plecat la pământ, până a atins genunchii cu fața sa" (*3 Regi* 18, 42). De fapt, dacă mintea are stăpânire peste simțirile ei, dobândeşte nemurirea şi nemurirea o aduce spre această slavă pe care i-o descoperă Dumnezeu. Şi, de ia aminte slujitorul la Ilie şi nu vede ceva din cele şapte patimi născându-se, vede „un nor mic" care, printr-o lucrare a bărbatului, aduce apă (*cf. 3 Regi* 18, 43-45) din mare, ceea ce înseamnă odihna Sfântului Mângâietor[56]. Căci în aceasta constă nemurirea: în a avea ostenelile sănătoase şi a nu te întoarce spre aceleaşi, pentru care te-ai rugat să ți se ierte. Căci de primeşte Dumnezeu ostenelile omului şi cele pe care le face sunt ferite de vrăjmaşi, aceştia nu vor putea să mai stăruie lângă el, căci vor vedea că nu este în el voia lor. Atunci aceia vor dispărea, precum s-a scris: „pentru că chemați numele zeilor voştri, iar eu chem numele Domnului Dumnezeului meu" (*3 Regi* 18, 24), şi pentru că în el nu era voia să asculte întru nimic de ei.

12. Cuvintele acestea nu se potrivesc numai acelora, ci tuturor celor ce urmează voii lui Dumnezeu

56. Jertfa adusă Dumnezeului adevărat şi stăpânirea simțurilor aduc minții nemurirea şi, dacă ea nu cunoaşte nimic din cele şapte patimi, peste ea urcă din marea de putere a Sfântului Duh un nor mic, din care se revarsă pacea peste cei din jur.

şi păzesc poruncile Lui. De aceea le-au fost chipuri acestora, dar s-au scris şi spre sfătuirea noastră, a celor ce mergem pe urmele celor ce s-au luptat să dobândească nemurirea şi pe care nemurirea i-a apărat de toată săgeata vrăjmaşului. Căci s-au plecat sub acoperământul lui Dumnezeu, cerând ajutorul Lui, neîncrezându-se în vreo osteneală a lor. Şi acoperământul lui Dumnezeu li s-a făcut scăpare spre cetatea care-i înconjoară. Fiindcă ştiau că, fără ajutorul lui Dumnezeu, nu pot face nimic. Şi ziceau în smerita cugetare cu Psalmistul: „De n-ar zidi Dumnezeu casa, în zadar s-ar osteni ziditorii; de n-ar păzi Dumnezeu cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte" (*Psalmii* 126, 1). Căci, dacă vede Dumnezeu că mintea i s-a supus cu toată puterea, şi nu are alt ajutor decât numai pe El, o întăreşte, zicând: „Nu te teme", fiul Meu Iacov, micule Israel. Şi iarăşi: „Nu te teme, căci te-am răscumpărat şi te-am chemat pe nume". Al Meu eşti tu şi, de treci prin apă, sunt cu tine, şi râurile nu te vor acoperi. Şi, de treci prin foc, nu vei arde, flacăra nu te va mistui, căci „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Sfântul lui Israel, Care te mântuieşte" (*Isaia* 43, 1-3).

De ascultă deci mintea această asigurare, îndrăzneşte împotriva vrăjmaşului, zicând: Cine este cel ce mă războieşte pe mine? Cine poate să-mi stea împotrivă? Cine este cel ce se judecă cu mine? „Să se apropie! Iată, Domnul Dumnezeu îmi este ajutor; cine mă va osândi? Iată, ca un veşmânt vechi toţi se vor prăpădi şi molia îi va mânca" (*Isaia* 50, 8-9). Puternic este Dumnezeu ca să vă aibă pe voi împreună cu cei ce trăiesc în smerita cugetare şi sunt păziţi de ea, care li se face coif în jurul capului şi-i păzeşte pe ei de

toată săgeata vrăjmaşului prin harul lui Dumnezeu, a Căruia este puterea, şi slava, şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL V-LEA

Despre poruncile date celor credincioşi şi despre zidirea celor ce voiesc să locuiască cu pace împreună

1. De mergeţi împreună pe cale, luaţi aminte în toate la cugetarea slabă din voi, fie că trebuie să şedeţi puţin, fie că gustaţi ceva înainte de ora cuvenită. De ieşiţi împreună pentru un lucru trecător, fiecare dintre voi să ia aminte la sine şi nu la fratele său; să nu-l înveţe pe el. De faceţi un lucru trecător în chilie sau zidiţi ceva, de pildă casa sau orice alt lucru, lăsaţi-l pe cel ce lucrează (împreună) să împlinească lucrarea precum voieşte. Iar de zice: „Faceţi iubire, învăţaţi-mă, căci nu ştiu", şi este altul care ştie, să nu se ivească ciuda, ci să zici: „Nu ştiu", fiindcă aceasta este smerenia după Dumnezeu. De face fratele tău un lucru oricum şi îl vezi, să nu-i spui: „L-ai stricat". Iar de va zice: „Fă iubire, învaţă-mă!" şi nu-l înveţi, ci taci, nu ai în tine iubirea lui Dumnezeu, ci răutatea. De coace fratele tău ceva şi nu iese bine, nu-i spune: „L-ai copt rău", căci aceasta este moarte sufletului său, ci gândeşte-te că, dacă ai fi auzit tu aceasta de la altul, te-ai fi supărat. Gândind aşa, te vei linişti. De cântaţi împreună şi unul va greşi un cuvânt, nu-i spuneţi repede, ca să-l tulburaţi. De a trecut cuvântul, să fie trecut. Dar, de spune: „Faceţi iubire,

spuneți-mi", spuneți-i. De mâncați ceva la trapeză şi este vreunul între voi care nu o vrea, să nu spună că nu poate mânca aceea, ci să se silească pe sine pentru Dumnezeu chiar până la moarte şi Dumnezeu îl va liniști pe el. De faceți un lucru împreună şi unul dintre voi îl va strica din slăbiciune, să nu-l certați, ci mai degrabă bucurați-vă cu el. De vă aduc unii frați ceva, să nu-i întrebați ceva care-i vatămă. Şi dacă vă lasă aceasta în chilie şi unul dintre cei veniți, neputându-se înfrâna, spune vreunuia dintre voi ceva din ceea ce vă vatămă, să nu spună cel ce a auzit acestea vreunuia dintre frați, ci să tacă, până va trece ceea ce au lăsat aceia de la ei, ca să nu umple inima acelora de veninul morții. De pleci la niscai străini pentru vreo trebuință a ta, să nu întrebi pe vreunul despre ceva ce nu-ți aparține, ca să poți reveni nevătămat în chilia ta. Iar de auzi ceva ce nu voieşti, revenind la tine, să nu spui fraților tăi. De vă aflați la străini, nu îndrăzniți să rostiți vreo judecată despre niciun lucru în locul unde ați intrat, ca să se folosească de pilda voastră, mai ales de tăcerea voastră ascunsă şi arătată. Căci toate patimile amintite se află în cel slab pentru inima şi lenea sa, fiindcă nu-şi vede păcatele. Iar ajutorul lui Dumnezeu, şi nădejdea, şi blândețea, şi conştiința, şi părăsirea voii proprii, şi silirea în toate cele bune sunt cuprinse în smerita cugetare.

2. Iar mândria, şi cearta, şi gândul de a te socoti mai presus de frații tăi, şi disprețuirea conştiinței, şi necugetarea la tine când fratele tău te supără, şi întrebarea: „Ce am eu din cele rele ce mi se atribuie?" țin de inima învârtoşată (sclerozată). De lucrezi la lucrul tău de mână şi intră fratele tău în chilia ta,

să nu socoteşti că ai făcut ceva mai presus decât el sau el, mai presus ca tine. De lucrezi cu unul slab, nu-l judeca în ascuns, voind să faci ceva mai presus de el. Dacă fratele tău lucrează la rucodelia lui şi o strică, nu-i spune nimic, dacă nu-ţi zice el: „Fă iubire, frate, şi mă învaţă". Şi dacă ştii (să-l înveţi) şi taci, moarte îţi este aceasta. De faceţi lucrul vostru precum trebuie, după puterea voastră, să nu spui ce ai făcut tu sau ce a făcut fratele tău în cursul săptămânii. Căci aceasta arată lipsă de înţelepciune. De porneşti cu fraţii tăi să faci un lucru trecător, să nu vrei să afle că ai făcut mai mult ca ei. Căci lucrul pe care îl face omul în ascuns, pe acela îl cere Dumnezeu de la el[57]. Dacă, din slăbiciune, fratele tău îţi spune un cuvânt (neplăcut), suportă-l cu bucurie. Căci, de nu cauţi cuvântul tău în judecata lui Dumnezeu, te vei afla păcătuind[58]. Dacă locuieşti cu fraţii şi gândul tău vrea să te lege într-o frânghie, spune gândului tău: „Fratele acesta este stăpânul meu"[59]. De voieşti să te înfrânezi mai mult,

57. În toate acestea este lăudată smerita cugetare. În ea se arată o mare delicateţe. Este o mare noblete arătată în relaţie cu alţii, pe când mândria este o bădărănie. De aceea, Dumnezeu iubeşte mai ales lucrul făcut de noi în ascuns, neştiut de alţii, lucrul prin care nu căutăm să ne impunem.

58. Orice cuvânt spui altuia, să cugeţi să fie aprobat de judecata lui Dumnezeu. Numai Dumnezeu are calitatea să judece în cunoştinţă de cauză. Caută să te conformezi prin conştiinţă judecăţii Lui. Dar Dumnezeu în general nu judecă, ci iartă, sau aşteaptă pe om să se îndrepteze.

59. De nu poţi spune fratelui tău un cuvânt de bucurie, pentru că socoteşti că a făcut rău ceva, cugetă că fratele tău este stăpânul tău, fiindu-ţi frică să te dezlegi în faţa lui, sau să-l dezlegi pe el.

ia-ți o chilie mică pentru tine singur și să nu necăjești pe fratele tău cel slab. Dacă un frate străin vine la voi și ați auzit mai înainte despre el că este iubitor de vreo schismă, nu cercetați aceasta prin cuvinte, până nu vi se va arăta scăderea lui. Păziți-vă pe voi să nu faceți ceva ce știți că, de va înțelege fratele, se va necăji. De voiești să iei ceva și ai nevoie de aceea, să nu murmuri împotriva fratelui tău: „De ce n-a înțeles să-mi dea ceva de la sine?", ci zi cu îndrăzneală și cu simplitate: „Fă iubire, dă-mi aceea de care am trebuință". Căci aceasta este sfânta curăție în inima ta. Fiindcă de nu spui, ci șușoteşti și-l judeci în inima ta, vei fi judecat. De se iveşte între voi întrebare despre un cuvânt al Scripturii, cel ce cunoaşte cuvântul și îi știe înțelesul, după puterea lui să lase voia sa în urma fratelui și să odihnească pe fratele lui în bucurie; căci cuvântul care i se cere este să se smerească în fața fratelui său[60]. Cel ce gândeşte la Judecata de la Scaunul dumnezeiesc, dinaintea căruia va avea să se înfățişeze, să facă tot ce poate ca să nu greşească gura sa, căci, altfel, nu va afla răspuns bun în ceasul acela înfricoşător.

3. Să nu voiți să umblați după lucrurile trupului acesta, ca să nu vă faceți ca acele animale care varsă cele din stomacul lor, producând multă duhoare. Ci vă faceți mai degrabă altar al lui Dumnezeu în curăție, făcându-vă preoți lăuntrici, care puneți

60. Dacă cunoşti înțelesul unui cuvânt din Scriptură de care se vorbeşte, dar îl cunoaşte și altul, lasă-l pe el să-l spună. Căci cuvântul cel mai bun pe care îl poți spune cu această ocazie este smerenia ta. Din smerenie se arată cel mai bine că ai înțeles toate cuvintele Scripturii.

totdeauna tămâie pe altar, dimineața și seara, ca să nu rămână fără tămâie. Siliți-vă totdeauna să fiți înaintea Domnului în starea de rugăciune totală, ca să vi se dăruiască simplitate și nevinovăție și să ia de la voi cele contrare acestora, care sunt: viclenia, înțelepciunea drăcească[61], curiozitatea și iubirea de sine, și inima răutăcioasă. Căci acestea topesc ostenelile celor ce le practică. Sfârșitul tuturor acestora are loc când omul se teme de Dumnezeu și auzul lui se supune conștiinței sale, după voia lui Dumnezeu. Iar aceasta îl învață pe el într-ascuns. De nu este în el Stăpânul casei, acel om netrebnic își are casa supusă voii sale și vorbește ceea ce voiește, fiindcă inima lui nu este sub stăpânirea Aceluia, ci sub cea a vrăjmașilor[62].

De voiți să porniți ca să ieșiți la un mic lucru trecător, să nu disprețuiască vreunul pe celălalt și să iasă singur și să lase pe fratele său, a cărui conștiință suferă, ci să-i spună cu iubire: „Vrei să mergem împreună?" Și de va vedea pe fratele său neodihnit în acel ceas sau cu trupul slăbit, să nu stăruie, zicând: „Trebuie să mergem acum", ci să lase până altă dată și să plece în chilia sa cu iubire compătimitoare. Păziți-vă să nu

---

61. Există și o „înțelepciune drăcească". Este aceea care caută toate argumentele ca să demonstreze că nu există Dumnezeu, sau să-și justifice mândria și patimile egoiste. Dar această „înțelepciune", numită și „falsă cunoștință" sau gnoză panteistă mai degrabă, întunecă pe cel ce o practică în toate, lipsindu-l de sens și pe el și pe toate celelalte.

62. Cel ce crede că e stăpân pe sine, nelăsându-se stăpânit de Dumnezeu, e de fapt sub stăpânirea mândriei, care e o patimă susținută în el de demonul vrăjmaș. Numai în Dumnezeu omul este el însuși, căci nu se închide în sine, ci rămâne în legătură cu Cel ce l-a făcut și în armonie cu toate.

vă împotriviți fratelui în ceva, ca să nu-l necăjiți. Dacă locuiește cineva cu Părintele sau cu fratele său[63], să nu-i fie conștiința preocupată de cineva dintre cei din afară, ci, în toate, de cel cu care locuiește. Aceasta este pacea și supunerea. De locuiești cu Părintele sau cu fratele tău, să nu ai prietenie cu cineva într-ascuns sau să trimiți scrisoare cuiva în ascuns, nevrând să știe frații cei dimpreună cu tine, fiindcă te pierzi pe tine și pierzi și pe aceia. De locuiești cu unul mai mare ca tine, să nu voiești să faci o binefacere unui sărac, dacă nu-l întrebi mai întâi pe acela; să nu o faci într-ascuns. De întrebi despre gândurile tale pe Părintele, nu amâna aceasta după ce ai făcut ceea ce ți se pare că a fost conform cu ele, ci întreabă-l despre ceea ce te războiește acum, fie că e vorba de vreo strămutare, fie de vreun lucru de mână. De voiești să schimbi lucrul de mână, sau să locuiești cu un alt frate, sau să ieși de la vreunii, întreabă cu libertate, înainte de a fi făcut aceea[64]. Să întrebi înainte de a le fi făcut, fie despre slăbiciunea sufletului, fie despre patimile care te duc la acestea; dar să nu întrebi ca și când nu le-ai făcut încă. Deci întreabă-te despre rană, zicând: „Iată, am fost rănit". Aceasta, ca să te vindeci de ceea ce te mână spre rană[65]. Iar de vorbești despre

63. În textul latin se adaugă „spiritual", duhovnicesc.

64. Nu te întreba, după ce ai făcut un lucru, despre gândul care te-a îndemnat să faci acel lucru, ci întreabă-te despre acel gând înainte de a face lucrul respectiv. Aceasta, ca să nu suferi de părerea de rău că ai făcut un lucru înainte de a fi cugetat mai serios dacă e bine să-l faci. Numai întrebând înainte, vei hotărî în chip liber să faci sau să nu faci lucrul acela.

65. Să întrebi despre gândul de a face un lucru, de e bun sau rău, înainte de a fi făcut acel lucru, dar cugetându-te în situația

gândurile tale, nu fi fățarnic şi nu spune unul în loc de altul, sau ca şi când ai făcut altceva, ci spune adevărul şi pregăteşte-te să faci ceea ce îți vor spune, fiindcă, altfel, râzi de tine însuți şi de Bătrâni.

4. De întrebi pe Bătrâni despre războiul duhovnicesc, să nu asculți de gândurile ce-ți vorbesc înlăuntru mai mult decât de Bătrâni, ci roagă-te mai întâi lui Dumnezeu, zicând: „Fă milă cu mine şi dă Părinților mei să-mi spună ceea ce voieşti". Şi ceea ce îți vor spune Părinții fă cu credință şi te va odihni Dumnezeu[66]. Te va odihni, chiar dacă locuieşti cu frații şi nu eşti odihnit (mulțumit) pentru unele motive, de pildă, pentru lucrul de mână, sau pentru legătura (ce ți-o impui), sau pentru odihna (pe care nu o vrei), sau pentru neputința de a-i răbda, sau pentru lenevie, sau pentru că voieşti să te linişteşti, sau pentru că nu poți purta jugul (prezenței lor), sau pentru că nu poți face voia ta, sau pentru că nu-ți împlineşti trebuința ta, sau pentru că voieşti să te dăruieşti mai mult pătimirii folositoare, sau pentru că eşti slăbit şi nu poți purta osteneala (pe care ți-o impune prezența lor), sau pentru orice motiv ce-ți îndeamnă inima să ieşi (din legătura cu ei), sau să scapi de jug şi să ieşi cu întristare (pentru ei).

Să nu fugi pe ascuns din necaz sau în vreme ce se iveşte între voi vreo lipsă de prețuire, sau să nu uiți

---

celui care l-a făcut, ca să simți toată bucuria sau regretul ce-ți va veni după împlinirea lui.

66. Rugăciunea oricui e primită de Dumnezeu. Deci, deşi eşti mai mic duhovniceşte, roagă-te să-ți spună cei mai mari ceea ce e bine. În felul acesta, primeşti ceea ce ți se spune cu credința că-ți vine de la Dumnezeu. Prin aceasta, nu-l umileşti pe cel mai mare, căci admiți că Dumnezeu îi spune lui ceea ce tu nu eşti sigur că trebuie să faci.

de frăţietate, pentru piedica pe care ţi-o pune vreo răutate. Te va scăpa de aceste gânduri, făcându-te să cauţi mai degrabă pacea, ca să fie odihnită inima ta oriunde vei pleca. Deci aruncă disprețul asupra ta, nevorbind împotriva fraţilor cu care te-ai ostenit, şi să nu asculţi de vrăjmaşii care te îndeamnă să preschimbi binefacerile acelora în fapte rele. Ocoleşte osândirea lor şi nu voi ca osânda fratelui tău să acopere osânda ta, ca, unde vei pleca să locuieşti, să nu cazi în robia vrăjmaşilor tăi. De pleci să locuieşti într-un loc, să nu voieşti să-ţi iei repede o chilie spre locuinţă, până ce nu afli felul de vieţuire al locului, ca nu cumva să ai acolo sminteală, fie pentru grija (ce ţi-o dă), fie pentru că vei vedea pe vreunii (care nu-ţi plac), fie pentru slavă, fie pentru odihnă, fie pentru sminteala prietenilor. Căci, de eşti înţelept, vei cunoaşte în puţine zile tot ce-ţi va fi spre moartea sau spre viaţa ta.

5. De predai chilia fratelui tău, ca să rămână în ea puţine zile, să nu consideri pe fratele tău ca fiind sub stăpânirea ta. Iar de iei o chilie ca să rămâi în ea câteva zile, să nu strici în ea ceva, nici să zideşti, de nu întrebi înainte pe cel ce ţi-a predat-o, fie că e spre odihnă, sau nu, fiindcă acest lucru este contrar conştiinţei. De locuieşti cu cineva sau lângă el, şi primeşti o poruncă (de la el), păzeşte-o pentru Dumnezeu şi nu disprețui porunca nici în ascuns, nici la arătare, încălcând-o. De te linişteşti în chilia ta şi te-ai legat pe tine pentru ora mâncării, fie că nu mănânci ceva fiert, fie orice altceva, şi ieşi între străini, păzeşte-te să nu spui cuiva, şezând la masă, zicând: „Iartă-mă, nu mănânc aceasta". Altfel, toată osteneala ta a ajuns deşartă în mâinile vrăjmaşilor. Căci Stăpânul şi Mântuitorul a spus:

„Fă într-ascuns, şi Tatăl tău (Care vede în ascuns) să-ţi răsplătească la arătare" (*Matei* 6, 4). Cel ce-şi iubeşte ostenelile le va păzi, ca să nu se piardă. De locuiţi împreună, şi te va chema fratele tău la orice lucru de mână, fie înăuntru, fie în afară, să nu-i spui: „Mai ai răbdare, ca să mai lucrez puţin", ci fă repede ascultare. De faceţi un lucru împreună, orice scădere vezi la alţii în afară, să nu o laşi să se afle în gura ta, ca să o spui fraţilor, căci, de eşti înţelept[67], este moarte sufletului tău. De locuiesc cu tine niscai fraţi şi se ostenesc cu tine o zi, odihneşte-i înainte de ora mâncării. Nu lua aminte la tine, ci ia aminte la Judecata lui Dumnezeu. Să ai pe Dumnezeu înaintea ochilor tăi în tot lucrul pe care îl faci. De pleci să locuieşti în vreun loc - fie singur, fie cu cei dinainte de tine - şi vezi acolo vreo meşteşugire care aduce pagubă lucrurilor sau vreo vătămare, sau se fac lucruri necălugăreşti, să nu-ţi deschizi gura şi să le critici. Iar de nu te poţi linişti, pleacă în alt loc şi păzeşte-ţi limba ca să nu-i critici, căci aceasta este moarte. De eşti slăbănogit în patimi, păzeşte-te să nu laşi pe cineva să-ţi spună patimile gândurilor lui ca unui credincios, căci acest lucru este pierzător pentru sufletul tău. De se iveşte între voi vreun cuvânt pricinuitor de râs, păziţi-vă să nu lăsaţi glasul vostru să se facă auzit, căci aceasta este în voi un semn al necunoaşterii, al netemerii de Dumnezeu şi al lipsei de pază.

6. Deoarece mânia a intrat în toată lumea în zilele noastre, nimic din ce auziţi să nu vă tulbure, ci ziceţi

67. „De eşti înţelept" lipseşte în textul latin. Adaosul acesta arată că critica fratelui are pentru cineva urmări cu atât mai grave, cu cât este mai înţelept şi ar fi putut-o deci evita.

în inimile voastre: „Ce sunt acestea față de locul în care vom intra pentru păcatele noastre?" Faceți iubire pentru Dumnezeu, ca să știți să vă păziți, pentru că nu este puțin lucru credinciosului să aibă măcar o lucrare cât de mică. De veți avea deci acestea în conștiință cu simplitate, veți pleca întru bucurie la odihna Fiului lui Dumnezeu. Altfel, ostenelile voastre de aici vor fi deșarte și, când veți ieși din trup, veți fi duși la chinuri, după cuvântul Scripturii. Căci pentru cele spuse înainte a venit Stăpânul nostru Hristos, dar uscăciunea inimii noastre ne orbește din pricina voilor ei, pentru că le iubim pe acestea mai mult decât pe Dumnezeu, și nu avem aceeași iubire pentru El, precum avem pentru patimi. Iată, m-am silit să vă scriu, deoarece cele de mai înainte nu ne-au ajuns. Faceți deci iubire și luptați-vă de acum înainte să nu mai rămâneți la măsura inimilor voastre netăiate împrejur, ci ajutați-vă vouă în puținele voastre zile și păziți acestea: smerita cugetare, pacea, ascultarea, tăierea voii și iubirea. Iar de nu le păziți, ci este între voi pizmă și ceartă, sau înălțarea mâniei, sau cârtirea, sau neascultarea, cheltuiți vremea în chip rău și, când veți ieși din trup, veți pleca cu adevărat la chinuri. De aceea, preaiubiților, iubiți pe frații voștri cu dragoste sfântă și păziți limba voastră, nescoțând din gura voastră cuvânt de ceartă, ca să nu răniți pe fratele vostru. Și puternic este Stăpânul să vă dea tuturor să lucrați și să păziți (cele ce trebuie), ca să aflăm milă, prin harul Lui, împreună cu toți sfinții care au plăcut Lui. Că a Lui este slava și cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL VI-LEA

Despre cei ce voiesc să se liniştească în bună linişte (isihie), ca, luând aminte la ei înşişi, să îndepărteze pe cei ce îi fură şi să nu-şi cheltuiască vremea în prinsoare şi robie amară. Aceştia îşi conving inimile spre lucruri care nu le aparţin, nepărăsind păcatele lor

1. Iubirea cuiva de a cerceta Scriptura din curiozitate naşte duşmănie şi ceartă, iar plânsul pentru păcate aduce pace. Căci este un păcat pentru monahul care şade în chilia lui şi şi-a părăsit păcatele, dacă o cercetează din curiozitate. Cel ce îşi ocupă inima lui cu întrebarea: „Cum a spus Scriptura, aşa sau aşa?", înainte de a se fi dobândit pe sine, are inima curioasă şi foarte robită. Dar celui ce veghează să nu fie robit (de păcat) îi place să se arunce pe sine pururea înaintea lui Dumnezeu[68]. Cel ce caută vreo asemănare a lui Dumnezeu huleşte pe Dumnezeu. Iar cel ce caută să-L cinstească iubeşte curăţia, în frica lui Dumnezeu. Cel ce păzeşte cuvintele lui Dumnezeu a cunoscut pe Dumnezeu şi le împlineşte ca unul ce se foloseşte[69]. Să nu cauţi cele înalte, ci roagă-te

68. Se cere să nu cercetăm Scriptura uitând de Dumnezeu, ci să avem în primul rând în conştiinţă pe Dumnezeu. Abia atunci am câştigat stăpânirea asupra noastră, adică am scăpat de robia păcatului. Cine cercetează Scriptura cu uitarea lui Dumnezeu e stăpânit de mândria de a cunoaşte din Scriptură mai mult decât alţii, de a nu cunoaşte pe Dumnezeu din trăirea directă.

69. Trăirea lui Dumnezeu ne dă puterea să împlinim cuvintele lui Dumnezeu din Scriptură. Cel ce caută pe Dumnezeu arată

Lui pentru ajutor, ca să vină la tine şi să te mântuiască de păcat[70]. Căci cele ale lui Dumnezeu vin de la sine, dacă locul s-a făcut nepătat şi curat. Cel ce se sprijină pe sine, pe cunoştinţa sa, şi ţine la voia sa câştigă duşmănia şi nu poate scăpa de duhul care-i aduce întristare în inimă. Cel ce vede cuvintele Scripturii şi le împlineşte după cunoştinţa sa, şi se sprijină pe ea în afirmaţia că aşa trebuie, nu cunoaşte slava lui Dumnezeu şi bogăţia Lui. Iar cel ce vede şi zice: „Nu ştiu, sunt om", dă slavă lui Dumnezeu. În acesta locuieşte bogăţia lui Dumnezeu, după puterea şi gândul lui[71]. Să nu voieşti să-ţi dezgoleşti gândul tău în faţa tuturor, ci numai în faţa Părinţilor tăi, ca să nu-ţi atragi întristare în inima ta. Păzeşte-ţi gura, ca aproapele tău să se afle cinstit lângă tine. Învaţă limba ta în cuvintele lui Dumnezeu întru cunoştinţă şi minciuna va fugi de la tine. Iubirea slavei de la oameni naşte minciuna[72]. Dar cel ce se întoarce spre smerenie face

că-L iubeşte. Iar iubirea lui Dumnezeu îl ţine curat de păcate pe cel ce o are, deci şi de mândria de a cerceta Scriptura pentru a şti mai multe ca alţii.

70. Dacă în Cuvintele dinainte s-au dat sfaturi despre felul cum trebuie să se poarte monahul cu fraţii şi cu Bătrânii, deci cu alţi oameni, în capitolele prime ale acestui Cuvânt este sfătuit să caute cu toată râvna trăirea lui Dumnezeu.

71. Cel conştient de neştiinţa lui cu privire la Dumnezeu primeşte în sine bogăţia lui Dumnezeu. Căci tocmai sentimentul necunoaşterii e produs de bogăţia copleşitoare a lui Dumnezeu. Iar această trăire întru smerenie a bogăţiei lui Dumnezeu e o cunoştinţă a lui Dumnezeu, potrivită cu puterea sa de creatură infinit mai prejos de Dumnezeu.

72. Cel ce caută slava de la oameni îi va îndemna pe aceia să mintă. Dar şi el însuşi minte, nerămânând în smerenia corespunzătoare adevărului.

teama de Dumnezeu mai mare în inima sa. Să nu voieşti să te faci prietenul celor slăviţi în lume, ca nu cumva slava lor să slăbească prin tine[73]. De vorbeşte cineva de rău pe fratele său la tine, şi-l umileşte şi-i dezvăluie păcatul, să nu voieşti să te învoieşti împotriva aceluia, ca să nu te ia în stăpânire cele pe care nu le voieşti.

2. Simplitatea şi voinţa de a nu te măsura[74] pe tine însuţi curăţeşte inima ta de cel-rău. Cel ce se uneşte cu fratele său în vreo lucrare rea nu va scăpa de întristarea inimii. Cel ce grăieşte ceva şi are în inima lui altceva prin viclenie îşi face toată slujirea adusă lui Dumnezeu (toată Liturghia) deşartă. Să nu te lipeşti de unul ca acesta, ca să nu te spurci de otrava lui intinată. Umblă cu cei lipsiţi de răutate, ca să te faci părtaş de slava şi curăţia lor. Să nu ai viclenie faţă de om, ca să nu faci ostenelile tale deşarte. Curăţeşte-ţi inima faţă de toţi, ca să vezi pacea lui Dumnezeu în tine. Căci precum, de va fi muşcat cineva de o scorpie, veninul ei va pătrunde în tot trupul lui şi-i va vătăma inima, aşa este răutatea din inimă faţă de aproapele. Veninul ei muşcă sufletul şi se primejduieşte prin viclenie. Cel ce-şi cruţă deci ostenelile, ca să nu se piardă (rezultatul lor), să îndepărteze de la el această scorpie, adică viclenia şi răutatea.

---

73. De slăveşti pe cei slăviţi în lume, de fapt le slăbeşti adevărata slavă.

74. Cineva se măsoară voind să vadă cât e de mare sau cât a crescut spiritual, deci din mândrie.

CUVÂNTUL AL VII-LEA

Despre virtute[75]

1. Trei sunt virtuțile[76] prin care, dacă mintea le are mai înainte, deosebește totdeauna cele de trebuință: pornirea după fire, bărbăția și nemișcarea.

2. Trei sunt virtuțile prin care mintea, de le vede în sine, crede că a ajuns la nemurire: discernământul sau deosebirea fiecărei fapte și neconfundarea celui ce o are cu altul[77].

3. Trei sunt virtuțile care procură minții totdeauna lumină: a nu vedea viclenia (răutatea) vreunui om, a face bine celor ce-i fac rău și a suporta netulburat cele ce vin asupra lui[78]. Aceste trei virtuți nasc altele trei, mai mari ca ele. Nevederea vicleniei (răutății) unui om naște iubirea, a face bine celor ce-i fac rău aduce pacea, și a suporta cele ce vin asupra sa fără tulburare aduce blândețea.

4. Patru sunt virtuțile care curățesc sufletul[79]: tăcerea, păzirea poruncilor, strâmtorarea și

---

75. Monahul Augustin, la notă: „În ms. 78, din sec. al XII-lea, din Colecția savaitică a Bibliotecii din Ierusalim, acest Cuvânt are titlul «Al Avvei Isaia, isihastul și presbiterul, despre virtuți»".

76. Deosebirea de altele a fiecărei stări, virtuți, datorii, sau dreapta socoteală.

77. Se pare că e vorba de capacitatea pe care o are omul, prin minte, de a se distinge (deosebi) de alții.

78. „Lumina" este văzută în liniștea omului, în netulburarea lui de răutățile altora și de diferitele greutăți. Toate acestea, dacă îl tulbură, îi iau lumina, dreapta înțelegere.

79. Monahul Augustin, la notă: „În ms. 181, din sec. al XIII-lea, al Colecției Patriarhiei (din Ierusalim), care cuprinde un text necunoscut ale Avvei Isaia, înainte de propoziția: «Patru sunt virtuțile care

smerita cugetare. Mintea se foloseşte totdeauna de aceste patru virtuţi: de rugăciunea către Dumnezeu, căzând neîncetat înaintea Lui, de aruncarea înaintea lui Dumnezeu, de negrija de a judeca pe vreun om şi de muţenia faţă de patimile care-i grăiesc.

5. Patru sunt virtuţile care înconjoară sufletul şi-l fac să respire liber de tulburarea venită de la vrăjmaşi: mila, nemânierea, îndelunga-răbdare şi scuturarea de orice sămânţă a păcatului ce caută să-i fie semănată. Toate acestea sunt păzite, prin uitare, de împotrivirea celor contrare.

6. Patru sunt virtuţile ce ajută tinereţii să stea lângă Dumnezeu: meditaţia în toată clipa, nelenevirea şi privegherea, ca şi a nu se măsura pe sine.

7. Prin patru lucruri se întinează sufletul: prin preumblarea în oraş, prin nepăzirea ochilor, prin prietenia cu o femeie şi, în general, prin prietenia cu cei slăviţi în lume, prin iubirea părinţilor după trup şi prin familiaritatea cu ei.

8. Prin patru lucruri sporeşte desfrânarea în trup: prin dormirea la un tânăr (o tânără), prin mâncarea pe săturate, prin uşurătatea în purtări şi prin împodobire.

9. Prin patru lucruri se întunecă sufletul: prin urârea aproapelui, prin disprețuirea lui, prin pizmuirea lui şi prin cârtirea împotriva lui[80].

---

curăţesc», se află următoarele: «A spus iarăşi Avva (Isaia) că virtuţile sufletului sunt şaptesprezece: iubirea, smerenia, blândeţea, îndelunga-răbdare, neţinerea de minte a răului, nerăzbunarea, nemânierea, nesupărarea, neinvidierea, neosândirea, lipsa de slavă deşartă, milostenia, înfrânarea, neiubirea de arginţi, compătimirea, sărăcia, neîmprăştierea»". (A se vedea şi Scolia 20 la „Cuvântul al XV-lea", *Scara* Sfântului Ioan Scărarul, în: *PG* 88, 812.)

80. A nu vedea cineva valoarea altuia înseamnă a-şi îngusta vederea, a se întuneca, a nu primi ceea ce este în acela lumină.

10. Prin patru lucruri se face sufletul pustiu: prin umblarea din loc în loc, prin iubirea împrăştierii[81], prin iubirea materiei[82], şi prin vederea slabă (superficială).

11. Prin patru lucruri sporeşte mânia: prin darea şi luarea cu uşurinţă, prin impunerea voii tale, prin voinţa de a învăţa pe alţii şi prin a se socoti pe sine înţelept.

12. Trei sunt lucrurile pe care le câştigă omul cu greutate şi care păzesc toate virtuţile: plânsul, plângerea pentru păcatele sale şi ţinerea morţii în faţa ochilor. Trei sunt lucrurile care stăpânesc sufletul până ce nu ajunge la o mare măsură. Şi acestea sunt cele ce nu îngăduie virtuţilor să locuiască în minte: robia, lenevia şi uitarea. Căci uitarea se războieşte cu omul până la ultima suflare, cerându-i lupta grea până la agonie. Ea e mai tare ca toate gândurile, şi naşte toate relele, şi surpă în fiecare clipă cele zidite de om[83].

13. Iată faptele omului nou şi vechi: „Cel ce iubeşte sufletul lui" spre a nu-l pierde (*Matei* 10, 39) păzeşte cele ale omului nou. Şi cel ce voieşte odihna în această scurtă vreme[84] înfăptuieşte cele ale

---

Egoismul este starea care întunecă pe om, reducându-l la el însuşi în chip mincinos, e necomunicare.

81. Umblarea din loc în loc, împrăştierea, înseamnă neaprofundarea în ceea ce se află în orice, înseamnă a rămâne la suprafaţa lucrurilor.

82. În materie nu se poate găsi niciun conţinut profund, spiritual.

83. Remarcabilă caracterizare a uitării! Ea nu ne lasă să continuăm binele pe care l-am început, ne face să cădem din el, nu ne lasă să creştem spiritual. E tot ce e mai contrar voinţei noastre, ne invadează fără să vrem. Ei îi opun Părinţii filocalici trezvia, care cere o voinţă şi o conştiinţă neîncetată.

84. Autorul numeşte adeseori viaţa pământească „această scurtă vreme".

omului vechi, iar sufletul lui şi-l pierde. Iar Domnul nostru Iisus Hristos, arătând pe omul nou în trupul Lui, a zis: cel ce-şi iubeşte (vrea să-şi scape) sufletul „îl va pierde; iar cine îşi va pierde sufletul pentru Mine îl va afla" (*Matei* 16, 25). Căci El este Stăpânul păcii şi prin El s-a surpat „peretele din mijloc al duşmăniei" (*Efeseni* 2, 14). Dar a zis: „N-am venit să aduc pace, ci sabie" (*Matei* 10, 34)[85]. Şi iarăşi zice: „Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea să fie acum aprins" (*Luca* 12, 49), adică în cei ce urmează învăţăturile Lui sfinte s-a aflat focul dumnezeirii Sale. Atunci au aflat (ucenicii) sabia Duhului şi au tăiat cu ea toate voile trupului. Atunci le-a dat lor bucuria, zicând: „Pacea Mea vă dau vouă, pacea Mea vă las vouă" (*Ioan* 14, 27)[86].

Iată cum şi-au pierdut sufletul în veacul acesta cei stăpâniţi de griji, iar cei ce şi-au tăiat voile lor s-au făcut oile Sale sfinte spre jertfă şi, când Se va arăta

---

85. Pare o contrazicţie între faptul că Iisus e pacea lumii şi afirmaţia Sa că El a adus nu pace, ci sabie. Dar a adus sabia iertării, a iubirii, care omoară duşmănia. El a adus sabia ca pe un foc care arde tot ce e rău, cum se spune în citatul următor. Dacă în Cuvintele anterioare Avva Isaia a vorbit de delicata purtare pe care trebuie să o aibă monahul faţă de fraţii săi, acum aprofundează temeiurile acestor îndatoriri.

86. Monahul Augustin, la notă: „În *Codicele savaitic* urmează cele de după ele, după care Cuvântul se termină astfel: «Întreabă fratele pe Bătrân: ´Ce va face omul în orice ispită care-i vine sau faţă de tot gândul ce-i vine de la vrăjmaşul?´ Îi zice Bătrânul: ´E dator să plângă înaintea bunătăţii lui Dumnezeu, ca să-l ajute să se odihnească repede, de se va ruga întru cunoştinţă. Căci s-a scris: Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul (*Psalmii* 117, 6)´»". În *Pateric*, acestea se atribuie Avvei Moise Etiopianul (*PG* 65, 288).

întru slava dumnezeirii, îi va chema pe ei la dreapta Sa, zicând: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Căci am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc" (*Matei* 25, 34-35), și cele următoare. Iată-i pe cei ce și-au pierdut sufletul lor în această scurtă vreme cum l-au aflat în vremea de nevoie, primind plată înmulțită pentru cele ce au așteptat să primească. Iar cei ce și-au împlinit voile lor și-au păzit sufletul în acest veac păcătos, amăgiți de deșertăciunea bogăției lor și, nepăzind poruncile lui Dumnezeu, au socotit că vor rămâne până la sfârșit în veacul acesta[87]. De aceea se va arăta rușinea orbirii lor în ceasul Judecății și vor fi capre blestemate, și vor auzi înfricoșătoarea hotărâre a Judecătorului, Care va zice: „Plecați de la Mine, blestemaților, în focul și în întunericul cel mai dinafară și veșnic[88], pregătit diavolului și îngerilor lui. Căci am flămânzit și nu Mi-ați dat să mănânc" (*Matei* 25, 41) și cele următoare. Gura acestora va amuți și nu vor afla ce să spună, căci își vor aduce

87. Mai bine zis, au socotit că vor rămâne la nesfârșit în veacul acesta, sau că dincolo de veacul acesta nu mai este nimic, cu el sfârșindu-se totul. În ambele cazuri, timpul acesta și toată istoria ar fi fără niciun sens.

88. „Focul și întunericul cel mai dinafară" e întunericul neînțelegerii ultime, pe care și-au cultivat-o cei ce n-au voit să cunoască adevărul că toate au un sens numai dacă toate sunt de la un Creator conștient și iubitor. Lipsa lor de cunoștință izvorând din lipsa de iubire, ei n-au nicio bucurie, ci trăiesc un chin fără sfârșit, asemenea unui foc care-i arde. Amândouă sunt la marginea extremă a existenței, oarecum în afara ei, dacă gradul suprem al existenței se arată în iubirea și în nemărginita cunoaștere a lui Dumnezeu - Iubirea tripersonală supremă.

aminte de lipsa lor de milostenie şi de sărăcia lor[89]. Atunci vor zice: „Doamne, când Te-am văzut flămând şi nu Ţi-am slujit?" Dar va astupa gura lor, zicând: cel ce a făcut bine unuia dintre aceştia care au crezut, Mie Mi-a făcut (*cf. Matei* 25, 45).

14. Să ne cercetăm deci pe noi, iubiţilor, dacă fiecare dintre noi împlineşte sau nu împlineşte după puterea sa poruncile date lui. Căci toţi suntem datori să le împlinim: cel mic după micimea sa şi cel mare după mărimea sa. Căci, dintre cei ce au aruncat darurile lor în cutia darurilor şi care erau bogaţi, cel mai mult s-a bucurat de văduva săracă pentru cei doi bănuţi ai ei (*cf. Matei* 12, 41-43; *cf. Luca* 21, 1-3), căci la voinţa noastră ia aminte Dumnezeu. Să nu dăm deci loc nepăsării în inima noastră, ca nu cumva grija de noi înşine să ne despartă de Dumnezeu, ci să împlinim slujirile noastre după sărăcia noastră. Căci, precum l-a fost milă de căpetenia sinagogii şi de fiica lui, înviind-o (*cf. Matei* 9, 25), şi a miluit pe femeia cu scurgere de sânge, care cheltuise în zadar toate ale ei cu doctorii (*cf. Matei* 9, 22) înainte de a-L cunoaşte pe Hristos, şi precum a vindecat pe sluga sutaşului, deoarece a crezut (*cf. Matei* 8, 13), aşa a miluit pe canaaneancă, vindecând pe fiica ei (*cf. Matei* 15, 28), şi precum a înviat pe Lazăr cel iubit de El (*cf. Ioan* 11, 43), aşa a înviat pe fiul unic al sărmanei văduve pentru lacrimile ei (*cf. Luca* 7, 15). Şi precum n-a trecut cu vederea pe Maria, care a uns

89. Vor fi săraci pentru că n-au niciun conţinut spiritual. Bogăţia materială pe care au căutat s-o câştige s-a topit, şi de la Dumnezeu şi de la oameni n-au primit şi nu primesc nicio bucurie, pentru că nu s-a deschis iubirii acelora prin faptele lor.

cu mir picioarele Lui (*cf. Ioan* 12, 3), aşa n-a respins pe femeia păcătoasă care a spălat picioarele Lui cu lacrimi (*cf. Luca* 7, 38). Şi precum a chemat pe Petru şi Iacov din corabia lor, zicând: „Urmaţi-Mi Mie" (*Matei* 4, 20), aşa a chemat şi pe Matei, care şedea la vamă (*cf. Matei* 9, 9). Şi precum a spălat picioarele ucenicilor (*cf. Ioan* 13, 5), aşa a spălat şi pe Iuda, nefăcând deosebire. Şi precum a venit Duhul, Mângâietorul, peste Apostoli (*cf. Fapte* 2, 4), aşa a venit şi peste Corneliu (*cf. Fapte* 10, 44) cu încurajare. Şi precum l-a asigurat pe Anania în Damasc despre Pavel, zicând: „vas ales Îmi este" (*Fapte* 9, 15), aşa l-a asigurat pe Filip în Samaria despre eunucul etiopian (*cf. Fapte* 9, 27). Căci nu este părtinire a celui mic sau a celui mare, a celui bogat sau a celui sărac, ci cere voinţa şi credinţa în El şi păzirea poruncilor Sale şi iubirea faţă de toţi. Aceasta este pecetea cerută sufletului când iese din trup, precum a poruncit ucenicilor Săi, zicând: „În aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă vă veţi iubi unii pe alţii" (*Ioan* 13, 35). Dar cine sunt cei despre care zice că vor cunoaşte, dacă nu Puterile ce vor sta la dreapta şi la stânga? Căci, de vor vedea vrăjmaşii semnul iubirii unit cu sufletul, se vor îndepărta de el cu frică. Şi atunci se vor bucura de ea (de iubirea acelora) toate Puterile sfinte[90].

---

90. Dreptatea lui Hristos va lăsa şi pe vrăjmaşii noştri să fie prezenţi, în partea de-a stânga, la Judecata finală, pentru a arăta cât le-am slujit lor. Dar, făcându-se văditâ iubirea noastră faţă de Hristos şi de oameni, produsă de credinţa în El, vor fugi, căci nu pot suporta iubirea. Iar îngerii ce vor sta la dreapta se vor bucura toţi de iubirea fiecăruia, care s-a îndreptat spre toţi. Iubirea

15. Să ne luptăm deci, iubiților, după puterea noastră, să o câștigăm pe ea (iubirea), ca să nu ne ia în stăpânire vrăjmașii noștri. Căci tot El a spus: „Nu poate să se ascundă cetatea ce stă deasupra muntelui" (*Matei* 5, 14). Despre ce munte vorbește, dacă nu despre cuvântul Său cel sfânt? Să depunem deci, iubiților, osteneala noastră cu sârguință și cunoștință, ca să împlinim cuvântul Lui, care zice: „Cel ce Mă iubește pe Mine va păzi poruncile Mele" (*Ioan* 14, 23). Atunci ostenelile noastre vor fi ca o cetate puternică și întărită, care ne păzește în cuvântul Lui de mâna tuturor vrăjmașilor noștri, până ce ne vom întâlni cu El[91]. Căci, de vom afla tărie prin iubire, se vor risipi toți vrăjmașii noștri prin sfântul Lui cuvânt, care este Muntele de unde s-a tăiat fără mâini piatra care a zdrobit chipul de aur și de patru feluri: de argint, de aramă, de fier, de pământ ars (*cf. Daniel* 2, 34-35), precum a zis Apostolul: „Îmbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva meșteșugirilor diavolului. Căci nu este lupta noastră împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătoriilor, a domniilor, a stăpânitorilor lumești ai întunericului veacului acesta, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri" (*Efeseni* 6, 11-12). Cele patru

va uni atunci pe față pe toți, iar egoismul de pe pământ, arătat atunci pe față, va însingura pe cei ce l-au practicat.

91. Cuvântul Domnului Hristos despre iubire este muntele cel mai înalt la care trebuie să ne ridicăm, devenind o cetate neclintită, întemeiată pe el. Dar cuvântul lui Hristos despre iubire e de fapt una cu El. El e muntele spiritual cel mai înalt. Dar e un munte al iubirii care ne cheamă și pe noi să ne unim cu El la acea înălțime. Dracii fac tot ce pot să ne despartă de Hristos și unii de alții, sau de iubire. Aceasta e o dezordine adusă în creația lui Dumnezeu, ca să-L arate că nu a creat o lume capabilă de fericire.

începătorii sunt acestea: chipul de patru feluri, care este vrăjmăşia. Pe ele le-a făcut să dispară Sfântul cuvânt al lui Dumnezeu, precum s-a scris, că piatra care a zdrobit chipul s-a făcut Munte mare şi a umplut tot pământul (*cf. Daniel* 2, 35)[92]. Să fugim, fraţilor, sub acoperământul Lui, ca să ne fie scăpare şi să ne mântuiască pe noi de aceste patru stăpâniri rele, ca să avem şi noi bucuria cu toţi sfinţii Săi, adunaţi lângă El din cele patru margini ale pământului. Căci atunci fiecare va auzi fericirea care i-a fost gătită după faptele sale. Căci puternic este numele Lui, ca să nu lase inima noastră să rătăcească din pricina uitării aduse de vrăjmaş, ci să ne păzească după puterea noastră să răbdăm cele ce ne vin pentru Sfântul Său nume[93], ca să aflăm mila împreună cu cei învredniciţi să dobândească fericirile Sale. Că Lui se cuvine slava, cinstea şi închinăciunea, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL VIII-LEA

Despre scurte învăţături (sentinţe)

1. Spunea Avva Isaia: „Acum mă văd pe mine ca pe un cal rătăcitor, care nu are stăpân, şi cel ce-l află se

92. Din cuvântul lui Hristos despre iubire s-a desprins ca o piatră cuvântul Apostolilor şi al urmaşilor lor, nu printr-o mână, ci prin puterea Lui. Şi acest cuvânt zdrobeşte chipul diavolului imprimat în oameni, care le pare să fie de aur, dar de fapt este din argint, aramă, fier şi pământ ars, deci fără putere de rezistenţă.

93. Chiar numele lui Dumnezeu rostit de omul credincios are putere să-l păzească împotriva vrăjmaşului, puterea numelui dumnezeiesc unindu-se cu puterea corespunzătoare fiecăruia.

așază pe el, și, când îl lasă, prinzându-l altul, se așază acela pe el".

2. Spunea iarăși: „Sunt asemenea cuiva pe care, prinzându-l dușmanii lui și legându-l, l-au aruncat într-un loc înnoroiat și, dacă strigă către Stăpânul lui, îl opresc cu lovituri, ca să tacă".

3. Spunea iarăși: „Sunt asemenea unei vrăbiuțe care își dă piciorul unui copil și, dacă acesta slăbește legătura, îndată zboară, socotind că s-a dezlegat. Dar dacă copilul o trage înapoi, iarăși o coboară. Așa mă văd și pe mine. Aceasta o spun pentru că nu trebuie să rămână cineva fără grijă de sine până la ultima suflare".

4. Spunea iarăși: „De dai vreodată ceva cuiva și i-o ierți, imiți firea lui Iisus, de i-o ceri, imiți firea lui Adam, iar de ceri și dobândă, te arăți mai jos și de firea lui Adam".

5. Spunea iarăși: „Dacă te acuză cineva pentru un lucru pe care l-ai făcut - sau nu l-ai făcut - și taci, aceasta este după firea lui Iisus, iar de răspunzi și spui: «Ce am făcut?», acesta nu este de aceeași fire. Iar dacă opui cuvântului aceluia cuvântul tău, aceasta e contrar firii".

6. Spunea iarăși: „Împlinind slujirile (liturghiile) tale, de le săvârșești cu smerenie, ca un nevrednic, sunt primite de Dumnezeu. Iar de te înalți în inima ta și-ți aduci aminte de altul care s-a culcat sau le-a nesocotit, osteneala ta este zadarnică"[94].

---

94. Dacă, împlinind slujirea ta, critici pe altul care nu și-o face, osteneala ți s-a făcut zadarnică. Slujind pe Dumnezeu, dar neiubind pe aproapele, nu-ți este primită de Dumnezeu slujirea. E mai mare iubirea aproapelui decât slujirea care pretinde că e adusă lui Dumnezeu.

7. Spunea iarăşi despre smerita cugetare, că ea nu are limbă să vorbească de altul care-şi nesocoteşte slujirea sau de altul care gândeşte rău despre cineva, nici ochi care iau seama la scăderile altuia, nici urechi să audă cele ce nu folosesc sufletului propriu. Şi nu are cu altul vreun lucru de vorbit, afară de păcatele sale. Cu toţi oamenii este paşnic pentru porunca lui Dumnezeu şi nu pentru prietenie[95]. Dacă cineva posteşte tot timpul şi se predă pe sine la mari osteneli şi porunci, în afară de acest drum (al smeritei cugetări), toate ostenelile lui sunt zadarnice[96].

8. Spunea iarăşi că, de-şi procură cineva un vas pentru sine şi în vremea trebuinţei sale nu-l va găsi, în zadar şi l-a procurat. „Ceea ce spun e la fel cu aceasta: cel ce zice: «Mă tem de Dumnezeu», însă, de va fi să vină ceasul trebuinţei - şi îl va afla în vremea unui cuvânt, sau a mâniei, sau a îndrăznelii de a învăţa pe altul ceea ce el nu a împlinit, pentru că vrea să placă omului sau să se vorbească despre el între oameni, sau pentru celelalte patimi -, şi nu se va afla la el frica de Dumnezeu în vremea acestora, zadarnice sunt toate ostenelile lui"[97].

9. Spunea iarăşi: „Dacă Domnul nostru Iisus Hristos n-ar fi vindecat mai înainte toate patimile (pătimirile)

---

95. Nici prietenia cu altul să nu o căutăm pentru interesele noastre, ci pentru că aceasta e porunca lui Dumnezeu: să iubim pe fiecare.

96. Smerita cugetare nu e străină de iubire, căci fără ea nu poate fi iubire. Dacă te preţuieşti mai mult pe tine decât pe altul, nu-l iubeşti pe acela.

97. Dumnezeu nu poate fi în om deodată cu patimile, care reprezintă egoismul omului. Nu poate fi în omul preocupat exclusiv de el. Ca să-L simţi pe Dumnezeu, trebuie să uiţi de tine.

omului, pentru că a venit, nu S-ar fi suit pe cruce[98]. Căci mai înainte de a veni Domnul în trup, omul era orb şi mut, şi slăbănog, şi surd, şi lepros, şi şchiop, şi omorât de toate cele contrare firii. Dar, după ce a făcut milă şi a venit la noi pentru noi - a ridicat pe cel mort şi a făcut pe şchiop să umble, pe orb să vadă, pe mut să grăiască, pe surd să audă -, S-a urcat pe cruce şi a înviat pe omul cel nou, făcându-l liber de toată slăbiciunea. Şi împreună cu El au fost atârnaţi pe cruce doi tâlhari, şi cel din dreapta L-a slăvit şi L-a rugat, zicând: „Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru împărăţia Ta" (*Luca* 23, 42), iar cel din stânga L-a hulit. Această înseamnă că, înainte ca mintea să se trezească din nepăsare, este cu vrăjmaşul. Dar când Domnul Iisus Hristos o va trezi din nepăsarea ei şi-i va da să vadă şi să distingă toate, va putea să se urce pe cruce. Dar vrăjmăşia hulitoare rămâne la cuvinte grele şi mintea slăbită de mândrie refuză osteneala şi se întoarce iarăşi la nepăsare[99]. Aceştia sunt cei doi tâlhari pe care Domnul nostru Iisus Hristos i-a desfăcut

98. Hristos trebuia să arate, înainte de a Se lăsa răstignit, că e mai tare ca toate pătimirile produse de patimi, că e mai tare şi decât moartea. Aşa îi putea convinge pe Apostoli că a putut învinge moartea - deşi în moartea Lui arată o şi mai mare putere şi aceasta are o şi mai mare semnificaţie, putând-o învinge chiar după ce Se lasă El însuşi dus în starea de moarte - şi învia nu pentru a reveni la viaţa istorică, ci deschizându-ne viaţa în veşnicie.

99. Mintea trezită din nepăsarea ei se poate urca pe crucea mântuitoare. Altfel, tot va pătimi chinurile crucii, dar chinurile unei cruci care n-o va duce la viaţa veşnică. Căci nu va vedea în ea acceptarea jertfei de sine, adusă lui Dumnezeu pentru nepăsarea sa, ci se va încăpăţâna să nu cunoască pe Dumnezeu şi să nu ceară mila Lui.

din prietenia întreolaltă, dintre care unul L-a hulit, fapt care l-a despărțit de nădejde, iar altul a stăruit să-L roage, până ce L-a auzit zicând: „Astăzi vei fi cu Mine în rai" (*Luca* 23, 43). Acesta este cel ce a ajuns în rai și după ce a practicat tâlhăria, și a mâncat din pomul vieții.

10. Spunea iarăși despre Sfânta Împărtășanie că este numită unire cu Dumnezeu, întrucât, până ce suntem biruiți de patimi - fie de mânie, fie de pizmă, fie de voința de a plăcea oamenilor, fie de slava deșartă, fie de ură sau de altă patimă -, suntem departe de Dumnezeu. Deci, unde mai este unirea cu Dumnezeu?[100]

11. Spunea iarăși: „De împliniți slujirile (liturghiile) voastre și după aceea se mișcă în inima voastră vreo patimă, toate ostenelile voastre sunt zadarnice. Căci Dumnezeu nu le primește pe ele".

12. Îi spunea lui un oarecare dintre Bătrâni: „Când plouă peste pământul care are sămânță, acesta odrăslește. Dar, de nu are sămânță, cum va odrăsli? Dacă cineva se va lupta să scoată cele contrare firii din inima lui, acelea nu se vor mai mișca în el. Căci Dumnezeu voiește ca omul să fie asemenea Lui în toate, și de aceea a venit la noi și a pătimit, ca să prefacă firea noastră învârtoșată și să taie voile noastre și cunoștința mincinoasă, care au pus stăpânire pe sufletul nostru[101]. Căci animalele necuvântătoare au păzit firea lor,

---

100. De unirea cu Dumnezeu ne bucurăm când nu mai suntem stăpâniți de patimile prin care căutăm plăcerea proprie sau prin care sporim în egoism.

101. „Dumnezeu vrea să facă pe om asemenea Lui în toate și de aceea a venit, ca să prefacă firea noastră sclerozată". Deci n-a venit, conform teoriei lui Anselm de Canterbury, însușită de Catolicism, numai ca să satisfacă onoarea jignită a lui Dumnezeu de păcatul nostru, plecând după aceea de la noi.

dar omul a schimbat firea sa[102]. Trebuie deci ca, aşa cum animalul se supune omului, aşa să se supună şi tot omul aproapelui, pentru Dumnezeu. Spre aceasta a venit Domnul[103]. Observă deci cât te întrece animalul pe tine, care te bazezi pe părerea ştiinţei tale! Dacă deci voiesc să revin la ceea ce e propriu firii, aşa cum

---

Prin firea omenească asumată ne comunică şi nouă puterea dumnezeirii Sale, ca să ne facă asemenea Lui. Ne umple de darurile dumnezeieşti. Ne ajută să nu mai urmăm în mod egoist voilor noastre, ci voii Lui, depăşind orice egoism. Ne eliberează de falsa sau pretinsa cunoştinţă, care face din propriul eu centrul existenţei. Ne ajută să-L cunoaştem pe El, printr-o experienţă directă, drept centru şi izvor al existenţei noastre şi al tuturor. Toate se umplu de dumnezeirea lui Hristos, dacă voiesc, fără să înceteze să fie ele înseşi.

102. Animalul a rămas supus legii pe care i-a dat-o Dumnezeu prin creaţie. Omul a folosit rău libertatea şi conştiinţa pe care Dumnezeu, făcându-l chip al Său, i le-a dat, ca să se facă tot mai asemenea Lui prin ele. Le-a folosit rău, înţelegând că e chipul lui Dumnezeu ca să se socotească el însuşi dumnezeu sau ca să-şi facă dumnezei din forţele naturii care îi dau satisfacţii trupeşti. Cunoştinţa ţine atât de mult de firea omului, că se foloseşte de ea chiar atunci când nu mai cuprinde prin ea realitatea sau adevărul, ci o realitate sau un adevăr închipuit de el, devenind o cunoştinţă închipuită. El face mari pe cele mici şi îşi închide mintea faţă de cele mari.

103. Dumnezeu vrea ca fiecare om să se supună semenului său. Această supunere reciprocă, lăsându-l pe om şi stăpân al altora dar şi supus, îi egalizează, dar îi şi uneşte, sau îi face să se ajute reciproc, învăţându-se şi ajutându-se unul pe altul. Ca să arate trebuinţa ca omul să se supună semenului, dar şi ca semenul să i se supună lui a venit Fiul lui Dumnezeu ca om, Care, fiind şi Dumnezeu, ne cere şi supunerea, dar ni se şi supune, ajutându-ne. Hristos ne arată valoarea semenului nostru atât prin supunerea pe care ne-o cere, dar şi prin marele ajutor pe care ni-L dă.

animalul nu are voință proprie, nici cunoştință proprie, aşa trebuie să fac şi eu, nu numai cu cel cu care mă înțeleg şi îmi este apropiat, ci şi cu cel care mi se opune. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu.

13. Deci cel ce voieşte să vină la odihna Domnului şi să nu fie biruit (de vrăjmaşul)[104] se desparte de oameni în orice lucru, spre a nu critica pe unul şi a lăuda sau îndreptăți ori ferici pe altul şi a-şi arăta dreptatea sa, sau a-l supăra pe acela în vreo privință, sau a observa scăderile lui, şi a nu lăsa vreun ac de dușmănie în inima sa împotriva lui şi a nu-şi supune voia sa neînțeleptului. De vei face aşa, te vei cunoaşte pe tine şi vei înțelege ceea ce te va vătăma. Dar cel convins de dreptatea sa şi care ține la voia sa nu poate scăpa de dușmănie, nici nu se poate odihni, nici nu vede ceva din cele ce-i lipsesc[105]. Acela va trebui să se ostenească să afle milă când va ieşi din trup. Iar ținta tuturor ostenelilor tale trebuie să fie să stăruieşti în Dumnezeu cu toată inima ta şi cu toată puterea ta, şi să ai milă de toți, şi să plângi (pentru păcatele tale), şi să te rogi lui Dumnezeu pentru ajutorul Său şi mila Sa".

14. Spunea iarăşi despre învățarea aproapelui privitor la porunca lui Dumnezeu: „De unde ştiu eu că am primit de la Dumnezeu să spun altuia: «Fă aceasta sau aceea», câtă vreme eu mă aflu în pocăință pentru

---

104. Sunt doi termeni prin care se exprimă ținta duhovnicească la care vrea să ajungă monahul: liniştea (ἡσυχία) şi odihna (ἀνάπαυσις); pe acestea le aduce Dumnezeu. Dimpotrivă, vrăjmaşul aduce tulburare, neliniște.

105. Lauda de sine e dușmana altuia. Acela e stăpânit de vrăjmaşul, căci îi e teamă mereu ca altul să nu fie mai bun decât el. Acela nu vede în general scăderile sale sau ce-i lipseşte lui.

păcatele mele? Căci omul care a căzut o dată se află sub pocăință și nu are siguranță, întrucât nu știe de i s-a dat iertarea. Fiindcă păcatul omului a avut loc în mod sigur, dar mila este a lui Dumnezeu. Și nu poți să nu fii fără grijă în inima ta de păcatul pe care l-ai săvârșit, până ce nu vei veni la Judecata lui Dumnezeu. Iar de voiești să știi că ți s-a dat iertare de păcatele tale, să ții seama de aceasta: de nu se mișcă în inima ta nimic din cele ce ai păcătuit sau, vorbindu-ți altul despre ele, nu mai știi cum au fost, atunci Iisus ți-a făcut parte de milă[106]. Dar, de trăiesc încă în tine, ele te stăpânesc încă, și trebuie să plângi pentru ele. Să ai frică și cutremurare și durere, de nu ești îngrijorat de ele, până vei răspunde la Scaunul de judecată al lui Dumnezeu[107]. Iar de-ți cere cineva să-l înveți ceva, să-i spui adevărul, dându-ți sufletul morții, afirmând libertatea[108]. Și, de se va întoarce iarăși la tine, cerându-ți

106. „Un frate oarecare din mânăstirea Avvei Serid a întrebat pe Avva Varsanufie, zicând: «Avva Isaia zice că, până ce omul are o plăcere a lor (a păcatelor), încă nu i s-au iertat (păcatele). Lămurește-mi, pentru Domnul, aceasta, căci mă necăjește acest gând». La aceasta, a răspuns: «Pricina pentru care a spus Avva Isaia aceasta despre plăceri este și a celor care le săvârșesc. Căci altceva este a-și aminti cineva de gustarea mierii, și altceva a avea și gustarea odată cu amintirea. Deci celui ce-și amintește de plăcerea păcatelor, dar nu săvârșește cele plăcute, ci li se opune și luptă împotriva lor, i s-au iertat păcatele de mai înainte»" (Varsanufie, „Răspuns 139" – nota monahului Augustin).

107. În Împărăția lui Dumnezeu nu poate intra nimic necurat. Dacă nu te-ai curățit până la moarte de amintirea plăcută a unui păcat săvârșit odată, nu vei intra în Împărăția lui Dumnezeu.

108. Să nu înveți pe cineva, dacă nu ți-o cere. Dar, de ți-o cere, spune-i adevărul, cu prețul de a suferi moartea pentru aceasta.

aceleaşi, ca unul ce n-a folosit nimic din cele ce i-ai spus, deci nu le-a săvârşit, desparte-te de el, căci astfel îţi omoară sufletul. Căci este un lucru mare pentru om să-şi lase voia şi îndreptăţirea sa, pe care le socoteşte că sunt conforme cu Dumnezeu, şi să păzească sfatul celui ce-l învaţă după voia lui Dumnezeu. Căci omul lui Dumnezeu, Avva Nistero, văzând slava lui Dumnezeu şi având pe fiii surorii sale locuind împreună cu el, nu le-a poruncit nimic, ci l-a lăsat pe fiecare în voia lui, fie că se făceau buni, fie răi, neîngrijindu-se de ei[109]. El îi întreabă, despre Cain şi Abel, ce-i învaţă aceia să facă: aceasta sau aceea?, căci nu existau încă nici Legea, nici Scriptura. De fapt, dacă nu învaţă Dumnezeu pe om, în zadar se osteneşte".

Aşa trebuiau să facă slujitorii Bisericii în vremea comunismului. Aşa se arată omul liber pentru Dumnezeu.

109. *Pateric*, ediţia grecească, *PG* 65, 586: „Au întrebat unii dintre Părinţi pe Avva Pimen, zicând: «Cum rabdă astfel Avva Nistero pe ucenicul său?» Le spuse Avva Pimen: «Dacă eram de faţă, l-aş fi acoperit». L-a întrebat Avva Anouv: «Şi ce spui lui Dumnezeu?» I-a răspuns Avva Pimen: «Îi voi spune ceea ce a spus El: 'Scoate întâi bârna din ochiul tău şi apoi vei vedea paiul din ochiul fratelui tău'» (*Matei* 7, 4)".

Varsanufie, „Răspuns 361": „A întrebat cineva pe Avva Varsanufie: «Bine a făcut Bătrânul că nu a îndreptat pe fratele lui?» şi i-a răspuns: «Frate, nu întâmplător l-a lăsat Bătrânul fără să-l sfătuiască. Căci l-a sfătuit de multe ori, dar acela n-a primit sfatul. De aceea, văzând lucrul neîndreptat, a lăsat lucrul la Judecata lui Dumnezeu, zicând: «Dumnezeu ştie ceea ce îi este de folos. Căci fratele meu este mai bun ca mine». Aceasta făceau cei desăvârşiţi, care nu îndrăzneau să judece pe cineva spre ruşinarea celor ce nu sunt nimic şi judecă pe toţi". „Vezi şi Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul al X-lea" (nota 3 a monahului Augustin).

15. Spunea iarăşi: „De-ţi spune cineva unele cuvinte nefolositoare, să nu voieşti să le asculţi, ca să nu-ţi laşi neîngrijit sufletul tău. Dar să nu ruşinezi persoana aceluia, încât să-l întristezi că nu primeşti cele spuse de el, zicând: «Nu le primesc în inima mea». Să nu spui aceasta, căci nu eşti mai presus de primul om zidit, pe care l-a făcut Dumnezeu cu mâna Lui şi pe care nu l-a folosit reaua negrijă (nepăsarea). Fugi deci şi să nu voieşti să-l asculţi. Dar ia seama ca, nu cumva, fugind cu trupul, să voieşti să cunoşti cele spuse. Căci de auzi o clipă cuvântul, dracii nu vor lăsa spusa pe care ai auzit-o, ci vor ucide sufletul tău. Fugind, fugi cu totul".

16. Spunea iarăşi: „Din cele pe care le văd, câştigul şi cinstea şi odihna îl războiesc pe om până la moarte".

17. Spunea iarăşi: „A învăţa pe aproapele este o cădere a sufletului, şi a voi să-l readuci la firea cea bună este o mare zdrobire a sufletului[110]. Căci, întrucât înveţi pe aproapele tău spunând: «Împlineşte aceasta sau aceea», îl faci să înţeleagă că ai mijlocul să dărâmi casa ta, vrând să zideşti casa lui".

18. Spunea iarăşi: „Vai, sufletului care a păcătuit după Sfântul Botez. Căci nu poate un astfel de om să fie fără grijă, aflându-se în păcat, sau odată căzut în păcat cu trupul: fie că a furat sau a săvârşit vreo altă greşeală faţă de cineva, sau a privit cu ochiul în chip pătimaş vreun trup, sau a gustat ceva pe ascuns, având grijă să nu fie văzut de altul, sau a cercetat ce are altul. Cel ce face aceasta Îl disprețuieşte pe Iisus". Şi l-a întrebat cineva: „Cine păstrează ceea ce a primit

110. Este o zdrobire a sufletului, pentru că se manifestă o mare încredere în sine a celui ce întreprinde să înveţe pe altul.

în mod exact, Părinte?" Şi a spus lui: „Precum cel ce a făcut o gaură în zid şi a luat de acolo bani a fost înşelat de vrăjmaşi, la fel s-a întâmplat cu acesta. Căci, precum l-a biruit pe acela, l-a biruit şi pe acesta. Fiindcă, fiind biruit în cele mici, e biruit şi în cele mari".

19. Spunea iarăşi: „Omul care arată putere, făcând minuni şi vindecări şi având toată cunoştinţa şi înviind morţi, dar cade în păcat, nu poate fi fără grijă, şi de aceea se află sub pocăinţă, căci judecă pe alţii şi pe Judecătorul. Căci, deşi este în multe osteneli, dar văzând pe cineva aflându-se în tot păcatul şi negrija îl disprețuieşte, în zadar îi este toată pocăinţa, pentru că a respins un mădular al lui Hristos, judecându-l şi nelăsând judecata Judecătorului Dumnezeu"[111].

20. Spunea iarăşi: „Toţi suntem ca într-un spital. Unul e bolnav de ochi, altul are o bubă, şi câte alte slăbiciuni mai sunt. Şi unele dintre ele sunt răni vindecate, dar, când omul mănâncă ceva din cele ce-l vatămă, iarăşi reapare boala. Aşa este cel ce, aflându-se în pocăinţă, judecă sau disprețuieşte pe cineva. El trebuie să-şi înnoiască pocăinţa. Căci cei din spital, suferind de diferite neputinţe, dacă unul strigă despre boala sa, oare nu va spune un altul: «De ce strigi despre boala ta?» Nu va gândi fiecare la boala sa? Aşa, dacă patima păcatelor mele ar fi înaintea mea, n-aş vedea pe altul păcătuind. Căci, zăcând toţi ca într-un spital, se păzeşte fiecare, cum i-a spus doctorul, să nu

111. A judeca pe un membru al Bisericii înseamnă a disprețui un mădular al trupului tainic al lui Hristos, sau a răzvrăti un mădular al trupului Lui împotriva altuia. Fiecare mădular trebuie să ajute celelalte mădulare ale trupului tainic al lui Hristos, Biserica.

mănânce ceea ce-i vatămă rana. Deci, vai sufletului care nu voieşte să fugă de tot păcatul, căci multe necazuri îi vin de la cei ce-l pizmuiesc şi se întâlnesc cu el. Căci îi este greu fiecăruia să dobândească îndelungarăbdare şi mulţumirea în toate".

21. Când era poporul în Egipt, mânca şi bea cu plăcere, deşi slujea lui faraon. Dar când le-a trimis Domnul ajutor, adică pe Moise, ca să-i elibereze pe ei de sub stăpânirea lui faraon, s-au simţit păgubiţi şi s-au necăjit, şi, în ciuda tuturor plăgilor pe care le-a adus Dumnezeu lui faraon, Moise nu s-a încrezut în neputinţa egiptenilor, până ce nu a venit timpul când a spus Dumnezeu către el: „Încă o plagă voi mai aduce peste Faraon [...]" (*Ieşirea* 11, 1), şi-i vei spune: «Sloboade poporul meu, fiindcă voi călca pe întâiul tău născut». Şi atunci a îndrăznit Moise. Şi i-a zis Dumnezeu: „Spune dar poporului în taină, ca fiecare bărbat de la vecinul său şi fiecare femeie de la vecina ei să ceară împrumut vase de argint şi vase de aur şi haine" şi să le puneţi pe umerii copiilor voştri şi aşa veţi prăda pe egipteni (*Ieşirea* 11, 2). Şi din acelea au cheltuit unele pentru facerea cortului.

22. Deci zicea că aceasta o spun Bătrânii, pentru că vasele de argint şi de aur şi îmbrăcămintea sunt simţurile care slujesc vrăjmăşiei. Iar aceasta este un semn că, dacă omul nu se desparte de vrăjmăşie ca să rodească lui Dumnezeu, acoperământul odihnei lui Dumnezeu nu vine asupra sa. Căci n-a umbrit norul cortul când îi lipsea ceva, ci atunci când a fost împlinit şi s-au introdus în el sângele şi grăsimile arderilor de tot, şi Dumnezeu a primit mirosul bunei miresme. Adică, de nu va iubi omul pe Dumnezeu cu toată

mintea şi nu se va alipi de El cu toată inima, nu va veni peste el acoperământul odihnei lui Dumnezeu[112].

23. Spunea iarăşi că, dacă mintea ar voi să se urce pe cruce înainte ca simţurile să se odihnească (să scape) de slăbiciune, mânia lui Dumnezeu ar veni peste el, fiindcă a început un lucru peste măsura lui, înainte de a fi vindecat simţurile sale[113]. „De lucrează întinăciunile (miasmele) în tine şi te încrezi în ele şi conlucrezi spre creşterea stării produsă de ele, şi nu te întristezi cu durerea inimii, te afli într-o stare contrară firii lui Adam. Dar, dacă inima ta a învins prin fire păcatul şi s-a despărţit de cele ce-l nasc pe el şi îi înaintea ta

---

112. Templul ca chip şi locaşul bisericesc ca realitate sunt casa în care se întâlneşte omul cu Dumnezeu, aducându-I jertfe, sau aducându-I-se pe sine, în Hristos, ca jertfă. Iniţiativa este a lui Dumnezeu, căci El a poruncit să se zidească templul şi Fiul Lui a pus temelia Bisericii, şi omul a răspuns prin zidire. Iar Hristos - Cel ce a zidit Biserica şi Se aduce ca om jertfă în ea, alipind la Sine şi pe oamenii care cred în El, ca fraţi ai Lui - este om, dar şi Dumnezeu: în Templu ca chip, dar în locaşul bisericesc ca realitate, unde vine peste om odihna lui Dumnezeu. Omul scăpat de grijile lumeşti se simte sub adăpostul care-i asigură viaţa veşnică prin iubirea lui Dumnezeu.

113. În „Cuvântul al XXX-lea" al lui Isaac Sirul se spune: „Înainte ca mintea să domolească simţurile". Dar păruta putere a simţurilor este mai degrabă o slăbiciune a lor. Căci aceasta se arată în prea marea lor alipire la cele materiale. Omul poate urca mai uşor pe cruce sau poate suporta mai uşor durerile ei, atunci când simţurile nu mai trăiesc (din slăbiciune) cu multă intensitate plăcerile sau durerile alipirii la cele materiale. Durerile sporite pe care le percepe un om cu simţurile, urcându-se pe cruce, fără să-l scape de slăbiciunea lor, sunt şi o pedeapsă a lui Dumnezeu sau o lipsă a puterii lui Dumnezeu în omul respectiv. Iar durerea sporită îl poate face să se revolte împotriva crucii, ca tâlharul de-a stânga, sau să caute să scape de ea.

chinul cu cunoştinţa ajutorului dat ţie de Dumnezeu, va rămâne împreună cu tine, dacă nu-L superi întru nimic, ci plângi înaintea Lui şi zici: «A Ta este mila, Doamne, a Celui ce m-ai mântuit pe mine, căci eu nu pot să scap de mâinile (vrăjmaşului) fără ajutorul Tău». Iar de ai grijă de inima Ta, şi nu-l superi nici pe cel ce te învaţă cum voieşte Dumnezeu, aceasta e propriu după fire lui Iisus. Şi El te va păzi pe tine de tot răul. Amin"[114].

CUVÂNTUL AL IX-LEA

Porunci date celor ce s-au lepădat (de lume)[115]

1. De te-ai lepădat de lume şi te-ai predat lui Dumnezeu[116] ca să te pocăieşti, să nu laşi gândul tău

---

114. Fără conştiinţa puternică a prezenţei ajutorului lui Hristos, să nu căutăm crucea. Să nu ne încredem că putem suporta crucea fără ajutorul Lui. Dar conştiinţa trebuinţei ajutorului lui Hristos trebuie însoţită de conştiinţa păcatului nostru şi a neputinţei de a suporta crucea, care ne vine din cauza lui. „Port crucea, pentru că sunt păcătos. Dar o pot suporta, cerând ajutorul lui Hristos; El o suportă în mine. Şi numai aşa îmi este de folos crucea, nefiind învins de păcatul încrederii în mine şi de neputinţa de a o purta până la capăt." Avva Isaia ne adânceşte în cele mai subtile şi mai complexe analize ale vieţii sufleteşti, mai bine zis duhovniceşti.

115. În *Codicele* 215 al Colecţiei Patriarhiei din Ierusalim, scris pe la sfârşitul sec. al XVI-lea, la p. 266, Cuvântul acesta are titlul: „Al celui între sfinţi Părintelui nostru Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei, către cei ce s-au lepădat" (monahul Augustin).

116. În *Codicele* de mai sus, textul este astfel: „De te-ai predat lui Hristos, pentru ce mai voieşti să umbli iarăşi în lume? Nu te atinge, nu gusta, nu te folosi de ceea ce te-ai lăsat, odată ce ai pornit în iubire cu Hristos. Căci dacă ai averi şi vii, de ce nu ai

să te necăjească pentru păcatele tale de mai înainte, ca şi când nu ţi s-au iertat. Şi să nu disprețuieşti poruncile Lui, odată ce socoteşti că nu ţi-a iertat nici păcatele de mai înainte. Păzeşte acestea până la moarte şi să nu le disprețuieşti: să nu mănânci cu femeie şi să nu ai prietenie cu cei mai tineri, nici să nu te culci până eşti tânăr cu cineva pe un străjac (saltea umplută cu paie, regionalism, *n. ed.*), decât cu fratele tău sau cu Avva al tău; dar şi cu ei, cu teamă, şi nu cu nesocotință. Să nu-ţi nesocoteşti ochii când îmbraci hainele tale.[117] De se iveşte trebuința de vin, ia până la trei pahare[118], şi să nu calci porunca pentru prietenie. Să nu locuieşti într-un loc în care ai păcătuit[119] şi să nu disprețuieşti slujirea (liturghia) ta, ca să nu cazi în mâinile vrăjmaşilor tăi. Sileşte-te pe tine la meditarea asupra Psalmilor pentru că aceasta te păzeşte de robia întinăciunii. Iubeşte toată pătimirea neplăcută şi patimile tale vor fi umilite. Îngrijeşte-te să nu te măsori pe tine în vreun lucru[120] şi să ai grijă să-ţi plângi

---

luat şi o femeie? Dacă ai murit cu Hristos prin Botez şi ai înviat cu El prin credință, caută cele de Sus, unde este Hristos, nu cele de pe pământ. De voieşti să împărăteşti împreună cu Hristos, păzeşte poruncile Lui. Păzeşte-te pe tine, până la moarte, să nu mai ai prietenie cu cei tineri" (monahul Augustin).

117. În *Codicele savaitic* 408, din sec. al IX-lea sau începutul sec. al X-lea, urmează: „Să nu bagi mâna ta în sânul tău, căci multe patimi are trupul" (monahul Augustin).

118. Monahul Augustin dă la note şi părerile unor Bătrâni, din care rezultă că trei pahare de vin erau prea multe (p. 83 din ediția lui).

119. Monahul Augustin, la notă: „Să nu locuieşti într-un loc unde inima ta se teme că vei păcătui față de Dumnezeu".

120. Nu căuta să vezi cât de mare te-a făcut vreo faptă sau cât ai crescut prin ea. Deci nu pune preț pe ea.

păcatele. Păzeşte-te de minciună, căci ea alungă frica de Dumnezeu de la tine. Să nu descoperi înaintea tuturor gândurile tale[121], ca să nu pricinuieşti sminteală aproapelui tău. Descoperă gândurile tale Părinţilor tăi, ca harul lui Dumnezeu să te acopere. De vezi vreo sminteală, dar nu spre moarte, nu-l dispreţui pe fratele tău, ca să nu cazi în mâinile vrăjmaşilor tăi[122]. Fereşte-te să nu fi robit de cele în care ai păcătuit, ca (acelea) să nu se împrospăteze în tine.

2. Iubeşte smerenia şi ea te va păzi de păcate. Nu fi iubitor de ceartă, ca să nu locuiască în tine tot răul. Predă inima ta spre ascultare Părinţilor tăi şi harul lui Dumnezeu va locui întru tine[123]. Nu te face înţelept de la tine, ca să nu cazi în mâinile vrăjmaşilor tăi[124]. Obişnuieşte limba ta să spună: „Iartă-mă!" şi smerenia va veni întru tine.

Şezând în chilia ta, îngrijeşte-te neîncetat de acestea trei: de lucrul de mână, de meditare şi de

---

121. Monahul Augustin, la notă: „Nu descoperi oricărui om gândurile tale, ci numai celor pe care i-ai probat că sunt duhovniceşti" (Isaac Sirul, „Cuvântul al VII-lea").

122. Monahul Augustin, la notă: „De vezi pe vreunul dintre fraţi păcătuind, nu păcat spre moarte, nu-l dispreţui, nu-l coborî în cinstire şi nu-l osândi, căci vei cădea în mâinile vrăjmaşilor" (*cf.* Antonie cel Mare, „Regula 37").

123. De asculţi de Părinţii tăi, va locui Dumnezeu în tine, pentru că ei îţi transmit poruncile lui Dumnezeu; prin ei îţi vorbeşte Dumnezeu.

124. Afirmându-te pe tine însuţi cu mândrie, arăţi că a pus stăpânire pe tine diavolul. Căci el urmăreşte să ne despartă de Dumnezeu şi să ne dezbine unul de altul. Monahul Augustin, la notă: „Nu te socoti pe tine înţelept. Prin mândrie, se va înălţa sufletul tău şi vei cădea în mâinile vrăjmaşilor tăi" (*cf.* Antonie cel Mare, „Regula 39").

rugăciune[125]; cugetă deci în fiecare zi că doar azi o să mai trăieşti în lume, şi nu vei păcătui faţă de Dumnezeu[126]. Nu te lăcomi la mâncare, ca să nu vină din nou la tine păcatele tale cele de mai înainte. Să nu te leneveşti în vreo osteneală, ca să nu răsară în tine lucrările vrăjmaşului. Sileşte-te în meditaţia ta şi odihna lui Dumnezeu[127] va veni în tine repede. Precum casa dărâmată din afara oraşului devine loc de miros urât, aşa sufletul unui începător leneş se face încăperea oricărei patimi necinstite. Sileşte-te la multe rugăciuni însoţite de plâns şi poate se va milui Dumnezeu de tine şi te va dezbrăca de omul cel vechi, care a păcătuit. Uneşte-te cu acestea, şi osteneala, şi sărăcia, şi înstrăinarea, şi neplăcuta pătimire, şi tăcerea vor naşte smerenia, şi smerenia va aduce iertarea a tot păcatul[128]. Dar puternic este

---

125. Monahul Augustin, la notă: „Când şezi în chilia ta, îngrijeşte-te să împlineşti acestea trei: lucrul de mână, citirea Psalmilor şi rugăciunile" (*cf.* Antonie cel Mare, „Regula 40").

126. Monahul Augustin, la notă: „Gândeşte şi zi în tine: «De voi rămâne în lumea aceasta», şi aşa nu vei păcătui înaintea lui Dumnezeu" (*cf.* Antonie cel Mare, „Regula 66"). „Sculându-ne, să socotim în fiecare zi că nu vom rămâne (trăi) până seara; şi, iarăşi, culcându-ne, să socotim că nu ne vom trezi. (...) Gândind şi trăind astfel în fiecare zi, nici nu vom păcătui, nici nu vom avea vreo poftă" (Sf. Atanasie, *Viaţa Sfântului Antonie*, *PG* 26, 872).

127. Monahul Augustin, la notă: „Nu fugi de osteneli şi ţi se va da repede liniştea (ἡσυχία) de la Dumnezeu" (Antonie cel Mare, „Regula 43").

Aici avem un paradox: cu cât te osteneşti mai mult în cele bune, cu atât îţi vine mai repede şi mai sigur odihna sau liniştea de la Dumnezeu. Te faci, prin cele bune, liber de grija de tine, te faci indiferent la necazuri, ai mulţumirea binelui făcut.

128. Dacă smerenia aduce iertarea a tot păcatul, păcatul constă în lipsa smereniei. Prin smerenie cunoşti pe Dumnezeu

Dumnezeu, bunul nostru Stăpân, ca să ne întărească pe noi, ca să cunoaştem şi să facem cele cuvenite, ca să aflăm mila împreună cu toţi sfinţii care păzesc poruncile Lui. Amin.

CUVÂNTUL AL X-LEA

Alt Cuvânt

Dumnezeu i-a arătat Apostolului Petru să nu numească pe niciun om „spurcat sau necurat" (*Fapte* 10, 28), căci, deoarece inima lui a fost sfinţită, s-a sfinţit tot omul. Dar pentru cel ce are în sine păcatul şi patimile, nu s-a sfinţit nimeni, ci socoteşte că tot omul este după patimile din inima lui. Şi, de-i spune cineva: „Omul cutare este bun", se mânie îndată în

şi realitatea lumii create de El, nu de noi. Smerenia este încadrarea, ca un punct, într-o linie personală şi impersonală uriaşă, şi în dependenţă de infinita viaţă a Treimii dumnezeieşti. Mândria este afirmarea nerațională a existenţei de sine a acestui punct. Şi dacă multe persoane umane fac aceasta, ele încearcă să aducă o dezordine în toate. Acesta e păcatul.

Monahul Augustin, la notă: „Prima treaptă a virtuţii şi începutul mântuirii şi al siguranţei noastre este frica de Dumnezeu. Prin aceasta are loc curăţirea păcatelor şi paza virtuţilor. Nu tot cel ce se botează s-a mântuit, ci cel ce face faptele lui Dumnezeu. E vădit că nici cel ce se tunde nu se mântuieşte, ci numai cel ce păzeşte cele cuvenite ale monahului. Dezbracă deci nepăsarea şi lenevia şi caută să nu cazi în lucrarea diavolului, ci rămâi într-un anumit loc în răbdare, ca să te mântuieşti" (*cf. Codicele* patriarhal amintit). Frica de Dumnezeu este o mărturie lăuntrică a sufletului despre prezenţa şi puterea lui Dumnezeu.

inima lui[129]. Deci păziți-vă să nu criticați pe cineva nici cu gura, nici în inima voastră. Căci, cu cât omul este mai neîngrijit cu sine, cu atât socotește în inima sa că e prieten al lui Dumnezeu[130]. Însă, de se eliberează de patimi, se ruşinează să-şi ridice ochii spre cer, înaintea lui Dumnezeu[131]. În acest caz, se vede pe sine foarte îndepărtat de Dumnezeu.

Un om oarecare avea două slugi. Le-a trimis în țarina sa să secere grâul şi le-a poruncit să secere şapte hectare într-o zi. Unul şi-a pus toată puterea să împlinească porunca dată de stăpânul lui, dar n-a reuşit să o împlinească, deoarece aceasta era peste puterea lui. Celălalt, lenevindu-se, şi-a zis în sine: „Cine poate să împlinească această lucrare într-o zi?" şi, plin de dispreț, a neglijat-o. Şi o oră a dormit, altă oră a şezut, iar o oră stătea cu gura căscată, întorcându-se „ca o uşă în țâțână" (*Pilde* 26, 14), şi a cheltuit zadarnic răstimpul zilei. Făcându-se seară, au venit la stăpânul lor. Şi, deosebindu-i acesta pe cei doi, a prețuit lucrarea celui harnic, deşi nu ajunsese să împlinească ceea ce i se poruncise, dar pe disprețuitorul leneş l-a aruncat din casa sa. Deci şi noi

---

129. Un om lipsit de bunătate nu suferă să i se spună despre altul că are bunătate.

130. Cu cât neglijează cineva să-şi cultive vreo calitate, cu atât socotește că o are pe aceasta asemenea lui Dumnezeu.

131. Cel pătimaş e mândru, se încrede prosteşte în sine şi deci se socoteşte asemenea lui Dumnezeu. Cel lipsit de patimi, fiind lipsit şi de mândrie, își dă seama de nimicnicia sa şi de aceea se ruşinează să se socotească în stare să cunoască pe Dumnezeu. Cine crede că poate cunoaşte cu uşurință pe Dumnezeu Îl coboară pe Dumnezeu la nivelul său, nu-L mai vede în realitate ca Dumnezeu.

să nu ne speriem de nicio osteneală şi de niciun necaz, ci să ne folosim puterea lucrând din toată inima. Şi cred că Dumnezeu ne va primi pe noi împreună cu sfinţii Săi. Deci omul trebuie să facă multă rugăciune naintea lui Dumnezeu, cu multă smerenie a inimii şi a trupului, şi să nu se socotească pe sine ca făcând ceva bun în orice lucrare a sa. Şi să nu se încreadă în laude, nici să se necăjească de critici, ci să-şi amintească de păcatele sale şi să-şi împace inima cu duşmanii săi şi să nu lase să iasă vreun cuvânt amar din gura sa, pe care să-l spună lor, şi să nu-i critice pe aceia nici înaintea celor ce-i iubesc[132]. Iar la sfârşitul tuturor, monahul trebuie să închidă toate porţile sufletului şi să-şi păzească simţurile, ca acestea să nu-l facă să cadă. Şi să se păzească pe sine de cei ce-i aduc cuvinte lumeşti; să-i ajungă păcatele sale.

CUVÂNTUL AL XI-LEA

Despre grăuntele de muştar

Pilda grăuntelui de muştar este o preînchipuire, precum au spus Părinţii, a cerinţei să trăim după chipul lui. Căci s-a scris: „Împărăţia cerurilor este asemenea unui grăunte de muştar, pe care, luându-l, omul l-a ascuns (semănat) în ţarina sa. El este cel mai mic dintre toate seminţele dar, când creşte, se face mai mare decât toate plantele, încât păsările cerului vin

132. Este vorba despre duşmanii dintre oameni, nu de demoni. Să nu întărâtăm duşmănia acelora, vorbindu-i de rău, ci să-i aducem la pace cu noi prin cuvinte bune.

să se sălăşluiască în ramurile lui" (*Matei* 13, 31-32). Omul este grăuntele de muştar, iar păsările sunt virtuţile lui. Omul trebuie să urmeze grăuntelui de muştar în toate - căci spune: „Este mai mic decât toate semințele" -, deoarece omul trebuie să coboare mai jos decât toți oamenii. Dar, pentru blândeţea şi îndelunga sa răbdare, el este astfel desăvârşit. Şi este înfocat (în creştere) pentru curăția lui, pentru că nu are nicio întinăciune în trup. Şi, pentru ura față de patimi, cele din el sunt puternice. Căci este supărător celor ce iubesc lumea, şi, de e lovit şi apăsat, are însuşirea de a fi lucrător. Despre neplăcuta lui pătimire, zice: pentru necazul adus lucrărilor lui, cel ce îl apasă îi înțeapă ochii. El trebuie să-şi curețe mădularele moarte, spre a nu cădea în miros urât. Să înțelegem şi să urmăm aceluia, şi să asemănăm lui mădularele noastre în descompunere, ca să nu se împută şi să prindă viermi.

De aceea S-a făcut om Domnul Iisus, ca să Se îngrijească de noi, ca noi să ne îndreptăm prin El potrivit Lui, şi să arătăm dacă suntem sau nu din El ca grăunțe, dacă suntem din starea Lui, din smerenia inimii Lui, din blândeţea şi asprimea Lui. Iar propriu milei Lui este să ne întărească, după voia Lui. Că a Lui este slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XII-LEA

Despre vin

Pilda vinului preînchipuie tainic firea omului care voieşte să se opună neştiinței, păzindu-şi

lucrarea sănătoasă, ca Dumnezeu cu bucurie să o primească. Vasul (butoiul) curățit ușor este chip al trupului sănătos, curățit în toate părțile lui de patimile urâte. Căci este cu neputință ca acela să slujească vreunei plăceri, așa cum este cu neputință să se pună vinul într-un vas necurățit sau având vreo crăpătură în el. Așa să ne cercetăm și noi pe noi înșine, căci nu putem plăcea lui Dumnezeu având în noi vreo ură sau dușmănie, căci acestea îl împiedică pe om să se pocăiască. Iar vinul spumegă la început, având chipul tinereții, care este neliniștită (neașezată) până ce nu înaintează în vârstă și nu ajunge la liniște. Dar nu se face vin fără must de struguri, nici pâine fără aluat. La fel, nici tinerețea nu poate înainta în voință, până ce nu va primi de la Părinți aluatul după Dumnezeu și nu-i vor arăta calea, și până ce nu-i va dărui Dumnezeu să se înalțe cu vederea spre El. De aceea, să fie lăsată în casă, până ce ajunge la o așezare. Tot așa, fără liniște (ἡσυχία) și neplăcuta pătimire, și fără toată osteneala după Dumnezeu, este cu neputință tinereții să vină la această stare. De lăsăm vinul cu cele rezultate din el (drojdia, *n. ed.*), se face oțet. La fel, firea tinereții: de va fi între rudeniile după trup sau între cei care nu au aceeași făptuire și nevoință cu el, va pierde felul de viață după Dumnezeu pe care l-a primit de la Părinți. Și vasul cu vin se pune în pământ, pentru a nu fi răsturnat de vânt și a se pierde (vinul). Așa, și tinerețea: de nu va dobândi în toate smerenia, toate ostenelile ei vor fi zadarnice. De se gustă din vin de multe ori, pătrunde aer (în butoi) și gustul vinului se pierde. Acest lucru se

întâmplă adesea şi omului care îşi arată lucrarea sa, căci slava deşartă pierde tot lucrul său. De vor lăsa butoiul fără capac, vierii lacomi vor consuma vinul. La fel se întâmplă şi cu multa vorbire, şi cu uşurătatea, şi cu deşertăciunea. De vor lăsa vinul în calea vântului, acesta îi va pierde chipul şi firea şi, de aceea, ascund vinul în pivniţe şi îl acoperă. La fel, mândria pierde tot rodul omului. La fel sunt liniştea (ἡσυχία) şi înstrăinarea de orice lucru, căci e cu neputinţă omului să-şi păzească ostenelile fără linişte şi fără neconsimţirea cu lucrurile lumii.

Toate acestea se întâmplă cu vinul, până ce place vierului şi îl bucură de rod. Toate acestea trebuie să le facă şi omul, până ce lucrul său va plăcea lui Dumnezeu. Şi este cu neputinţă să îndrăznească în inima lui, el temându-se neîncetat, până ce nu întâlneşte pe Dumnezeu şi nu vede de este desăvârşit lucrul său. Şi, precum atunci când se pune vinul în butoi, curg din el picături în pământ, din pricina unui stăpân fără grijă, aşa se pierde şi micul lucru sau rodul omului, dacă el este fără de grijă. Să folosim deci puterea noastră, fraţii mei, ca să ne păzim de cei ce ne vatămă, şi mila lui Dumnezeu şi harul Lui vor fi cu noi, ca să spunem: „După slăbiciunea noastră, am păzit cele spuse nouă de conştiinţă, dar puterea şi acoperământul, şi iertarea, şi mila sunt de la Tine. Căci cine sunt eu în mâna viclenilor de care m-ai scăpat? Eu nu am nimic să-Ţi dau, căci sunt păcătos şi nevrednic de darurile Tale. Tu m-ai scăpat din mâna vrăjmaşilor mei. Tu eşti Domnul meu şi Dumnezeul meu, şi ale Tale sunt slava, şi mila, şi acoperământul, şi ajutorul, şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin".

CUVÂNTUL AL XIII-LEA

Despre cei ce s-au luptat şi s-au desăvârşit

1. Acestea sunt semnele (minunile) pe care le-a făcut Domnul Iisus înainte de a Se urca pe cruce. Căci zice: „Mergeţi şi vestiţi lui Ioan cele ce aţi văzut şi cele ce aţi auzit: Orbii văd, şchiopii umblă, leproşii se curăţesc, morţii înviază şi săracilor li se binevesteşte. Şi fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine" (*Luca* 7, 22-23). Ioan, care a botezat pe Domnul Iisus, e luat drept chip al acestui cuvânt: că cel ce se botează trebuie să-şi mărturisească faptele. Deci multe sunt semnele pe care le-a făcut Domnul Iisus. Dar cuvintele „orbii văd" înseamnă că cel ce priveşte lumea aceasta cu nădejde este orb; dar dacă, părăsind-o pe ea, priveşte la nădejdea aşteptată, ajunge să vadă[133]. La fel, „şchiopii umblă" înseamnă că cel ce voieşte pe Dumnezeu, dar iubeşte cugetările trupeşti ale inimii, este şchiop; dar dacă le părăseşte pe acestea şi iubeşte pe Dumnezeu din toată inima, umblă[134]. La fel, iarăşi, „surzii aud" înseamnă că, fiind cineva în împrăştiere din pricina robiei şi uitării, e surd; dar, dacă se adună în cunoştinţă (a lui Dumnezeu, *n. ed.*),

133. De fapt, cel ce priveşte la lumea aceasta cu vreo nădejde este orb. Dacă nu recunoaşte decât realitatea ei, nu vede că aceasta înseamnă a nu avea de la ea decât moartea definitivă. Şi, nevăzând aceasta, este orb. Însă cel ce are nădejde într-o viaţă deosebită de lume vede realitatea.

134. Cel ce rămâne la lumea aceasta e şchiop, adică nu se poate mişca din aceasta. Dar cel ce iubeşte pe Dumnezeu poate umbla, adică nu mai rămâne paralizat în lume, se mişcă din ea.

aude[135]. „Leproşii se curăţesc" arată - fiindcă s-a scris în Legea lui Moise ca „cel necurat să nu intre în casa Domnului" - pe tot cel ce are duşmănie faţă de aproapele, sau ură, sau pizmă, sau împotrivire în cuvânt. Dar dacă le părăseşte pe acestea, s-a curăţit. În sfârşit, dacă orbul vede, şchiopul umblă şi leprosul e curăţit, omul, care în vremea leneviei a murit prin acestea, se ridică din morţi şi se înnoieşte, şi binevesteşte simţurilor lui, cele sărăcite de sfintele virtuţi, că vede, umblă şi s-a curăţit. Acest răspuns ai dat celui ce te-a botezat pe tine.

2. Aceasta este botezul: neplăcuta pătimire în smerita cugetare şi linişte (ἡσυχία)[136]. Căci s-a scris despre Ioan: „avea îmbrăcămintea din păr de cămilă, şi mijlocul lui era încins cu cingătoare de piele" (*Matei* 3, 4), şi trăia în pustie. Acestea sunt semne ale neplăcutei pătimiri: aceasta curăţeşte întâi pe om şi, dacă el lucrează, o câştigă, şi, de o câştigă, se sileşte să vină la cruce. Crucea e semn al viitoarei nemuriri, care va închide mai întâi gurile fariseilor şi saducheilor[137]. Căci saducheii îşi însuşesc chipul

---

135. Cel împrăştiat cu mintea nu aude glasul lui Dumnezeu, Care-i arată drumul spre El şi trebuinţa de a-l urma. Nu aude ceea ce este esenţial pentru viaţa sa, toate se confundă în auzul său.

136. Prin Botez, ne însuşim cu plăcere o viaţă de pătimire pentru păcate şi o linişte din partea agitaţiei pe care păcatele sau căutarea plăcerilor pe care ni le îmbie lumea văzută, în afara lui Dumnezeu, o întreţine în noi.

137. Cine primeşte pătimirile neplăcute pentru Hristos se pregăteşte să primească şi crucea, care e o trecere spre înviere. Căci crucea, ca primire voită a morţii pentru Dumnezeu, e ultimul act al neprețuirii lumii, al dezlipirii de ea, pentru a ajunge la El. Această dezlipire de lume a arătat-o Hristos, respingând

necredinței și al deznădejdii, iar fariseii, al vicleniei și fățărniciei și al slavei deșarte, după cum este scris: „Nimeni nu mai îndrăznea să-L mai întrebe" pe Iisus din ceasul acela (*Marcu* 12, 34). Deci a trimis pe Petru și pe Ioan să pregătească Paștile (*cf. Luca* 22, 8)[138]. Aceasta ne este pildă, că, dacă mintea se vede pe sine nestăpânită de nimic, se pregătește pentru nemurire și, adunându-și simțurile (simțirile) într-o unitate, și le face un trup cu El, hrănindu-le prin împărtășirea de El în mod nedespărțit[139]. Și iarăși s-a rugat Iisus, zicând: „De este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta", în ceasul acesta (*Matei* 26, 39). Acest cuvânt ni se face și el chip al nostru în înțelesul că, dacă mintea voiește să se urce pe cruce, are nevoie de multă rugăciune și de multe lacrimi, și să se supună în toată clipa lui Dumnezeu, cerând ajutorul bunătății Lui, ca să o întărească și să o păzească până o va învia pe ea în înnoire sfântă și nebiruită, deoarece în ceasul

necredința fariseilor și saducheilor, și o arătăm și noi în respingerea celor necredincioși și fățarnici.

138. După ce i-a biruit pe aceia cu totul prin cuvânt, Iisus a trecut apoi la ultima Sa faptă, prin care Își arată oamenilor iubirea ca Dumnezeu, adică la răstignire. Sau, după ce Se arată biruitor al tuturor patimilor omului, trece și la biruirea morții prin moarte.

139. Mintea care nu mai e stăpânită de nimic din ale lumii se pregătește, își adună simțurile îndreptate spre lume și le direcționează spre o singură țintă: să se pregătească prin moarte spre trecerea la nemurirea vieții viitoare împreună cu Hristos, pe Care îl vedem în aceasta ca model. Prin împărtășirea de El, omul a devenit unit în el însuși și totodată unit cu Hristos. Și El, Care a învins moartea prin cruce, imprimă și trupului celui ce s-a împărtășit de El această pornire spre moarte și spre trecerea prin ea la viața veșnică în unire cu El.

crucii este o mare primejdie[140]. Şi, rugându-se, are nevoie să fie cu ea Petru şi Ioan, care închipuie credinţa sănătoasă şi bărbăţia inimii, sau nădejdea şi iubirea lui Dumnezeu[141].

3. Şi acestea sunt cele ce s-au împlinit pentru noi de Stăpânul, Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, Care ni s-a făcut chip (pildă) în toate, cum a spus Apostolul: „Ca să-L cunosc pe El şi puterea învierii Lui şi să fiu făcut părtaş la patimile Lui, făcându-mă asemenea cu El în moartea Lui, ca, doar aşa, să pot ajunge la învierea cea din morţi" (*Filipeni* 3, 10-11). Fierea pe care a băut-o pentru noi înseamnă ca noi să nimicim toată pofta cea rea din noi, şi să ne închidem gurile noastre, şi să nu îngăduim poftelor să iasă din trupul nostru, ca să se împlinească. Oţetul pe care l-a băut înseamnă ca noi să stingem toată îndrăzneala şi toată tulburarea deşartă[142]. Scuipatul pe care l-au împroşcat asupra Lui ne priveşte pe noi: să stingem toată dorinţa de a plăcea oamenilor

---

140. Propriu-zis, nu pentru Sine se roagă Iisus să treacă paharul morţii, ci pentru noi. El putea suporta prin Sine acest pahar, dar şi-a însuşit frica noastră de el, cerând ajutorul Tatălui, ca să ne facă şi pe noi să cerem acest ajutor în clipa crucii. Numai cu ajutorul Tatălui putem învinge crucea pe care am primit-o, după ce am învins celelalte patimi egoiste ale noastre prin pătimirile neplăcute.

141. Precum Petru şi Ioan sunt folosiţi de Hristos pentru pregătirea Paştilor, care este moartea Lui sau trecerea Lui mântuitoare prin ea (Paştele Lui), aşa avem nevoie şi noi de credinţa şi iubirea lui Hristos, pe care o reprezintă ei, ca să primim crucea noastră ca trecere (Paşte) spre viaţa veşnică.

142. Fierea băută de Hristos este chipul amărăciunii pe care trebuie să o bem noi, scârbiţi de amărăciunea pe care ne-o produc patimile noastre, iar oţetul este acreala patimilor, care ne determină să le lepădăm din noi.

şi toată slava lumii acesteia[143]. Cununa de spini, împletită şi pusă pe capul Lui, ne este nouă chip, ca şi noi să purtăm în fiecare ceas disprețul care ni se arată, răbdând fără tulburare înjurăturile[144]. Trestia cu care loveau capul Lui ne este chip, ca, având totdeauna pe cap acoperământul smeritei cugetări, să stingem toată mândria vrăjmaşului. Iar spusa: Iisus a fost predat spre biciuire, înainte de a fi răstignit, este un chip pentru noi, ca şi noi să disprețuim toată osândirea omenească şi toată încercarea. Iar faptul că I-au împărțit hainele şi au tras sorți ni s-a făcut nouă chip, ca să disprețuim şi noi toate ale lumii acesteia înainte de a ne urca pe cruce, după cuvântul Apostolului: „răpirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine-cunoscând că aveți o mai bună şi statornică avere (existență)" în ceruri (*Evrei* 10, 34).

---

143. Scuipatul cu care a fost disprețuit Hristos să-l socotim scuipatul ce ne vine de la oameni atunci când împlinim voia lui Dumnezeu, dar şi adevărata intenție aflată în laudele oamenilor. Să primim deci şi laudele lor ca pe o minciună, egală, în realitate, cu un scuipat.

144. Cununa mincinoasă pusă pe capul Lui spre a râde de puterea Lui împărătească, în care nu credeau, să o socotim ca batjocura care ni se aduce când slujim lui Hristos, adevăratul Dumnezeu. Să ne arătăm şi noi cu smerenie calitatea de membri ai Împărăției lui Hristos, chiar dacă aceasta îi face pe dușmanii Lui să râdă de noi. În toate - în primirea fierii, a oțetului, a cununii de spini - să ne socotim uniți cu Hristos. El le primeşte pe nedrept, pentru noi, noi trebuie să le primim pentru că le merităm. Dar le primeşte pentru noi ca, în unire cu El, să avem puterea să le primim şi noi. El primeşte cununa de spini ca o batjocură nemeritată, căci e cu adevărat Împărat, noi trebuie să o primim pe merit, căci vrem să fim împărați deşi nu suntem. Însă, primind-o, scăpăm de mândria de a fi împărați.

4. Acestea trebuie să le facă omul, ca să poată să se urce cu El pe cruce. Căci, dacă nu vei face cele pe care le-a făcut El, după puterea ta ca om, nu vei putea să te sui pe cruce[145]. Iar că era ceasul al şaselea, când S-a răstignit pentru mântuirea noastră întru vrăjmăşia inimii împotriva păcatului, este pildă pentru noi, ca să ne întărim împotriva a toată lenevia şi lipsa de curaj, până ce va muri în noi păcatul, după cum s-a scris că în El, prin cruce, a omorât păcatul şi vrăjmăşia (*cf. Efeseni* 2, 16)[146]. Iar spusa că, făcându-se ceasul al nouălea, a strigat cu glas mare: „Eloi, Eloi, lama sabahtani?" (*Marcu* 15, 34) ne este chip, însemnând ca, după răbdarea durerii pentru patimi până la stingerea lor, să îndrăznim cu toată smerita cugetare să strigăm aceasta către Dumnezeu[147]. Iar faptul că şi-a dat duhul la întunecarea soarelui ne este chip, ca, de se va elibera mintea noastră de toată

145. Ca să ajungi pe crucea care te mântuieşte de păcate, trebuie să urci cu Hristos. Dar pentru a urca cu El, trebuie ca mai înainte să faci sau să suporţi cele pe care le-a făcut sau le-a suportat El.

146. A suportat păcatul pe care şi l-a însuşit, în sensul că a luat vina pentru păcatul nostru, deci şi vrăjmăşia lui împotriva altora. Toate acestea le-a omorât. Trăia aceste simţiri ale noastre fără să fie autorul lor, ca să le omoare sau să-şi producă simţirea că le-a omorât, pentru a ne transmite şi nouă această simţire.

147. Strigăm şi noi, după o îndelungată suferinţă pentru patimile noastre, cu smerenie: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?" Propriu-zis, Hristos strigă aceasta nu pentru Sine, ci pentru noi. Dar şi-a însuşit această strigare a noastră, ca să ne-o comunice şi nouă cu simţire filială sau cu înţelegere, nu cu revoltă.

nădejdea celor văzute în lumea aceasta, avem un semn că păcatul a murit în noi. Iar în faptul că s-a rupt catapeteasma în două, de sus până jos (*cf. Matei* 27, 51), avem pildă că, de se va elibera mintea noastră, va dispărea separația dintre ea și Dumnezeu. Iar faptul că „pietrele s-au despicat și mormintele s-au deschis" (*Matei* 27, 51-52) ne este chip ca, dacă moartea aceea ne vine nouă, toată greutatea și orbirea și cele ce stau pe suflet se vor rupe, și simțurile, care omoară și aduc morții rod, se însănătoșesc și se ridică nebiruite. Iar a fi învăluit într-o pânză curată și uns cu aromate este iarăși chip pentru noi, că după moartea aceea vine o sfințenie care învăluie pe om și îl odihnește întru nestricăciune. Iar faptul că L-au pus în mormânt nou, în care nu fusese pus nimeni (*cf. Ioan* 19, 41), și au rostogolit o piatră mare la intrare, este iarăși chip pentru noi, că, de se va elibera mintea de toate acestea și se va sabatiza (se va odihni), se va afla în alt veac, cugetând cele noi, și va lua aminte la cele în care nu e nimic stricăcios și va gândi la cele nestricăcioase. Se mai spune și: „Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii" (*Matei* 24, 28). În sfârșit, ceea ce s-a scris: A înviat întru slavă, întru slava Tatălui Său, și S-a urcat la ceruri „și a șezut de-a dreapta măririi, întru cele preaînalte" (*Evrei* 1, 3), este și pentru noi, după cuvântul Apostolului: „Deci dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetați la cele de sus, nu la cele de pe pământ; căci ați murit" (*Coloseni* 3, 1-3). Căci puternic este numele cel cinstit al Lui - Care face milă și S-a făcut chip al sfinților în toate - să ajute

slăbiciunii noastre, ca să părăsim păcatele[148] şi să aflăm milă cu toţi cei vrednici de El. Amin.

CUVÂNTUL AL XIV-LEA

Fapta plânsului[149]

1. Vai mie, vai mie, că încă n-am fost eliberat de focul gheenei! Cei ce mă atrag spre ea rodesc încă în mine şi toate lucrările ei se mişcă în inima mea. Cei ce mă scufundă în foc se mişcă în trupul meu, voind să rodească. Încă n-am cunoscut unde voi merge de aici, încă nu mi s-a gătit calea dreaptă, încă n-am fost eliberat de lucrările celor aflaţi în văzduh, care mă vor împiedica (spre această ţintă), din pricina lucrurilor lor rele aflate în mine. Încă nu am văzut pe Mântuitorul venind să mă mântuiască de ele, căci răutatea lor rodeşte încă în mine. Încă n-am cunoscut a avea îndrăzneală către Judecătorul. Încă nu am fost declarat nevrednic de moarte. Încă nu m-am despărţit de faptele rele. Fiind păzit în închisoare, cel ce face răul nu se veseleşte. Fiind legat în lanţuri de fier, nu poate

148. Se recunoaşte şi aici puterea numelui Său de a ne ajuta să părăsim păcatele şi să ne bucurăm de mila Lui, de comuniunea cu El, potrivit sărăciei noastre. Când rostim numele lui Hristos cu credinţă, El însuşi vine la noi. Numele cuiva e o punte între el şi cei ce-l rostesc cu respect. Când cineva rosteşte numele meu, eu sunt atras în legătura cu cel care mi-l rosteşte.

149. Cu plânsul începe faza făptuitoare a înaintării creaţiei spre unirea cu Dumnezeu, deşi plânsul nu e propriu-zis o faptă sau un început al lucrării binelui. Nu se mai bucură însă nici de rău. Acest plâns, unit cu neputinţa de a părăsi starea de păcat prin săvârşirea binelui, e descris în acest Cuvânt.

face voia (lui Dumnezeu). Nici nu învață pe alții, fiind închis cu gard de lemn. Nu simte odihna, aflându-se în osteneli, nici cu plăcere nu mănâncă, având grumazul legat. Nici nu mai cugetă în sine să facă cele rele, ci plânge cu inimă plină de durere, pentru că a păcătuit în toate. Despre toate relele şi chinurile care i se pricinuiesc spune: „Sunt vrednic de ele", cugetând pururea la cele de pe urmă ale sale. Cugetând la pedepsele ce-i vor veni după păcatele sale, inima sa nu se mai îngrijeşte să judece pe nimeni, şi este măcinată de osteneala chinurilor.

2. Meditarea îi este amară. Nu poate întări pe alții să nu se lenevească. Preocuparea lui nu este grija de mâncare. Cunoaşte mila celor ce fac milă cu el, dar nu o gustă, fiind întristat că a păcătuit în toate. Condamnat, nu răspunde cu mânie, ci rabdă ostenelile, zicând: „Sunt vrednic de ele". Iar râsul care dezveleşte dinții (nepăsarea veselă) e departe de el. Clătinându-şi capul cu suspine, se gândeşte la scaunul de Judecată în faţa căruia va avea să se înfăţişeze. De aude cuvinte, nu zice despre ele că sunt bune sau rele. Auzul lui nu le primeşte, fie că sunt bune sau rele. Din genele lui curge apă (lacrimi) pentru ostenelile în care e ţinut. De este din părinți de neam bun, se întristează şi mai mult de ruşinea celor care-l vor vedea la scaunul de Judecată. Când ştie că îi este gătit scaunul de Judecată, nu ia aminte la acea mulțime, dacă sunt buni sau răi. Dacă sunt alții legați împreună cu el, nu ia aminte la ei, nici nu cugetă împreună cu ei la ce au de făcut[150], „căci fiecare poartă povara sa" (*Galateni* 6, 5).

150. Cel ce se află în starea de plâns a păcatelor sale se simte izolat, ca şi cel ce nu face binele, dar nu e contrar acelora ca

Fiind tras la locul de pedeapsă, încearcă să-şi ascundă faţa întunecată, şi, de frica de chinuri, niciun om nu pune vreun cuvânt pentru el[151]. Mărturiseşte cele pe care le-a făcut, socotindu-se vrednic să fie judecat pentru cele pe care le-a săvârşit.

3. Până când deci mă voi îmbăta fără vin? Până când voi lenevi, având acestea în faţa mea?[152] Uscăciunea (scleroza) inimii mi-a secat ochii şi meditaţia plină de îngrijorare mi-a uscat cugetarea[153]. Şi împrăştierea inimii mi-a adus uitarea până aproape de ceasul întunericului[154]. Trebuinţa trupului m-a legat şi pierderea libertăţii m-a făcut să părăsesc calea (spre ţintă). Nu mai am nici un prieten care să-mi vorbească despre mine, nici un dar ca să trimit altora. Aflarea faptelor

---

cel din urmă. Nu face planuri împreună cu cei ce sunt păcătoşi ca şi el în legătură cu ce au de făcut în situaţia lor.

151. În textul latin: „Îşi are ochii alipiţi de pământ" (monahul Augustin). Celui cu faţa întunecată, necomunicativă, nu-i cere nimeni să şi-o arate.

152. Până când voi plânge păcatele mele, dar mă voi lenevi în a scăpa de ele prin fapte bune? Această părere de rău pentru păcate, fără încercarea de a scăpa de ele, este ca o beţie fără vin.

153. Cugetarea la păcatele proprii, fără efortul de a face să dispară efectele lor prin fapte bune, e o cugetare uscată (sclerozată).

154. Fără efortul de a face fapte bune, inima se împrăştie în tot felul de gânduri. Iar împrăştierea aceasta aduce uitarea datoriei de a face binele. Iar uitarea poate înainta până la întunecarea totală a cugetării, omul nemaifiind preocupat de sensul vieţii sale şi al lumii. La starea aceasta ajunge cel ce, într-un oarecare interval de timp, îşi plânge simplu păcatele, dar nu trece la săvârşirea faptelor bune, contrare păcatelor. Iar această împrăştiere, uitare şi întunecare e însoţită şi de o uscăciune sporită a inimii.

mele rele nu-i lasă să mă cunoască[155]. Chiar de-i rog, nu-mi dau atenție, căci văd că nu m-am odihnit încă de durerile mele. Fiindcă nu-i rog cu inima deschisă spre ei; fiindcă viermele păcatelor mele n-a câștigat o prezență neîncetată care să-mi mişte inima[156]. Povara negrijii mele încă nu s-a îngreunat asupra mea. Încă n-am cunoscut în întregime puterea focului, odată ce nici n-am luptat să nu cad în el. În urechile mele este un glas care-mi spune că mă aşteaptă chinul, fiindcă nu mi-am curățit inima cu adevărat. Rănile s-au adâncit în trupul meu, dar încă nu s-au împuțit, ca să caut leac pentru ele. Acopăr de oameni rănile săgeților şi nu pot suporta să le înlăture doctorul. Acesta m-a sfătuit să-mi acopăr rănile cu alifii, dar nu am inimă tare ca să rabd usturimea din partea acelora. Şi Doctorul este bun şi nu cere plată de la mine, dar lenea nu-mi îngăduie să merg la El. Ci vine El la mine ca să mă vindece şi mă află mâncând cele ce nu mă scapă de răni. Şi mă îndeamnă să mă opresc de la

155. Un prieten adevărat îmi vorbeşte despre mine, adică despre regăsirea sau mântuirea mea, nu despre lucruri sau plăceri care mă pierd, îndepărtându-mă de mine însumi. Dar nici eu n-am câştigat darul cunoaşterii mele, ca să-l transmit celor ce locuiesc împreună cu mine. Faptele mele rele nu descoperă eul meu adevărat, pentru că în ele nu sunt eu.

156. Până ce n-am trecut de la plânsul pentru păcate la fapte, care să le împuțineze, nu pot transmite nici eu altora o influență bună, adică darul meu în acest sens, chiar de-i rog să-l primească. Pentru că nu mă văd încă pe mine însumi odihnit prin ele, deci în stare să li-l comunic. N-am ajuns la această descoperire a mea, pentru mine şi pentru alții, nici printr-o durere extremă pentru păcatele mele, nici printr-un vierme care să-mi muşte neîncetat inima pentru ele. Sunt încă într-o stare ambiguă.

cele de acum, dar plăcerea gustului lor amăgeşte inima mea[157]. Când mănânc, mă căiesc, dar căinţa mea nu este adevărată[158]. Îmi trimite mâncare, spunând: „Mănâncă!", şi răul meu obicei nu-mi îngăduie să nu o primesc. La sfârşitul tuturor acestora, nu ştiu ce să fac. Plângeţi deci cu mine, toţi fraţii mei, cei ce mă cunoaşteţi, ca să-mi vină ajutorul mai presus de puterea mea şi să mă ia în stăpânire, ca să mă fac ucenic vrednic al Lui. Că a Lui este puterea în toţi vecii. Amin.

CUVÂNTUL AL XV-LEA

Despre lepădare (de lume - n. ed.)

1. Să ne îngrijim, iubiţilor, de noi înşine, „Că vremea s-a scurtat de acum" (*I Corinteni* 7, 29). Şi nu se poate îngriji cineva de sufletul său, până ce se îngrijeşte de trup. Şi precum nu poate cineva să privească cu un ochi la cer şi cu unul la pământ, aşa nici mintea nu

---

157. Doctorul de care vorbeşte aici este Iisus Hristos. Cel rănit, stăpânit de lene, nu merge la El spre a fi vindecat de rănile primite prin săgeţile vrăjmaşului nevăzut. Doctorul recomandă ca bandaje peste răni oprirea păcatelor. Dar tratamentul este cam aspru. Când vine Doctorul cel mare, îl vede pe păcătos mâncând cu plăcere, în părerea că aceasta îl va scăpa de răni şi-l sfătuieşte să nu folosească cele plăcute în această viaţă spre a scăpa de răni. Dar bolnavul e prea amăgit de plăcerea lor.

158. E aceeaşi stare de ambiguitate a celui ce începe să trăiască nemulţumirea stării sale păcătoase, dar încă nu are curajul să o părăsească. Mâncarea produce plăcere celui ce se află încă în păcate. Începutul nemulţumirii de ele îl face să se căiască de plăcerea mâncării, dar nu să se ridice deasupra ei.

se poate îngriji şi de cele ale lui Dumnezeu şi de cele ale lumii. Căci, de te îngrijeşti de cele ce nu-ţi ajută când ieşi din trup, îşi este spre ruşine[159]. Să ai deci pe Dumnezeu în gând, căci El ia aminte la tot lucrul pe care-l faci. Să ai pe Dumnezeu în gând, căci El priveşte în gândul tău. Ruşinează-te să cugeţi în ascuns la cele pe care te ruşinezi să le faci înaintea oamenilor, „Căci după rod se cunoaşte pomul" (*Matei* 12, 33). La fel, mintea se cunoaşte din vederea gândurilor ei şi sufletul raţional se cunoaşte pe sine din vederea (contemplarea) sa.

Nu te socoti deci pe tine nepătimitor (fără patimi), câtă vreme te convinge pe tine păcatul[160]. Cel căruia i s-a dat libertate nu se gândeşte în sine că cele pe care le face sunt contrare firii[161]. Nu te socoti pe tine liber, câtă vreme mânii pe Stăpânul tău. Căci nu-ţi vine libertatea câtă vreme inima ta pofteşte ceva din cele ale lumii[162]. Îngrijeşte-te de trupul tău ca de un templu

---

159. Monahul Augustin, la notă, completare: „înaintea ochilor". În textul latin: „Teme-te de Dumnezeu!"

160. Păcatul convinge pe om să-l facă, pentru că în el este o falsă dulceaţă, iar în om e o înclinare spre a-l săvârşi. Omul nu e deplin nestăpânit de acel păcat, deci deplin tare, ci are o anumită pasivitate în sine în raport cu acel păcat.

161. Patima e folosirea libertăţii contrar firii. Ca şi păcatul, patima spre care omul e atras şi de care se lasă atras e contrară firii lui. Omul a ajuns în această stare prin păcatul lui Adam, pentru că nu era ţinut fără voia lui în legătură cu Dumnezeu. Totuşi, omul n-a fost făcut pentru a fi luat în stăpânire fără voie de păcat pentru o existenţă neliberă, dar a putut primi să fie stăpânit de păcat. Numai Hristos ca om n-a putut fi luat în stăpânire de păcat, fiind totodată Dumnezeu şi rămânând deci mereu pe deplin liber.

162. Nu poate fi omul deplin liber câtă vreme mânie pe Dumnezeu, Cel ce nu poate fi decât deplin liber, neputând fi

al lui Dumnezeu; îngrijeşte-te ca de unul care va învia şi va răspunde lui Dumnezeu[163]. Teme-te de Dumnezeu, ca unul ce o să dai răspuns lui Dumnezeu pentru toate cele ce ai făcut[164]. Aşa cum, dacă ţi se răneşte trupul, te îngrijeşti să-l vindeci, aşa îngrijeşte-te ca el să fie nepătimitor la înviere[165]. Cugetă în tine însuţi[166], în fiecare zi, ce patimă ai biruit, înainte de a-l arăta cele pe care le ceri. Precum pământul nu poate da rod fără sămânţă şi apă, aşa nu poate omul să se pocăiască fără smerita cugetare şi osteneala trupului[167]. Aşa cum prin amestecarea undelor văzduhului înfloreşte sămânţa, aşa omul înfloreşte prin porunci şi mintea lui, prin păzirea poruncilor lui Dumnezeu. Credinţa

---

stăpânit de ceva, adică fiind deasupra tuturor şi avându-le pe toate. Şi omul, alipindu-se lumii inferioare lui Dumnezeu, Îl supără nu pentru că El ar fi gelos pe om, ci pentru că nu se bucură de nemărginirea Sa sau de rolul de partener al Său, pentru care l-a şi creat.

163. Să nu ne îngrijim de trup ca de unul care ne robeşte, depărtându-ne de Dumnezeu, ci ca de unul ce are să învieze, şi deci să depăşească trebuinţele lumeşti, ca de unul care a început să fie templu al lui Dumnezeu şi va deveni deplin liber la înviere, când se va elibera de robia faţă de cele materiale ale lumii.

164. Dumnezeu, făcându-ne ca făpturi ce avem să dăm răspuns Lui pentru faptele pe care le-am săvârşit, a arătat valoarea pe care ne-a dat-o ca parteneri ai Lui, chiar în trup fiind.

165. Până la înviere, avem patimile durerii, dar, dacă le suportăm cu răbdare, putem ajunge la înviere fără ele.

166. Διαλογίζου, cugetă într-o convorbire cu tine. Toată gândirea Avvei Isaia e dialogală. Datoriile mele, faptele mele bune sunt pentru altul, fie om, fie Dumnezeu. Dar prin om văd pe Dumnezeu şi Dumnezeu îmi cere să iubesc pe om, iubindu-L astfel pe El.

167. În mândrie şi în satisfacerea plăcerilor trupeşti nu există pocăinţă.

în Dumnezeu şi frica de El se arată în neînstrăinarea conştiinţei. De se seamănă în tine plăcerea curviei când şezi în chilia ta, ia seama şi opune-te gândului tău, ca să nu te răpească. Sileşte-te să-ţi aduci aminte de Dumnezeu, căci El ia aminte la tine şi, de cugeţi ceva în inima ta, toate sunt descoperite înaintea Sa.

2. Spune deci sufletului tău: „De te ruşinezi de păcătoşii cei asemenea ţie, pentru a nu păcătui, cu atât mai mult (trebuie să te ruşinezi) de Dumnezeu, Care vede cele ascunse în inima ta". Şi din această dreaptă socoteală a gândului, frica lui Dumnezeu se va face neclătinată şi nu mai poţi fi stăpânit de patimi. E ceea ce s-a scris: „Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului; nu se va clinti în veac cel ce locuieşte în Ierusalim" (*Psalmii* 124, 1). Cel ce crede că va fi o Judecată când (sufletul) va ieşi din trup nu poate judeca pe aproapele său pentru nicio faptă, ca unul ce are să dea răspuns lui Dumnezeu pentru toate faptele sale[168]. Căci s-a scris: „Trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele pe care le-a făcut prin trup, fie bine, fie rău" (*2 Corinteni* 5, 10). Cel ce crede că este o Împărăţie a celor sfinţi va avea grijă să se păzească pe sine până şi în cele mai mici şi mai neînsemnate fapte, ca să devină vas ales. Fiindcă s-a scris: „Asemenea este Împărăţia cerurilor cu un năvod aruncat în mare şi care adună tot felul de peşti. Iar când s-a

168. Cel ce crede că va fi o Judecată finală a tuturor pentru toate faptele pe care le-au făcut (şi a spus aceasta şi filosoful Kant) nu va judeca pe nimeni, căci ştie că va fi judecat pentru judecăţile sale, de care nu e sigur niciodată că sunt drepte şi din care nu poate lipsi nici multa mândrie şi critica altora.

umplut a fost tras la mal" (*Matei* 13, 47-48). Şi cei buni au fost aleşi pentru Sfânta Sa Împărăţie, iar pe cei răi i-au aruncat afară, în gheenă. Cel ce crede că trupul lui se va ridica prin fire (prin unirea după fire cu Hristos) în ziua învierii trebuie să se îngrijească să-şi curăţească trupul de toată întinăciunea. Căci s-a scris: „Care va schimba la înfăţişare trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Sale, lucrând potrivit cu puterea ce are (de a-şi supune Sieşi toate)" (*Filipeni* 3, 21). Pe cel în care s-a sălăşluit iubirea lui Dumnezeu nimic din lumea aceasta nu-l mai poate despărţi de Dumnezeu. Fiindcă s-a scris: „Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia?" (*Romani* 8, 35). Puternic este Dumnezeu, ca să ne ajute să ne aflăm între cei ce n-au fost despărţiţi de nimic din lumea aceasta de iubirea lui Hristos, ca să aflăm cu toţii milă prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos. Că Lui se cuvine slava, împreună cu Tatăl cel fără de început şi cu Duhul cel de viaţă Făcător, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XVI-LEA

Despre bucuria făcută sufletului care voieşte să slujească lui Dumnezeu

1. Întâi şi întâi te îmbrăţişez în frica lui Dumnezeu şi te rog să-l mulţumeşti deplin, ca osteneala ta să nu fie fără folos, ci să o primească Dumnezeu întreagă, făcându-ţi bucurie. Căci oricine se osteneşte şi câştigă din aceasta se bucură, şi socoteşte ostenelile pe

care le-a răbdat ca nimic, fiindcă a învățat din ele. Cel ce s-a căsătorit cu o femeie, dacă ea l-a odihnit și l-a păzit cu râvnă, inima lui se bucură de ea și îi arată încredere. Cel ce a purtat un război și și-a dispreţuit moartea, luptând pentru împăratul său, a înaintat până s-a încununat. Acestea sunt fapte ale acestei vieți care piere și se împlinesc aici. Dar omul se bucură de ele, deoarece prin împlinirea lor a înaintat. Dar, cugetă, câtă bucurie trebuie să aibă sufletul omului care a început să slujească lui Dumnezeu și și-a desăvârșit lucrarea![169] Căci, la ieșirea lui din lumea aceasta, va face să meargă înaintea sa lucrarea sa și se vor bucura cu el îngerii, când îl vor

169. Monahul Augustin dă la notă un fragment din *Codicele sinaitic* 961, din sec. al XV-lea, p. 318: „Ce trebuie cugetat despre bucuria ce va veni sufletului care s-a hotărât să slujească lui Dumnezeu și să-și desăvârșească lucrarea? De fapt, la ieșirea lui din lumea aceasta, lucrul său va merge înaintea sa și se vor bucura cu el îngerii lui Dumnezeu, pentru că l-au văzut mântuit de stăpâniile întunericului. Căci, atunci când sufletul va ieși din lume, vor merge împreună cu el îngerii și-l vor întâmpina toate puterile întunericului, voind să-l împiedice, cercetându-l de are ceva de-al lor în el. Atunci, nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut îl vor împrejmui împotriva acelora, ca să nu se atingă de el. Iar când vor învinge faptele lui, vor cânta îngerii înaintea lui până se va întâlni cu Dumnezeu întru veselie. Și atunci, în acea oră, va uita de toată osteneala și de toată lucrarea din lumea aceasta. Deci și noi, fraților, să împlinim lucrarea noastră, lucrând bine în scurta și greaua viață de aici, ferind lucrarea noastră de tot lucrul rău (de toată lucrarea rea), până ce mințile ne vor scăpa de ispitele celor vicleni, care vor veni înaintea noastră. Căci vor cerceta cu putere tot lucrul nostru, fiind răi și fără milă. Fericit este cel în care nu se va afla nimic de-al lor, deoarece veselia și bucuria lor va fi veșnică".

vedea scăpat de stăpânirea lumii. Deoarece, când va ieşi sufletul, vor merge cu el îngerii şi vor ieşi în întâmpinarea lui toate puterile întunericului, voind să-l ia în stăpânire dacă vor găsi ceva de-al lor în el. Dar, atunci, nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut. Acestea îl vor înconjura şi-l vor păzi de acele puteri, ca să nu se atingă de el. Iar de vor învinge faptele lui, vor cânta înaintea lor îngerii, până ce va ajunge la Dumnezeu întru veselie. În ceasul acela, se va uita tot lucrul lumii acesteia şi toată osteneala din ea. Să ne încordăm deci toată puterea noastră, lucrând bine în scurta vreme de acum, pentru a scăpa lucrul nostru de tot răul, ca să ne putem mântui de mâinile stăpânitorilor care caută să ne ia cu ei, căci sunt vicleni şi fără milă.

2. Deci, fericit este cel în care nu se va afla ceva din ale celor potrivnici, căci bucuria şi veselia, odihna şi cununa lui vor fi peste măsură[170]. Toate ale lumii acesteia se schimbă: atât cei ce lucrează pentru viaţă, cât şi cei ce au fost căsătoriţi, şi toate celelalte despre care am vorbit. Iubite frate, să ne aruncăm cu toată puterea noastră, în lacrimi, înaintea lui Dumnezeu, poate se va milui de noi bunătatea Sa şi ne va trimite putere, până ce vom birui, prin faptele pe care le-am săvârşit, pe stăpânitorii răutăţii, care ne aţin calea. Să ne îngrijim din toată inima să dobândim dorirea lui Dumnezeu, Care ne va mântui pe noi de mâinile Vicleanului, când el va ieşi acolo, în întâmpinarea noastră. Să învăţăm să iubim pe săraci, ca să ne scape de iubirea de arginţi, atunci

170. Vor fi peste măsura proprie celor create, vor fi bucurie, odihnă şi slavă ce vor iradia din bucuria, odihna şi slava dumnezeiască.

când ea va ieşi în întâmpinarea noastră[171]. Să iubim să trăim în pace cu toţi, mici şi mari, ca să ne păzească de ură, când aceasta va ieşi în întâmpinarea noastră[172]. Să iubim pe toţi fraţii noştri, neavând nicio ură în inima noastră faţă de cineva, nici răsplătind cuiva răul cu rău (*cf. Romani* 12, 17), ca să ne păzească pe noi de Veliar, atunci când acesta va ieşi în întâmpinarea noastră. Să iubim smerita cugetare în toate, suportând cuvântul aproapelui şi când ne va lovi sau osândi, căci aceasta ne va păzi de mândrie, atunci când ea va ieşi în întâmpinarea noastră[173]. Să câştigăm cinstirea aproapelui, căutând să nu-l criticăm în nimic. Aceasta ne va păzi de vorbirea de rău, atunci când ea va ieşi în întâmpinarea noastră. Să dispreţuim nevoia de lume şi cinstirea ei, ca să ne mântuim de critica ei, atunci când va

171. Iubirea de săraci va întâmpina sufletul nostru la ieşirea lui din trup. Săracii, prin mila pe care o trezesc în noi, ne ajută să ne mântuim. Sunt şi ei lăsaţi de Dumnezeu să existe, din iconomia Sa. Dacă nu le arătăm atenţie, dispreţuim acest plan al lui Dumnezeu cu ei, dispreţuim trimiterea lor de El în faţa noastră pentru a ne scăpa de uscăciunea zgârceniei egoiste, pentru a ne face mai umani, şi deci pentru a ne mântui.

172. Aşa cum zgârcenia ne va preda iadului, când vom ieşi cu sufletul din trup, aşa ne va preda şi ura, dacă n-am avut pace cu semenii noştri. Acestea vor ieşi din nou la iveală atunci, dar vor fi scoase la iveală şi de vrăjmaşii demoni, care le-au promovat în noi şi s-au folosit de cele din lume care ne ispitesc. În acest sens, aceia s-au făcut stăpânitorii lumii, închizând transparenţa ei, ca operă a lui Dumnezeu, spre Dumnezeu, prin petrecerea lor „în văzduhul ei".

173. Mândria pe care am avut-o pe pământ va ieşi în întâmpinarea noastră, atunci când sufletul nostru va ieşi din trup. Dar smerita cugetare cu care i-am răspuns ne va păzi de ea.

ieşi întru întâmpinarea noastră[174]. Să ne învăţăm limba să exprime gândul la Dumnezeu, să grăiască dreptatea şi rugăciunea, ca să ne păzească de minciună, când aceasta va ieşi în întâmpinarea noastră[175]. Să ne curăţim inima şi trupul de pofte, ca să ne mântuim de necurăţie, când ea va ieşi în întâmpinarea noastră[176]. Căci toate acestea vor căuta să ne stăpânească sufletul, atunci când va ieşi din trup. Dar virtuţile îi vor ajuta, dacă le-a dobândit. Care înţelept nu va voi să-şi dea sufletul morţii, ca să-l scape de toate acestea? Să ne dăm toată silinţa, şi mare este puterea Domnului nostru Iisus Hristos ca să ajute smereniei noastre[177]. Căci ştie că (cel pe care îl ajută) este om şi i-a dat lui pocăinţa până la ultima suflare[178]. Să-ţi îndreptezi deci gândul spre Dumnezeu, ca să te păzească pe tine. Nu da atenţie nevoii de lume, socotind că este vreo nădejde în ea, ca să te poţi mântui când vei părăsi cele ale lumii şi vei pleca

---

174. Dacă am iubit lumea, atunci când vom ieşi cu sufletul din trup, ea ne va pune într-o lumină nefavorabilă, care ne va opri să intrăm în lumina lui Dumnezeu.

175. Minciuna practicată de noi ne va întâmpina, însoţindu-ne, când sufletul nostru va ieşi din trup.

176. De nu ne-am curăţit inima şi trupul de necurăţie, va ieşi şi aceasta în întâmpinarea noastră, când sufletul ne va ieşi din trup.

177. Monahul Augustin: „Să ajute slăbiciunii omului". Dar poate avea şi înţelesul că, cu cât Hristos dă omului mai multă putere, cu atât acesta se smereşte mai mult, sau viceversa: cel ce se mândreşte slăbeşte în puterea de a se feri de păcate.

178. Pocăinţa vine şi ea din puterea lui Hristos. Dar pocăinţa e o mărturie a omului: atât despre slăbiciunea lui, cât şi despre puterea de a depăşi păcatul făcut din slăbiciune; e o putere întru neputinţă. E o putere a lui Dumnezeu, dată omului spre a-şi recunoaşte neputinţa, dar şi nădejdea în El.

din ea[179]. Iar cele pe care le vei face pentru Dumnezeu, acelea le vei afla ca o bună nădejde în ceasul trebuinței. Urăşte cuvintele lumii, ca inima ta să vadă pe Dumnezeu[180]. Iubeşte să te rogi neîncetat, ca să ți se lumineze inima[181]. Să nu iubeşti lenea, ca să nu te întristezi când vei ajunge la învierea drepților. Păzeşte-ți limba, ca să ți se lumineze inima. Să nu iubeşti lenevia, şi frica lui Dumnezeu va locui întru tine[182]. Transmite acum bogatului lipsit de vedere (această frică), ca să nu fii disprețuit între sfinți şi lipsit de bunătățile lor. Urăşte pofta de mâncăruri, ca să nu te împiedice Amalec[183]. Nu te grăbi în slujirile tale aduse lui Dumnezeu (în liturghiile tale), ca să nu te mănânce fiarele[184]. Iubeşte pe

179. Nu se mântuieşte omul punându-şi nădejdea în cele ale lumii. Nu prin câştigarea lor se mântuieşte, ci prin disprețuirea lor. Aceasta se va vedea la ieşirea sufletului din trup, când va lăsa toate ale lumii şi, de se arată că s-a legat prea mult de lume şi mai puțin de Dumnezeu, nu se va mântui.

180. Urăşte cuvintele prin care sunt lăudate sau înfrumusețate mai mult decât trebuie cele ale lumii, prin care se arată că prin ideile despre lume dobândim totul, sau că plăcerile ei sunt fără sfârşit. Numai dacă recunoaştem că lumea nu e ultima realitate, putem vedea dincolo de ea pe Dumnezeu.

181. Aici se poate recunoaşte practica rugăciunii neîncetate, care exista încă din sec. al IV-lea, şi credința că ea aduce lumina lui Hristos în inimă, deci practica isihaştilor din sec. al XIV-lea. Rugăciunea ține pe Hristos în conştiință ca lumină sau ca sens al vieții.

182. Frica de Dumnezeu înseamnă simțirea prezenței lui Dumnezeu cel atotputernic, Care ne poate da fericirea veşnică, dar ne poate şi lăsa, dacă nu facem voia Sa, în nefericirea veşnică. Dar numai hărnicia în a face voia Sa ține trează în noi simțirea prezenței Sale.

183. Lăcomia să nu te împiedice să ajungi la Dumnezeu.

184. Să nu te mănânce fiarele demonice.

cei credincioşi, ca să fii miluit prin ei. Doreşte pe sfinţi, ca râvna lor să te mănânce (*cf. Psalmii* 68, 11).

3. Adu-ţi aminte de Împărăţia cerurilor, ca dorirea ei să te atragă încet-încet spre ea. Gândeşte-te la gheena, ca să urăşti faptele care te duc la ea. Trezindu-te dimineaţa, în fiecare zi, gândeşte-te că vei da răspuns lui Dumnezeu despre toată fapta şi astfel nu vei păcătui faţă de El şi frica Sa va locui întru tine. Pregăteşte-te să-L întâlneşti şi vei face voia Lui. Cercetează-te pe tine aici, în fiecare zi, vezi ceea ce-ţi lipseşte, şi nu te vei înfricoşa în ceasul de nevoie al morţii. Să vadă fraţii tăi faptele tale şi pizma nu-i va măcina pe ei. Cercetează-te pe tine, în fiecare zi, (să vezi) ce patimă ai biruit, dar să nu te încrezi în tine. Căci mila şi puterea lui Dumnezeu sunt cele care au săvârşit. Nu te considera pe tine credincios până la ultima suflare. Să nu te înalţi cu cugetul că eşti bun, căci nu te poţi încrede în vrăjmaşii tăi[185]. Nu te încrede în tine, cât timp eşti în viaţă, până ce nu ai trecut peste toate stăpâniile întunericului[186]. Priveşte, frate, cu trezvie la duhul care aduce întristare omului, căci multe vicleşuguri îndreaptă spre tine, până ce te face neputincios. Întristarea după Dumnezeu este bucuria de a te vedea pe tine făcând voia lui Dumnezeu şi aduce supărare vrăjmaşului. Căci cel ce-ţi spune: „Unde ai să fugi, căci nu ai pocăinţă?" e vrăjmaşul. Şi el spune

185. Cine se încrede în sine se încrede în diavolul. Căci acela îl face a se mândri cu faptele sale, sau că şi-a învins vreo patimă.

186. Dacă ai trecut peste toate stăpâniile sau ispitele întunericului, nu te mai încrezi în tine. Acea încredere este dovada că eşti rob al unei astfel de stăpânii a întunericului, că nu vezi că nu eşti liber de tot păcatul prin tine, că eşti încă supus egoismului şi nepredat deplin lui Dumnezeu.

aceasta omului, ca să-l facă să lepede înfrânarea. Dar întristarea după Dumnezeu nu se opune omului, ci îi spune: „Nu te teme, ci vino iarăşi" (la Mine). Căci, văzând că omul este neputincios, îl întăreşte iarăşi, spunându-i: „Ai inima cuminte faţă de gândurile tale şi acestea se vor uşura". Dimpotrivă, pe cel ce se teme de ele îl face să se topească sub greutatea lor, fiindcă cel ce se teme de lucrările lor se arată că e necredincios lui Dumnezeu. Dar faptul de a nu se măsura cineva pe sine (a nu căuta să constate la ce măsură a ajuns) şi a rămâne necunoscut arată că omul nu poate fi obligat de patimi spre a-şi împlini voile sale, ci că, opunându-se lor, poate face voia lui Dumnezeu[187]. Dar în cel ce voieşte să-şi spună cuvântul în multe se arată că frica de Dumnezeu nu este în el. Căci frica de Dumnezeu e păzitoare şi ajutor al sufletului, şi întărire a vocii lăuntrice spre a pierde pe toţi vrăjmaşii.

4. Cel ce caută cinstirea lui Dumnezeu (de la Dumnezeu) urmăreşte să piardă din sine necurăţia. Grija aceasta, întru cunoaştere, taie patimile[188], căci s-a scris:

187. Întristarea după Dumnezeu are loc când se trăieşte la îndemnul vrăjmaşului faptul de a nu avea pocăinţa şi de a părăsi înfrânarea. Dar dacă această stare e o întristare după Dumnezeu, ca nu i se impune, ci simte pe Dumnezeu că îl cheamă la El şi-i întăreşte inima împotriva gândurilor amintite, care-i vin de la vrăjmaşul. Numai cel ce se încrede în sine, măsurându-şi progresul, nu se află de fapt într-o legătură cu Dumnezeu, adică nu simte o întristare la ispita descurajatoare a vrăjmaşului de a părăsi înfrânarea. Deci e mai bine să aibă omul o întristare la asemenea ispite şi să considere că nu se cunoaşte, decât să se „măsoare" pe sine cu încredere. Avem şi aici foarte subtile analize ale stărilor paradoxale ale sufletului. Inima e conştiinţa plină de simţire a omului, care-şi poate vedea gândurile ca fiind opuse ei.

188. Mai sus s-a criticat voinţa omului de a se cunoaşte. Acum se cere cunoştinţa. E bine să nu pretindă omul că-şi cunoaşte

„Grija va veni peste bărbatul înțelept". Cel ce a slăbit cunoaşte sănătatea[189]. Cel încununat se încununează pentru că a biruit pe vrăjmaşii împăratului[190]. Există patimi, dar există şi virtuți. Dar, de suntem leneşi, ne vădim ca trădători[191]. Bărbăția inimii este un ajutor dat sufletului spre a fi după Dumnezeu, iar lenea este un ajutor spre rău (al răului). Puterea celor ce voiesc să dobândească virtutea stă în aceea că, de li se întâmplă să cadă, nu pierd curajul, ci se îngrijesc iarăşi (să se ridice)[192]. Uneltele virtuților sunt ostenelile trupeşti

---

sporirea în virtuți, dar tot aşa de bine e să-şi cunoască patimile sau neputințele.

189. În trebuința de a avea grijă de tine se arată înțelepciunea ta. În trăirea slăbiciunii, a bolii, îți dai seama de valoarea sănătății şi tăriei, pe care nu le mai ai. Se continuă în aceste formulări descrierea stării paradoxale a omului care are o bucurie în întristarea că nu a ajuns la desăvârşire, dar luptă să ajungă.

190. Cel ce luptă pentru împăratul încoronat şi-i învinge pe vrăjmaşii aceluia se încoronează şi el. Dar aceasta înseamnă că nu e încoronat prin sine.

191. Pentru noi există şi virtuți şi patimi, pentru că nu avem calitatea neschimbării în bine. Numai Dumnezeu o are pe aceasta. Dar ne este normală persistarea în virtuți. Însuşindu-ne patimile, ne facem trădători ai lui Dumnezeu şi ai firii noastre, şi aceasta ni se întâmplă din pricina lenei. Deci lenea nu ne este proprie firii.

192. La viața în păcate şi patimi se ajunge prin cădere, lipsă de grijă şi lene, deci printr-o slăbire a firii. La fapte bune şi virtuți se ajunge prin ridicare, grijă şi efort activ. Dar firea are putința să se ridice chiar când a căzut. Însă are în ea şi putința săvârşirii celor ce o duc la cădere. Dar ultimele nu țin de fire, în modul în care țin de ea cele care o ridică la virtuți. Aceasta înseamnă că e mai propriu firii omeneşti efortul spre bine, decât lenea şi lipsa de grijă care o fac să cadă. Patimile reprezintă o cădere din fire, iar virtuțile o întărire în ea. De aceea, patimile sunt trăite ca un chin

întru cunoaşterea de sine; patimile se nasc din lenevie (nepăsare). Nejudecarea aproapelui este un zid ridicat, întru cunoaştere, împotriva celor ce ne războiesc, iar judecarea lui întru necunoaştere dărâmă zidul[193]. Îngrijirea de limbă vădeşte pe om că este făptuitor, iar neînfrânarea limbii arată că nu are înlăuntrul său virtutea[194]. Mila naşte, prin cunoaştere, trecerea cu vederea a greşelilor altora şi conduce la iubire, iar lipsa de milă înseamnă că în acel om nu există virtute[195]. Iubirea naşte curăţia[196], împrăştierea naşte patimile, iar uscăciunea (scleroza) inimii naşte mânia. Nevoinţa sufletului constă în a urî împrăştierea, iar cea a trupului constă în sărăcie. Căderea sufletului se arată în iubirea împrăştierii, iar îndreptarea lui în liniştea (ἡσυχία) unită

---

sau sunt urmate de chin, iar virtuţile, ca o bucurie. Dar nici patimile nu nimicesc firea în întregime. Ea se mai poate ridica, dar numai prin Dumnezeu. E propriu firii să se menţină în ea însăşi şi să se ridice la treapta ei normală cu ajutorul lui Dumnezeu.

193. Nejudecarea altuia e un zid care mă apără, prin cunoaşterea adevărată, de cei ce mă războiesc. Căci nejudecarea altora e o cunoaştere adevărată a nevredniciei mele. Iar judecarea altora dărâmă şi zidul meu de apărare din faţa acelora, prin necunoaştere. Căci a judeca pe altul înseamnă a nu cunoaşte că nu sunt mai bun, că nu am dreptul să-l judec.

194. Cine are grijă de limbă arată că se sileşte să facă fapte bune, serioase, iar cel ce nu are grijă de limbă arată că nu are inlăuntru virtutea, care să o stăpânească. Omul care a întărit în sine binele nu vorbeşte fără frâu. Vorbăreţul, flecarul arată că nu e întărit în cele bune şi nu e preocupat de ele.

195. Mila ne face să trecem cu vederea greşelile altora, cunoscându-ne pe noi înşine ca supuşi păcatelor. Ea ne conduce spre iubire. Lipsa milei înseamnă lipsa virtuţii.

196. Dacă iubesc pe altul, scap de patimile în care se manifestă egoismul.

cu cunoaşterea (de sine)[197]. Somnul pe săturate este o tulburare a trupului[198], iar privegherea cu măsură este mântuirea inimii[199]. Somnul mult îngroaşă inima, iar privegherea cu măsură o subţiază[200]. Dar mai bine este a dormi în tăcere şi întru cunoaştere, decât a priveghea întru vorbire deşartă[201]. Plânsul fără tulburare alungă toate relele. Nejignirea conştiinţei aproapelui naşte smerita cugetare[202]. Slava de la oameni naşte încet-încet mândria. Iubirea de mărire de sine alungă cunoaşterea, iar înfrânarea pântecelui smereşte patimile[203]. Poftirea mâncărurilor plăcute trezeşte cu

197. Sufletul ridicat din cădere se vădeşte în liniştea unită cu cunoaşterea de sine. Cel împrăştiat nu se cunoaşte pe sine şi n-are linişte.

198. În mod paradoxal, somnul pe săturate aduce o tulburare, o zăpăceală în trup. Monahul Augustin adaugă: „de patimi" (o tulburare produsă de patimi). Căci prea multă odihnă trupească naşte pofte şi patimi.

199. Nu recomandă nedormirea totală, ci o priveghere cu măsură, căci aceasta aduce inimii mântuirea prin linişte şi stăpânire de sine.

200. Somnul mult îngroaşă inima, adică simţirea. Somnul mult face pe om lipsit de sensibilitate, iar privegherea cu măsură îl face sensibil faţă de patimi.

201. A dormi întru cunoaştere, a te folosi de somn cu măsură, păstrând sensibilitatea ca şi cunoaşterea de sine, înseamnă mai mult decât privegherea fără gândul la Dumnezeu.

202. Când nu jignesc conştiinţa altuia, arăt că nu mă socotesc mare lucru. Practicând continuu această comportare, sporesc în smerita cugetare.

203. Cu cât vrei să te măreşti mai mult, cu atât scazi în cunoaşterea adevărată. Căci nu te mai cunoşti pe tine în profunzime în relaţiile sensibile cu alţii. Neînfrânarea la mâncare, mai ales, alungă cunoaşterea, pe când înfrânarea pântecelui slăbeşte patimile.

ușurință patimile. Împodobirea trupului este o nenorocire pentru suflet, iar îngrijirea lui după frica lui Dumnezeu este bună[204].

5. Cugetarea la Judecata lui Dumnezeu naște în suflet frica de aceea, iar călcarea în picioare a conștiinței alungă din inimă virtuțile. Frica de Dumnezeu alungă nepăsarea (lenevia), iar lipsa fricii o întărește. Păzirea gurii trezește înțelegerea lui Dumnezeu, atunci când gura tace întru cunoștință[205]. Iar poliloghia (multa vorbire) naște lenea și prostia. A renunța la voia ta în favoarea aproapelui înseamnă că mintea ta vede virtuțile lui, iar a ține la voia ta împotriva celei a aproapelui vădește necunoștința[206]. Meditația însoțită de frică păzește sufletul de patimi, dar rostirea vorbelor lumii îl întunecă, lipsindu-l de virtuți[207]. Iubirea materiei tulbură mintea și sufletul[208], iar supunerea le înnoiește[209]. Când

204. Avva Isaia nu cere slăbirea exagerată a trupului, ci cere să nu fie împodobit și ghiftuit. Dar îngrijirea lui cu gândul că e de la Dumnezeu, spre a putea săvârși prin el faptele bune, e un lucru bun.

205. Tăcerea gurii e semn al cunoștinței de Dumnezeu și al înțelegerii Sale. Atunci gura tace, căci omul își dă seama că Dumnezeu nu poate fi exprimat.

206. Monahul Augustin, la notă: „A afirma voia ta mai mult decât pe a altuia e semn că ești stăpânit de necunoștință". A afirma voia ta înseamnă că nu-ți cunoști păcatele și slăbiciunea.

207. Vorbele lumești, vorbele străine de Dumnezeu arată un suflet lipsit de virtuți. Iar lipsa virtuților din el îl arată întunecat, deci lipsit de cunoștință. Acesta e un suflet stăpânit de patimi. Când meditează în frica lui Dumnezeu nu e stăpânit de patimi.

208. Iubim materia când iubim plăcerile trupești. Iar acestea tulbură mintea și sufletul, lipsindu-le de cunoașterea realității și a lui Dumnezeu, din Care se explică toate.

209. Când trăiesc în minte și în suflet smerenia, îmi dau seama că există o realitate personală supremă.

tăcerea nu te opreşte să-ţi exprimi gândurile, te vădeşti a fi unul care caută cinstirea lumii şi slava ei urâtă. Iar cel ce îndrăzneşte să-şi descopere gândurile Părinţilor săi alungă aceste gânduri de la el[210]. Aşa cum şarpele, dacă voieşte, poate intra în casa care nu are nici uşi, nici ferestre, aşa se întâmplă şi cu cel ce-şi împlineşte osteneala, dar nu o păzeşte[211]. Aşa cum rugina macină fierul, aşa cinstirea macină inima, dacă te încrezi în ea. Aşa cum buruiana împletită cu viţa îi nimiceşte rodul, aşa slava deşartă nimiceşte osteneala monahului, de se încrede în ea[212]. Prima dintre toate virtuţile este smerita cugetare şi prima dintre toate patimile este lăcomia pântecelui. Iubirea încheie şirul virtuţilor, iar îndreptăţirea de sine (socotirea ca drept) încheie şirul patimilor[213]. Precum viermele, mâncând lemnul, îl nimiceşte, aşa răutatea (păcatul) aflată în inimă întunecă sufletul[214]. Aruncarea sufletului înaintea lui Dumnezeu naşte suportarea ocărilor fără tulburare, şi lacrimile lui sunt curăţite de toate cele omeneşti. Dar cel ce nu se critică pe sine nu poate suporta nici mânia (altora)[215]. Cel ce se amestecă în

---

210. Când spui gândurile tale lumeşti altora înseamnă că vrei să le impui şi să te impui, ca să câştigi slava lumii. Când le descoperi însă Părinţilor duhovniceşti, arăţi că le dezaprobi şi vrei să fii întărit în dezaprobarea lor. Atunci scapi de ele.

211. Ce folos că zideşti o casă sufletească prin osteneală, dacă laşi uşa deschisă, lăudându-te cu ea!

212. Cinstirea, de crezi în ea, te face să nu te mai cunoşti în puţinătatea ta şi să nu mai lupţi pentru a te întări în bine.

213. A se îndreptăţi cineva pe sine înseamnă a îndreptăţi tot ce face, deci şi orice fel de rău.

214. Răul este egal cu întunericul, căci răul este egoismul. Cine se socoteşte pe sine totul nu mai vede nimic.

215. Cel în stare să se critice pe sine suportă fără greutate şi mânia altora.

vorbă cu cei lumeşti îşi tulbură inima şi o ruşinează, dacă aceasta se roagă lui Dumnezeu, dar fără să aibă îndrăzneala (deplinei încrederi în El). A iubi lumea ca trebuitoare face sufletul să se întunece, iar a nu vedea nicio trebuinţă de ea naşte cunoştinţa[216]. Dragostea de osteneală este ură faţă de patimi, iar lenea, lipsa de osteneală[217], le aduce înapoi.

6. Să nu-ţi uneşti viaţa cu a altora şi gândul tău se va linişti întru tine. Să nu te încrezi în puterea ta şi ajutorul de la Dumnezeu va veni la tine. Să nu ai duşmănie faţă de vreun om, căci, având aceasta, nu-ţi va fi primită rugăciunea. Împacă-te cu toţi, ca să ai îndrăzneală la rugăciune. Păzeşte-ţi ochii şi inima ta nu va vedea cele rele: „Cel ce priveşte la cineva cu plăcere săvârşeşte adulter" (*Matei* 5, 28). Să nu voieşti să auzi vreo ocară care te întristează, ca să nu îi răsplăteşti în inima ta. Păzeşte-ţi urechile, ca să nu aduni în tine războaie. Lucrează lucrul tău de mână, ca săracul să afle pâine, căci nelucrarea este moarte şi cădere a sufletului. Rugăciunea neîncetată desfiinţează robia[218], iar lenevia sporită treptat este maica uitării[219]. Cel ce-şi are moartea aproape, aşteptând-o (în orice ceas), nu păcătuieşte mult. Dar cel ce aşteaptă ca ea să vină după mult timp se va împletici în multe păcate. Dumnezeu se îngrijeşte să curăţească de păcate toată

216. Cunoaşterea adevărată e cunoştinţa de Dumnezeu, care explică toate. Cel ce socoteşte lumea ca trebuitoare, nu vede că totul îi vine de la Dumnezeu, deci n-are cunoaştere adevărată.

217. Osteneala învinge patimile, lenevia le aduce înapoi.

218. Rugăciunea neîncetată te eliberează de toate grijile lumeşti. În ea te simţi liber de ele, le predai lui Dumnezeu.

219. Lenea te face să uiţi de datoria de a face cele bune, iar uitarea aduce lenea de a le face.

calea celui ce se pregăteşte să dea răspuns pentru faptele lui, dar cel ce disprețuieşte aceasta şi zice: „Mai am până voi ajunge la sfârşit" trăieşte în păcate. În fiecare zi, înainte de a împlini vreun lucru, adu-ți aminte şi cugetă totdeauna unde eşti şi unde o să mergi când vei pleca din trup, şi să nu te leneveşti în sufletul tău nici măcar o zi. Cugetă la cinstea pe care au primit-o toți sfinții şi râvna lor să te atragă puțin câte puțin. Cugetă iarăşi şi la osândirile pe care le-au primit păcătoşii şi păzeşte-te pururea de cele rele.

7. Primeşte sfatul Părinților tăi şi vei trăi tot timpul tău în odihnă[220]. Ia seama la tine şi, dacă gândul te tulbură că fratele tău este supărat pe tine, să nu-l disprețuieşti, ci pune-i metanie cu glas întristat, până îl vei convinge (să nu mai fie supărat). Ia seama să nu fii cu inimă nemilostivă față de fratele, căci toți trăim sub sila vrăjmaşului. De locuieşti cu frați, să nu le porunceşti vreun lucru, ci osteneşte-te împreună cu ei, ca să nu pierzi plata ta. De te tulbură dracii în privința hranei, şi a acoperământului, şi a sărăciei, ispitindu-te cu vreo osândire, să nu le răspunzi în ceva, ci predă-te pe tine lui Dumnezeu cu toată inima şi aceasta te va odihni. Ia seama să nu disprețuieşti împlinirea slujirilor (liturghiilor) tale, căci acestea aduc lumină în sufletul tău[221]. De ai făcut fapte bune, nu te lăuda cu ele. Dar şi de ai făcut multe rele, să nu se întristeze

---

220. Monahul care urmează sfatul Părinților duhovniceşti va trăi tot timpul odihnit de griji şi de întrebări, dacă lucrează ceea ce i se porunceşte.

221. Nu traiul egoist îți aduce iluminarea în suflet, căci acesta te închide în întunericul unei viețuiri fără rost, ci binele făcut altora din răspunderea față de Dumnezeu.

fără măsură inima ta, ci stăruie pe lângă inima ta să nu se lase convinsă din nou la cele pe care le-ai făcut, şi vei fi păzit de dorirea acelora şi de mândria lor, de eşti înţelept. De eşti tulburat de gândul desfrânării, necăjeşte-ţi trupul neîncetat cu smerirea înaintea lui Dumnezeu, dar să nu laşi inima ta să se lase convinsă că ţi s-au iertat păcatele, şi se va odihni[222]. Dacă te necăjeşte pizma, adu-ţi aminte că suntem mădulare ale lui Hristos şi că cinstirea şi osândirea aproapelui sunt ale noastre ale tuturor, şi te vei odihni[223]. Dacă te războieşte lăcomia pântecelui cu pofta mâncărurilor plăcute, adu-ţi aminte de împuţirea lor, şi te vei odihni. Dacă te necăjeşte vorbirea de rău a fratelui tău şi dacă, auzind aceasta, te vei întrista, străduieşte-te să nu-i răspunzi, şi te vei odihni. Dacă te stăpâneşte mândria, gândeşte-te că aceasta reduce la nimic toată osteneala ta şi că cei ce se lasă covârşiţi de ea nu se pot pocăi, şi te vei odihni. Dacă disprețuirea din partea aproapelui războieşte inima ta împotriva lui, gândeşte-te că Dumnezeu te va lăsa în mâinile vrăjmaşilor (spre a te război), şi te vei linişti[224]. Dacă

222. Iarăşi un paradox sau o părută contradicţie: să nu crezi că ţi s-a iertat de Dumnezeu păcatul (gândul) curviei, dar tocmai aceasta îţi va da odihnă de acest gând, ca să nu te mai ispitească.

223. Dacă mă gândesc că toţi suntem mădulare ale aceluiaşi trup tainic al lui Hristos, nu voi mai pizmui pe cel pe care-l văd mai cinstit decât mine, căci toată cinstirea adusă unui mădular are efect asupra trupului întreg, deci şi asupra mea, ca mădular al aceluiaşi trup. Nici nu-l voi osândi pe altul, ca să nu sufăr şi eu de osânda pe care i-o aduc, fiind mădular al aceluiaşi trup.

224. Dumnezeu te lasă, prin disprețuirea din partea aproapelui, supus ispitei vrăjmaşului, ca să-ţi dea prilej să rabzi fără supărare acea disprețuire.

frumusețea trupului atrage inima ta, gândește-te la împuțirea lui, și te vei odihni. Dacă plăcerea femeilor îți este foarte dulce, gândește-te unde s-au dus cele ce au murit mai înainte, și te vei odihni.

8. De toate aceste ispite ne scapă discernământul, comparându-le și deosebindu-le. Dar e cu neputință să dobândești discernământul (dreapta socoteală), dacă nu o cultivi prin următoarele: întâi liniștea; liniștea naște nevoința, nevoința naște plânsul, plânsul naște frica de Dumnezeu, frica naște smerenia, smerenia naște prevederea, prevederea naște iubirea, iubirea naște sufletul eliberat de boli și nepătimitor. După toate acestea, omul cunoaște că nu e departe de Dumnezeu[225]. Deci cel ce voiește să ajungă la toate aceste cinstite virtuți să fie lipsit de grija față de orice om și să se pregătească de moarte[226]. Și, ori de câte ori se roagă, să înțeleagă ce îl desparte pe el de Dumnezeu și să o înlăture, și să disprețuiască toată lumea (toată locuirea în lume). Și bunătatea lui Dumnezeu îi va dărui aceste virtuți degrabă. Dar află că tot omul care mănâncă și bea cu nepăsare și iubește ceva aparținând lumii acesteia nu va ajunge la ele, ci se amăgește pe sine. Deci, rog pe tot omul care voiește să-și ofere pocăința lui Dumnezeu să se păzească pe sine de vinul mult, căci acesta înnoiește toate patimile

---

225. Discernământul sau dreapta socoteală se află, după Avva Isaia, mai presus decât toate acestea. Adaosul „nu" e pus de monahul Augustin la notă. În text se spune: „E departe de Dumnezeu".

226. Între iubire și negrija față de oameni pare să fie o contradicție. Dar nu este, dacă înțelegem prin negrija față de om absența voinței de a fi lăudați de oameni. Vreau să dau omului toată atenția, dar nu vreau să mi se acorde nicio atenție

şi alungă din suflet frica de Dumnezeu. De aceea cere cu toată puterea ta de la Dumnezeu să-ţi trimită frica de El, ca prin dorirea Sa să piară toate patimile care războiesc bietul suflet, voind să-l despartă de Dumnezeu şi să-l stăpânească. De aceea, vrăjmaşii îşi folosesc toată puterea să-l războiască pe om. Deci să nu cauţi, frate, să te odihneşti cât eşti în trupul acesta, nici să nu te încrezi în tine, dacă în vreo vreme te vezi odihnit de patimi. Căci, pentru o vreme, aceia le opresc cu viclenie, ca omul, socotind că şi-a desfăcut inima de ele, să se odihnească, iar ele să sară deodată asupra bietului suflet şi să-l răpească pe el ca pe o vrabie. Ei (diavolii) fac aceasta gândind că, dacă vor face pe om să se vadă mai tare ca ei în orice păcat, îl vor umili fără milă, făcându-i mai grea iertarea acestora de pe urmă decât a celor de la început, pentru care s-a rugat să fie iertat.

9. Să stăruim deci în frica de Dumnezeu şi să păzim prin împlinire nevoinţa noastră, păzind toate virtuţile care împiedică răutatea vrăjmaşilor. Căci ostenelile şi oboselile acestui timp scurt nu numai că ne păzesc de răutate, ci pregătesc sufletului şi cununile, înainte ca el să iasă din trup[227]. Învăţătorul nostru, Sfântul nostru Domn Iisus Hristos, cunoscând marea lor nemilostivire şi îndurându-se de neamul omenesc, a poruncit inimii cu tărie, zicând: „Privegheaţi" în orice clipă, căci nu ştiţi în care ceas va veni furul (*cf. Matei* 24, 42-43). Să priveghem, ca nu cumva să vină şi să

227. Monahul Augustin dă, la notă, din *Codicele sinaitic*: „Fraţilor, să avem grijă de noi înşine, căci vremea e scurtă (...), şi, dacă sufletul va rămâne întru frică, se va face neclintit în faţa ispitelor celor rele, în Hristos Iisus, Domnul nostru".

ne găsească pe noi dormind! Învățând pe ai Săi, le-a spus: „Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuneze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții și să vină peste voi fără de veste ceasul acela" (*Luca* 21, 34). Știind că cei răi sunt mai tari ca noi și arătându-le alor Săi că puterea este a Sa, deci să nu se teamă, le-a spus: „Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor" (*Matei* 10, 16). Dar le-a poruncit să nu ia nimic pe drum (*cf. Luca* 9, 3), căci, neavând nimic de-al lupilor, aceștia nu vor putea să-i mănânce. Iar întorcându-se ei sănătoși după ce au păzit porunca, S-a bucurat împreună cu ei, mulțumind lui Dumnezeu și Tatăl pentru ei. Și, întărind inima lor, le-a zis: „Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer. Iată, v-am dat putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului, și nimic nu vă va vătăma" (*Luca* 10, 18-19). Deci, Apostolilor Săi le-a dat stăpânirea și puterea să păzească și să împlinească porunca Sa cu teamă.

10. Dar aceste cuvinte nu sunt adresate numai acelora, ci și tuturor celor care împlinesc poruncile. Căci, iubindu-i, le-a spus cu dragoste desăvârșită: „Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăția. Vindeți averile voastre și dați milostenie; faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmputinată în ceruri" (*Luca* 12, 32-33). După ce au păzit ei și acest cuvânt, le-a spus: „Pacea Mea vă las vouă, pacea Mea o dau vouă" (*Ioan* 14, 27). Convingându-i de aceasta, le-a mai spus: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi poruncile Mele, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el" (*Ioan* 14, 23). Și, făcându-i netemători de lume, le-a zis:

„În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea" (*Ioan* 16, 33)[228]. Şi, întărindu-i astfel, ca să nu se descurajeze în necazuri, le-a vorbit de bucuria pe care o vor avea în inimile lor: „Voi sunteți cei ce ați rămas cu Mine în încercările Mele. Şi Eu vă rânduiesc vouă împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu, ca să mâncați şi să beți la masa Mea" (*Luca* 22, 28-30). Dar acestea nu le-a spus tuturor, ci numai celor ce au răbdat cu El în încercări. Dar cine sunt cei ce au răbdat cu Iisus în încercări, dacă nu cei ce au rămas neclintiți în necazurile contrare firii, până ce le-au biruit? Iar acestea le-a spus lor înainte de a Se urca pe cruce. Deci, cel ce voieşte să mănânce şi să bea la masa Lui să se urce împreună cu El pe cruce. Iar crucea lui Iisus este înfrânarea de la orice patimă, până ce le va desființa[229].

11. De aceea, ucenicul iubit, desființându-le, a îndrăznit să spună: „M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (*Galateni* 2, 20). Deci, în cei ce au desființat în ei patimile trăieşte Hristos. Mângâind Apostolul pe fiii săi,

228. Asigurându-i că prin iubirea lor față de El Îl vor avea şi pe El şi pe Tatăl în ei, Hristos le-a dat curajul să nu le fie teamă de necazurile din lume. În El şi în Tatăl Său vor avea pace, în ciuda tuturor necazurilor din partea lumii. Şi prin pacea pe care o vor avea în ei, prin prezența în ei a Treimii, vor birui lumea.

229. Prin răbdarea Crucii se omoară toată patima. Hristos nu a înlăturat durerile, ca urmări ale patimilor noastre pe care le-a asumat de bunăvoie, ci le-a răbdat până le-a biruit de tot prin moarte. Noi, cu ajutorul puterii Sale răbdătoare, putem birui patimile şi durerile pe care le-au produs în noi acelea, patimi care în El nu au fost. Dar le biruim nu murind pe cruce ca El, ci murind față de ele, sufleteşte, împreună cu El.

le-a spus: „Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele" (*Galateni* 5, 24). Iar scriind lui Timotei, fiul său, a spus: „Căci dacă am murit împreună cu El, vom şi învia împreună cu El. Dacă rămânem întru El, vom şi împărăţi împreună cu El; de-L vom tăgădui, şi El ne va tăgădui" (*2 Timotei* 2, 11-12). Dar cine sunt cei care Îl tăgăduiesc, dacă nu cei ce împlinesc voile lor trupeşti, disprețuind Sfântul Botez? Căci prin numele Lui ni s-a dat iertarea păcatelor, iar din pricina pizmei noastre, prin păcat vine iarăşi vrăjmaşul. De aceea, Domnul nostru Iisus Hristos, cunoscând că răutatea aceluia e mare, ne-a dăruit pocăința până la ultima suflare[230]. Fiindcă, de nu era pocăința, nimeni nu s-ar fi mântuit. Cunoscând Apostolul că cineva păcătuieşte şi după Botez, a spus: „Cel ce fură să nu mai fure" (*Efeseni* 4, 28). Întrucât avem deci pecetea Botezului, să ne silim să părăsim păcatele noastre, ca să aflăm milă în ziua aceea, căci s-a apropiat. Şi El vine, şi „va şedea pe tronul slavei

230. Dumnezeu, cunoscând de la început răutatea diavolului şi faptul că prin ispita lui vom cădea în păcate, a dat firii noastre şi posibilitatea pocăinței. Diavolul n-are această posibilitate, pentru că răutatea lui are alte proporții şi nu se datorează vreunei ispite străine, ci exclusiv propriei voințe. În noi păcatul nu s-a născut exclusiv din dorința noastră şi nici n-a şters orice posibilitate de bine, deci de regret pentru răul făcut. Regretul pentru binele nesocotit nu înseamnă şi puterea revenirii totale, prin noi înşine, la bine. La aceasta ne ajută Dumnezeu. Dar ajutorul lui Dumnezeu se uneşte cu regretul nostru pentru binele părăsit sau cu dorirea lui. Binele nu ni se impune cu sila. Ajutorul pentru deplina revenire la bine, pentru ieşirea din păcat, deci pentru mântuire, ne-a venit însă numai prin Hristos. Căci, unindu-ne cu El ca om, ne unim cu El ca Dumnezeu.

Sale. Şi se vor aduna înaintea Lui toate neamurile" (*Matei* 25, 31-32); şi fiecare va fi vădit de lumina candelei sale, care va sta în mâna sa. Deci, candela celui ce nu are untdelemn se va stinge şi el va fi aruncat în întuneric, dar cel a cărui candelă va lumina va intra împreună cu Hristos în Împărăţia Sa[231].

12. Să ne silim deci, iubiţilor, să umplem vasele noastre cu untdelemn până ce suntem în trup, ca să lumineze fitilul nostru şi să putem intra în Împărăţia Lui. Şi vasul este pocăinţa, untdelemnul din ele este lucrarea tuturor virtuţilor, iar fitilul luminător este sufletul sfânt. Iar sufletul făcut purtător de lumină prin faptele sale va intra în Împărăţia lui Hristos împreună cu El, iar sufletul întunecat de răutatea sa (de păcatul său) va merge la întuneric[232]. Luptaţi-vă deci, fraţilor, fiindcă ni s-a apropiat ceasul! Fericit este, aşadar, cel ce poartă grijă de aceasta. Căci rodul s-a copt şi

231. Pocăinţa, a cărei posibilitate ne-a dat-o Dumnezeu prin întruparea Fiului Său, Care ne vine în ajutor, este ca o candelă. Noi trebuie să întreţinem lumina din aceea cu untdelemnul faptelor noastre bune. Şi numai de vom fi luminaţi prin lumina candelei care ne vine din Hristos, Izvorul de lumină al tuturor, vom putea intra în Împărăţia luminii. Numai de vom fi luminaţi, cunoscând şi acceptând pe Hristos ca Lumina lumii, ca sens al existenţei, care ni-L arată pe Dumnezeu ca Tată iubitor având un Fiu iubitor, vom avea parte în veci de lumină. Pocăinţa e candela aprinsă care ne luminează persoana, pentru că prin ea ne vedem aşa cum ar trebui să fim şi vedem şi legătura noastră cu Dumnezeu şi cu semenii.

232. Întunericul iadului e produsul întunericului dracilor, care nu cunosc pe Dumnezeu. Deci sensul pozitiv al existenţei sporeşte întunericul în care au început să trăiască sufletele care nu au voit să cunoască pe Dumnezeu, Care explică existenţa şi îi dă din iubirea Sa fericirea, ca plinătate de viaţă.

a venit timpul secerişului. Fericit este deci cel ce şi-a salvat rodul său, pentru că i-l vor aduna îngerii în hambarul veşnic. Dar, vai, celor ce s-au făcut neghină, căci pe ei îi va mistui focul[233]. Căci moştenirea lumii acesteia, câştigată în ea, sunt aurul şi argintul, casele şi hainele, nu numai pentru că ne fac să păcătuim, ci şi pentru că, plecând, le părăsim. Iar moştenirea lui Dumnezeu este nemăsurată. Pe ea nici ochiul nu a văzut-o, nici urechea nu a auzit-o, nici la inima omului nu s-a urcat (*cf. I Corinteni* 2, 9). Şi El a dăruit-o celor ce ascultă de El în timpul acesta scurt. Şi aceştia o dobândesc datorită pâinii şi apei şi hainei pe care le-au dăruit celor ce au avut nevoie de ele; şi pentru iubirea de oameni, şi pentru curăţia trupului, şi pentru că nu au făcut rău aproapelui; şi pentru inima lipsită de răutate; şi pentru celelalte porunci păzite. Căci cei ce

233. Sufletul însuşi, când s-a copt sau s-a maturizat, este rodul care va fi adus de îngeri în hambarul sufletelor vii, reciproc iubitoare şi iubitoare ale Împărăţiei cerurilor. Şi tot sufletul care nu s-a făcut astfel de rod maturizat va fi neghina aruncată în focul cel veşnic. Cele materiale, adunate, şi tot sufletul care nu s-a făcut astfel de rod maturizat vor fi neghina aruncată în focul cel veşnic. Cele materiale, strânse în lumea aceasta, pier ca într-un foc chiar în lumea aceasta. Nimeni nu le duce cu sine în veşnicie. Dar prin dăruirea lor altora, ele capătă o valoare veşnică, pentru că prin această dăruire sufletele şi-au arătat iubirea faţă de oamenii care au avut nevoie de ele în acest timp scurt, şi au produs în aceştia iubirea faţă de dăruitori. Oamenii sunt veşnici prin sufletul lor, care prin înviere va ridica şi trupul la o viaţă spiritualizată. Relaţiile spirituale dintre oameni din lumea aceasta, fie pline de iubire, fie lipsite de iubire, vor fi trăite în veci ca aducătoare de fericire în primul caz, sau de nefericire, în al doilea. În lumea aceasta putem pune temelia veşnicei comuniuni fericite între noi, sau temelia veşnicului egoism chinuitor.

le păzesc au odihnă în veacul acesta şi pe ei îi vor binecuvânta oamenii; şi, când vor ieşi din veacul acesta sau din trup, vor primi o bucurie veşnică. Iar cei ce şi-au împlinit voile lor, în păcat şi nepocăinţă, şi au trăit în împrăştierea plăcerii[234], făptuind răutatea prin amăgire, arătându-şi uşurătatea prin cuvintele lor, trâmbiţându-şi cu fală luptele, dovedindu-şi netemerea de Judecata lui Dumnezeu şi nemilostivirea faţă de săraci, şi celelalte feluri de păcate, vor avea feţele pline de ruşine şi vor fi disprețuiți de oameni încă din veacul acesta, iar când vor ieşi din lumea aceasta, osânda şi ruşinea îi vor duce în gheena.

Dar puternic este Dumnezeu să ne învrednicească să propăşim în faptele (plăcute) Lui, păzindu-ne pe noi înşine de tot lucrul rău, ca să putem să ne mântuim în ceasul cercetării, care va veni peste toată lumea. Căci nu va întârzia mult timp Domnul nostru Iisus Hristos, ci va veni, aducând cu Sine răsplata. Şi pe cei necredincioşi îi va trimite în focul veşnic, iar celor ai Săi le va dărui plata cuvenită şi ei vor intra împreună cu El şi se vor odihni în Împărăţia Sa[235] în vecii vecilor. Amin.

---

234. Acestea sunt noi caracterizări ale pocăinţei şi plăcerii. Pocăinţa, fiind şi un regret pentru păcatele determinate de egoism, este şi o silinţă de revenire în comuniune cu ceilalţi. Iar plăcerile trupeşti sunt însoţite de o împrăştiere a cugetării. Ele îl fac pe om să nu se concentreze la sine, ci să vadă bucuria pe care i-o aduce fapta bună faţă de altul. Plăcerea împiedică astfel cunoaşterea de sine a omului, care este o lumină proiectată în sine, dar şi în relaţiile sale cu tot ce există, inclusiv cu Dumnezeu.

235. În Împărăţia lui Hristos este odihna care se cere pentru cei adormiţi în slujba ortodoxă a înmormântării. Este odihna de trebuinţele trupeşti, dar şi de ispitele răului, cei de acolo fiind definitiv întăriţi în iubirea lui Hristos şi în iubirea întreolaltă, care e totodată o mare şi neîntreruptă bucurie.

CUVÂNTUL AL XVII-LEA

Despre gândurile lepădării (de lume - n. ed.) şi ale înstrăinării

1. Înainte de toate, întâia luptă este cea care însoţeşte înstrăinarea sau plecarea de unul singur, când părăseşti toate şi pleci în alt loc, ducând cu tine o credinţă desăvârşită şi nădejdea, şi o inimă întărită împotriva voilor tale. Căci, făcând aceasta, gândurile te învăluie în multe cercuri, înfricoşându-te cu ispite, cu sărăcia aspră şi cu alte închipuiri, făcându-te să te întrebi ce vei face de vei cădea în ele, neavând pe cineva care să se îngrijească de tine sau care te cunoaşte. Bunătatea lui Dumnezeu te probează, ca să se arate râvna ta şi iubirea faţă de El. În sfârşit, de vei fi părăsit singur în chilie, vor fi semănate în tine gânduri grele de frică, care îţi vor spune că nu numai înstrăinarea mântuieşte pe om, ci şi păzirea poruncilor, aducându-ţi în minte chipul unor înrudiţi cu tine după trup, gânduri care te fac să te întrebi: „Oare aceştia nu sunt şi ei robi ai lui Dumnezeu?" În inimă îţi sunt aduse temeri despre necurăţia aerului, despre greutatea trupului, până la slăbirea inimii din pricina lipsurilor. Dar, de va fi în tine iubire şi nădejde, răutatea acestor gânduri nu te va înrâuri şi se va arăta în tine râvna faţă de Dumnezeu sau faptul că-L iubeşti mai mult decât odihna trupului. Iar pe cei ce rabdă greutatea (necazurile) înstrăinării, această greutate îi duce la nădejde şi nădejdea îi păzeşte de cele din partea trupului. Căci nu ţi se cere numai înstrăinarea, ci şi să te pregăteşti să lupţi cu vrăjmaşii şi să ştii să arunci pe fiecare la vremea lui, până ce, ajungând la

odihna nepătimirii, te vei elibera ca unul ce l-a biruit pe fiecare, răpunându-l la vremea ispitei.

2. Dar socotesc că e un lucru mare şi cinstit a birui slava deşartă şi a înainta în cunoştinţa lui Dumnezeu. Căci cel ce cade în urâciunea acestei rele patimi a slavei deşarte se îndepărtează de pace şi îşi usucă inima faţă de sfinţi şi, la sfârşitul răutăţilor lui, cade în mândria cea vicleană şi în grija de a minţi. Dar tu, o, credinciosule, să ţii ascunse ostenelile tale şi îngrijeşte-te cu osteneala inimii şi a limbii, ca limba să nu le scoată la iveală şi să le predea vrăjmaşilor tăi[236]. Căci cel ce a biruit şi lepădat patimile trupului şi toate căderile lui prin pocăinţă şi-a pregătit sufletul spre a se face sfânt, ca să-l predea lui Dumnezeu neîntinat, spre a fi învrednicit să se facă templu al Lui[237]. Dar e cu neputinţă să fie nepătimitor (nepătimaş) cel ce iubeşte slava de

236. Trebuie să ţinem toţi ascunse, pe cât putem, ostenelile noastre pentru cele bune, ca să nu cădem în patima slavei deşarte. Mai ales prin limbă suntem ispitiţi să facem cunoscute ostenelile noastre. Dar aceasta e una cu a le preda vrăjmaşilor, ca să le folosească împotriva noastră sau ca să facă pe unii şi alţii să ne laude şi astfel să producă în noi mândria. Dar vrăjmaşii se folosesc de ele şi pentru a ni le întoarce, asociindu-le cu ispita mândriei.

237. Cea mai înaltă destinaţie a trupului este să fie făcut templu al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să Se arate lucrând prin el. Aceasta nu înseamnă o pasivitate a trupului. Trebuie şi trupul să fie adus prin suflet la o stare de refuz a plăcerilor sale şi la o bucurie de cele curate, care se săvârşesc de suflet prin el şi, prin suflet, de Dumnezeu. Mâna lui Hristos n-a fost total pasivă când, prin ea, s-a atins cu tină de ochii orbului. Voile sufletului predate lui Dumnezeu, şi manifestate şi prin trup, nu dispar. Atât sufletul cât şi trupul participă cu bucurie la lucrarea lui Dumnezeu săvârşită prin ele.

la oameni, căci dorirea ei face să locuiască în el şi pizma. Unul ca acesta şi-a făcut sufletul în stare să se supună multor ispite şi inima lui e sfâşiată de draci, neaflând neîncetat putinţa să săvârşească cele după voia lui Dumnezeu, iar sfârşitul lui este pieirea[238]. Dar celui ce a dobândit smerita cugetare, Dumnezeu îi descoperă păcatele, ca să le cunoască[239]. Din cel care are împreună cu sine plânsul, deci rămân cu el amândouă, ies cei şapte draci şi sufletul său e hrănit cu cinstea şi cu virtuţile sale. Unul ca acesta nu e preocupat de osândirea oamenilor, căci amintirea păcatelor sale îi este una cu toate armele care îl păzesc de mânie şi de răzbunare şi îl ajută să rabde cele ce vin asupra sa. Dar cum nu l-ar putea atinge vreo osândă - care să i se arate pe faţă înaintea lui Dumnezeu - pe cel care încă e stăpânit de păcate? Deci, când nu poţi suporta cuvântul aproapelui şi vrei să i-l răsplăteşti, se ridică în inima ta războaie dureroase din pricina celor pe care le-ai auzit şi te fac să te întristezi de cele ce ai grăit. Şi robia pune stăpânire pe tine şi te face să fericeşti pe cei ce, în parte, se liniştesc, şi-ţi înăspreşte inima faţă de cei apropiaţi, ca faţă de unii ce sunt în afara iubirii. Dar luptă-te mai degrabă să dobândeşti îndelunga-răbdare, care biruieşte mânia cu iubirea

238. Cel ce face numai după voile sale trăieşte o sfâşiere a inimii, neputând să le împlinească totdeauna. Până la urmă trăieşte o robie completă, constatând că nu face deloc după voile sale, ci e stăpânit de patimi, de legi străine sau de alţii. Iar aceasta e o adevărată pieire a sa ca persoană.

239. Cel ce cunoaşte pe Dumnezeu îşi cunoaşte păcatele, şi viceversa. Dimpotrivă, cel ce nu cunoaşte pe Dumnezeu nu-şi cunoaşte păcatele. Căci împotriva cui ar fi păcătuit? Acela nu se cunoaşte nici pe sine şi nici nu poate porni pe calea îndreptării.

și vindecă întristarea cu împăcarea. Iar acestea ți se dăruiesc de rugăciunea către Dumnezeu. Căci iubirea și îndelunga-răbdare desființează mânia față de cei de o fire; și dacă acestea persistă în tine, în loc să te mânii împotriva aproapelui, te vei mânia împotriva dracilor, iar cu aproapele te vei împăca, având în tine plânsul și smerita cugetare. Iar cel ce poate suporta cuvântul omului dușmănos și neînțelegător, pentru Dumnezeu și pentru pacea gândurilor sale, fiul lui Dumnezeu se va chema și acesta poate dobândi pacea sufletului, a trupului și a duhului. Căci, de vor consimți acestea trei, și cei înarmați împotriva legii minții vor înceta (războiul) și robia trupului se va desființa, cel în care se va întâmpla aceasta fiul lui Dumnezeu se va chema și în el se va sălășlui Duhul cel Sfânt, fiindcă s-a făcut al Lui și nu se va despărți de El[240].

3. Fericiți sunt cei ale căror osteneli s-au făcut întru cunoștință. Căci acestea i-au odihnit de orice povară și ei au biruit reaua lucrare a dracilor, mai ales pe a celor ai lașității, care împiedică pe om de la orice lucru bun. Ei caută să aducă o lene în mintea care voiește să stăruie în Dumnezeu, încercând să o îndepărteze de la această cale[241]. Socotesc că, dacă este în noi iubirea și răbdarea și înfrânarea, nu vor

240. Nu poate avea cineva pace cu semenii, dacă nu are pace înlăuntrul său. Aceasta e și o pace între minte (duh), simțire (suflet) și trup. Dar pacea interioară vine din pacea cu Dumnezeu. Și aceasta o aduce în om Duhul Sfânt, Care aduce tot conținutul interior al omului într-o consimțire, căci numai în Dumnezeu dobândim pacea interioară.

241. În ostenelile spre biruirea relelor din sine, omul trebuie să se ajute de mintea care are cunoștința lui Dumnezeu, căci ea îi dă putere omului să lupte împotriva păcatului ca egoism îngust, întemeiat pe necunoașterea existenței și a sensului acesteia.

putea (dracii) să facă niciun lucru în noi, mai ales de va cunoaşte mintea că lenea este cea care distruge toate. Şi o vei dispreţui pe ea, dacă vei fi părăsit toată materia văzută[242]. Fii treaz faţă de dracul întristării, ca nu cumva, pentru sărăcia şi necazul mare, să nu poţi ajunge la marile virtuţi, care constau în a nu te măsura pe tine, în a putea suporta ocara şi în a nu fi luat în seamă în toate cele ale lumii acesteia[243]. De nu te lupţi să câştigi acestea, renunţarea la ele îţi va aduce cununi sufletului. Căci nu cei ce s-au lepădat şi au sărăcit în planul văzut sunt săraci, ci cei ce s-au sărăcit de toată răutatea şi flămânzesc pururea după amintirea lui Dumnezeu[244]. Nici cei ce au necazuri vizibile nu dobândesc nepătimirea (eliberarea de patimi), ci doar cei ce se îngrijesc de omul dinlăuntru şi îşi taie voile vor lua cununa virtuţilor[245]. Stăruie în inima ta

---

242. Nu vei putea fi cucerit de demoni dacă vei dispreţui materia, înţeleasă ca realitatea în sine şi ca mijloc de plăceri. De fapt, materia nu există în sine, ci în legătură cu spiritul din om, dar mai ales în dependenţă de Dumnezeu. „Materia văzută" e materia imediată. Căci materia universală, nevăzută în imediata apropiere, nu este o ispită pentru trup.

243. Să ne ferim de întristarea unită cu voinţa de a ne măsura pe noi înşine pentru a vedea ce mari suntem, ca şi de cea adusă nouă de ocara altora asupra noastră sau de faptul de a ne vedea numele legat de evenimentele deosebite ale lumii. Aceste stări le aduce dracul întristării.

244. Nu ajunge să fim săraci de cele materiale în planul văzut, ci trebuie să căutăm şi sărăcia în laudele de la alţii, dar şi sărăcia de faptele rele, care credem, în egoismul nostru, că ne îmbogăţesc spiritual. Să flămânzim totdeauna după amintirea lui Dumnezeu. Să ne socotim pururea săraci în această privinţă. Doar aceasta ne îmbogăţeşte cu adevărat.

245. Nu ajunge eliberarea de patimi adusă de necazuri, ci ne este necesară grija de omul interior şi renunţarea la voile proprii

luând seama la simțurile tale, și, dacă vei împăca cu tine amintirile acelora, ai prins pe tâlharii care o fură. Căci cel ce pătrunde în toată amănunțimea gândurile sale cunoaște pe cei ce voiesc să intre în el și să-l întineze[246]. De te îngrijești de porunci cu inima fierbinte, vei înțelege pe cei ce te tulbură și din ce motiv te tulbură, îndemnându-te să-ți schimbi, din lene, fără nicio cauză, locul și, răzgândindu-te, vei rămâne unde ești. Căci aceia tulbură mintea ca să se miște între multe, dar și să se lenevească. Dar cei ce cunosc viclenia lor rămân netulburați, mulțumind Domnului pentru locul în care li s-a dat lor să rabde. Căci răbdarea și îndelunga-răbdare și iubirea mulțumesc pentru osteneli și greutăți, dar lenevia și plictiseala și iubirea odihnei caută locul în care sunt slăviți, dar slava

---

pentru a dobândi virtuțile. Iarăși un paradox: numai renunțând la voia proprie câștigăm virtuțile, care sunt rezultatul unui mare efort. Dar, de fapt, cel mai mare efort este să renunțăm la împlinirea voii proprii, împlinind-o pe cea a lui Dumnezeu.

246. Să te gândești la simțuri, stăruind în inima plină de gândul la Dumnezeu. Atunci te vei elibera de pornirea spre plăceri. Dacă vei împăca astfel gândul la ele, gândind la Dumnezeu pe Care-l ai în inimă, le-ai scăpat de tâlharii care le-au furat, aservindu-le plăcerilor, sau care fură gândirea la ele. Acești tâlhari, adică dracii, au intrat chiar în omul care se gândește la simțurile sale și îi întinează această gândire sau îl întinează pe cel ce se gândește la ele. Deci trebuie să te pătrunzi pe tine însuți sau să pătrunzi gândul tău întinat de simțurile tale, ca să surprinzi acolo pe vrăjmașii draci și să-i alungi din tine sau din acele gânduri. Avem aici o subtilă prezentare a fenomenului de aplecare dialogică a omului spre sine, ca și a actului de eliberare a omului de simțurile păcătoase cu care tot el și-a întinat gândurile, sufletul. Aceste complexe stări sunt prezentate de Avva Isaia într-un mod foarte concentrat. De aceea, sunt necesare stăruitoare analize, pentru a le face mai clare.

celor mulți slăbește simțurile și robia adusă de patimi în mod necesar îi ia în stăpânire și, ca urmare, părăsesc înfrânarea cea ascunsă, prin împrăștiere și săturare[247].

4. Și a spus iarăși sfântul: „Dacă mintea voiește, înainte de a înceta slăbiciunea simțurilor, să se urce pe cruce, mânia lui Dumnezeu vine asupra ei, pentru că a început un lucru peste măsura ei, nevindecând mai înainte simțurile sale. Dacă inima ta se tulbură și nu știi să o aduni, cunoaște că fapta ta o atrage, vrei nu vrei, în tulburare, care este starea din Adam, contrară firii. Dar dacă inima ta a urât păcatul și s-a despărțit de cele ce-l nasc, și ai pus chinul veșnic în fața ta, și te-ai înstrăinat de cele ce o atrag spre păcat, și te-ai rugat întru cunoștință Făcătorului să rămână cu tine, fără să-L superi în nimic, și plângi înaintea Făcătorului, zicând: «E propriu milei Tale să mă mântuiești, căci eu nu pot să scap din mâinile vrăjmașilor fără ajutorul Tău», spunând aceasta, ia seama la inima ta, ca să nu supere pe cel ce te învață după Hristos, ca să te afli în starea conformă firii Sale omenești[248]. Căci dacă

---

247. Când simțurile slăbesc, amestecă răul în cele percepute. E vorba de o slăbiciune morală a lor, nu de una fizică. Aceasta face ca omul să fie luat în stăpânire de patimi. Mai multă putere manifestă în simțuri cel ce rabdă și se înfrânează, cel cu mintea concentrată și nu împrăștiată. O minte împrăștiată lasă simțurile slăbite să fie invadate de cele ce conduc și la o slăbire a minții. Simțurile care au o tărie morală, susținută de o minte tare, curățată de ispite cele percepute.

248. Când ne aflăm în păcat, suntem într-o stare contrară firii, moștenită de la Adam. Când facem voia lui Dumnezeu, ne-am ridicat în starea conformă firii omenești, proprie lui Hristos. Firea noastră, asumată de Hristos și părtașă la puterile ce-i vin

toate le-ar face omul fără să dobândească ascultarea şi smerenia şi răbdarea, s-ar abate la ceea ce e contrar firii[249]. Deci el să-şi predea toată inima sa ascultării lui Dumnezeu, rugându-se cu adevărat Lui şi zicând: «Doamne, sunt înaintea Ta, învredniceşte-mă de voia Ta, pentru că eu nu cunosc ce-mi este de folos. Luptă-te Tu, căci eu nu cunosc răutatea lor»[250]. Şi dacă lucrezi conform firii omeneşti a lui Iisus, El nu te va lăsa să rătăceşti în ceva. Dar, dacă nu împlineşti decât o singură poruncă, nu te-ai predat pe tine ascultării de El şi, în acest caz, nici El nu se va îngriji de tine. Căci precum un locşor nu poate ajuta celui ce-l lucrează ca să-l curăţească de neghină şi, de aceea, dacă seamănă în el sămânţa, nu poate face să odrăslească

---

din El ca Persoană dumnezeiască, este readusă în ceea ce îi este propriu. Precum e propriu trupului să respire aerul curat, aşa e propriu firii omeneşti să se hrănească din puterile dumnezeieşti. E propriu firii noastre să se bucure de ajutorul dumnezeiesc şi să aibă conştiinţa acestuia. Aici învăţătura ortodoxă se deosebeşte de cea catolică, după care „natura pură" este cea lipsită de puterea dumnezeiască.

249. Dacă firea s-ar afla în starea proprie ei, făcând toate cele bune fără ajutorul lui Dumnezeu, n-ar mai avea nevoie de smerenie, de ascultare, de frica lui Dumnezeu şi de rugăciune. Dar cum ar mai fi, în acest caz, în ceea ce este propriu omului?

250. Omul nu poate face cele ale omului, pentru că nu se poate elibera de puterile vrăjmaşului fără ajutorul lui Dumnezeu. El nici nu ştie ce-i este de folos fără lumina lui Dumnezeu. De aceea, voia omului în ea însăşi nu ştie ce are de făcut spre folosul lui. De aceea se roagă omul lui Dumnezeu să-i descopere voia Lui, ca să ştie ce să facă în interesul său. Omul nu cunoaşte prin el însuşi nici răutatea, că e de la diavolul şi că e răutate. El crede, în mândria lui, că tot ce voieşte el, supunându-se ispitelor egoiste, este bun.

cele după fire împreună cu cele contrare firii, ci acestea din urmă le îneacă pe primele, pentru că sunt mai adânci în rădăcini, aşa, dacă nu te cureţi pe tine de voile trupeşti, nu te poţi păzi de păcat, fiindcă nu te păzeşti pe tine de cele ce-l nasc.

5. Iar acestea aduc slăbiciune sufletului. Lenea e maica cea rea a păcatului. Şi această trândăvie naşte o voie favorabilă lui. Şi voia aceasta şi lărgimea ei nasc disprețul[251]. Inima care vrea să fie de sine naşte iubirea conlucrării cu lumea, naşte pornirea de a căuta cele ce nu se deosebesc de tine, naşte pornirea de a-ţi preda auzul celui ce vorbeşte pe alţii de rău, naşte pornirea de a auzi cuvinte şi de a le transmite altuia, naşte pornirea de a căuta cele ale lumii, naşte pornirea de a învăţa pe cel ce nu întreabă, naşte pornirea de a muşca pe aproapele şi naşte şi alte multe rele. Dacă a înaintat deci cineva cu adevărat sau voieşte să înainteze, să se păzească pe sine cu cunoştinţă de cele ce nasc păcatele şi de păcatele care slăbesc pe om prin ele înseşi. Cel ce luptă le vede şi vede şi amărăciunea adusă de ele, iar cel ce disprețuieşte lupta îşi pregăteşte sieşi chinul veşnic. Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu ajunge la starea cea după fire. Dar, de cade înaintea lui Dumnezeu în toată osteneala sa, puternic este Dumnezeu să-l odihnească pe el[252].

---

251. Voia proprie nu e strâmtă şi nu voieşte să ne îngusteze, ci voieşte să facă orice. Voinţa aceasta de lărgime, care se împacă şi cu o lenevie, care arată că nu vrea să i se poruncească să facă ceva, disprețuieşte strâmtorarea pe care i-o impune voia lui Dumnezeu, strâmtorare care, pe de altă parte, adânceşte pe om în cele spirituale proprii, sau în cele bune.

252. Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu luptă să se cureţe de patimile care îl aduc la starea neconformă firii. Dar, de

Astfel, aşa cum Ghedeon, dacă n-ar fi sfărâmat ulcioarele, nu ar fi luat în mâna lui lumânările şi n-ar fi văzut lumina lor (*cf. Judecătorii* 7, 19-20), la fel, dacă omul n-ar dispreţui trupul, n-ar vedea lumina Dumnezeirii[253]. La fel, dacă Iaela, femeia lui Heber Cheneul, n-ar fi luat ţăruşul cortului, n-ar fi nimicit pe Sisera, adică mândria (*cf. Judecătorii* 4, 21). Astfel, dacă mintea e întărită şi se pregăteşte să urmeze iubirii care stinge toate patimile trupului, fiindcă e îndelung-răbdătoare şi bună (*cf. I Corinteni* 13, 4), urăşte pizma şi mândria şi cugetă în inimă potrivit firii şi nu lasă ceva contrar firii să o stăpânească, ci se opune cu puterea ei celor contrare firii, până ce le scoate din fire. Dar, chiar dacă mintea adevărată devine cap al sufletului, nu se întâmplă acestea când sufletul îşi aminteşte de toate nedreptăţile săvârşite contrar firii în tot timpul cât a fost amestecat cu cele naturale[254].

---

cade în rugăciune la Dumnezeu cerând ajutorul Lui, Dumnezeu îi dă putere să împlinească ostenelile curăţirii de patimi şi să se simtă odihnit chiar în aceste osteneli.

253. Avem aici continuarea ideii că omul nu se realizează ca om decât în Dumnezeu, depăşind trupul ca existenţă de sine. Când omul rămâne în sine, despărţit de Dumnezeu, nu-L vede şi nu-şi lărgeşte în mod corespunzător cunoştinţa. Omul trăitor în sine însuşi slăbeşte, fiind luat în stăpânire de patimi.

254. Iaela, soţia lui Heber care omoară pe Sisera, duşmanul aceluia, este mintea care, din iubire faţă de ceea ce e propriu firii, omoară mândria instalată în interiorul ei, rămânând numai în ceea ce este conform firii. E o luptă pe care omul o dă, chiar înlăuntrul său, cu răul pătruns în sine, ca să-l scoată din sine. Dar lupta aceasta o poartă omul cu ajutorul lui Dumnezeu, aşa cum Iaela omoară pe Sisara cu un ţăruş din Cortul sfânt. Se afirmă în continuare că cele bune şi dumnezeieşti sunt conforme firii, însă lipsa puterii dumnezeieşti şi bune în om coboară firea lui la ceea ce e contrar ei.

6. Stăpânul nostru Iisus Hristos, când a făcut milă cu Sfinții Săi, a despărțit pe cruce pe tâlhari. Căci, fiind răstigniți cei doi, El era în mijlocul lor. Şi cel de-a stânga s-a tulburat, ştiind că a încetat urâta lor prietenie. Căci, privind el spre cel din dreapta, acesta privea la Iisus cu smerenie şi frică, zicând: «Pomeneşte-mă [...], când vei veni întru Împărăția Ta» (*Luca* 23, 42). Deci e clar că nu mai sunt prieteni, nici nu mai poate cel din stânga să-l atragă pe cel din dreapta la gândurile lui rele. Cei ce n-au ajuns încă la starea aceasta cad şi se ridică şi ei împreună cu aceia, până vine la ei mila. Deci, e bine să aibă grijă fiecare să înțeleagă cele ale sale cu frică şi cu smerita cugetare, ca cel din dreapta. Căci smerita cugetare dă putere să se suporte disprețuirea. Când deci cineva se desparte pe sine de cel de-a stânga, cunoaşte întocmai toate păcatele pe care le-a făcut față de Dumnezeu, fiindcă nu-şi vede cineva păcatele, dacă nu se desparte de ele printr-o despărțire amară. Cei ce au ajuns la măsura aceasta au aflat plânsul şi rugăciunea şi ruşinea înaintea lui Dumnezeu, aducându-şi aminte de urâta prietenie (cu alții) în patimi[255]. Dar puternic este Dumnezeu să întărească pe cei ce lucrează în chip ascuns întru smerita cugetare. Şi a Lui este cinstea şi slava în vecii vecilor. Amin".

---

255. Nu-şi cunoaşte cineva păcatele, până nu se desparte de ele. Căci omul, până ce le săvârşeşte cu plăcere, nu cunoaşte pe Dumnezeu, față de Care anumite fapte sunt păcate. În panteism nu există păcate, de aceea, nici smerenie, nici rugăciune, nici plâns pentru ele. Tâlharul de-a dreapta a ajuns la toate acestea. Cel de-a stânga a rămas în întuneric, în nepăsare, în mândrie.

CUVÂNTUL AL XVIII-LEA

Despre iertarea (neținerea minte a) răului

1. Preasfântul Apostol a poruncit fiilor săi, zicând: „Domnul este aproape. Nu vă împovărați cu nicio grijă. Ci întru toate, prin închinăciune și rugă, cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu. Și pacea lui Dumnezeu (...) să păzească inimile voastre" (*Filipeni* 4, 5-7). Și în Evanghelia după Marcu, Domnul spune ucenicilor: Iertați toate păcatele greșiților voștri, ca și vouă să vă ierte Tatăl vostru (*cf. Marcu* 11, 25; *Matei* 6, 14). Înfricoșător este cuvântul Domnului, ca, de nu vezi inima ta curată față de toți, să nu ceri nimic de la Dumnezeu, căci Îi aduci ocară, odată ce, fiind păcătos și având vreo supărare față de omul asemenea ție, spui Celui ce cunoaște inimile: „Iartă-mi păcatele mele!" Unul ca acesta nu se roagă cu mintea, ci cu buzele, întru neștiință. Fiindcă cel ce voiește cu adevărat să se roage lui Dumnezeu cu mintea, în Duhul Sfânt și cu inima curată, înainte de a se ruga își cercetează inima, de este neîmpovărată de vreo grijă față de orice om, sau nu. Și dacă nu o face, se amăgește pe sine. Căci, în acest caz, nu este cine să-l asculte, pentru că nu mintea lui se roagă, ci împlinește o obișnuință a orelor de canon. Dar cel ce voiește să lucreze în chip curat va cerceta întâi ce are în mintea sa. Astfel, de zici: „Miluiește-mă!", miluiește și tu pe cel ce te roagă, și de zici: „Iartă-mă!", iartă și tu, nevrednicul. Iar de zici: „Nu-Ți aduce aminte de păcatele mele!", nici tu să nu refuzi să ierți păcatele aproapelui tău. Și dacă zici: „Nu-Ți aduce aminte de relele pe care le-am făcut,

fie cu voia, fie silit!" - deşi nu este silă - nu trebuie să gândeşti ceva împotriva vreunui om. De n-ai ajuns să faci acestea, în zadar te rogi. Căci Dumnezeu, după Scripturi, nu te va asculta când vei cere: „Iartă-mă!"

După Evanghelia de la Matei, spui iarăşi în rugăciunea ta: „Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri" (*Matei* 6, 12), după cuvântul evanghelistului, care spune: „De veţi ierta oamenilor păcatele lor, va ierta şi vouă Tatăl vostru cel din ceruri" (*Matei* 6, 14; *cf. Luca* 6, 37, *n. ed.*).

2. Ţi-am dat ţie toată iubirea mea, ca să faci întâi tu[256] ceea ce voieşti să-ţi facă Dumnezeu. Şi făcând aceasta, te vei elibera după măsura în care ai făcut aceasta cu oamenii[257]. Căci, dacă ai curăţit inima ta faţă de toată făptura, neţinând minte răul vreuneia, trebuie să păzeşti ceea ce ţi-a spus. Căci Dumnezeu ţi-a spus un lucru adevărat şi nu numai cuvinte ale limbii. De aceea, tot omul se leagă el însuşi pe sine de gheenă şi se dezleagă, căci nimic nu e mai rigid (mai hotărât) ca voinţa, fie în aplecarea spre moarte, fie spre viaţă. Fericiţi sunt deci cei ce au iubit viaţa veşnică, că nu se vor ciocni de nimic. Căci lupta este întru osteneală şi

256. Hristos a dat omului toată puterea Sa de iubire, ca să facă el mai întâi tot ceea ce voieşte să-i facă Dumnezeu. Fără acest dar al iubirii lui Dumnezeu, omul n-ar putea să facă altuia ceea ce-i face Dumnezeu, nici după ce Dumnezeu i-a făcut lui aceea, impresionându-l prin acea faptă. Cu atât mai puţin ar putea face altuia ceea ce cere el lui Dumnezeu, înainte de a cere lui Dumnezeu să-i facă El aceasta. De fapt, noi vom vedea toată iertarea pe care ne-o dă Dumnezeu abia la Judecata din urmă. Dar noi trebuie să arătăm de acum semenului nostru această iertare.

257. Atât vom fi iertaţi la Judecata din urmă, cât am iertat noi altora.

în sudoarea ascunsă a inimii, față de gândul care te apasă, ca să nu lase săgeata lui să-ți rănească inima. Iar, în acest caz, osteneala ta va consta în a o vindeca, de nu vei avea păcatele tale stând totdeauna înaintea ta. Şi dacă vei auzi ce rău ți s-a făcut de cineva, osteneala ta va consta în a opune voia ta cea bună, ca să nu-i răspunzi în inima ta fie defăimându-l, fie judecându-l, fie vorbindu-l de rău sau predându-l în gura altora şi cugetând după aceea: „Niciun rău nu este în mine". Dar de este în tine frica de gheenă, şi ea va birui relele pe care voieşti să le răsplăteşti aproapelui, îți va spune: „Nevrednicule, roagă-te pentru păcatele tale, căci, iată, Dumnezeu te-a răbdat până azi, nearătându-ți-le, dar tu, păstrând dușmănia față de aproapele, îl arunci pe el în gura oamenilor; căci, având păcatele vădite sau neclintite, nu te lași îmblânzit de nicio iertare. Deci, dacă inima ta se va înmuia şi te vei păzi pe tine de rele, mila lui Dumnezeu va fi cu tine. Dar dacă inima ta cea rea va rămâne aspră față de aproapele, amintirea lui Dumnezeu încă nu te-a dus înaintea Sa. Iartă-mă, căci eu sunt cu totul sărac şi umilit de păcatele mele. Dar îți scriu acestea făcându-mi inima să se ruşineze. Căci, de nu ajunge omul la starea după fire a Fiului lui Dumnezeu, în zadar sunt toate ostenelile sale[258]. Căci agricultorul, semănând sămânța, aşteaptă o înmulțire a ei. Dar dacă va lucra împotriva vântului, întristarea îi va stăpâni inima pururea, pentru păgubirea de semințe şi pentru zădărnicirea ostenelilor pe care le-a depus cu pământul.

258. De nu ajunge omul la o stare nepăcătoasă, care e starea conformă firii, aceeaşi cu a firii omeneşti din Hristos, zadarnice sunt toate ostenelile sale.

3. Petru Apostolul, răstignit în Roma, s-a rugat să fie pironit cu capul în jos, arătând prin aceasta taina contrară firii ce stăpâneşte pe tot omul. Căci a arătat că tot omul botezat trebuie să răstignească stările rele, contrare firii, care au pus stăpânire pe Adam şi l-au aruncat din slava lui în osânda rea şi în ruşinea veşnică. Deci trebuie războite cu mintea în chip bărbătesc şi urâte toate cele văzute contrare fiecărui om, şi combătute cu ura cea mai amară până la capăt. Şi acestea sunt relele ce stăpânesc pe toţi fiii lui Adam: câştigul, cinstirea, odihna, lauda cu cele pe care le părăseşti, înfrumuseţarea trupului, ca să fie nevătămat şi frumos, şi căutarea hainei frumoase. Acestea hrănesc plăcerea, pe care şarpele a aruncat-o în gura Evei. Din gândurile rele care ne-au făcut pe noi duşmani ai lui Dumnezeu[259] cunoaştem şi noi că suntem fiii lui Adam. Fericit este deci cel ce s-a răstignit şi a murit, şi a fost înmormântat pentru cunoştinţa lui Dumnezeu. Şi, urmând sfintele urme ale lui Iisus, Care s-a făcut om pentru noi, să ne facem asemenea Lui prin smerenie şi sărăcie şi prin desfiinţarea ocărilor şi a necinstirii prin răbdare, pentru a nu mai fi tulburaţi din pricina trupului, nici înfricoşaţi de cursele răului, ci să avem pace cu toţi[260]. Cel ce a voit să desfiinţeze aceste rele, îmbrăţişându-le fără silă, este asemenea lui Hristos, fiu al lui Dumnezeu şi frate al lui Iisus. Să

259. Acestea sunt rele când ne fac să găsim în ele plăceri mai mari ca cele pe care ni le dă gândul la Dumnezeu sau decât ajutorarea altora din iubire.

260. Mergând cu Hristos până la moarte în răbdarea ocărilor, ele nu mai au putere să ne supere şi să ne dezbine, şi deci avem după aceea pace între noi, ele nemaiînsemnând nimic pentru noi.

dea Dumnezeu ca noi toți să fim în numărul celor aleşi ai Săi şi să dobândim bunătățile veşnice, în Domnul nostru Iisus Hristos, ale Căruia sunt slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XIX-LEA

Despre bolile sufletului

1. Îmi este plăcut să strig cu proorocul Isaia: Răbda-voi, ca cea care naşte am rezistat; dezrădăcina-voi şi voi usca (*cf. Isaia* 42, 14). Dacă te-ai fi cunoscut pe tine însuți, că izvorul Sfântului Duh curge în tine, duşmanii tăi s-ar fi risipit cu siguranță şi ar fi pierit. Iar Mântuitorul nostru zice: „Nici nu vor zice: iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" (*Luca* 17, 21). Sunt unii care spun câte sunt ale Împărăției lui Dumnezeu, dar nu le împlinesc[261], şi sunt alții care fac acestea, dar,

261. Monahul Augustin, la notă: „Sunt unii care grăiesc cele ale Împărăției, dar nu le lucrează; şi sunt alții care lucrează cele ale Împărăției, dar nu întru cunoştință. Dar dintre cei în care a fost cuvântul Mântuitorului: «Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru», puțini sunt şi greu de aflat cei în care a venit Duhul Sfânt al lui Dumnezeu şi s-au născut cu adevărat de la Dumnezeu, după cuvântul Apostolului Ioan şi, lepădând chipul celui pământesc şi luând chipul celui ceresc, s-au preschimbat din slavă în slavă şi au pe Hristos locuind în ei prin credință. În aceştia şi sufletul şi trupul s-au unit fără pată cu Duhul, prin lucrarea Duhului, şi rămân nevinovați şi necertați de conştiință, fiind încununați cu pacea lui Dumnezeu în inimile lor. Pe aceştia vrăjmaşii nu-i mai pot vătăma" (*Evergetinosul*, Cartea a II-a, „Sentința 22").

ştiindu-le puţin şi în chip ocolit, e foarte puţin între ei Împărăţia lui Dumnezeu, cum zice Mântuitorul. Dar Sfântul Duh vine în cei în care se împlineşte cuvântul lui Ioan Evanghelistul, care spune: „celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, care nu din sânge, (...), nici din poftă bărbatească, ci de la Dumnezeu s-au născut" (*Ioan* 1, 12-13). Aceştia au fost eliberaţi de necazul care a cuprins-o pe Eva: „În dureri vei naşte fii" (*Facerea* 3, 16). Aceştia s-au eliberat de amarnica hotărâre impusă lui Adam: „Blestemat este pământul întru lucrările tale" (*Facerea* 3, 17). Aceştia sunt cei ce au primit harul pe care l-a primit Maria: „Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri" (*Luca* 1, 35). Pentru că aşa cum a cuprins necazul pe Eva şi sămânţa ei până în ziua de azi, aşa a cuprins bucuria pe Maria şi pe toţi bunii creştini în veci. Deci, într-un fel suntem fii ai Evei şi am cunoscut blestemul ei peste noi pentru gândurile noastre rele; şi, altfel, trebuie să înţelegem că suntem fii ai lui Dumnezeu pentru gândurile bune de la Sfântul Duh şi pentru patimile lui Hristos, dacă le avem cu adevărat în trupul nostru[262]. Fiindcă aşa s-a scris de Apostol: „Cercetaţi-vă pe voi înşivă (...). Sau nu vă cunoaşteţi voi singuri bine că Iisus Hristos este întru voi? Afară

262. Dacă ne însuşim în mod real patimile lui Hristos, adică durerile Lui pentru păcatele noastre (pe care şi le-a însuşit El mai întâi), scăpăm de păcatele noastre aşa cum le-a biruit El prin patimile Sale. Dar această eliberare de ele ne vine de la Hristos, născându-ne şi noi din Duhul Sfânt aşa cum S-a născut El. Această naştere are loc la Botez. Prezenţa Duhului Sfânt în noi ne insuflă şi nouă starea şi gândurile frăţietăţii cu Hristos.

numai dacă nu sunteți netrebnici" (*2 Corinteni* 13, 5). Deoarece, așa cum atunci când „am purtat chipul celui pământesc" (*1 Corinteni* 15, 49), am cunoscut că suntem fiii ei (ai Evei) din gândurile materiei rele, gânduri locuind în noi, care sunt slăbiciuni ale sufletului, așa cei ce poartă „chipul celui ceresc" cunosc că sunt fii ai lui Dumnezeu prin Sfântul Duh, Care locuiește în ei. De aceea strigă Isaia: Pentru frica Ta, Doamne, am luat în pântece și am trăit durerile facerii și am născut duhul mântuirii, pe care L-am adus pe pământ (*cf. Isaia* 26, 17-18). Și iarăși s-a scris în *Ecclesiastul*: „După cum nu știi (...) cum se încheagă oasele în pântecele celei însărcinate, tot așa nu cunoști lucrarea lui Dumnezeu" (11, 5). Pentru că, precum Sfânta Fecioară a purtat pe Fiul lui Dumnezeu în trup, așa cei ce au primit harul Sfântului Duh Îl primesc totodată împreună cu el pe Acela și Îl poartă în inima lor. Aceasta pentru ca, precum zice Apostolul: „Să vă dăruiască, după bogăția slavei Sale, ca să vă întăriți, prin Duhul Lui, în omul dinlăuntru, și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire", ca să-L puteți cunoaște împreună cu toți sfinții (*Efeseni* 3, 16-18)[263]; și iarăși: „Avem comoara

263. Adevărata cunoaștere a tuturor dimensiunilor existenței - a lățimii, a lărgimii, a adâncimii și înălțimii existenței - ne vine prin Duhul lui Hristos și prin Hristos însuși. Căci în El ni s-a arătat iubirea nesfârșită a lui Dumnezeu cel nemărginit. Închiși în noi înșine cu mândrie, nu avem nicio cunoștință reală. Dacă nu ni s-ar fi arătat prin Hristos că Dumnezeu este un Tată care are un Fiu din veci, deci că este un Dumnezeu al iubirii din veci și că din această iubire a trimis pe Fiul Său la oamenii creați din iubire, pentru a-i face și pe ei frați ai Fiului Său și fii ai Săi după har și a-i ridica, scăpați de moarte, într-o veșnică și fericită

aceasta în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârşitoare este a lui Dumnezeu[264] şi nu de la noi" (*2 Corinteni* 4, 7).

2. Dacă, în sfârşit, ai ajuns aici, în acelaşi chip eşti prefăcut întru slavă şi se împlineşte în tine cuvântul Apostolului: „Şi pacea lui Dumnezeu (...) să stăpânească (să fie ca o încununare)[265] în inimile voastre" (*Coloseni* 3, 15). Aceasta înseamnă că „Duhul (lui Dumnezeu) (...) locuieşte în voi" (*Romani* 8, 11). Şi, ca urmare, din întuneric a strălucit lumina[266] în

---

comuniune cu Sine, de unde am cunoaşte aceste adânci şi înalte sensuri ale existenţei?

264. Veşnicia, fericirea, bucuria şi bogăţia vieţii noastre spirituale sunt de la Dumnezeu şi nu de la noi. Vasul de lut al trupului nostru este şi el de la Dumnezeu. Dar el ni s-a dat în puţinătatea puterii lui, ca să se vadă şi slăbiciunea noastră, atunci când rămânem în noi înşine.

265. Pacea nu creşte din noi, ci ne vine în inimă de la Dumnezeu ca o încununare. Dar, dacă vine ca o încununare, înseamnă că se datorează şi unui efort al nostru. În toate cele bune este o întâlnire, o împreună-lucrare între Dumnezeu şi om. Dar oare nu Dumnezeu i-a dat omului puterea să colaboreze cu El? Însă omul poate şi să nu folosească puterea de colaborare dată lui.

266. Duhul face să strălucească „din întuneric" în inimile noastre lumina cunoştinţei. Prin noi înşine suntem întuneric. Dar este în noi o sete de lumină şi o capacitate de a ne face purtători ai luminii lui Dumnezeu, venită în noi prin Duhul Sfânt. Dumnezeu este toată Lumina. În El este tot sensul existenţei, pentru că e conştiinţa nemărginită şi veşnică. Dar suntem făcuţi şi noi capabili să o primim; ni s-a dat o conştiinţă capabilă să primească şi să poarte ca o mână lumina venită în noi de la Dumnezeu. Dar această lumină sau cunoştinţă este deplină numai pentru că este lumina sau cunoştinţa slavei eterne a lui Dumnezeu, Care ne dă şi nouă eternitatea. Dacă aceasta ne-ar lumina numai ca pe nişte existenţe trecătoare, sau chiar pe Dumnezeu dacă L-ar

inimile voastre spre strălucirea slavei lui Dumnezeu (*cf. 2 Corinteni* 4, 6). Şi, dacă s-a săvârşit aceasta, „să fie mijloacele voastre încinse şi făcliile voastre aprinse[267]. Şi astfel veţi fi ca slugile care aşteaptă pe Stăpânul lor, când se va întoarce de la nuntă" (*Luca* 12, 35-36). Să faci aceasta, ca să nu se închidă atunci gura ta, neavând ce răspuns să dai în mijlocul sfinţilor. Şi dacă ştii că ai în vasul tău untdelemn, ca fecioarele înţelepte (*cf. Matei* 25, 4), vei intra cu Mirele în camera de nuntă şi nu vei fi lăsat afară. Aceasta înseamnă să simţi că duhul tău şi sufletul tău se vor uni cu El fără întinare şi se vor ridica nepătate în ziua Domnului Iisus Hristos şi vei fi neînvinovăţit şi nemustrat de conştiinţă. Şi, dacă te-ai făcut copil după cuvântul Mântuitorului, Care zice: „Lăsaţi copiii să vină la Mine (...), căci a unora ca aceştia este împărăţia cerurilor" (*Luca* 18, 16; *Matei* 19, 14), te-ai făcut cu adevărat mireasă a Lui şi Duhul Său cel Sfânt te-a moştenit pe tine încă fiind tu în trup. Iar de nu, te aşteaptă întristare şi suspinare amară, pentru că ruşinea şi osânda te însoţesc pe tine înaintea sfinţilor. Şi cunoaşte că, precum fecioara, trezindu-se în fiecare zi dimineaţa, nu e atinsă de altă grijă mai înainte decât de a se înfrumuseţa pentru mirele ei, uitându-se de multe ori în oglindă ca nu

---

lumina numai ca pe o persoană conştientă trecătoare, ieşită dintr-o esenţă inconştientă veşnică, aceasta n-ar fi o lumină deplină, nefiind o lumină a slavei eterne a lui Dumnezeu. Numai în lumina slavei veşnice sau a unui sens veşnic al lui Dumnezeu se luminează şi omul de o slavă veşnică sau de un sens veşnic. Numai din veşnicia lui Dumnezeu îi vine şi omului veşnicia.

267. Dar fiecare om, ca o slugă care şi-a aprins lumina de la Stăpânul său, trebuie să aibă grijă să ţină în mână lumina aprinsă, până Se va întoarce Acesta la Judecata din urmă.

cumva să se afle vreo pată pe obrazul ei şi să nu placă mirelui, la fel sfinţii au multă grijă noaptea şi ziua să-şi cerceteze faptele şi gândurile lor, ca să vadă de sunt sub jugul lui Dumnezeu şi al Sfântului Duh, sau nu. Deci, luptă, frate, cu grijă, cu osteneala inimii şi a trupului, întru cunoştinţă, ca să dobândeşti veşnica bucurie, deoarece rari sunt cei ce se învrednicesc de ea şi au câştigat „sabia Duhului" (*Efeseni* 6, 17) şi şi-au eliberat sufletul şi simţurile de „toată întinarea" patimilor, cum a spus Apostolul (*2 Corinteni* 7, 1). Dar puternic este Dumnezeu ca să ajute slăbiciunii noastre (*cf. Romani* 8, 26), ca să ne învrednicim să ajungem împreună cu toţi sfinţii Săi. Amin.

CUVÂNTUL AL XX-LEA

Despre smerita cugetare

Ce este smerenia? Smerenia este a se socoti cineva pe sine înaintea lui Dumnezeu că este păcătos şi că nu face nimic bun. Iar fapta smereniei este tăcerea şi a nu se măsura pe sine în ceva[268], şi a nu se sfădi, şi supunerea, şi a căuta cu privirea în jos, şi a avea ochii morţi, şi a se păzi pe sine de minciună, şi a nu se lăsa prins în vorbire deşartă, şi a nu se împotrivi celui mai mare, şi a nu voi să se impună cuvântul său, şi a răbda defăimarea, şi a urî odihna, şi a se sili pe sine la

268. Smerenia constă şi în a nu se măsura cineva, ca să constate până unde a ajuns prin vreo faptă a sa şi a nu măsura peste tot fapta sa: a nu privi la ea cât e de importantă, cât e de mare, a nu o lua în seamă.

osteneală, şi a nu supăra pe cineva. Îngrijeşte-te deci, frate, să împlineşti acestea întocmai, ca să nu se facă sufletul tău lăcaş a toată patima şi să nu isprăveşti viaţa ta fără rod[269] pentru vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XXI-LEA

Despre pocăinţă

1. A fost întrebat Avva Isaia ce este pocăinţa sau ce înseamnă a fugi de păcat. Şi a răspuns, zicând: „Sunt două drumuri: unul al vieţii şi unul al morţii. Cel ce merge pe unul nu merge pe celălalt. Iar cel ce merge pe amândouă încă nu s-a socotit că merge pe vreunul: nici pe cel spre Împărăţie, nici pe cel spre pedeapsa veşnică. De va muri unul ca acesta, Judecata lui Dumnezeu este a Celui ce are milă[270]. Iar cel ce voieşte să intre în Împărăţie să păzească faptele ei. Căci Împărăţia este încetarea a tot păcatul. Vrăjmaşii îşi seamănă în acela gândurile lor, dar ele nu odrăslesc. Fiindcă, dacă mintea ajunge să contemple dulceaţa dumnezeirii, săgeţile acelora nu mai pătrund în ea. Căci este îmbrăcată în toate armurile (în panoplia) virtuţilor, care o păzesc şi se îngrijesc de ea şi nu îngăduie să fie tulburată, ci o fac să rămână cu vederea ei în cunoaştere, şi în deosebirea

269. Să nu ne ducem în viaţa veşnică fără niciun rod. La ce vom privi şi se va privi, în acest caz? Cu ce vom contribui la conţinutul comun al vieţii veşnice, mulţumind unii altora?

270. Cel ce merge pe amândouă drumurile va avea de aşteptat mila lui Dumnezeu. Nu va primi prin dreptate Împărăţia sau pedeapsa.

celor două căi, ca de una să fugă, iar pe cealaltă să o iubească. Dacă deci cineva a ajuns şi a cunoscut slava lui Dumnezeu, acela a cunoscut mai înainte răutatea vrăjmaşului. Dacă cineva a cunoscut Împărăția, acela a cunoscut gheena. Dacă cineva a cunoscut iubirea, acela a cunoscut ce este ura. Dacă cineva a cunoscut dorirea aprinsă a Împărăției, acela a cunoscut ura față de lume. Dacă cineva a cunoscut ce este curăția, acela a cunoscut necuviința urâtelor mirosuri. Dacă cineva a cunoscut rodul virtuților, acela a cunoscut ce este rodul răutății. Cel ce a cunoscut că îngerii se bucură de faptele lui, acela a cunoscut că de el s-au bucurat dracii când săvârşea faptele lor. Căci, dacă nu mănânci din cele dulci, nu cunoşti amărăciunea celor dinainte. Căci cum cunoaşte cineva ce este iubirea de arginți, dacă nu s-a lepădat de ea şi nu rămâne într-o mare sărăcie pentru Dumnezeu? Cum cunoaşte amărăciunea pizmei, dacă nu a câştigat blândețea? Cum cunoaşte tulburarea mâniei, dacă nu a dobândit îndelunga-răbdare în toate? Cum cunoaşte obrăznicia mândriei, dacă nu a câştigat delicatețea smeritei cugetări? Cum cunoaşte urâtul miros al vicleniei, dacă n-a cunoscut dulceața atotcuratei simplități? Cum cunoaşte ruşinea vorbirii împotriva altora, dacă n-a cunoscut scăderile proprii? Cum cunoaşte necuviința luării în râs a altora, dacă n-a cunoscut plânsul pentru păcatele sale? Cum cunoaşte frământarea lenei, dacă nu s-au liniştit simțurile lui şi nu cunoaşte lumina lui Dumnezeu?[271] Căpetenia

271. Numai când ai ajuns să cunoşti cele bune, cunoşti cu adevărat cele rele, opuse lor, în care te-ai complăcut. Căci, până n-ai ajuns să recunoşti cele bune prin osteneala pentru ele, nu cunoşti urâțenia celor rele în care ai trăit. Ai crezut că ele sunt

tuturor celor rele este una, care se numeşte răutatea vrăjmaşului. Iar maica virtuţilor este şi ea una, care se numeşte frica de Dumnezeu. Şi cel ce o dobândeşte pe aceasta în curăţie naşte virtuţile şi taie ramurile răutăţii, despre care am vorbit.

2. Dobândeşte deci frica aceasta, iubitule, şi vei trăi tot timpul tău în odihnă. Căci frica de Dumnezeu este maica virtuţilor. Şi, până ce nu a trecut cineva peste acestea, încă nu este în Împărăţia cerurilor, ci trebuie să lupte puţin câte puţin până desfiinţează pe fiecare dintre patimile[272] spuse mai înainte. Iar semnul celui ce se îngrijeşte să cunoască de lucrează sau nu este că, întrucât lucrează stânga cele ale ei, păcatul lui încă n-a murit şi nici virtuţile dreptei nu s-au împăcat

---

bune. În zadar îţi spuneau alţii că sunt rele, nu-i credeai. Despre ele tu aveai părerea ta. Şi nu erau mulţi care îndrăzneau să-ţi spună că sunt rele. Trăiai deci într-un întuneric. Deşi vedeai răul pe care-l făceai atunci altora prin faptele tale, nu-ţi păsa, căci îi disprefuiai pe aceia. Socoteai că numai tu ai o importanţă. Când ai părăsit faptele egoiste, privirea ţi se lărgeşte şi vezi şi valoarea altora. Numai când ai ajuns să guşti dulceaţa şi lărgimea celor bune, ţi se descoperă urâţenia şi îngustimea celor rele în care trăiai. O comparaţie reală între ambele moduri de viaţă nu poate face decât cel ridicat la modul de viaţă cel bun. De aceea, cel ce s-a ridicat la cele bune luptă în mod hotărât să nu recadă în cele rele. Dar sunt unii care nu fac aceasta. Aceştia sunt descrişi în cele ce urmează.

272. Nu se poate intra în Împărăţia cerurilor decât îmbrăcat în toate virtuţile şi dezbrăcat de toate patimile. Nu ajunge numai dezbrăcarea de patimi, ci e necesară şi îmbrăcarea virtuţilor, căci nu există o stare sufletească neutră. Virtuţile reprezintă totalitatea binelui însuşit de om. În Împărăţia cerurilor este o relaţie între cei lipsiţi de patimi şi deveniţi buni, în iubire reciprocă. Numai aşa se trăieşte odihna şi bucuria în Împărăţie.

cu el[273]. Căci s-a scris: De vă înfățișați pe voi robi spre ascultare, «robi sunteți celui de care ascultați: fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate» (*Romani* 6, 16). Și iarăși «Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Iisus Hristos este întru voi? Afară numai dacă sunteți netrebnici» (*2 Corinteni* 13, 5). Și iarăși, Iacov zice: «Dacă socotește cineva că este credincios, dar nu-și înfrânează limba, (...), zadarnică îi este credința» (*Iacov* 1, 26). Duhul Sfânt ne învață toate acestea, arătându-ne că trebuie să ne despărțim de ceea ce e contrar firii și să ne păzim de aceasta, căci pocăința înseamnă a ne întoarce de la păcat. Și păcatul nu este unul, ci întreg omul vechi se numește păcat[274]. De aceea zice Apostolul: «Nu știți voi că cei ce aleargă în stadion, toți aleargă, dar unul ia premiul?» (*I Corinteni* 9, 24). Cine este deci acesta, dacă nu cel ce nu stă, ci luptă cu vitejie? Căci a spus iarăși: Cel ce se luptă, «se înfrânează de la toate» (*I Corinteni* 9, 25). Să ne îngrijim, deci, fraților, de noi înșine. Și ce este această grijă, dacă nu să se arunce cineva înaintea bunătății Domnului nostru Iisus Hristos. Și puternic este El față de vrăjmașii noștri, să oprească pornirile lor cele rele, de vreme ce omul este trup și sânge".

3. Iarăși a fost întrebat: „Ce este a se liniști cineva în chilie?" Și a răspuns, zicând: „A se liniști (isihia) în

---

273. Până ce omul aflat încă în viața aceasta se îngrijește încă să lucreze, arată că nici păcatul lui n-a murit în întregime, nici cu virtuțile nu s-a împăcat complet.

274. Păcat este întreg omul căzut în ceea ce e contrar firii lui. Pocăința ne îndeamnă să ne opunem acestui om întreg căzut din normalitatea firii. E o silință a omului vechi întreg de a deveni un om nou, al binelui.

chilie este a se arunca înaintea lui Dumnezeu şi a-şi pune toată puterea să se împotrivească oricărui gând rău al vrăjmaşului". Şi iarăşi a fost întrebat: „Şi ce este lumea?" Şi a răspuns, zicând: „Lumea este împrăştierea păcatului[275]. Lumea înseamnă a lucra cele contrare firii[276]. Lumea înseamnă a împlini cineva voile sale cele după trup[277]. Lumea înseamnă a se socoti pe sine trăind numai în veacul acesta[278]. Lumea constă în a se îngriji cineva de trup mai mult decât de suflet. Lumea constă în a te lăuda cu cele pe care le părăseşti aici (când mori). Nu spun aceasta de la mine însumi, ci Apostolul Ioan o spune: «Nu iubiţi lumea, nici cele din lume. De iubeşte cineva lumea, iubirea Tatălui nu este în el. Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii acesteia, nu este de la Tatăl. Şi lumea trece şi pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac»[279]

---

275. Păcătuieşte cu împrăştierea, sau împrăştierea este păcat. Şi împrăştierea e produsă de atenţia la lume, la cele pe care ni le oferă lumea, făcându-ne să uităm de Dumnezeu.

276. Lumea în sens rău este a lucra cele contrare firii. Şi contrar firii este a uita de Dumnezeu şi a ieşi din legătura cu El.

277. Lumea în sens rău este înţelegerea ei ca simplu mijloc de satisfacere a voii proprii privitoare la trup. Este independenţa de Dumnezeu şi reducerea trebuinţelor la cele trupeşti.

278. Lumea în sens îngust înseamnă a socoti că nu există decât viaţa în cadrul ei, fără veşnicie.

279. Lumea, în sens îngust, înseamnă a nu cunoaşte pe Tatăl, ci a pune preţ numai pe pofta trupului, a ochilor şi pe trufia acestei vieţi. Iar a nu cunoaşte pe Tatăl înseamnă a nu cunoaşte pe Dumnezeu ca iubire, deci a nu se putea împărtăşi nici el de iubirea lui Dumnezeu, înseamnă a reduce totul la nişte plăceri trupeşti trecătoare, deci a nu cunoaşte propriu-zis un sens al existenţei. Omul care nu cunoaşte pe Dumnezeu îngustează

(*1 Ioan* 2, 15-17). «Fiilor, nimeni să nu vă amăgească. Cel ce săvârşeşte dreptate este drept. Cel ce săvârşeşte păcatul este din diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuieşte» (*1 Ioan* 3, 7-8)[280]. Căci «prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu» (*Iacov* 4, 4)[281]. Şi iarăşi, Apostolul Petru, pentru a-i face pe fiii lui străini de păcatul venit din lume, a zis: «Vă îndemn, iubiţilor, ca pe nişte străini ce sunteţi călători aici pe pământ, să vă feriţi de poftele trupeşti care se războiesc împotriva sufletului»[282] (*1 Petru* 2, 11-12). Şi iubitul[283] nostru Iisus, Stăpânul, cunoscând că lumea este îndemn la păcat până ce omul o părăseşte, a întărit pe ai Săi, zicând: «Vine stăpânitorul acestei lumi şi nu află în Mine nimic din cele ale lui» (*Ioan* 14, 30). Şi iarăşi: «Lumea zace sub puterea celui rău» (*1 Ioan* 5, 19). Şi a spus iarăşi despre ai Săi că i-a luat «din lume» (*Ioan* 15, 19). Din ce lume i-a luat, dacă nu din toată împrăştierea păcatului? Deci, cel ce voieşte

---

lumea la dimensiunile în care se concepe pe sine sau relaţiile sale ca fiinţă redusă la ceea ce e trupesc şi trecător în ea.

280. Cine face păcatul - săvârşindu-l din nerecunoaşterea lui Dumnezeu drept Creator şi Susţinător al tuturor, deci aducând în toate dezordinea egoismului - stă sub influenţa diavolului, care, din clipa în care a început să existe de sine, deosebit de om, l-a influenţat pe om să facă păcatul.

281. Lumea ne îndeamnă la păcat, atunci când o socotim ca pe o realitate în sine, deci opusă lui Dumnezeu. Aşa a folosit-o diavolul, pentru a atrage pe Adam şi Eva la păcat.

282. Nu existăm pentru a folosi lumea în veci pentru trup, ci suntem ca nişte călători care se pregătesc în ea pentru veşnicie. În acest sens, să avem o anumită înstrăinare faţă de lume.

283. Foarte des, autorul numeşte pe Iisus „iubit". Căci de El trebuie să ne alipim, nu de lume, urmând pilda Lui, Care a fost numai călător în lume.

să se facă ucenic al lui Iisus să fugă de patimi. Căci, de nu le va desființa pe acestea, nu va putea să se facă lăcaş al lui Dumnezeu, nici nu va vedea dulceața dumnezeirii Lui, dacă nu se va despărți de ele. Căci a spus El însuşi: «Luminătorul trupului este ochiul. Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău va fi luminat; dar când ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi întunecat»[284] (*Luca* 11, 34-35). Observă deci că, dacă mintea s-a făcut nesănătoasă din pricina răutății (păcatului), nu poate înțelege lumina dumnezeirii. Căci răutatea (păcatul) se face un zid întunecos în fața minții şi sufletul devine pustiu[285]. Aşa s-a scris în Evanghelie: «Nimeni, aprinzând făclia, nu o pune sub un obroc, ci într-un sfeşnic, pentru ca cei ce intră să vadă lumina» (*Luca* 8, 16). A numit obroc nedreptatea lumii acesteia. Cât timp deci mintea se află într-o stare contrară firii, făclia dumnezeirii nu poate fi înlăuntrul ei. Dar, dacă mintea se face un sfeşnic înalt şi se pune în ea lumina dumnezeirii, cunoaşte pe cei din casă şi pe cel ce trebuie să-l scoată îl scoate, iar pe cel cu care se poate împăca îl lasă[286]. De aceea a învățat (Iisus)

---

284. Când ochiul tău este curat, îți vezi sau îți luminezi tot trupul. Când ochiul tău este rău, îți laşi în întuneric tot trupul. Când mintea ta este curată de păcat, vezi pe Dumnezeu şi, prin El, înțelegi lumea întreagă. Dacă despărțirea de Dumnezeu îți întunecă mintea, nu mai înțelegi nimic.

285. Păcatul sau răul e aşezat ca un zid întunecos în fața minții, încât nu mai vede pe Dumnezeu şi lărgimea tuturor în El. S-a aşezat ca un zid despărțitor de Dumnezeu, din Care se răspândeşte lumina explicativă peste toate. În acest caz, sufletul se goleşte de conținutul real, lumea însăşi devine inexplicabilă, strâmbată.

286. De remarcat este întâlnirea între lumina dumnezeiască şi sfeşnicul omenesc al minții. Mintea nu poate lumina, dacă nu

prin ce porunci ale Sale a fost luminată mintea, zicând: «Vă spun vouă, celor ce ascultați: Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri (și vă prigonesc). Celui ce te love**ș**te pe un obraz întoarce-i și pe celălalt și pe cel ce-ți ia haina nu-l împiedica să ia și cămașa. Oricui cere, dă-i; și de la cel care ia lucrurile tale nu cere»[287] (*Luca* 6, 27-30).

4. Acestea le-a spus celor ce au fugit din lume, fiindcă au lăsat toate ale veacului acesta și s-au pregătit să urmeze Mântuitorului. De aceea, iubindu-i pe ei cu dragoste desăvârșită, Mântuitorul le-a spus: «Sculați-vă, să mergem de aici» (*Ioan* 14, 31). Unde îi lua, când le-a spus: «Sculați-vă, să mergem de aici», dacă nu le lua mintea de la lucrarea veacului acesta, ca să-i odihnească în Împărăția Sa? De aceea, întărindu-i pe ei, a spus: «Eu sunt viț**a**, voi mlădițele. Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el». Și precum

---

are în ea pe Dumnezeu ca lumină, sau dacă nu vine în ea lumina dumnezeirii. Lumina dumnezeirii se face lumina minții. Mintea închisă lui Dumnezeu nu mai are în ea lumina reală. Sau, redusă la lumina ei, nu mai vede decât pe omul ce are și lumea în sine, deci o lumină îngustă, care nu explică nici pe om, nici lumea. Dar, dacă e făcută ca sfeșnic al luminii dumnezeiești, realizează ceea ce e propriu firii ei numai unită cu aceasta.

287. Împlinirea acestor porunci aduce omului lumina lui Dumnezeu. Împlinirea lor îi pune în lumină celui ce le împline**ș**te importanța fiecărui om, chiar de este dușman. Îi arată pe Dumnezeu, Care-l ține în existență pe fiecare om, chiar dacă nu face voia Lui. Împlinirea acestor porunci îi lărge**ș**te lumina cunoașterii celui ce le împline**ș**te, iar lumina lărgită a cunoașterii îl ajută să le împlinească. De aceea le-a împlinit pilduitor Iisus Hristos. Lumina este astfel una cu binele. Căci binele, fiind totdeauna făcut altora, lărge**ș**te orizontul celor cunoscute și valoarea lor.

mlădița nu poate aduce rod, dacă nu rămâne în viță, așa și voi, de nu rămâneți întru Mine (*cf. Ioan* 15, 5-6).

Acestea le-a spus celor ce au părăsit lumea, fiindcă în ei este Duhul care locuiește în inimile lor, căci zice: «Nu vă voi lăsa pe voi orfani, ci voi veni la voi» (*Ioan* 14, 18). Dacă iubește deci cineva pe Dumnezeu și voiește ca El să locuiască înlăuntrul său și să nu fie lăsat orfan, să aibă grijă mai întâi să păzească cele pe care i le-a poruncit Iisus, și atunci El va locui întru el. Căci nu este departe de noi, nici nu este între noi și El ceva, decât patimile[288]. Deci, frate, de spui de tine că te-ai lepădat de lume, dar te afli lucrând cele ale lumii, nu te-ai lepădat, ci te amăgești pe tine însuți. Căci celor ce s-au lepădat de lume le-a dat acest semn, zicând: «Cel ce își iubește sufletul său îl va pierde, iar cel ce își urăște sufletul pentru Mine îl va mântui» (*Ioan* 12, 25). Dar cum îl pierde, dacă nu prin tăierea tuturor voilor sale celor trupești? Și iarăși: «Cel ce nu-și poartă crucea sa și nu urmează Mie nu poate să fie ucenicul Meu» (*Luca* 14, 27). De care cruce spune să o purtăm, dacă nu ca mintea să priveghieze totdeauna și să stăruie în virtuți, ca să nu coboare de pe cruce, adică din înfrânarea de patimi, până nu le taie (desființează) și să învieze nebiruită? Iar celor înviați le-a dat următorul semn, zicând: «Amin, amin zic vouă, că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur; iar dacă va muri,

288. Hristos ca Dumnezeu este mereu lângă noi și poate fi și în noi. Numai patimile ne despart de El, pentru că, în cazul lor, nu-L iubim pe El, ci ceva al lumii sau pe noi înșine; prin lume, suntem închiși Lui.

aduce multă roadă»[289] (*Ioan* 12, 24). Iar mângâind pe cei ce au murit ca grăuntele de grâu, zice: Cel ce-Mi slujeşte Mie va fi cinstit de Tatăl Meu «şi unde sunt Eu, acolo va fi şi slujitorul Meu» (*Ioan* 12, 26). Dar cum slujesc lui Iisus, dacă nu au urât lumea patimilor, neîmplinind poruncile Lui? Iar păzindu-le pe acestea, au avut curajul să-I spună: «Iată, noi am lăsat totul şi Ţi-am urmat Ţie. Cu noi oare ce va fi?" Şi le-a arătat ce va fi lor, zicând: «Voi, care Mi-aţi urmat Mie la înnoirea lumii, când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel. Şi oricine a lăsat case sau fraţi, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau ţarine, pentru numele Meu, înmulţit va lua şi va moşteni viaţa veşnică»[290] (*Matei* 19, 27-30).

5. Cunoscând Stăpânul nostru, iubitul Iisus, că, de nu va părăsi omul grija de toate, mintea lui nu va putea să urce pe cruce, a poruncit să se părăsească toate cele ale căror legătură şi prilej coboară mintea de pe cruce[291]. Astfel, se spune în Evanghelie despre unul

---

289. Dacă nu renunţă omul la pretenţiile sale păcătoase, egoiste, rămâne singur, nu câştigă pe alţii pentru Hristos şi pentru cele bune. Numai renunţând la egoism, câştigă pe mulţi.

290. Vor judeca şi Apostolii toate popoarele — pe toţi membrii acelora — întrucât au lăsat şi ei cele ale lumii, urmând pilda lui Hristos, iubind împreună cu Hristos pe Tatăl ceresc şi iubindu-se unii pe alţii.

291. Se urcă pe cruce de bunăvoie, când nu mai ţine la nimic din cele ale lumii. Aceasta e crucea la care urcă cineva de bunăvoie sau o suportă de bunăvoie. E crucea tâlharului de-a dreapta, care mântuieşte. Dar crucea impusă cuiva împotriva voii sale nu-l mântuieşte - pentru că ea nu i-a venit prin voia sa,

care a venit la El şi I-a zis: «Îţi voi urma, Doamne, dar mai întâi îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea» (*Luca* 9, 61). Dar cunoscându-l iubitul nostru Iisus că, de va vedea iarăşi acelea, inima lui se va apleca din nou spre ele şi prilejurile lor îl vor îndepărta de la ceea ce se cuvine, de aceea l-a împiedicat pe acela să plece, zicând: «Nimeni, care pune mâna pe plug şi se întoarce îndărăt, nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu» (*Luca* 9, 62).

Iar când cel ce a făcut cină fiului său şi a trimis pe slugile sale să poftească pe cei invitaţi, dar niciunul dintre ei, din pricina iubirii pe care o avea faţă de lume, n-a putut să vină (*cf. Luca* 14, 16-21), a spus, întristându-se: «De vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă, şi pe femeie şi pe copii şi pe fraţi şi pe surori, chiar şi sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu» (*Luca* 14, 26). Acestea le spune învăţându-ne că cel ce voieşte să intre în Împărăţia Sa, dacă nu se va pregăti mai întâi în sine să urască toate cele ce atrag inima sa spre lume, nu va putea să intre în Împărăţia pe care a dorit-o[292]. Iar sfătuindu-ne să nu ne încredem numai

---

sau el nu s-a urcat pe ea sau nu a suportat-o cu voia, fiindcă nu a renunţat la toate ale lumii, nemaidându-le niciun preţ –, e asemenea cu crucea tâlharului de-a stânga. Propriu-zis, aceştia nu urcă pe cruce cu mintea, sau coboară de pe ea cu mintea, dacă le este impusă. De aceea nu se mântuiesc.

292. Nu se cere ură faţă de cei apropiaţi decât dacă aceştia rămân alipiţi de lume, ca mijloc al despărţirii de Dumnezeu. Şi nici aceasta nu e propriu-zis ură, ci dezaprobare a acestei dispoziţii a lor. Cel ce cunoaşte pe Dumnezeu trebuie de fapt să stăruie să-i câştige şi pe ei pentru Dumnezeu. Ura este rămânerea în despărţire sufletească de cei ce nu vor să cunoască pe Dumnezeu, cât timp se încapăţânează să rămână astfel.

în credință, lipsindu-ne de făptuire, a spus: „Intrând împăratul ca să privească pe oaspeți (cei așezați la masă), a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă» și a poruncit să-l arunce în întunericul cel mai dinafară (*Matei* 22, 11-14). Căci intră pentru numele de creștin, dar sunt aruncați, deoarece nu au făptuirea[293]. De aceea, cunoscând Apostolul că nu poate cineva iubi cele ale lui Dumnezeu și cele ale lumii, a scris lui Timotei, fiul său, zicând: «Niciun ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oaste. Iar când se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa, dacă nu s-a luptat după regulile jocului» (*2 Timotei* 2, 4-5). Și, dându-i puterea să spere că ostenelile lui nu se vor pierde, a spus că se cuvine ca «plugarul ce se osteneşte să mănânce el mai întâi din roade» (*2 Timotei* 2, 6). Iar scriind altora, a spus iarăși: «Cel necăsătorit se îngrijeşte de cele ale Domnului, (...). Cel ce s-a căsătorit se îngrijeşte de cele ale lumii» (*1 Corinteni* 7, 32-33), îngrijindu-se (cum să placă femeii). Unul ca acesta va auzi glasul înfricoșător, care îi va spune: «Aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților» (*Matei* 25, 30).

6. Să punem, fraților, toată puterea noastră, ca să îmbrăcăm haina virtuților, spre a nu fi aruncați afară, căci în ziua aceea nu va fi la El căutare la față

293. Făptuirea e haina de nuntă, haina frumoasă a cuiva. Faptele bune se văd. Vorbele frumoase nu se văd și zboară. Faptele bune fac pe om frumos, rămân întipărite în om. Dar deoarece faptele se săvârşesc intervenindu-se în cele ale lumii, prin aceasta se arată că ura lumii nu e o disprețuire a lumii și a activității din ea, ci evitarea influenței ce o poate avea aceasta în procurarea de plăceri. Lumea e bună, atunci când în ea și prin ea se pot face fapte bune.

(părtinire). De aceea a spus Apostolilor, fiii Săi: «Cei ce fac unele ca acestea nu pot moşteni împărăţia lui Dumnezeu» (*Galateni* 5, 21). Ştiind că cei ce s-au învrednicit să se ridice din patimile moarte nu mai au pe cineva care să-i acuze, le-a arătat roada Duhului, care este: «dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia; împotriva unora ca acestea nu este lege»[294] (*Galateni* 5, 22-23). Iar iubitul nostru Domn Iisus Hristos, arătându-ne că făptuirea se va arăta în ziua aceea, a spus: «Mulţi (...) vor căuta să intre şi nu vor putea. După ce se va scula Stăpânul casei şi va încuia uşa, (...), vă va zice: Nu vă ştiu» pe voi (*Luca* 13, 24-25). Nu putem spune despre Dumnezeu că nu cunoaşte ceva, să nu fie![295], ci El a spus: «Nu vă cunosc pe voi» celor ce bat şi zic:«Doamne, Doamne, deschide-ne nouă» (*Matei* 25, 11), dar nu cunosc virtuţile. De asemenea, El ne-a vorbit în acestea despre cei ce au credinţă, dar nu au făptuirea, zicând: «Eu sunt viţa, voi mlădiţele. Cel ce rămâne întru Mine şi Eu în El, acela aduce roadă multă. Dacă cineva nu rămâne în Mine,

---

294. Vrăjmaşul e bătut de cei buni, fiindcă nu îi poate acuza pentru faptele bune la Judecata din urmă. Căci cele bune plac lui Dumnezeu, fiind roadele Duhului dumnezeiesc sau fiind dumnezeieşti. Nu este lege care să le condamne. Nu este o lege împotriva lor, aşa cum este împotriva celor rele. Când se fac, cele din urmă sunt pedepsite. Cele bune nu sunt pedepsite.

295. Spunând Dumnezeu: „Nu vă cunosc pe voi", nu arată că, de fapt, nu-i mai cunoaşte. Căci Dumnezeu ştie toate şi îi cunoaşte pe toţi. El spune: „Nu vă ştiu ca ai Mei, pentru că nu v-aţi întipărit de cele ale Mele, pentru că n-aţi luat în voi nimic din ale Mele. Sunteţi ca o mlădiţă stearpă a viţei. Asemenea aceleia, neaducând rod, arătaţi că de fapt nu aveţi nimic de la Mine".

se aruncă afară ca mlădița și se usucă», și se va aduna și se va arunca în foc, spre ardere (*Ioan* 15, 5-6). Iar pe cele ce aduc roadă bună le curățește, ca să aducă mai multă roadă (*cf. Ioan* 15, 2). Și iarăși, arătându-ne că nu izbăvește pe cei ce fac voile lor cele trupești, s-a rugat, zicând: «nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt» (*Ioan* 17, 9), și: Eu i-am luat (ales) pe ei din lume (*cf. Ioan* 15, 19). Lumea iubește cele ale sale. De aceea, zice: «Părinte, păzește-i (...) de cel viclean, căci nu sunt din lume» (*Ioan* 17, 11-15). Să ne cercetăm deci pe noi, fraților, de suntem sau nu din lume și ne va păzi pe noi de cel-rău[296]. Căci El însuși a spus:«nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor, ca toți să

296. Numai pe cei ce nu sunt din lume îi păzește Tatăl de cel-rău, căci numai pentru ei se roagă Iisus Tatălui să-i păzească. Pentru cei ce sunt din lume nu se roagă Tatălui să-i păzească de cel-rău, cum nu se roagă nici pentru lume în general. Prin aceasta arată că lumea e a celui-rău și de aceea și cei din lume sunt ai aceluia. Prin lume Iisus înțelege aici lumea așa cum e cugetată de cel-rău și de cei ce-și împlinesc voile lor, aservite voilor celui-rău: o lume despărțită de Dumnezeu și folosită pentru poftele lor, contrare voii lui Dumnezeu. De fapt, Dumnezeu a dat omului, prin libertate, nu numai putința de a-și însuși prin voia lor voia lui Dumnezeu, ci și putința de a-și însuși voia celui-rău și putința de a folosi lumea însăși nu numai pentru a face în ea voia lui Dumnezeu, ci și voia lor una cu voia celui-rău. Aceasta pentru că atât cel-rău, cât și omul pot să cugete lumea nu numai ca operă a lui Dumnezeu și ca drum spre Dumnezeu, ci și ca existând prin ea însăși și închizând pe om în ea însăși, ca pierind definitiv, asemeni tuturor obiectelor din ea. Cei ce nu cugetă astfel, ci văd în lume un drum spre Dumnezeu, se văd pe ei înșiși în stare să se unească prin suflet cu Dumnezeu Tatăl prin Fiul Lui făcut om. Aceștia pot ajunge unde este Iisus, Fiul Lui.

fie una», precum Noi una suntem (*Ioan* 17, 20-21). Şi iarăşi: «unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine» şi ei (*Ioan* 17, 24).

7. Observă deci cu ce mare iubire a iubit pe oamenii care s-au luptat în lumea aceasta şi şi-au urât voile lor trupeşti, odată ce vor împărăţi cu El în veacurile fără sfârşit[297]. De aceea, văzând Apostolul Ioan acea mare slavă, a spus: «Ştim că atunci când El Se va arăta, vom fi asemenea Lui» (*1 Ioan* 3, 2), de vom păzi poruncile Sale şi vom face cele plăcute înaintea Sa[298]. Şi iarăşi, acelaşi a spus: «Nu vă miraţi, iubiţilor, dacă lumea vă urăşte. Noi ştim că am trecut din moarte la viaţă, pentru că iubim pe fraţii noştri»[299] (*1 Ioan* 3, 13-14).

---

297. Cei ce L-au iubit pe Iisus sunt şi ei atât de iubiţi de El, încât vor fi nu numai membri ai Împărăţiei cerurilor, ci vor fi şi împreună-împăraţi cu El în acea Împărăţie. Toţi sunt liberi în ea şi toţi au la dispoziţie toate bunătăţile ei dumnezeieşti, împreună cu El. De aceea S-a făcut, ca om, Împărat al acelei Împărăţii, ca să ne facă pe toţi cei ce ne unim cu El, prin eliberarea de patimi şi prin bunătatea pe care ne-am însuşit-o, împreună-împăraţi cu El în acea Împărăţie, dăruită şi Lui, ca om, de Tatăl.

298. Vom fi împăraţi împreună cu Fiul făcut om în Împărăţia lui Dumnezeu, dar nu vom avea această calitate prin noi înşine, ci primind-o de la El, nu numai întrucât este şi Dumnezeu, ci şi întrucât El S-a făcut omul nostru model, însuşindu-şi toată făptuirea cea bună, voită de Dumnezeu.

299. În lumea văzută ca despărţită de Dumnezeu domneşte moartea. De lumea astfel văzută şi trăită trebuie să ne despărţim. Iar moartea domneşte în lumea astfel văzută, pentru că nu trăim în ea iubirea semenilor noştri. Despărţirea egoistă dintre noi ne slăbeşte spiritual, şi această slăbire a duhului nostru ne aduce moartea trupului, fiindcă slăbirea aceasta a duhului se datorează despărţirii lui de Dumnezeu. De aceea spune Sfântul Ioan în continuare: „Cine nu iubeşte pe fratele său rămâne în moarte" (*1 Ioan* 3, 14). Deci, iată trei lucruri legate de lumea aceasta: despărţită

Şi iarăşi: Tot cel ce nu face dreptatea nu este din Dumnezeu, ca şi cel ce «nu iubeşte pe fratele său» (*1 Ioan* 3, 10). Şi iarăşi: «Oricine este născut din Dumnezeu nu face păcat, că sămânţa Lui rămâne în el. Şi nu poate păcătui, pentru că s-a născut din Dumnezeu»[300] (*1 Ioan* 3, 9). Să punem, fraţilor, toată puterea noastră, având îndemnul acestor mărturii, căci poate ne va milui pe noi bunătatea Lui şi ne va trimite putere să ne dezbrăcăm de greutatea (jugul) acestei lumi necurate. Căci nu încetează vrăjmaşul nostru să ne vâneze, voind să răpească sufletele noastre. Dar Domnul nostru Iisus Hristos este cu noi, certându-l prin sfintele Lui cuvinte, de le vom păzi[301]. Căci cum ar împiedica cineva pe vrăjmaşul sau cine ar avea putere împotriva lui, dacă nu cuvintele pe care le-a spus Dumnezeu către acela? Acestea i se împotrivesc aceluia şi îl zdrobesc,

---

de Dumnezeu, moartea definitivă, lipsa iubirii; sau, dimpotrivă, lumea unită cu Dumnezeu, biruirea morţii, iubirea.

300. Cel ce se naşte din Dumnezeu nu moare şi nu păcătuieşte, pentru că din Dumnezeu îi vine viaţa necontrară Lui şi fără sfârşit. Deci acela nu numai că e creat din nimic de Dumnezeu, ci şi primeşte viaţa necreată din El. De aceea se spune că se naşte din Dumnezeu. Desigur, nu ca Fiul Său, căci are şi o existenţă creată.

301. Vorbeşte şi diavolul necontenit, încercând să ne convingă să folosim lumea contrar lui Dumnezeu, pentru egoismul nostru trupesc. Strâmbă raţiunile lucrurilor, prezentându-le ca mijloace de satisfacere a plăcerilor noastre trupeşti, trecătoare. Dar se foloseşte şi Dumnezeu Cuvântul neîntrupat (şi apoi întrupat) de cuvintele şi de raţiunile cele drepte ale lucrurilor ca noi să-L vedem prin ele ca Creator, ca să-L iubim şi să ne întărim duhul pentru a înainta în unirea cu El. Atât cuvintele diavolului, cât şi ale lui Hristos au în ele intenţia şi forţa de a ne conduce la fapte. Nu au numai un scop teoretic.

fără să ştie omul. Apostolul Petru, învăţându-ne şi arătându-ne că faptele mântuiesc pe om, a spus: «Adăugaţi la credinţa voastră fapta bună (virtutea), iar la virtute: cunoştinţa, iar la cunoştinţă: înfrânarea; la înfrânare: răbdarea; la răbdare: evlavia; la evlavie: iubirea frăţească; iar la iubirea frăţească: dragostea. Căci dacă aceste lucruri se află în voi şi tot sporesc, ele nu vă vor lăsa nici trândavi», nici necuraţi «în cunoaşterea Domnului nostru Iisus Hristos». Iar cel «ce nu are acestea este slab văzător şi orb şi a uitat de curăţirea păcatelor lui de odinioară» (*2 Petru* 1, 9). Iar Ioan Botezătorul zice: «Faceţi, dar, roade vrednice de pocăinţă», căci «securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc» (*Luca* 3, 8-9). Şi iarăşi, Stăpânul nostru Iisus Hristos zice: «După roadă se cunoaşte pomul» (*Matei* 12, 33). «Oare culeg oamenii struguri din spini, sau smochine din mărăcini?» (*Matei* 7, 16). Şi iarăşi: «Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Cel din ceruri» (*Matei* 7, 21). Şi iarăşi, Iacov zice: «Credinţa fără de fapte este moartă», şi «dracii cred şi se cutremură» (*Iacov* 2, 20, 19). Căci precum un trup fără duh (fără suflare) este mort, aşa şi credinţa fără fapte este moartă. Şi iarăşi Apostolul, asigurând pe fiii săi că credinţa are nevoie de fapte, le-a poruncit cu hotărâre, zicând: «Orice desfrânare şi orice necurăţie (...) nici să nu se pomenească între voi». Căci aşa «se cuvine sfinţilor (...), ci mai degrabă mulţumire (...). Căci aceasta să o cunoşteţi, că niciun desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, care este închinător la idoli, nu are moştenire în împărăţia lui Dumnezeu» (*Efeseni* 5, 3, 5). Şi, întărindu-şi iarăşi

cuvântul, le-a spus: «Nimeni să nu vă amăgească pe voi cu cuvinte deşarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceţi părtaşi cu ei. Altădată eraţi întuneric, iar acum sunteţi lumină întru Domnul; umblaţi ca fii ai luminii![302] Pentru că roada Duhului este în orice bunătate, dreptate şi adevăr» (*Efeseni* 5, 6-9). Şi iarăşi: «Orice amărăciune şi supărare şi mânie şi izbucnire şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate» (*Efeseni* 4, 31). Şi zice: «Faceţi-vă următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos» (*I Corinteni* 11, 1), «căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat» (*Galateni* 3, 27).

8. Să ne cercetăm, deci, pe noi înşine, fraţilor, de ne-am îmbrăcat în Hristos sau nu. Iar Hristos se cunoaşte prin curăţie, căci este şi locuieşte în cei curaţi. Şi cum se vor curăţi altfel, decât dacă nu vor mai face relele pe care le-au făcut? Iar bunătatea lui Dumnezeu se arată în aceea că, în clipa în care omul se întoarce de la păcatele lui, îl primeşte cu bucurie şi nu-i mai socoteşte acele păcate, precum s-a scris în Evanghelie despre fiul mai tânăr care şi-a cheltuit în chip risipitor partea lui de avere, şi la un moment dat a păscut porcii şi dorea să se hrănească din hrana porcilor, dar pe urmă, căindu-se de cele pe care le-a făcut, a aflat că nu este săturare de păcate, ci cu cât

302. Cei uniţi cu Hristos sunt fii ai luminii. Ei au descoperit în El un sens al vieţii. Ştiu că omul e destinat veşniciei, căci omenescul a devenit propriu Fiului lui Dumnezeu. Dar prin aceasta a arătat oamenilor bunătatea, ca drum spre fericire şi ca temei al ei, dată fiind bucuria adusă de comuniune. Iar puterea comuniunii ne-o dăruieşte Hristos prin Duhul Sfânt. De aceea prin fapte, ca mod de realizare a comuniunii, ajungem la fericirea Împărăţiei cerurilor.

le săvârşeşte mai mult, cu atât se aprinde mai mult pentru ele. Dar când a bătut la uşa lui pocăinţa, n-a amânat primirea ei, ci s-a întors la tatăl său cu smerenie, lăsând toate voile sale cele trupeşti. Căci a crezut tatălui său că este milos şi nu-i socoteşte cele pe care le-a făcut. Şi, de fapt, tatăl său a poruncit îndată să i se dea veşmântul curăţiei şi arvuna înfierii (*cf. Luca* 16, 11-22). Acestea le-a spus Stăpânul nostru Iisus Hristos, învăţându-ne că, dacă ne întoarcem spre El, trebuie să părăsim întâi hrana porcilor, şi atunci ne primeşte ca pe unii care ne-am făcut curaţi. Şi le-a spus acestea ca să nu zăbovească sufletul, zicând: «Când mă va auzi Dumnezeu pe mine?» Căci ştie Dumnezeu timpul când e vrednic cel care cere să se bucure de mântuire şi atunci îl ascultă pe el degrabă. Să ne întoarcem deci cu toată inima şi să nu ne descurajăm în a-L ruga, şi El ne va auzi degrabă. Căci a zis El însuşi: «Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide» (*Matei* 7, 7). Dar dacă cerem, sau căutăm, sau batem, să învăţăm, fraţilor, ce căutăm sau ce cerem de la El. Căci cel ce a venit la prietenul său la miezul nopţii l-a silit pe el, zicând: «Împrumută-mi trei pâini, fiindcă de pe cale a venit un prieten la mine» (*Luca* 11, 5)

9. Să aruncăm deci, fraţilor, de la noi lenevia şi să ne pregătim spre această îndrăzneală[303]. Şi, de va vedea

303. Să credem cu toată hotărârea că Dumnezeu ia în seamă pocăinţa noastră. Să nu avem nicio îndoială şi să nu amânăm manifestarea ei în faţa lui Dumnezeu. Căci şi Dumnezeu o ia în seamă imediat. Amânarea încrederii că Dumnezeu va lua în seamă pocăinţa noastră înseamnă slăbirea ei. Cu cât ne încredem mai mult în Dumnezeu că o ia în seamă, cu atât e mai puternică. Şi cu cât o amânăm mai mult, cu atât se slăbeşte mai mult şi o ia Dumnezeu mai puţin în seamă. Căci este o însuşire

Dumnezeu răbdarea noastră, va împlini cererile noastre. Căci este milostiv şi voieşte ca omul să se întoarcă şi a zis: «Amin, amin, zic vouă, că mai multă bucurie va fi în ceruri pentru un păcătos care se pocăieşte» (*Luca* 15, 17). Deci, deoarece avem, fraţilor, o astfel de milă a Lui şi bogăţia îndurărilor Lui, să ne ostenim din toată inima până suntem în trup — şi e scurt timpul vieţii noastre — şi să luptăm ca să moştenim bucuria veşnică şi negrăită. Căci, de ne vom întoarce la cele dinapoi, vom fi ca tânărul care L-a întrebat pe Domnul Iisus Hristos cum se poate mântui, şi căruia El i-a răspus: «Vinde toate câte le ai şi le împarte săracilor» şi ia-ţi crucea «şi urmează Mie» (*Luca* 18, 22), arătându-ne prin aceasta că mântuirea constă în a ne tăia voia proprie. Dar acela, auzind acestea, s-a întristat foarte şi a plecat (*cf. Luca* 18, 23). Căci a aflat că nu este o osteneală atât de mare a da cele ale sale săracilor, ci a purta crucea. Pentru că a împărţi ale sale săracilor este una dintre virtuţi şi omul o împlineşte purtând crucea. Dar crucea este desfiinţarea a tot păcatul şi naşte iubirea, şi fără iubire nu este nici cruce[304]. Cunoscând deci Apostolul că nu are iubire cel ce

---

importantă a lui Dumnezeu mila faţă de cei îndureraţi. Iar unde e pocăinţa mare, e şi durere mare. Pocăinţa este astfel o întoarcere hotărâtă a omului de la viaţa în cele rele, la o viaţă în cele bune, o întoarcere din durere şi cu durere. Ca atare, este o adevărată „revoluţie afectivă" în viaţa omului.

304. Crucea este renunţarea la toate. Crucea primită de bunăvoie este una cu renunţarea la tot egoismul, ca rădăcină a tuturor păcatelor. Dar nu e numai un act negativ, ci şi unul pozitiv, e iubire pentru cineva: pentru Dumnezeu sau pentru vreun om, sau pentru toţi. Renunţ la mine, ca să trăiască alţi oameni viaţa superioară în Dumnezeu.

socoteşte că are unele virtuţi sau vreo desăvârşire a virtuţilor, a spus: «Dacă aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, dar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător (...) Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte. Dragostea îndelung rabdă; este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul» (*I Corinteni* 13, 1-5). Deci, cel ce voieşte să meargă pe drumul iubirii nu va fi tulburat de niciun om, fie că este bun, fie rău, şi dorul de Dumnezeu rămâne în inima sa. Acest dor naşte în el mânia cea după fire şi această mânie se împotriveşte la tot ce e semănat de vrăjmaşul[305]. Şi de aceea legea lui Dumnezeu află respect în el, şi prin frica de Dumnezeu se arată în el iubirea. Şi atunci, un astfel de om zice, ca şi Apostolul, cu îndrăzneală: «eu sunt gata nu numai să fiu legat, ci şi să mor (...) pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos» (*Fapte* 21, 13). Fericit este sufletul care a ajuns la o astfel de iubire; ea se face nepătimitoare[306].

---

305. Autorul preţuieşte „mânia cea după fire", care se opune la tot ce e rău, nu tolerează răul. Nu e indiferenţă faţă de rău, ci luptă împotriva lui; nu-l face, îndeamnă la a nu se face. Mânia aceasta împotriva răului se hrăneşte din frica de Dumnezeu şi din iubirea pe care o naşte această frică. Deci, are loc o unire între mânia împotriva răului şi iubirea de Dumnezeu şi de oameni, căci iubirea nu e nepăsătoare faţă de rău.

306. Crucea, sau moartea de bunăvoie pentru Dumnezeu şi pentru oameni, e unită cu iubirea pentru ei. În aceasta se vede că iubirea e cea mai înaltă dintre virtuţi sau e totalitatea virtuţilor şi depăşirea oricărei patimi, biruirea a tot egoismul.

10. Să ieşim din lume, fraţilor, ca să cunoaştem cele în care suntem[307]. Căci îndurător este Domnul Iisus Hristos, ca să odihnească pe fiecare după faptele lui şi pe cel mic după micimea lui, precum a spus: «Multe locaşuri sunt» la Tatăl Meu (*Ioan* 14, 2). Căci, deşi Împărăţia este una, în ea fiecare îşi află locul său şi lucrul său. Să luptăm deci, fraţilor, împotriva leneviei şi să rupem de pe noi ştergarul întunericului, care este uitarea, şi vom vedea lumina pocăinţei[308]. Să câştigăm în noi pe Marta şi Maria, care sunt suferirea răului[309] şi plânsul, care se tânguie înaintea Mântuitorului ca să învieze pe Lazăr, adică mintea legată în multele fâşii ale voilor proprii. Şi astfel, El îşi face milă şi le învia pe Lazăr, căci este propriu acelora (voilor sale) să facă să fie legat Lazăr. Dar când Lazăr este eliberat, se vădeşte râvna Mariei şi a Martei. În sfârşit, Lazăr se afla eliberat de griji, şezând cu Iisus, iar Marta, împlinindu-şi slujirea ei cu râvnă şi bucurie, şi Maria aducând vasul ei cu mir şi ungând picioarele Domnului. Să ne luptăm deci, fraţilor, după puterea noastră, şi Dumnezeu ne va ajuta după

307. Cine e în stare să primească crucea sau moartea arată că a ieşit din lume, de care ne leagă patimile sau plăcerile egoiste, şi a ajuns la iubirea deplină de Dumnezeu şi de oameni. Abia această ieşire din lume ne dă lumina cunoaşterii depline că lumea nu e ultima realitate, ne dă cunoştinţa adevărată a sensului existenţei.

308. Uitarea e un ştergar al întunericului, un mijloc al necunoaşterii.

309. Pocăinţa e o lumină, pentru că ne arată ce suntem de fapt: ne arată păcatele care ne îngustează în egoism, care ne ţin în întuneric în privinţa infinitei măriri a lui Dumnezeu şi a datoriilor noastre faţă de semeni.

mulțimea milei Lui. Şi chiar dacă n-am păzit inima noastră, ca Părinții noştri, să ne punem toată puterea ca să păzim trupurile noastre fără păcate, aşa cum cere Dumnezeu, şi să credem că, la vremea foamei care ne-a cuprins, va face milă cu noi, ca şi cu sfinții Lui: «Alta este strălucirea soarelui şi alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebeşte în strălucire» (*I Corinteni* 15, 41), dar sunt într-o unică sfântă tărie. Şi slava şi cinstea lor sunt ale Sale de acum şi până în veac[310]. Amin".

CUVÂNTUL AL XXII-LEA

Despre făptuirea omului nou

1. Iubiții mei frați, evreul se cunoaşte prin trei lucruri: prin tăierea împrejur, prin Paşte şi prin Sâmbătă. Căci se scrie în *Facerea*: Tot pruncul în a opta zi se va tăia vouă împrejur. Cel născut al casei şi cel cumpărat cu argint netăiat împrejur se va pierde din poporul său, că a stricat legământul Meu (*cf.* 17, 12-14). Întâi s-a tăiat Avraam împrejur. Şi semnul este acesta, că a murit stânga lui. Şi acesta este un chip dat pildă celor vechi despre omul nou, care s-a arătat în sfântul trup al Domnului Iisus Hristos, ca ceea ce e vechi şi acoperă bărbatul să cadă şi să se piardă. Despre aceasta,

310. Aceeaşi lumină a lui Hristos va străluci din toți sfinții, chiar dacă din unii va străluci mai puternic decât din alții. Dar fiecare va socoti că o are cât poate el, la mărimea cea mai mare. Iar smerenia îi va face pe toți să nu se socotească mai luminați decât alții.

Apostolul a spus: „În El ați și fost tăiați împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos. Îngropați fiind împreună cu El prin Botez, cu El ați și înviat prin credință în lucrarea lui Dumnezeu" (*Coloseni* 2, 11-12). Și iarăși: „Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, întru dreptate" și evlavie și adevăr (*Efeseni* 4, 22-24). Și iarăși: „ca noi, murind față de păcate, să viețuim dreptății" (*I Petru* 2, 24).

Acestea, despre tăierea împrejur. Iar cel ce nu le are pe acestea nu este tăiat împrejur, nici nu este evreu, pentru că a călcat Testamentul pe care l-a rânduit Domnul Iisus prin sfântul Său sânge[311].

2. În vorbirea despre sfântul Paște, se spun iarăși lucruri mari. Întâi era tăierea împrejur, al doilea era Paștele, a treia, Sâmbăta. Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Aceasta este rânduiala privitoare la Paște: Nimeni din cei de alt neam să nu mănânce din el". Niciunul cumpărat cu arginți să nu mănânce din el. Dar vei tăia împrejur pe tot cel cumpărat cu arginți, și acesta va mânca din el. Pe acesta să-l mâncați într-o casă, având mijloacele voastre încinse și având încălțămintele în picioarele voastre, iar în mâini având toiegele voastre (*cf. Ieșirea* 12, 43-48 și 11). Nu se puteau mânca la Paște decât azime cu miel fript în

311. Hristos și-a vărsat sângele pentru noi și pentru ca să ne arate că trebuie să părăsim sângele omului vechi, primindu-l pe al Lui, ca sânge al omului nou. Aceasta s-a arătat, ca chip, în vărsarea sângelui la evrei prin tăierea împrejur.

loc şi cu ierburi amare (*cf. Ieşirea* 12, 8-9.) Nu a spus să fiţi încinşi peste mijloacele voastre, ca să nu spună cineva că vorbeşte despre brâu, ci, zicând „având mijloacele încinse", se referă la curăţia eliberată de orice patimă, căci acelea (coapsele) se află sub stăpânirea împerecherii întru necurăţie. Iar de încălţăminte vorbeşte înţelegând pregătirea şi fuga de orice înţepare care vatămă conştiinţa şi împiedică mintea să-şi vadă curăţia. Iar toiagul este nădejdea bărbată a mersului lipsit de frică pe cale, spre a intra în pământul făgăduinţei. Iar aceştia sunt cei ce ajung la odihna Sâmbetei. Sângele este semnul (simbolul) sângelui Domnului nostru Iisus Hristos, când a venit ca prezenţă, ca să aducă în moştenirea Sa, cu Sine, pe fiii lui Israel. Ei se arată pregătiţi de drum şi unşi cu semnul Lui în sufletele lor, în mod vădit. Iar mănunchiul de isop primit este suferirea răului, căci (Moise) spune: Mâncaţi acestea cu ierburi amare. Cercetează-te deci pe tine însuţi, frate, de eşti tăiat împrejur, de ţi-ai uns pragurile uşii cu sângele Mielului nevinovat şi de te-ai golit pe tine de tot gândul pământesc, şi dacă te-ai pregătit să mergi pe drum fără frică sau să urci în pământul făgăduinţei[312].

3. Despre Sâmbătă, iarăşi, se pot spune lucruri mari. Şi ea este a acelora care s-au învrednicit de adevărata

312. Numai tăiat împrejur în duh, sau botezat, poate mânca cineva Mielul nevinovat, sau se poate împărtăşi, pregătindu-se, de urcarea cu Hristos spre Împărăţia cerurilor, unde va avea odihna (Sâmbăta) veşnică. Căci numai pe unul ca acesta sângele Mielului îl va scăpa de moartea veşnică. El trebuie să aibă brâul care apără mijlocul lui de plăcerea trupească inferioară şi să aibă în mână toiagul călătoriei spre cer, iar în picioare încălţămintea care-i fereşte mintea de înţepăturile păcatelor.

tăiere împrejur şi au mâncat sfântul Paşte, şi s-au eliberat de egipteni, şi s-au odihnit (s-au sabatizat) de amara lor robie. Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Lucrează şase zile (...), iar ziua a şaptea este (sâmbăta) odihna Domnului" (*Ieşirea* 20, 9-10). Sufletul celui ce va lucra în ziua sâmbetei se va pierde (*cf. Ieşirea* 31, 14). Iar Domnul nostru Iisus s-a odihnit El însuşi în sâmbăta adevărată şi a învăţat pe ai Săi cum trebuie să se odihnească (să sabatizeze), după ce vinerea S-a urcat (pe cruce) şi Şi-a făcut toată pregătirea înainte de aceasta, adică a suportat toate ocările pentru noi. Lăsându-Se pironit pe cruce, le-a răbdat, nedesprinzându-Se şi nici desfăcându-Se de ea până mai respira, ci strigând: „Mi-e sete". Aducându-i „un burete muiat în oţet" şi gustând, a zis: „Săvârşitu-s-a. Şi, plecându-şi capul, şi-a dat duhul" (*Ioan* 19, 28-30). Atunci L-au coborât (de pe cruce), nemaimişcându-Se şi sabatizând cu adevărat (ţinând sâmbăta adevărată). Deci S-a odihnit Domnul Iisus în ziua a şaptea, şi a binecuvântat-o pe aceasta, fiindcă într-adevăr S-a odihnit de toate lucrările prin care a desfiinţat patimile omeneşti[313], precum a zis

313. Primind moartea, a desfiinţat şi patimile noastre reproşabile şi pe cele ireproşabile ale Lui, luate pentru noi, dându-ne şi nouă putinţa să trecem de la primele la cele de al doilea, dar şi să scăpăm de ele. Avva Isaia stăruieşte mult asupra acestei explicări originale a morţii pe cruce a lui Hristos. Ar putea socoti cineva că în această explicare este o influenţă origenistă, care afirmă o voinţă a sufletului de a se despărţi de lume şi a reveni la Dumnezeu. Acestei influenţe origeniste i se opune explicarea simultană a crucii din iubirea faţă de oameni. Lumea e criticată numai când e folosită în sens egoist. Când e folosită cu iubire faţă de oameni şi ca prilej de iubire a lui Dumnezeu, ea nu mai are un sens negativ. Cum spune ceva mai jos, prin cruce, sau

Apostolul: „Pentru că cine a intrat în odihna lui Dumnezeu s-a odihnit de lucrurile lui, ca şi Dumnezeu de ale Sale" (*Evrei* 4, 10). Aceasta este sâmbăta adevărată. Deci, cel ce nu o ţine pe aceasta (nu o sabatizează) nu este adevărat iudeu[314]. De aceea, plângând Ieremia poporul, i-a zis: Nu purtaţi poveri în ziua sâmbetei, şi nu ieşiţi prin porţile Ierusalimului purtând sarcini în ziua sâmbetei (*cf. Ieremia* 17, 21).

4. Vai mie, nenorocitului, care am călcat aceste sfinte porunci şi am purtat grelele sarcini în ziua sâmbetei! Şi dacă am murit împreună cu El şi am fost îngropat şi am sabatizat (am ţinut odihna sâmbetei), ce sunt aceste poveri grele pe care le port, pe care le împlinesc? O sarcină grea sunt: mânia, pizma, ura, slava deşartă, vorbirea împotriva altuia, defăimarea, aprinderea furioasă, trufia, socotirea sa ca drept, dorinţa de a fi văzut, cearta, iubirea de sine, criticarea altora. Acestea sunt ale sufletului. Iar ale trupului sunt: lăcomia pântecelui, iubirea trupului, iubirea înfăţişărilor păcătoase, plăcerea, pofta, lipsa inimii (inima întinată). Toate acestea şi cele asemenea acestora Domnul Iisus le-a interzis trupului sfinţilor şi le-a omorât în trupul Său sfânt, după cuvântul Apostolului, că: „prin cruce" a omorât duşmănia în Sine (*cf. Efeseni* 2, 16), desfiinţând Legea poruncilor, sfinţenia sâmbetei. Deci cel ce poartă amintitele sarcini grele şi le face în ziua sâmbetei, cum va zice: „Sunt iudeu adevărat?" Acesta se amăgeşte pe sine, căci numai numele i-a rămas. De aceea, nu va primi nimic din cele de la

---

prin moartea primită cu voia, Hristos a omorât duşmănia în trupuri, nu iubirea.

314. În traducerea latină: *„Non est Christianus"*.

Domnul Iisus. Căci se tăgăduieşte pe sine prin faptele sale, pentru că pe cele pe care le-a omorât iarăşi le-a înviat, şi pe cele pe care le-a îngropat iarăşi le-a făptuit. De aceea, este vădit că acesta nu este evreu adevărat, ci mincinos; nu este nici tăiat împrejur, nici nu ţine sâmbăta (nu sabatizează). Deci când va veni Domnul Iisus întru slava Sa, nu va introduce decât pe fiii lui Israel în veşnica Sa Împărăţie, adică pe toţi cei tăiaţi împrejur pentru El, pe care i-a adunat din toate popoarele, precum zice şi Apostolul, că: „împietrire s-a făcut în parte lui Israel, până ce va intra tot numărul neamurilor" (*Romani* 11, 25). Şi iarăşi: câţi se vor potrivi dreptarului acesta vor avea pacea şi mila asupra lor şi asupra Israelului lui Dumnezeu (*cf. Galateni* 6, 16). Observă că sunt israeliţi ai lui Dumnezeu, care au tăierea împrejur a inimii şi sabatismul (păzirea sâmbetei) şi desfiinţarea păcatului. Şi iarăşi zice: „nu cel ce se arată pe dinafară (în trup) este iudeu, nici tăierea împrejur văzută este tăiere împrejur, ci este iudeu cel întru ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă" (*Romani* 2, 28-29).

5. Să luăm aminte deci, fraţilor, la noi înşine, până când împlinim osteneala, altfel o pierdem prin negrijă, neştiind că se află în noi vrăjmaşul nostru, care ne linguşeşte şi ne atrage la orice păcat, neîngăduind ochilor noştri să vadă ceva din lumina dumnezeirii. Cercetează-te pe tine însuţi, sărmane, care te-ai botezat în Hristos şi în moartea Lui, ca să afli care este moartea pe care a omorât-o. Dacă mergi pe urmele Lui (*cf. 1 Petru* 2, 22), arată-mi felul morţii[315] pe care o

315. Cercetează de ai murit şi tu în Botez cu moartea lui Hristos faţă de păcate. Mai bine zis, vezi cât de îndepărtată este

ai. El este fără de păcat şi, arătându-ţi-se, ţi-a premers în toate: în sărăcie, iar tu nu suporţi sărăcia; El n-a avut „unde să-şi plece capul" (*Matei* 8, 20), iar tu nu suporţi înstrăinarea cu bucurie; El a suportat ocările, iar tu nu suporţi nicio ocară; El nu s-a răzbunat, iar tu nu rabzi să nu răspunzi răului cu rău; El, pătimind, nu s-a mâniat, iar tu, făcând pe altul să sufere, te mânii pe el; El, defăimat fiind, a rămas netulburat, iar tu, nedefăimat, te tulburi; El s-a smerit, mângâind pe cei ce păcătuiau împotriva Sa, iar tu îi baţi cu cuvântul şi pe cei ce te iubesc; El a răbdat cu bucurie cele ce se aduceau asupra Sa, iar tu, auzind ceva de mică supărare, te tulburi; El este blând cu cei ce cad în păcate, iar tu te mândreşti faţă de cei mai mari ca tine; El s-a dat pe Sine pentru cei ce au păcătuit împotriva Sa, până la a-i mântui, iar tu nu te poţi da pe tine nici pentru cei ce te iubesc. Iată ce ţi-a dat El şi cu ce l-ai răsplătit. Cunoaşte-L pe El din faptele Sale şi pe tine, din faptele tale. Dacă ai murit cu El, cine face faptele acelea rele sau păcatele acelea?[316]

6. Să luăm aminte, iubiţilor, în chip drept la sfintele Lui porunci şi să tăiem voile noastre. Căci nu vom vedea lumina poruncilor, dacă iubim pe cel ce ne cinsteşte[317]. Căci, altfel, ce vom face mai mult, decât

---

moartea ta faţă de a Lui. El a murit tuturor păcatelor. Tu eşti departe de această moarte a Sa.

316. Dacă tu răspunzi cu cele rele semenilor tăi, contrar lui Hristos, Care a răsplătit tuturor păcatelor lor cu bunătate, cum mai poţi spune că ai murit patimilor cum a murit Hristos? Cum mai poţi spune că moartea ta e asemenea celei a Lui?

317. Dacă Hristos voieşte să ne conducă prin împlinirea poruncilor Sale în Împărăţia Sa, înseamnă că prin ele ne arată iubirea Sa. Dar iubirea Sa ne-o arată când nu iubim pe oamenii

cele pe care le face păgânul? Te rogi pentru cei ce îți fac bine? Dar şi vameşul face aceasta (*cf. Matei* 5, 46). Dacă te bucuri de cel ce te laudă, aceasta o face şi iudeul. Deci ce faci mai mult tu, care ai murit păcatului şi eşti viu în Hristos Iisus? Dacă iubeşti numai pe cel ce te ascultă, ce faci mai mult decât un păcătos? Pe acestea le face şi acela. Dacă urăşti pe cel ce-ți pricinuieşte dureri şi nu te ascultă şi pe cel ce te ceartă, faci şi tu ceea ce face păgânul. Dar trebuie mai degrabă să te rogi pentru acesta, ca să fie iertat. Dacă te superi pe cel ce te defăimează, şi vameşul face acelaşi lucru.

Cercetează-te deci şi tu, cel ce te-ai botezat în numele Lui, dacă acestea sunt faptele în care S-a arătat. Sau cum te vei arăta în ziua slavei Lui şi cum vei fi încununat, dacă nu ai cununa pentru patimile pe care le-ai biruit, pe care le-a biruit mai înainte de tine Împăratul tău, dându-Se pildă ție? Căci, atunci când se va arăta în slava Sa Împăratul împăraților şi Domnul domnilor şi va fi văzut de tot neamul omenesc în marea Lui slavă, având semnele pe care le-a pătimit pentru noi, iar tu te vei arăta neavând patimile Lui în trupul tău, îți va spune: „Nu te ştiu pe tine"[318]. Şi, văzând pe toți sfinții care au murit pentru numelui Lui

---

care ne laudă şi ne cinstesc. El, iubindu-ne, ne cere smerenie şi osteneală.

318. Cel ce se va arăta înaintea Dreptului Judecător, Care va avea în El slava patimilor răbdate şi biruite pentru noi, şi nu va avea în sine semnul acestor patimi biruite - ura altora prin iubire, ocara altora prin blândețe, etc. - pe drept cuvânt va auzi pe Acela spunându-i: „Nu te cunosc pe tine, n-ai nimic comun cu Mine, eşti cu totul străin de Mine, nu poți decât să rămâi mai departe străin de Mine, chiar dacă aş vrea să fii cu Mine; nu eşti în stare să primeşti iubirea Mea, să te deschizi Mie".

având semnul Lui, te vei ruşina să apari în faţa lor. Cercetează viaţa tuturor sfinţilor şi îi vei afla ca pe cei ce au răbdat răul şi nu l-au răsplătit cu rău. Căci sângele tuturor strigă: Răzbună-ne pe noi faţă de cei ce locuiesc pe pământ (*cf. Apocalipsa* 6, 10). Dar eu, care am iubit toată odihna, ce voi spune în ziua aceea, văzând pe Prooroci şi pe Apostoli, şi pe mucenici şi pe ceilalţi sfinţi care, suferind răul de la alţii, s-au arătat îndelung-răbdători, nerăspunzând răului cu rău, nici mâniindu-se, ştiind că nu este voia omului, ci nedreptatea diavolului, care i-a silit pe aceia să le facă lor acestea?[319] Cercetează-te deci şi tu pe tine, iubite frate, ce faci, şi înţelege gândul pe care îl ai înaintea lui Dumnezeu, căci nu-l vei putea ascunde în ceasul acela. Nu va fi în puterea voii tale omeneşti să critici pe cineva, ci, când va avea loc învierea (de obşte), fiecare va învia îmbrăcat în faptele sale ca într-o haină, fie în dreptate, fie în nedreptate. Acestea vor vorbi despre tine şi ele ştiu unde este locul tău[320].

---

319. Sfinţii au mers în bunătatea lor, care nu a răspuns cu rău celor ce le-au făcut rău, până acolo că i-au compătimit, ştiind că aceia n-au făcut răul de la ei înşişi, ci ispitiţi de diavolul. Totuşi, nu au socotit că stă în puterea lor nici să-i scape de pedeapsă, ci au lăsat şi aceasta în seama lui Hristos. El va şti dacă aceia numai siliţi de diavolul le-au făcut rău, sau au contribuit şi ei cu voia lor la răul pe care li l-au făcut.

320. Nu va fi dat voii tale să critici atunci sau să judeci pe cineva, nici să te scuzi, ci haina faptelor în care te-ai îmbrăcat pe pământ va grăi din tine despre tine. Faptele tale au ţesut rând pe rând o haină a persoanei tale, mai bine zis au întipărit o pecete în tine, poate o haină complexă, plină de nuanţe şi variat colorată, dar dând totuşi o impresie generală unitară. Această pecete e numită totuşi haină, căci e deosebire între făptura cu care ai venit de la Dumnezeu pe lume şi ceea ce ai întipărit tu

7. Fericit este cel ce a luptat şi s-a dezbrăcat de cele ce-l atrag spre gheenă şi s-a îmbrăcat în cele ce-l atrag spre Împărăţie. Căci spune Apostolul: „ştim că dacă acest cort, locuinţa noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri" (*2 Corinteni* 5, 1). Căci timpul vieţii noastre nu este nimic şi suntem amăgiţi în fiecare zi, până ce ne va ajunge ceasul în care ne va cuprinde jalea plânsului veşnic[321]. Să nu pierdem inima noastră, ci să ne încordăm cu toată puterea noastră, îngrijindu-ne, păzindu-ne şi rugând în tot ceasul bunătatea lui Dumnezeu să ne ajute. Să nu ne mâniem pe cei apropiaţi, pentru cuvintele fără de minte spuse de ei nu cu voia lor, căci, fiind nelucrători prin ei înşişi sau vase ale vrăjmaşilor, s-au făcut străini de Dumnezeu, până la a ieşi şi fugi din stadion. Îngrijiţi-vă deci, iubiţilor, în toate de smerita cugetare şi suportaţi ocara cu răbdare şi gândiţi-vă în fiecare ceas să înlăturaţi voia voastră, pentru că ţinerea la voia proprie desfiinţează toate virtuţile, iar cel ce are gândurile stăruind în dreptate taie voia lui cu blândeţe, temându-se de ea ca de un balaur. Căci

---

în ea. Locul pe care-l vei dobândi va fi conform cu culoarea pe care o va avea haina ta. Aceasta arată obiectivitatea şi dreptatea Judecăţii finale. Nu vei putea ocupa un loc nepotrivit cu obiectivitatea faptelor tale. Se arată în acestea cât e de străin Avva Isaia de origenism, odată ce de faptele pozitive săvârşite în această viaţă depinde fericirea sau nefericirea veşnică a fiecărei persoane umane. Viaţa pământească are o importanţă decisivă pentru eternitatea fericită sau nefericită a omului.

321. Va fi cumplită durerea fără sfârşit a „plânsului veşnic". Va fi o durere care nu ne va da puterea să ne îndreptăm. Va fi o învârtoşare în neputinţă, unită cu durerea.

iubirea de ceartă strică toată zidirea şi întunecă sufletul, ca să nu vadă ceva din lumina virtuţilor[322]. Ai grijă deci de patima aceasta blestemată, care se amestecă împreună cu virtuţile, până le pierde. De fapt, Domnul nostru Iisus Hristos nu S-a urcat pe cruce până ce nu a alungat pe Iuda din mijlocul ucenicilor. Căci, dacă omul nu taie patima aceasta necinstită, nu poate înainta spre Dumnezeu[323], căci ei îi urmează toate relele. În cel ce nu vrea să ştie de Dumnezeu apare slava deşartă. Şi toate care sunt urâte de Dumnezeu locuiesc în sufletul iubitorului de sfadă şi al celui mândru. Şi toate acelea despre care îşi conving aceştia inima că sunt ale lui Dumnezeu sunt minciuni, după toate Scripturile.

8. Judecata de sine aduce smerita cugetare, şi în renunţarea la voia proprie în favoarea aproapelui întru cunoştinţă stă smerenia[324]. Curăţia constă în a te ruga lui Dumnezeu. A nu te măsura pe tine îţi aduce

---

322. Virtuţile sunt lumina, pentru că prin ele sunt văzuţi ceilalţi oameni şi în primul rând Dumnezeu. Ele ne asigură de valoarea lui Dumnezeu şi a celorlalţi şi de veşnicia noastră, deci de sensul existenţei noastre. Răul, ca egoism, ne închide în întuneric şi în lipsa de sens a vieţii noastre şi a existenţei în general. Nu mai vedem decât nişte legi oarbe, implacabile şi inexplicabile, care le produc pe toate ca să le piardă.

323. Nu poate înainta spre Dumnezeu cel ce se închide în sine, în egoismul păcatelor. Căci Dumnezeu este Creatorul tuturor şi vrea ca toate să fie unite între ele în El. Numai în El se poate înainta spre mai multa existenţă.

324. Se cere renunţarea la voia proprie în favoarea aproapelui „întru cunoştinţă", adică având cunoştinţa valorii lui şi a datoriei mele faţă de el nu într-un mod sentimental, pentru a-l câştiga, prin aceasta, pentru plăcerea mea.

plânsul[325]. A nu judeca pe altul înseamnă a-l iubi[326]. Îndelunga-răbdare înseamnă a nu gândi ceva împotriva aproapelui[327]. Inima iubitoare de Dumnezeu constă în a nu răspunde la răul altuia cu rău[328]. Liniştea (isihia) constă în a nu te încrede în ceea ce nu-ţi aparţine[329]. Sărăcia este inima lipsită de răutate. Pacea constă în a dobândi stăpânirea peste simţurile (simţirile) tale. Blândeţea constă în a răbda. Mila se arată în a ierta. Iar a le dobândi pe acestea înseamnă a-ţi tăia voia şi aceasta aduce împăcarea prin virtuţi întreolaltă şi face mintea netulburată. Iar un sfârşit al tuturor acestora nu văd în nicio Scriptură[330]. Căci ceea ce voieşte Dumnezeu de la om nu este altceva decât a se smeri pe sine faţă de aproapele în toate, şi a-şi tăia voia faţă de toate şi a se ruga totdeauna ca să-l

---

325. A nu mă măsura pe mine nu înseamnă numai a nu căuta mulţumirea de măsura la care am ajuns, ci şi în a plânge, având conştiinţa că nu sunt nimic, că nu am realizat nimic din datoriile mele.

326. A nu judeca pe cineva nu înseamnă numai să mă opresc de la osândirea lui, dintr-un indiferentism faţă de el, ci şi să-l iubesc. În toate relaţiile faţă de celălalt nu trebuie să mă opresc la nesăvârşirea răului, ci să înaintez la săvârşirea binelui.

327. În îndelunga-răbdare trebuie să arăt nu numai reţinerea de la a răspunde la răul altuia cu rău, ci şi în a nu avea un gând de nemulţumire faţă de el.

328. Iubirea de Dumnezeu nu se împacă deloc cu răsplătirea răului altuia cu rău, ci cere renunţarea la aceasta. Iubirea de Dumnezeu nu poate coexista cu răul făcut aproapelui. Dumnezeu vrea să-l arăt iubirea iubind pe aproapele.

329. Liniştea constă în a nu mă lăuda cu ceea ce nu am. Şi, de fapt, nu am prin mine nimic.

330. Virtuţile amintite pot înainta la nesfârşit. Nu există un sfârşit al lor.

dea ajutor mâna Sa; şi să-i păzească ochii de somnul uitării şi de amăgirea robiei[331], dat fiind că firea omului e rea şi schimbătoare[332]. E propriu lui Dumnezeu a ne păzi, e proprie Lui puterea de a ne dărui puterea de a ne păzi[333]. Îi e propriu acoperământul sub care păstrăm sărăcia noastră[334]. Este proprie Lui

331. Dumnezeu nu voieşte de la om decât smerirea faţă de aproapele, tăierea voii sale în relaţie cu acela. Dumnezeu îşi face din cauza aproapelui cauza Sa. Căci El e Creatorul şi Susţinătorul aproapelui şi vrea să Se arate astfel cu ajutorul omului. Aceasta e şi o preţuire pe care Dumnezeu o dă şi omului ajutat şi celui ce ajută. Dumnezeu vrea ca omul să ajute pe celălalt om, dar şi să ceară la rândul său ajutorul lui Dumnezeu în aceasta. Dumnezeu şi omul îşi cer reciproc grija de aproapele. E şi în aceasta o treime: doi îşi întăresc grija de al treilea. Dumnezeu cere omului grija faţă de aproapele şi omul cere grija lui Dumnezeu, pentru că uitarea omului de către alt om cucereşte mai uşor pe om.

332. Altă dată, Avva Isaia a spus că firea omului e bună, pentru că se întregeşte cu ajutorul lui Dumnezeu. Aici trebuie înţeles că o socoteşte rea, atunci când ea nu vrea să se întregească prin ajutorul lui Dumnezeu cerut prin rugăciune. Rugăciunea e deci necesară firii omului pentru a se întregi.

333. E propriu lui Dumnezeu să ne păzească, dar e propriu Lui să ne dea şi nouă puterea de a ne păzi. Deci păzirea noastră ne este proprie şi nouă, dar nu o putem avea cu adevărat decât de la Dumnezeu, deci prin rugăciunea către El. Este o relaţie între Dumnezeu şi om, el neputând exista fără această legătură cu Dumnezeu.

334. Nu putem fi săraci decât în Dumnezeu, cu ajutorul Lui. Altfel, egoismul ne împinge spre îmbogăţire, spre încrederea egoistă în noi înşine, care e totuna cu amăgirea şi robia. Căci a ţine la bogăţie înseamnă a te face rob celor materiale. Sărăcia te face liber de ele, liber de toate. Dar numai conştiinţa că Îl ai pe Dumnezeu nu te tulbură, ci te face cu adevărat liber. Numai în Dumnezeu eşti liber, în conştiinţa că în El ai totul.

întoarcerea prin care ne face să revenim la El[335]. A Lui este mulțumirea, pentru că ea ni se dăruieşte[336]. Este propriu Lui să ne dea harul de a-I mulțumi. Este propriu Lui acoperământul prin care ne păzeşte de mâna vrăjmaşilor noştri. A Lui este cinstea şi slava în vecii vecilor. Amin.

Dar iată care sunt şi cele ce nasc sfada şi strică fără milă sufletul: flecăreala (poliloghia, πολυλογία), vorbirea sucită (duplicitară), schimbarea cuvintelor după plăcerea fiecăruia, îndrăzneala, vorbirea în doi peri, oprirea cuvântului altuia. Sufletul care le are pe acestea este sterp de virtuți. Iar, după toate acestea, dacă sufletul nu va depune sudoare în orice virtute, nu va putea ajunge la odihna Fiului lui Dumnezeu. Deci nu fiți fără grijă de viața voastră, fraților, şi nu dați minții motiv pentru niciun fel de lenevire în fapte. Căci aceasta vă va lipsi de timpul trebuincios pentru a ajunge la odihna Fiului lui Dumnezeu, care este smerenia în toate, şi renunțarea la răutate şi la ura față de orice om, şi neîncrederea în nicio faptă care nu este de la Dumnezeu, şi păstrarea păcatului în fața ta, şi moartea față de orice faptă a răutății[337].

---

335. În revenirea noastră spre Dumnezeu este puterea sau lucrarea Sa, care ne întoarce; este atracția Lui, care ne dă simțirea acesteia.

336. Mulțumirea pe care o trăim față de Dumnezeu pentru cele pe care ni le dăruieşte are izvorul tot în puterea şi lucrarea Sa. Dumnezeu se întoarce spre El însuşi, prin aceasta întorcându-ne şi pe noi spre El. Este cu neputință să separăm lucrarea Lui de lucrarea noastră: „Doamne, Îți mulțumesc că mi-ai dat puterea să-Ți mulțumesc!"

337. Liniştea e una cu smerenia şi cu moartea față de orice faptă a răutății, teama conştiinței față de orice păcat, a cărui urâțenie o are mereu în față.

Şi Dumnezeu, Care nu este mincinos, va veni în ajutorul nostru prin îndurările Sale. Amin.

CUVÂNTUL AL XXIII-LEA

Despre desăvârşire

1. Spunea oarecare dintre Părinţi că, dacă nu dobândeşte un om credinţa în Dumnezeu şi dorirea neîncetată a lui Dumnezeu, şi nevinovăţia, şi nerăsplătirea răului cu rău, şi suferirea răului, şi smerenia, şi curăţia, şi iubirea de oameni, şi lepădarea de toate, şi blândeţea, şi îndelunga-răbdare, şi rugarea necontenită a lui Dumnezeu cu durerea inimii, şi iubirea adevărată - adică neprivirea spre cele dinapoi şi neluarea-aminte la cele ce vin peste el -, şi neîncrederea în faptele sale bune şi în slujirea (liturghia) sa, şi cererea ajutorului lui Dumnezeu pentru cele ce vin asupra sa în fiecare zi, nu se poate mântui. Căci vrăjmaşii tăi, o, omule, nu tac faţă de tine[338]. Deci nu neglija, nici nu dispreţui conştiinţa ta. Şi nu te încrede deloc în tine, cum că ai ajuns la ceva vrednic de Dumnezeu, ci vezi-te în ţinutul vrăjmaşilor tăi. Suferirea răului întru cunoştinţă te face să înţelegi nepăsările tale dinainte[339], şi plânsul simţitor (plin de simţire) vindecă

338. Vrăjmaşii îţi vorbesc prin ispite, şoptesc în sinea ta îndemnul la rele.

339. Suferirea răului cu conştiinţa că acesta îşi are cauza în nepăsările dinainte te face să le înţelegi. Tâlharul de-a dreapta Mântuitorului înţelege că suferă din pricina nepăsării sale faţă de bine, pe care o avusese mai înainte.

rănile produse de vrăjmaşii dinlăuntru[340]. Iubirea desăvârşită faţă de Dumnezeu, potrivită voii Sale, se împotriveşte vrăjmaşilor ascunşi. Şi curăţia tainică, biruind pe vrăjmaşii ascunşi, pregăteşte pe om pentru odihna Fiului lui Dumnezeu, iar curăţia văzută păzeşte virtuţile. Şi dacă cea care le naşte (pe virtuţi) este cunoştinţa, tot ea este şi cea care le păzeşte[341]. Aflarea mulţumirii în vremea ispitei întoarce ispitele care vin spre cele dinapoi şi neîncrederea că osteneala ta place lui Dumnezeu îţi pregăteşte ajutorul lui Dumnezeu, ca să te păzeşti[342]. Căci, cel ce-şi deschide inima, cerând cu evlavie şi întru adevăr ajutorul Lui, nu poate să ştie că a plăcut lui Dumnezeu[343]. Fiindcă, până ce conştiinţa îl mustră pentru unele dintre faptele lui contrare firii, este străin de libertate. Căci

---

340. Vrăjmaşii ne ispitesc dinlăuntru prin gânduri, dar nu fără contribuţia simţurilor, care se află în atingere cu cele din afară. De aceea, lupta împotriva ispitelor dinlăuntru este însoţită de reţinerea dureroasă a simţurilor de a se bucura de plăcerea atingerii cu cele din afară.

341. Cunoştinţa sau conştiinţa, luptând împotriva ispitelor dinlăuntru, naşte virtuţile, dar le şi păzeşte. Nu există luptă împotriva patimilor care întunecă şi în favoarea virtuţilor care luminează sensul vieţii, fără cunoştinţă şi fără conştiinţa acestui sens. Această cunoştinţă naşte virtuţile şi le păzeşte.

342. Să nu fii mulţumit că ai rezistat ispitei care ţi-a venit. Aceasta te face să te încrezi şi să slăbeşti lupta, ceea ce-ţi aduce din nou ispita pe care crezi că ai biruit-o. Numai atunci când nu te încrezi în tine, faci efort mai mare şi ceri cu mai multă stăruinţă ajutorul lui Dumnezeu, iar El îţi dă acest ajutor.

343. Să nu te încrezi că cererea ajutorului lui Dumnezeu de către tine a plăcut Lui şi El ţi-a dat acest ajutor cu adevărat, căci nu poţi şti aceasta sigur. De crezi că o ştii, te încrezi în tine şi nu continui a-L ruga şi mai fierbinte pentru ajutor.

până ce este Cel ce-l mustră, este şi Cel ce-l judecă şi până ce este osândire, nu este libertate. Dacă deci, rugându-te, te vezi pe tine neosândindu-te pentru nimic, eşti cu adevărat liber şi ai intrat în odihna lui Dumnezeu după voia Sa[344].

2. De vezi că rodul cel bun s-a întărit şi nu-l mai înăbuşă neghinele vrăjmaşului, chiar dacă cei care te războiesc nu s-au îndepărtat, încrezători în răutatea lor, înseamnă că nu mai ai de luptat cu simţurile tale. Şi dacă norul umbreşte cortul tău şi soarele nu te arde în timpul zilelor (*cf. Psalmii* 120, 6) şi lumina nu-ţi lipseşte nici noaptea, dacă deci s-a aflat în tine toată pregătirea cortului, va sta să-l păzească Dumnezeu după voia Sa; înseamnă deci că s-a ajuns în tine la biruinţa lui Dumnezeu şi deci El umbreşte cortul. Căci este al Lui şi El îi merge înainte şi-i pregăteşte mai dinainte odihna[345]. Şi dacă nu se opreşte El mai întâi în locul în care voieşte, cortul nu se poate odihni,

---

344. Până ce conştiinţa te mustră pentru ceva din tine care e contrar firii, ea te şi judecă. Eşti sub judecata ei, nu eşti încă liber sau nesupus osândei. Dar nu avem voie să ne simţim liberi de putinţa osândirii, înainte de Judecata din urmă a lui Dumnezeu. Numai atunci ni se va da libertatea adevărată, pentru că vom trăi deplin iubirea lui Dumnezeu. Dar s-ar putea ca cineva să trăiască anticipat această libertate, care este o odihnă adevărată. Numai sfinţii sunt de pe acum în jurul Lui, ca unii ce nu se simt osândiţi de nimic.

345. Persoana umană este în cortul lui Dumnezeu. Dumnezeu merge ca un nor înaintea lui, ca să-i pregătească locul de odihnă spre care-l atrage. Dar omul are şi în el pe Dumnezeu, ziua asemenea soarelui, noaptea asemenea lunii; este luminat neîncetat. El, atras de voia lui Dumnezeu, trebuie să înainteze tot mai mult spre ţara făgăduinţei, spre Împărăţia cerurilor. Aceasta se potriveşte însă şi pentru Biserică.

precum zice Scriptura. Deci e primejdie mare pentru om, până nu se cunoaşte pe sine şi nu află exact că nu este în el nimic de la cei care învaţă pe monah cu hotărâre să se îndepărteze de cele contrare firii. Deci avem nevoie de frica bunătăţii lor (a Părinţilor), ca să stăpânească aducerea aminte asupra noastră, spre a ne trezi neîncetat, ca, împreună cu ea, să domnească peste inimile noastre în fiecare ceas sfânta lor smerenie, prin mila lui Dumnezeu[346]. Aceasta, ca să nu fim nepăsători faţă de cei ce le pregătesc şi le păzesc ca să rămână în minte până la sfârşit, ca omul să-şi vadă păcatele sale în chip neîncetat şi să nu-şi creadă sieşi, întrucât este într-o robie vicleană.

3. Deci a judeca cineva pe aproapele şi a-l nesocoti, şi a-l disprețui în inima sa şi a-l bârfi când vine vremea, şi a-l certa cu mânie, şi a-l vorbi de rău către altul îl fac străin pe cel ce săvârşeşte acestea de mila şi de virtuţile cele vrednice de cinste, de care se fac părtaşi sfinţii. Căci acestea desfiinţează ostenelile pe care le face omul şi pierde roadele lui cele bune. De zice cineva: „Plâng păcatele mele", şi păstrează ceva din ele, este fără de minte. De zice cineva: „Plâng păcatele mele" şi are ceva din ele, se amăgeşte pe sine. Cel ce caută liniştea (isihia) şi nu se îngrijeşte să taie în el patimile este orb în sfânta zidire a virtuţilor. Cel ce îşi ignoră păcatele sale, dar se îngrijeşte să îndrepteze pe cele ale altuia, se leneveşte în cererea cea din toată inima şi este lipsit de rugăciunea către Dumnezeu

346. Frica o produce şi o susţine în noi bunătatea dumnezeiască din mila faţă de noi. Ea ne trezeşte aducerea aminte de păcatele trecute şi, odată cu aceasta, smerenia, care pune stăpânire pe inima noastră.

întru cunoştinţă. Tăria omului este aceasta: să lupte cu păcatele sale de mai înainte, de care se roagă să fie iertat, cerând să nu mai fie câştigat iarăşi de ele fie în inimă, fie în faptele sale, fie în simţuri. Dacă în inima lui nu domneşte neîncetat amintirea păcatelor[347], şi aceasta nu-l întoarce de la toate cele din lume, ca să nu-l stăpânească, nu se poate înfrâna de la păcatele lui, nu se simte sătul de ele şi nu se poate reţine să nu judece făptura lui Dumnezeu. Fericit este cel ce s-a învrednicit de acestea cu adevărat, şi nu în chip făţarnic şi cu multă răutate. Dar lucrarea celor ce plâng cu adevărat cu mintea şi cu simţurile lor aceste fapte văzute este să nu judece pe aproapele. Căci, dacă nu-ţi ajung păcatele tale, ele te fac străin de aproapele[348]. Şi a răspunde la rău cu rău înseamnă a fi departe de plâns[349]. A lăsa întipărit în sine ceva din cele ale lumii[350] (a te lăsa stăpânit de închipuirea cu privire la ceva cele din ale lumii) prin slava deşartă înseamnă a fi

347. E o amintire a păcatelor cu părere de rău şi cu durere că le-a făcut, nu cu plăcerea de a le repeta.

348. Când nu te-ai săturat de păcatele pe care le-ai săvârşit, ci săvârşeşti altele, acestea te înstrăinează de aproapele.

349. A răspunde răului de la altul cu rău înseamnă a fi departe de părerea de rău şi de plânsul pentru răul făcut.

350. A te face robul a ceva din lume, producându-ţi închipuiri importante despre ceea ce te leagă de ea, înseamnă a nu înţelege cu mintea lumea ca operă supusă lui Dumnezeu sau a nu înţelege ce este ea cu adevărat în mizeriile ei, care sfârşesc cu moartea fiecărui om. Înseamnă a nu vedea că lumea nu poate fi singura realitate. Orice judecată greşită, pe care o face cineva despre ceva din lume sau despre oameni, este doar o închipuire despre ceva important din lume. Aceasta e o amăgire care te duce la greşeli, pentru că nu eşti în stare să cunoşti exact cele din lume şi eşti lipsit de smerenie.

departe cu mintea de tânguire. Cel ce se întristează, spunând: „Nu mi-ai cerut părerea despre aceste gânduri", este departe de a nu-şi face voia cu privire la sine. Spunând despre altcineva că este bun, sau nu, este o ruşine, arătând că, judecându-l, eşti mai rău ca acela[351]. Este ruşinos a voi să cunoşti un fapt care nu te priveşte, şi vădeşte o lipsă de învăţătură şi o robie rea, care nu-ţi îngăduie să-ţi cunoşti propriile păcate.

4. De te osândeşte cineva şi suferi, nu este în tine plânsul adevărat[352]. De se întâmplă, în timpul unei neguţătorii, ca unii să te lipsească de ceva şi te vei supăra, în aceasta nu este frica lui Dumnezeu. De vor spune unii vreun cuvânt împotriva ta şi te tulburi, nu este nici în aceasta acea frică[353]. De te laudă cineva şi primeşti, nici în aceasta nu este ea. De te înjură vreunii şi te doare, nu este nici aici. De alergi la cei slăviţi ai lumii, dorind prietenia lor, nu este nici aici. De vor vorbi vreunii cu tine şi vei voi să le opui cuvântul tău, nu este nici aici. De vor trece cu vederea cuvintele tale şi te va durea, nu este nici aici. Căci toate acestea arată că omul cel vechi încă trăieşte şi stăpâneşte: că aici încă se găsesc cele ce-l războiesc pe acela, însă nu plânsul adevărat al celui în care lucrează Dumnezeu. Trebuie să lucreze ochii minţii, ca să se cunoască cineva pe sine că este duşman al lui

---

351. Când spui de altul că e rău, că este mai rău ca tine, judecându-l, te arăţi că eşti mai rău decât el.

352. Plânsul adevărat este cel pentru păcatul tău, pentru insuficienţa ta. Dar dacă plângi pentru că te simţi ofensat, nu suferi cu adevărat pentru slăbiciunea ta, pentru păcatul tău, şi acest plâns nu te îndreptează.

353. Nu este nici în aceasta frica lui Dumnezeu şi în niciuna dintre cele următoare, pentru că în toate este o simţire egoistă.

Dumnezeu prin voia proprie. Dacă vei păzi poruncile lui Dumnezeu şi vei face lucrul tău pentru Dumnezeu întru cunoştinţă, şi vei fi încredinţat că nu poţi plăcea lui Dumnezeu pe potriva slavei Lui, şi dacă vei ţine înaintea ochilor tăi păcatele tale, te vei afla opunându-te celui-rău, care vrea să te dărâme pentru că socoteşti să te îndreptăţeşti. Dacă-ţi vei păzi zidirea pe care ţi-a ridicat-o plânsul, atunci vei afla că te cunoşti pe tine însuţi şi vei şti unde locuieşti, şi nu te vei mai încrede în inima ta, pentru că ai dobândit biruinţa[354].

De fapt, dacă omul nu răspunde în faţa judecăţii şi nu aude hotărârea şi nu cunoaşte care este locul său, nu se poate convinge că, prin frică, place lui Dumnezeu[355]. Fiindcă întristarea după Dumnezeu care îndurerează inima poate câştiga simţurile, şi împotrivirea (la cele rele) cu trezvie păzeşte sănătoase simţirile minţii[356]. Căci omul nu este în stare, nici nu se poate încrede în el însuşi (să se ferească de rău). El trebuie să se afle neîncetat în osteneală, până ce este în trup. Fericiţi sunt cei ce nu se încred în lucrul

354. Dacă-ţi stau înaintea ochilor păcatele, ele te vor face să te împotriveşti celui ce vrea să te omoare sufleteşte, pentru că vrei să-ţi păzeşti făptura pe care ţi-a zidit-o Făcătorul. În acest caz, vei şti că te-ai cunoscut cu adevărat ca făptură smerită şi nu te vei mai încrede cu mândrie în tine însuţi, socotind că ai biruit asupra păcatelor. Biruinţa reală asupra acestora e unită cu smerenia, care nu afirmă că a obţinut-o.

355. Prin frica de Dumnezeu devii plăcut lui Dumnezeu, căci aceasta îl face pe om să ocolească păcatele. Ea e începutul şi însoţitoarea virtuţilor.

356. Întristarea pentru păcate face mintea să câştige simţurile trupeşti şi să le stăpânească, dar ea păzeşte şi simţirile spirituale ale minţii, prin care aceasta intuieşte înţelesurile lucrurilor.

lor, ca unii care ar plăcea Domnului, şi se ruşinează să răspundă lui Dumnezeu, odată ce nu se încred în lucrul lor, împlinit după voia lor, cunoscându-şi slăbiciunea şi mulţumindu-se cu întristarea (pentru păcate) şi cu plânsul. Să nu poarte grijă, căci sunt făptura lui Dumnezeu, pe care o va judeca El[357].

5. Căci biruinţa celui ce lucrează constă în a se preda pe sine întreg lui Dumnezeu. Şi când se va desăvârşi după voia Lui, înseamnă că s-a înscris în cartea celor vii, şi atunci vor mărturisi despre el cei din cer, fiindcă a trecut peste stăpânitorii de-a stânga. Atunci pomenirea lui este cu cei din cer. Până ce este însă încă în război, omul se află sub frică şi cutremur, fie că a învins sau că a fost învins astăzi, fie va învinge sau va fi învins mâine, căci lupta înconjoară şi strânge inima. Numai cel lipsit de patimi nu este războit, fiindcă a primit cununa şi nu mai e îngrijorat că sunt împărţite cele trei, care ajung să se împace între ele prin Dumnezeu. Iar acestea trei, după Apostol, sunt sufletul, trupul şi duhul (*cf. I Tesaloniceni* 5, 23). Căci spune undeva, într-o altă Epistolă, că, atunci când cele trei se vor face una prin lucrarea Duhului Sfânt, nu vor mai putea fi despărţite, căci dacă Hristos a murit şi a înviat şi nu mai moare, „moartea nu mai are stăpânire asupra Lui" (*Romani* 6, 9). Iar moartea Lui s-a făcut mântuirea noastră[358], căci

357. Omul trebuie să fie mereu nemulţumit de faptele sale şi să nu aştepte cu încredere în sine Judecata lui Dumnezeu, nici să cugete că de el va depinde mântuirea altora. Soarta veşnică a fiecăruia trebuie văzută dependentă de Dumnezeu. Omul trebuie să fie stăpânit mereu de tristeţe pentru starea în care se află şi să plângă pentru nemulţumirea determinată de această stare.

358. La învierea de obşte va înceta războiul împotriva omului, deci şi împărţirea lui în suflet, trup şi duh, pentru că nu va

prin moartea Lui a omorât păcatul o dată pentru totdeauna şi învierea Lui s-a făcut viaţă tuturor celor ce au crezut în puterea Sa, căci a vindecat pe ai Săi de patimi spre a fi vii în Dumnezeu şi a rodi roada dreptăţii. Deci, nu te socoti pe tine că ai murit, cât timp eşti sub sila vrăjmaşilor tăi, fie în stare de trezvie, fie în somn. Căci, cât timp se află încă în stadion, bietul om nu are îndrăzneală şi, privind de la distanţă, nu se încrede în faptele sale. Iar cel fără de minte, căzând în fiecare zi, socoteşte că biruieşte, fără să poarte o luptă în stadion[359]. De aceea a spus Domnul nostru ucenicilor Săi, trimiţându-i spre propovăduire: „Pe nimeni să nu salutaţi pe cale", ci salutaţi pe cei din casă. „Şi dacă va

---

mai fi stăpânit de patimi. Moartea şi învierea lui Hristos au făcut ca cele trei să fie una în El şi va face ca acelea să fie una şi în noi, căci duhul nostru întărit de Duhul Sfânt al lui Hristos se va înstăpâni peste trup şi peste suflet şi toate vor fi una. Deci omul nu va mai fi îngrijorat de cele trei, împărţite şi prin aceasta neajunse la deplina covârşire de Duhul Sfânt. Cei de pe pământ luptă pentru cele trei, încă nedesăvârşite şi de aceea nedeplin unite, şi luptă şi pentru cei morţi cu trupul, ca sufletul lor să fie miluit de Dumnezeu şi, prin Duhul Sfânt, să-l unească la înviere cu trupul. Hristos a murit şi a înviat deci şi pentru a reface unitatea omului, pe care păcatul l-a împărţit. Căci a omorât în Sine păcatul nostru, care era pricina împărţirii omului. Toată spiritualitatea Avvei Isaia este o consecinţă a hristologiei. Dar dacă până aici a vorbit aproape numai de moartea lui Hristos ca moarte a patimilor omeneşti, acum vorbeşte şi de învierea Lui, drept cea care reface unitatea omului prin eliberarea lui de patimi. Ni se dau aici elemente noi în hristologie, ca o aprofundare a bogăţiei ei.

359. Lupta se va termina la Judecata din urmă. Până atunci, dar mai ales în cursul vieţii pământeşti, unii se luptă în stadion, înaintând în virtuţi. Alţii, din mândrie, păcătuiesc chiar prin faptele de care se socotesc vrednici de laudă. Aceştia nu luptă în stadion pentru a înainta spre ţinta desăvârşirii.

fi acolo un fiu al păcii", rămâneți la el și „pacea voastră se va odihni" acolo (*Luca* 10, 4-5). Și iarăși, Elisei a spus lui Ghehazi, trimițându-l: „De vei întâlni pe cineva", să nu-l binecuvântezi, nici tu să nu fii binecuvântat de cineva („și să pui toiagul meu pe fața copilului", *4 Regi* 4, 29). Căci știa că pruncul nu fusese readus la viață, nici nu avea puterea (altcineva) să-l învieze. Dar când a intrat omul lui Dumnezeu (Elisei) și a văzut pruncul zăcând pe pat, s-a închis cu pruncul și a tras ușa după sine, și a purtat lupta prin fiecare simț al său, culcându-se peste prunc pe pat, și făcând aceasta cu pruncul de șapte ori. Și când s-au încălzit simțurile pruncului, după voia Duhului lui Dumnezeu, s-au deschis ochii lui.

6. Deci ce avem de spus noi, nevrednicii, care iubim slava lumii acesteia mai mult decât pe Dumnezeu, care nu știm cum să luptăm și care nu ne străduim să ajungem la odihnă, necunoscând îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, Care lasă neghinele împreună cu rodul cel bun până la deplinătate și nu trimite să adune neghinele? Nici Ghehazi, deși și-a făcut drumul său, n-a ajuns să învieze pe prunc, fiindcă a iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu. Fericiți sunt ochii care se rușinează să privească spre Dumnezeu și se îngrijesc să-și vindece rănile lor întru cunoștință, și-și cunosc păcatele și se roagă pentru iertarea lor[360]. Dar vai celor ce-și pierd rodul lor, socotind

360. Accentuează mereu importanța cunoașterii. Cei ce înaintează în cele bune se rușinează înaintea lui Dumnezeu de păcate, pentru că le știu că sunt păcate și se îngrijesc să le vindece cunoscând combaterea lor. Cunoașterea păcatelor e unită cu cunoștința lui Dumnezeu, împotriva Căruia se săvârșesc acelea. Cine nu cunoaște pe Dumnezeu nu cunoaște nici că anumite fapte ale sale sunt păcate. De cunoașterea lui Dumnezeu ca existență

că sunt fără de păcat, şi încalcă propria conştiinţă, nevrând să fie străpunşi de ea, nici să ştie că nu este mic ceea ce este foarte mic. Plugarul care, semănând toată sămânţa, dacă aceasta nu se coace, degeaba o are şi se osteneşte în zadar, aşa şi omul - care vede toate tainele şi are toată cunoştinţa (*cf. I Corinteni* 13, 2) şi săvârşeşte multe fapte şi vindecări, suferă de rele diferite şi e lipsit de haina lui - este încă stăpânit de frică, neîncrezându-se în conştiinţa lui, fiindcă are încă vrăjmaşi şi uneltitori care îl vânează, până ce nu aude cuvântul că: „dragostea nu cade niciodată", ci „toate le crede, le nădăjduieşte, toate le rabdă"[361] (*I Corinteni* 13, 8, 7).

7. O, câtă osteneală înseamnă calea lui Dumnezeu! Căci a spus: „Strâmtă este poarta" şi plină de necazuri „calea care duce la viaţă şi puţini sunt cei care o află" (*Matei* 7, 14). Şi noi, cei nelucrători şi iubitori de patimi, zicem că o avem ca odihnă, fiindcă nu putem purta jugul, de care a spus: „Luaţi jugul Meu peste voi şi învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară" (*Matei* 11, 29-30). Şi care este înţeleptul, după Dumnezeu? Cel care nu se luptă cu toată puterea lui să sufere pătimirea celor rele cu toată osteneala şi graba, în linişte (isihie) şi pază (trezvie), şi cu toată grija, cum nu se va afla totuşi nevrednic să rostească numele lui Dumnezeu cu gura lui?[362] Dar

---

personală - Care vrea binele ca viaţă în armonie a tuturor şi a Cărui voie neîmplinind-o, oamenii ies din armonia care-i fericeşte - depinde orice cunoaştere a tuturor sau sensul lor.

361. Numai când cineva ajunge să trăiască faptul că dragostea niciodată nu cade, se află cu adevărat deasupra păcatelor.

362. Chiar de rostirea numelui lui Dumnezeu se simte nevrednic cel ce luptă împotriva păcatelor sale. Dar uneşte în rostirea

Stăpânul şi Domnul Iisus a venit la noi pentru patimile lucrătoare în noi. A venit ca să le omoare în noi, ca să nu mai umblăm după trup, ci după duh, supunându-ne Tatălui toată voia. Căci, învăţându-i pe ucenicii Săi, le-a spus: „Când veţi împlini toate cele poruncite vouă, să spuneţi: Robi netrebnici suntem, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (*Luca* 17, 10). Acestea le-a spus celor ce şi-au dat osteneala şi şi-au păzit-o, pentru că au cunoscut pe cei care caută să-i sărăcească de osteneala lor şi să le-o fure. De orice purtător de venin, pe care îl vede cineva, fuge cu frică, fie acela şarpe, viperă, scorpie sau alt purtător de veninul morţii. Dar sufletul neruşinat şi netrebnic rămâne nemişcat în toate cele care-l pot omorî şi nu fuge, nici nu se desparte de ele, ci se îndulceşte de ele şi se încrede cu inima în ele. De aceea îşi cheltuieşte vremea, rămânând sterp.

CUVÂNTUL AL XXIV-LEA
Despre nepătimire (lipsa de patimi)

Pe calea virtuţilor sunt şi căderi, şi vrăjmăşie, şi prefacere, şi măsuri, şi scăderi, şi descurajare, şi bucurie, şi durere a inimii, şi tristeţe, şi odihnă a inimii, şi propăşire, şi silă. Este o călătorie care trebuie săvârşită până se ajunge la capăt (la odihnă, nepătimire). Iar

---

lui sentimentul de nevrednicie cu cel de trebuinţă a rostirii lui: „Nu pot, Doamne, să nu Te chem, dar mă simt totodată nevrednic să Te chem. Te chem, simţind că chiar în chemarea Ta pun ceva din încrederea mândră că această chemare Te va face să mă asculţi". Dar faptul că Domnul Iisus a venit la noi pentru a ne ajuta să scăpăm de patimile noastre ne dă totuşi curajul să-L chemăm. Mă întreb: oare, sunt vrednic să rostesc numele lui Dumnezeu?

nepătimirea este departe de toate acestea şi nu are nevoie de ceva, căci este în Dumnezeu şi Dumnezeu este în ea[363]. Nu mai cunoaşte duşmănie, nici cădere, nici necredinţă, nici osteneala păzirii (a ceea ce ai), nici teama de patimă (frica vreunei patimi), nici pofta vreunui lucru, nici neplăcerea cauzată de vreo duşmănie. Mari sunt slavele ei şi nenumărate! Teama de vreo patimă este departe de nepătimire şi, cât timp cineva mai simte vreo învinovăţire, este departe de nepătimire. Domnul Iisus a luat un asemenea trup (nepătimitor) şi i-a învăţat pe ucenici o asemenea iubire, pe care să o lucreze cu bucurie. De aceea, mulţi oameni necercaţi au crezut că au ajuns la ea, deşi patimile încă stăpâneau în sufletul lor şi trupul lor nu era încă deplin curăţit. De aceea, s-au abătut de la cuvântul datorat: „Iertaţi-mă, pentru Dumnezeu!"

CUVÂNTUL AL XXV-LEA

Către Avva Petru, ucenicul lui

1. Mi-ai scris că voieşti să dai pocăinţă lui Dumnezeu pentru păcatele tale, dacă Dumnezeu te eliberează de grija amară de lume pe care o ai. Bine ai spus că voieşti aceasta, dacă eşti eliberat de lucrul veacului acesta, fiindcă nu poate mintea să se îngrijească de

363. Aceasta este o remarcabilă definiţie a nepătimirii. Ea este în Dumnezeu şi Dumnezeu este în ea, deci are totul. Nu duce lipsă de nimic. În patimi, doreşti cu pasiune ceva, eşti supus lor; nu ai linişte, nu eşti liber. În nepătimire este libertate; ea este iubirea desăvârşită, căci iubirea are în ea toată libertatea. Dumnezeu nu are nicio patimă, căci nu e supus la nimic şi nu este mărginit de ceva.

amândouă. A spus-o aceasta şi Domnul, zicând: „Nu puteţi sluji şi lui Dumnezeu şi lui mamona" (*Matei* 6, 25), fiindcă mamona este semnul a toată lucrarea lumii acesteia. Şi, de nu o părăseşte omul pe aceasta, nu poate sluji lui Dumnezeu. Iar slujirea lui Dumnezeu ce este? A nu avea ceva străin în mintea noastră atunci când Îl binecuvântăm, nici vreo plăcere atunci când ne rugăm Lui, nici vreo răutate atunci când cântăm Lui, nici vreo ură atunci când ne închinăm Lui, nici pizma rea care să ne tulbure atunci când ne preocupăm de El, nici plăcere urâtă în mădularele noastre atunci când ne aducem aminte de El. Căci toate acestea sunt ziduri întunecate care împresoară nenorocitul suflet, ce nu se poate ruga în chip curat lui Dumnezeu având acestea în el. Fiindcă îl împiedică în văzduh şi nu-l lasă să se întâlnească cu Dumnezeu, să-L binecuvânteze în ascuns şi să se roage Lui cu dulceaţa iubirii întru bucuria inimii şi cu voire sfântă, ca să fie luminat de El. De aceea, când nu se îngrijeşte să le taie pe acestea întru cunoştinţă[364], mintea se întunecă şi nu

364. Cel ce se gândeşte la cele ale lumii când se roagă lui Dumnezeu nu se poate înălţa cu sufletul dincolo de văzduhul ce înconjoară lumea, dincolo de văzduhul în care se află duhurile rele, văzduh aflat mai presus de cele materiale, dar nu în înălţimea curată a lui Dumnezeu. Gândurile lumii, pe care le pun într-o evidenţă accentuată acele duhuri aflate în jurul sufletului, îl înconjoară pe acesta ca un zid de întuneric, prin care nu poate trece uşor ca să-L întâlnească pe Dumnezeu şi El să-l umple de lumina Sa. Duhurile rele sunt mai aproape de noi când avem în noi unele ispite ale lor. În acest sens, ele se află ca într-un fel de văzduh între noi şi Dumnezeu. Ele sunt ca un zid întunecat în jurul sufletului, punând la îndoială sensul adevărat al existenţei, pe care îl avem prin lumina deplină ce ne vine de la Dumnezeu.

poate înainta spre Dumnezeu. Dar nu se poate îngriji să le taie, dacă nu se face fără grijă față de cele ale veacului acesta. Căci sunt două puteri care înrâuresc sufletul: una din afară, care se îngrijește de odihna trupului în veacul acesta, și alta dinlăuntru, cea a patimilor, care împiedică virtuțile. Dar nu vede sufletul pe cea dinlăuntru, a patimilor, de nu se eliberează de cea din afară. De aceea a spus Domnul că tot cel ce nu s-a lepădat de orice voie a sa nu se poate face ucenicul Său (*cf. Luca* 14, 26). Și puterea din afară este din voință, iar cea dinlăuntru este din fapte[365]. Știind deci Stăpânul nostru că voința este cea care domnește peste amândouă, a poruncit să o tăiem. Căci mintea e omorâtă, atunci când sufletul se îngrijește de cele din afară și patimile dinlăuntru își săvârșesc faptele lor împotriva curăției. Deci, dacă sufletul ascultă cuvântul lui Iisus, își taie toate voile sale, urăște toată lucrarea lumii acesteia, și atunci mintea înviază și stă tare, până ce le aruncă pe toate din casa ei, privind neîncetat la suflet și păzindu-l să nu se întoarcă la cele dinapoi și la cei care l-au nedreptățit (l-au făcut nedrept).

2. Căci sufletul este asemenea unei femei tinere, căsătorită cu bărbat, și care, atunci când îi pleacă bărbatul într-o călătorie, pierde teama și rușinea, nemaiîngrijindu-se cu sârguință de cele din casa ei. Dar când bărbatul ei revine în casa lui, îndată se îngrijește de toate după voia bărbatului său și el, întorcându-se în casă, de asemenea se îngrijește de toate cele

365. Cele două puteri se întăresc una pe alta. Puterea din afară vine din voință, iar cea dinlăuntru din faptele din afară. De aceea, tăindu-se propria voință, le tăiem pe amândouă.

de care are trebuință. Așa este și mintea: când se trezește, îngrijește de suflet și îl păzește neîncetat, până ce acesta zămislește și crește copiii[366]. Și amândoi se fac o inimă, căci sufletul se supune minții, precum s-a scris de Apostol, că: bărbatul este cap femeii (*cf. I Corinteni* 11, 3). Și iarăși: „Bărbatul nu trebuie să-și acopere capul, fiind chip și slavă a lui Dumnezeu, iar femeia este slava bărbatului. Pentru că nu bărbatul este din femeie, ci femeia din bărbat. Și pentru că nu a fost zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat. De aceea și femeia este datoare să aibă (semn de) stăpânire asupra capului ei, pentru îngeri. Totuși, nici femeia fără bărbat, nici bărbatul fără femeie, în Domnul. Căci precum femeia este din bărbat, așa și bărbatul este prin femeie „și toate sunt de la Dumnezeu" (*I Corinteni* 11, 7-12). Pentru cei învredniciți să fie în Domnul, cuvântul acesta nu are numai un chip. Aceștia se roagă Domnului întru curăție, binecuvântează pe Dumnezeu cu inimă sfântă. Aceștia sunt cei luminați din Dumnezeu; aceștia sunt adevărații închinători pe care îi caută Dumnezeu; aceștia sunt cei despre care a zis: „Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor" (*2 Corinteni* 6, 16). Aceasta este ceea ce s-a spus: „De se vor învoi doi dintre voi în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor în numele Meu" (*Matei* 18, 19). Voiește deci ca ai Săi să fie curați de cele materiale, văzute, și de cele nevăzute, ascunse în suflet, și de toate cele pe care le-a desființat în trupul Său prin întruparea

366. În grecește mintea (ὁ νοῦς) este de genul masculin, iar sufletul (ἡ ψυχή), de genul feminin. Mintea este bărbatul, sufletul, femeia.

Sa, precum a zis: „Rămâneți întru Mine şi Eu întru voi"[367] (*Ioan* 15, 4). Ai văzut, frate, că întâi voieşte ca noi să rămânem întru El prin fapte şi că El va rămâne întru noi prin curăția câştigată după puterea noastră?

3. Dar va spune cineva: „Am rămas întru El prin Botez, dar prin viețuire nu pot face aceasta". Ascultă, iubitule! Fără îndoială, cel ce primeşte Botezul îl primeşte spre desființarea păcatului, precum a zis Apostolul: „Ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, (...), ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului" (*Romani* 6, 4-6). Căci e cu neputință să rămână în acelaşi loc Hristos şi păcatul. Deci, de S-a sălăşluit în tine Hristos, trupul a murit păcatului, iar duhul e viu pentru dreptate, precum a zis Apostolul (*cf. Romani* 8, 10). „Căci femeia măritată e legată, prin lege, de bărbatul său atâta timp cât el trăieşte; iar dacă i-a murit bărbatul, este liberă față de lege, ca să nu fie adulteră, luând un alt bărbat" (*Romani* 7, 2-3). Deci cel ce voieşte să cunoască de S-a sălăşluit Hristos în el va afla aceasta din gândurile sale. Căci, câtă vreme păcatul convinge inima lui, Dumnezeu nu S-a sălăşluit încă în el, nici Duhul Lui n-a aflat odihnă în el[368]. Deci trebuie ca Dumnezeu să Se sălăşluiască

367. Relația dintre bărbat şi femeie, în timpul cât bărbatul lipseşte de acasă, dar şi când vine acasă, este un chip (prototip) pentru relația dintre minte şi suflet. În cei ce se roagă lui Dumnezeu în chip curat şi fac voia Sa, mintea şi sufletul devin o unitate armonioasă. Precum se armonizează bărbatul cu femeia, aşa se uneşte şi mintea cu sufletul în inimă sau în duh, ceea ce face ca şi trupul să fie curat; şi precum bărbatul şi femeia se armonizează în Hristos, aşa se uneşte şi mintea cu sufletul în inimă, când Îl văd pe Hristos în ea.

368. Iarăşi dă relația dintre bărbat şi femeie drept chip al relației dintre Hristos şi inima omului. Cât timp inima se simte

în om, ca omul să săvârşească faptele Lui şi ca sufletul său să se elibereze de păcat, cum a spus Apostolul: „Cel ce se alipeşte de desfrânată este un singur trup cu ea. [...]. Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un singur duh cu El" (*I Corinteni* 6, 16-17). Căci toată starea contrară firii se numeşte desfrânată[369]. Dar, de se eliberează sufletul şi trece peste cele care caută să-l împiedice în văzduh, rămâne în Dumnezeu şi primeşte Duhul Lui, după spusa: „Cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El". Şi Hristos învaţă sufletul cum să se roage, ca pe unul care se închină Lui neîncetat şi este alipit de El, iar El rămâne în suflet, dăruindu-i neîncetat odihnă şi descoperindu-i cinstirile şi darurile Sale negrăite. Căci sufletul e născut din nou de El prin Botez şi prin insuflarea Duhului Său, precum s-a scris: „Oricine e născut din Dumnezeu nu păcătuieşte, [...] şi cel-rău nu se atinge de el" (*I Ioan* 5, 18). Căci s-a născut din Dumnezeu, precum s-a scris în Evanghelie: „De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor" (*Matei* 18, 3). Şi iarăşi: Faceţi-vă ca pruncii de curând născuţi, dorind „laptele cel duhovnicesc şi neprefăcut, ca prin el să creşteţi spre mântuire" (*I Petru* 2, 2).

4. Dar care este lucrarea copilului? Copilul, de este lovit, plânge, şi se bucură cu cei ce se bucură

---

atrasă de gânduri păcătoase, Hristos nu este în om ca bărbatul în inima femeii sale. Şi cât timp Hristos nu e în om, nici duhul omului nu e odihnit. Păcatul îl ţine în agitaţie, dar Hristos îi aduce odihnă, aşa cum îi aduce femeii prezenţa bărbatului.

369. E contrar firii omului să nu fie cu Dumnezeu, mai precis cu Hristos. Ea trăieşte, în acel caz, nu cu bărbatul ei firesc, ci cu Satana, care e vrăjmaş al lui Dumnezeu. Trăieşte contrar stării care o face pentru veci fericită şi îi arată sensul adevărat al vieţii.

cu el. De este ocărât, nu se mânie şi, de e lăudat, nu se mândreşte. De cinstesc pe altul mai mult ca pe el, nu pizmuieşte. De sunt luate lucrurile lui, nu se tulbură. De-i iau ceva din moştenire, nu ştie. Nu se duce la judecată cu nimeni. Nu urăşte pe vreun om. De este sărac, nu se întristează. De este bogat, nu se trufeşte. De vede femeie, nu o pofteşte. Plăcerea şi grija nu-l stăpânesc. Pe nimeni nu judecă, pe nimeni nu stăpâneşte, pe nimeni nu bârfeşte, nu râvneşte ceea ce nu cunoaşte, nu râde de chipul aproapelui, nu duşmăneşte pe cineva, nu se preface, nu caută slava lumii acesteia, nu caută să adune bogăţie, nu e iubitor de arginţi, nu se face îndrăzneţ, nu se ceartă, nu învaţă cu patimă, nu se îngrijeşte de cineva. De-l dezbracă, nu se întristează, nu ţine la voia sa, şi nu-i este frică de foame, nici de cei vicleni, nu se teme de fiare sălbatice, nici de război. De se porneşte vreo prigoană, nu se tulbură. Aşa este cel despre care a spus Stăpânul nostru Iisus: „De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia lui Dumnezeu" (*Matei* 18, 3).

5. Dar când creşte puţin copilul şi răutatea începe să locuiască în el, Apostolul îl osândeşte, zicând: „Ca să nu mai fim copii duşi de valuri, purtaţi încoace şi încolo de orice vânt al învăţăturii, prin înşelăciunea oamenilor, prin vicleşugul lor, spre uneltirea rătăcirii, ci ţinând adevărul, în iubire, să sporim întru toate pentru El" (*Efeseni* 4, 14-15). Şi iarăşi: „Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate", ca pe nişte prunci, „căci încă nu puteaţi" (*I Corinteni* 3, 2)[370]. Şi iarăşi zice: „Câtă

370. Ca să intrăm în Împărăţia cerurilor Hristos ne cere toate calităţile pruncilor, cele amintite, dar să le câştigăm conştient şi

vreme moştenitorul este copil, nu se deosebeşte întru nimic de rob, deşi este stăpân peste toate; ci este sub epitropi şi iconomi, până la vremea rânduită de tatăl său. Tot aşa şi noi, când eram copii, eram robi" sub stihiile lumii (*Galateni* 4, 1-3). Şi iarăşi: „Fugi de poftele tinereţii" (*2 Timotei* 2, 22). Învăţându-ne deci să părăsim copilărirea, a spus: „Fraţilor, nu fiţi copii la minte. Fiţi copii când e vorba de răutate. La minte însă, fiţi desăvârşiţi" (*1 Corinteni* 14, 20). Deci care este lucrarea acestor copii? Cea anunţată de Apostolul Petru: „Deci lepădând toată răutatea şi tot vicleşugul şi făţărniciile şi pizmele şi toate clevetirile, ca nişte prunci de curând născuţi" (*1 Petru* 2, 1-2). Înţelege, frate, ce înseamnă cuvântul pe care l-a spus Stăpânul nostru Iisus: „Amin, amin, zic vouă: De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor". Cuvântul este plin de teamă, căci Domnul nostru a spus cu jurământ: „Amin, amin, zic vouă", iar El însuşi este „Amin"[371].

---

cu străduinţă. Ne cere „să ne facem ca pruncii", să redevenim ca ei, după ce ne-am îndepărtat de calităţile lor prin ispitele vieţii. Trebuie să redevenim „ca pruncii", dar prin luptă conştientă cu vicleniile lumii şi aducând copilăriei conştiinţa despre bunătăţile pe care le au copiii, ca simplu dar. Printr-o conştiinţă pervertită şi printr-o voinţă slabă se actualizează potenţele (puterile) păcătoase ale omului. Dar printr-o conştiinţă trează şi printr-o sporită cunoaştere şi printr-o voinţă întărită sunt învinse păcatele ca actualizări ale acelor potenţe. Iar voinţa aceasta e întărită de Hristos şi de cunoaşterea Lui.

371. Cuvântul lui Iisus, prin care ne cere să ne facem ca pruncii, trebuie să ne umple de teamă. Şi teama să ne fie o forţă care să ne ajute să-l împlinim. Căci, zicând „Amin", Iisus a spus că acesta este adevărul, iar Adevărul este El însuşi. „Fiţi convinşi despre trebuinţa a ceea ce vă cer, pentru că adevărul acestui fapt

De aceea, Apostolul a zis: „Deoarece n-avea pe nimeni mai mare (ca El), S-a jurat pe Sine însuşi, zicând: «Cu adevărat, binecuvântând, te voi binecuvânta»" (*Evrei* 6, 13-14).

6. Să înţelegem deci cu exactitate cuvântul de mai sus. Să ne îngrijim adică de acest cuvânt în tot ceasul, cu frică şi cu cutremur, să luăm seama când ne răneşte vrăjmaşul cu vreo săgeată prin aproapele, sau când cineva ne loveşte, sau ne osândeşte, sau ne cleveteşte, sau când aproapele se sfădeşte cu noi pentru a-l asculta, sau ne necăjeşte vreo mânie necurată, vrând să trezească în noi amintirea rea a celor pe care ni le-a făcut aproapele, vrând să întineze sufletul nostru prin mânie şi ocară[372]. De se apropie ceva din acestea de sufletul nostru, să ne silim să ne aducem aminte de cuvântul Stăpânului nostru, pe care ni l-a spus cu jurământ, zicând: „Amin, amin, zic vouă: De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor". Cine, auzind acest cuvânt, nu se va înfricoşa? Sau ce înţelept, voind să-şi mântuiască sufletul său, nu aruncă de la inima lui tot disprețul pe care-l are faţă de aproapele? Sau cine, temându-se să nu ajungă în gheenă, nu aruncă din inima sa toată ura, ca să nu fie aruncat el însuşi din

---

este întemeiat pe Mine, ca Adevărul prin excelenţă. Nerespectând ceea ce vă spun, nu Mă respectaţi pe Mine."

372. Ura, mânia, gândul şi cuvântul rău despre aproapele ne întunecă sufletul, pentru că ne opresc de la cunoaşterea adevărată a tainei lui, a ceea ce este minunat în el de la Dumnezeu Făcătorul. Din pricina acestora, nu ne mai cunoaştem nici pe noi înşine în ceea ce putem face pentru creşterea noastră duhovnicească, pentru a înainta în Dumnezeu împreună cu aproapele. Prin acestea, Îl disprețuim pe Dumnezeu însuşi.

Împărăție?[373] Un cuvânt tăios ne-a spus Stăpânul nostru, zicând: „De nu vă veți întoarce, să fiți ca pruncii, nu veți intra în împărăție". Greu este cuvântul pentru cei care țin la voia lor, iubesc lumea și nu au cunoscut puterea Sfântului Duh. Căci, de va veni la ei, îi va face să uite toată răutatea și îi va învăța cele ale lui Iisus: în loc de mânie, blândețea, în loc de dușmănie, pacea, în loc de iubirea de ceartă, smerita cugetare, în loc de ură, iubirea, în loc de neîngăduință, îndelungarăbdare[374]. Căci aceștia sunt cei ce s-au învrednicit de nașterea din nou.

7. Să ne străduim deci să tăiem din inima noastră cele pe care ni le-a enumerat marele Apostol și să le părăsim, ca să ajungem la măsurile copilului. Fiindcă cei ce s-au îngrijit să taie acestea din sufletele lor au ajuns la sfânta și marea vârstă a desăvârșirii Sale[375].

---

373. Scăparea de perspectiva iadului și intrarea în Împărăția cerurilor sunt mereu dependente de iubirea aproapelui. Ura și disprețul aproapelui conduc la singurătatea tristă, ce va fi trăită veșnic în iad. Iar bucuria comuniunii din Împărăția cerurilor este pregătită de silința de a iubi pe oameni în decursul vieții pământești.

374. Duhul lui Hristos, primit de om la Botez, îi dă putere să părăsească orice egoism, să fie față de oameni cum a fost și este Hristos, Care S-a făcut om, S-a jertfit pentru oameni și rămâne om în veci, din iubire față de oameni. Acesta este omul cel nou, născut din Hristos la Botez.

375. Să creștem în smerenie, să creștem în a nu ne socoti ca fiind ceva, să creștem în prețuirea aproapelui și în slujirea lui. Să creștem spre omul la care S-a pogorât Fiul lui Dumnezeu. Ajungem la marea vârstă a desăvârșirii, dacă părăsim pretenția de mărire și câștigăm smerenia și nepretențiozitatea copilului. Tinzând spre starea fcopilului, tindem spre desăvârșirea lui Hristos. Căci Fiul lui Dumnezeu nu S-a făcut om mândru,

Căci le-a dat o putere mare, suflând în fața lor şi zicând: „Luați Duh Sfânt" (*Ioan* 20, 22). Dar, arătându-Se lor apoi, la marea Galileii şi întrebându-i: „Aveți ceva de mâncare?" (*Luca* 24, 41), le-a amintit că prin suflarea Duhului i-a făcut copii, deşi, după trup, nu erau astfel. Şi iarăşi s-a scris: „Iată, Eu şi pruncii pe care Mi i-a dat Dumnezeu". „Deci, de vreme ce pruncii s-au făcut părtaşi trupului şi sângelui, în acelaşi fel S-a împărtăşit şi El de acestea, ca să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul, şi să-i izbăvească pe aceia" (*Evrei* 2, 14-15; *cf. Isaia* 8, 18). De ce sânge şi trup S-a făcut părtaş în chip asemănător, dacă nu de al celor ce au părăsit toată răutatea şi au ajuns la măsura sfintei copilării? Iar aceştia, la rândul lor, s-au făcut desăvârşiți[376], după cuvântul Apostolului: „Până ce vom ajunge toți la unitatea credinței şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos"

---

dornic de măririle lumeşti, ci un om smerit, plin de prețuire pentru toți oamenii. Născându-i prin suflarea Duhului Său pe Apostoli ca oameni noi, i-a făcut copii, dar şi desăvârşiți. Şi aşa se întâmplă cu toți cei se nasc din nou prin Botez. Devenim desăvârşiți ca El, întrucât suntem făcuți asemenea copiilor. Dar noi creştem în desăvârşirea copilului, pe când Hristos are desăvârşirea în care nu mai este creştere. Hristos este mereu tânăr şi mereu desăvârşit; e mereu începutul plin de putere şi desăvârşirea. Este Alfa şi Omega, este mereu începutul omenirii noi şi desăvârşirea la care trebuie să ajungă aceasta, fără a îmbătrâni şi a slăbi în putere.

376. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut părtaş de trupul şi sângele Fecioarei, care se făcuse curată ca un copil, ca apoi şi ceilalți oameni, uniți cu El prin credință, să primească Trupul şi Sângele Lui, curate ca ale unui copil.

(*Efeseni* 4, 13)[377]. Şi iarăşi: Săvârşiţi creşterea trupului spre zidirea lui în iubire (*cf. Efeseni* 4, 16).

Unora ca aceştia le scrie Apostolul Ioan, zicând: „Vă scriu vouă, copiilor, fiindcă aţi cunoscut pe Cel ce este de la început. Vă scriu vouă, tinerilor, fiindcă aţi biruit pe cel viclean" (*1 Ioan* 2, 12-13). Ai văzut că cei ce s-au făcut copii în răutate au devenit luptători împotriva vrăjmaşului?[378] Că cei goliţi de armele aceluia, care sunt armele răutăţii, s-au făcut Părinţi şi au ajuns la măsurile desăvârşirii, şi li s-au încredinţat descoperirile şi tainele, până vor ajunge la înţelepciune, la unitate, la bunătate, la blândeţe şi la curăţie? Căci acestea aparţin blândeţii şi aceştia sunt cei ce au primit pe Hristos, slăvindu-L în trupul lor.

8. Să ne luptăm deci, iubite frate, în marea foamete de pe pământ, să nu ne descurajăm în vreo privinţă, ci să cerem neîncetat ca bunătatea lui Dumnezeu să nu ne lase să trăim în rătăcirea vrăjmaşului şi pizmaşului, care pricinuieşte fără milă cele rele şi stăruie cu neruşinare şi spune că, dacă nu îl ascult astăzi, îl voi asculta mâine. Dar să nu ne lăsăm cât încă putem să ne rugăm cu stăruinţă lui Dumnezeu, cum zice David: „Caută, auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu, luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm spre moarte, ca nu cumva să zică vrăjmaşul

---

377. Hristos are, ca om, curăţia copilului şi deplinătatea vârstei spirituale desăvârşite. Spre această vârstă a desăvârşirii spirituale a omului trebuie să tindem şi noi, cei ce ne-am născut din curăţia Lui ca nişte prunci spirituali.

378. Iată modul unirii stării de copil cu aceea de bărbat: trebuie ca cineva să se facă sau să fie copil sau mic în răutate, pentru a putea fi mare în războiul împotriva vrăjmaşului. Deci poate fi cineva spiritual deodată: şi în una, şi în alta.

meu: «Întăritu-m-am asupra lui». Cei ce mă necăjesc se vor bucura, de mă voi clătina" (*Psalmii* 12, 4-5). Deci, de vor pune stăpânire peste noi, să strigăm, zicând: „Dumnezeule, cine se va asemăna Ţie? Să nu taci, nici să Te îmblânzeşti, Dumnezeule! Că, iată, vrăjmaşii Tăi s-au întărâtat şi cei ce Te urăsc au ridicat capul. Împotriva poporului Tău au uneltit cu vicleşug (...). Zis-au: «Să nu mai lăsăm să se pomenească»" numele lui în Israel (*Psalmii* 82, 1-4). Iar înaintând prin Sfântul Duh, tot el a zis: „Dumnezeul meu, pune-i pe ei ca o roată, ca trestia în faţa vântului (...). Umple feţele lor de ocară şi (...) să cunoască ei că numele Tău este Domnul" (*Psalmii* 82, 12, 15, 17). Iată cum, cei ce-şi întăresc inima lor prin credinţă împotriva vrăjmaşilor, înainte de a lupta împotriva acelora, s-au întărit pe ei înşişi pe sfânta piatră care este Hristos (*cf. I Corinteni* 10, 4), zicând întru tăria inimii: „Înconjuratu-m-au ca albinele fagurele, dar s-au stins ca focul de spini şi în numele Domnului i-am înfrânt pe ei" (*Psalmii* 117, 12).

9. Iar de vedem pe cei ce ne înconjoară cu viclenia lor, care este nepăsarea (lenevia) - fie atrăgându-ne sufletul în plăcere, fie pornindu-ne cu mânie împotriva aproapelui când face ceea ce nu trebuie, fie îngreunându-ne ochii spre poftirea trupurilor, fie voind să ne înjosească la gustarea plăcerii mâncărurilor, fie înfăţişând cuvântul altuia ca o otravă, fie împotrivindu-ne cuvântului altuia sau făcându-ne să deosebim între fraţi, spunând: „Acesta este bun şi acela este rău" -, să nu ne descurajam, ci mai degrabă să strigăm cu tăria inimii ca David, zicând: Doamne, apărătorul vieţii mele, de se va pregăti împotriva mea război, nu se va teme inima mea. „De se va ridica

împotriva mea război, eu în El nădăjduiesc". Una voi cere de la Domnul, aceasta voi căuta: „să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, ca să văd frumusețea Domnului și să cercetez locașul (cel sfânt al) Lui", că El m-a acoperit. „Și acum, iată, a înălțat capul meu împotriva vrăjmașilor mei" (*Psalmii* 26, 1-6). Acestea sunt ale celor ce și-au ridicat mintea din moarte, pe care Apostolul o numește noapte, zicând: „Nu suntem ai nopții, nici ai întunericului"[379] (*I Tesaloniceni* 5, 5). Iar mustrând pe cei ce se neglijează pe ei înșiși, a zis: „Cei ce dorm noaptea dorm; și cei ce se îmbată noaptea se îmbată" (*I Tesaloniceni* 5, 7)[380]. Și iarăși: „Ziua Domnului vine așa, ca un fur noaptea (...) și scăpare nu vor avea" (*I Tesaloniceni* 5, 2-3), căci

---

379. Moartea e noaptea de care sunt conștient și deci mă chinuie. Cunoașterea iubirii lui Dumnezeu arătată în Hristos este lumină, este ziuă, este sensul satisfăcător al vieții. Această zi, această lumină a îndepărtat noaptea care mă înconjura. Dar moartea aceasta nu e numai una cu întunericul, ci una și cu cel ce se scufundă în ea. Căci acela se unește atât de mult cu întunericul și cu moartea din el, într-un mod oarecum conștient, încât devine acestea el însuși. Pe de altă parte, și între somn, beție, noapte și moarte este o identitate. Noaptea ne face să dormim și ne îndeamnă la beție, și acestea ne fac să dorim noaptea. Somnul este și el întuneric și moarte spirituală și le amplifică, și beția, la fel. Dar somnul spiritual nu este o inconștiență totală, ci un coșmar plin de chinuri sau un șir de coșmaruri; la fel e și beția. În somn și în beție strâmbăm și facem fără sens toată realitatea. Așa va fi iadul.

380. Somnul și beția nu sunt una numai cu noaptea și cu moartea, ca un fel de coșmaruri care întunecă și strâmbă realitatea, ci sunt una și cu patimile. Căci patimile te fac să te repezi la plăcerile momentane, pierzând perspectiva vieții îndelungate a bucuriei nesfârșite.

vine noaptea. Dar celor ce şi-au ridicat mintea din patimi, le-a spus: Să ne îmbrăcăm în platoşa credinţei şi să luăm nădejdea drept coif al mântuirii (*cf. I Tesaloniceni* 5, 8).

10. Să facem deci toate, păzindu-ne mintea trează de faptele moarte, privind atenţi la suflet în fiecare ceas, ca să nu facă ceva în afară de cele potrivite firii, pentru că sufletul este schimbăcios prin fire[381], după cuvântul proorocului Isaia: A zis Domnul cel milostiv ţie: Umilită şi nestatornică ai fost şi de aceea n-ai fost mângâiată[382] (*cf. Isaia* 54, 10-11). Căci sufletul se aseamănă cu fierul care, când e neîngrijit, se acoperă de rugină, dar, când se pune în foc, acesta îl curăţă şi, cât timp este în foc, este asemenea focului şi nimeni nu-l poate ţine, fiindcă este foc. Aşa este şi sufletul: cât timp rămâne cu Dumnezeu şi se ocupă cu El, se face foc şi arde pe toţi vrăjmaşii săi, care îl fac să ruginească în timpul cât e neîngrijit. Dar Dumnezeu îl curăţă şi-l face nou ca pe fier, încât nu se mai îndulceşte cu ceva din cele ale lumii, ci se odihneşte în firea sa, de care s-a învrednicit acum şi în care se afla mai înainte. Iar de părăseşte firea sa, moare[383].

---

381. Să nu cădem cu sufletul din faptele conforme firii, căci, pe de altă parte, el este schimbător prin fire. Adică se poate abate, prin fire, de la cele conforme firii; se poate abate „prin fire" nu întrucât firea ar cere-o, ci întrucât firea îi dă şi această posibilitate, datorită libertăţii cu care este înzestrat. Poate cădea, prin fire, din starea conformă firii.

382. Aceasta o spune Dumnezeu sufletului, pentru că s-a înjosit prin nestatornicie, căzând prin păcat din starea lui luminată, slăvită şi fericită.

383. Sufletul îşi însuşeşte darurile dumnezeieşti când se uneşte cu Dumnezeu. Deci, însuşirile dumnezeieşti nu-i devin

Aşa mor animalele când se scufundă în apă, fiindcă au o fiinţă pământească. Şi iarăşi, peştii, când sunt aduşi pe pământ mor, fiindcă au o fiinţă acvatică. Asemenea şi păsările, zburând în aer, se odihnesc, dar, când voiesc să coboare pe pământ, se tem ca nu cumva să fie vânate. Aşa este şi sufletul desăvârşit: dacă îşi părăseşte firea, moare îndată[384]. Deci, cei ce s-au făcut vrednici şi şi-au însuşit darurile (dumnezeieşti) văd lumea ca o închisoare şi nu voiesc să se confunde cu ea, ca să nu moară[385].

11. Nu poate sufletul acela să iubească lumea, chiar de voieşte, căci îşi aminteşte de începutul lui, pe care l-a avut înainte de a se hotărî el însuşi să rămână în Dumnezeu, şi ştie ce i-a făcut lumea şi cum l-a făcut pustiu[386]. Iată o pildă: Când într-o cetate intră un împărat duşman, bărbaţii, temându-se, se predau

---

proprii prin fire, ci prin unire cu Dumnezeu. Aceasta e îndumnezeirea prin har. Exemplul acesta a fost folosit de mulţi Părinţi bisericeşti. Dar Avva Isaia precizează că, prin această îndumnezeire după har, se activează firea sufletului. Când sufletul rămâne de sine, se umple de rugina păcatului, contrară firii, şi moare duhovniceşte.

384. Sufletul îşi părăseşte firea atunci când părăseşte legătura sa cu Dumnezeu. Nu e Dumnezeu prin fire, dar îi este necesară firii sale legătura cu Dumnezeu. Fără Dumnezeu, moare duhovniceşte.

385. Toate cele din lume, dacă rămân în ele însele, mor. Numai din Dumnezeu primesc viaţă fără sfârşit, pentru că numai El are viaţă veşnică. Cu atât mai mult omul: numai în Dumnezeu are viaţa veşnică.

386. Lumea a făcut sufletul pustiu, căci l-a coborât sub starea lui firească: viaţa în Dumnezeu. De aceea, dacă sufletul rămâne exclusiv în lume înseamnă că moare. Căci lumea îi dă o viaţă finită, iar sufletul e făcut să aspire spre viaţa infinită şi veşnică.

lui şi el îndată caută, potrivit răutăţii lui, să coboare chipurile împăratului de dinainte, să înlăture legile aceluia şi să dea alte legi, apăsătoare, şi să pună chipul său acolo şi, în sfârşit, să facă să-i slujească toată mulţimea. Dar, dacă cei din cetate se duc pe ascuns la împăratul adevărat şi-i spun: „Vino şi ne ajută!", şi acesta vine împotriva duşmanului cu oastea sa şi cei din cetate, auzind, îi deschid cu bucurie porţile şi el intră şi pierde pe duşmanul lui, şi aruncă furios chipul pe care l-a aşezat acela, şi înlătură legile aceluia, cetatea se bucură, căci adevăratul împărat îşi pune chipul său la loc şi readuce legile sale, şi se aşază iarăşi în ea şi o stăpâneşte. Astfel, nimeni altul nu mai domneşte în cetate şi pe locuitorii ei îi îndeamnă să lupte pentru el, deci aceştia vor fi fără frică faţă de orice duşman.

Aşa este şi sufletul, care, după Sfântul Botez, a fost iarăşi luat în stăpânire de vrăjmaş, care l-a umilit prin toate uneltirile lui urâte şi a dat jos din el chipul Împăratului, şi a pus în loc chipul lui şi legile lui, l-a făcut să se îngrijească de veacul acesta şi l-a convins să lucreze cu nepăsare spre întinăciune, şi a făcut din el tot ce a voit. Dar, în sfârşit, bunătatea Sfântului şi marelui Împărat Iisus a trimis pocăinţa şi sufletul s-a bucurat. Şi pocăinţa a deschis poarta Împăratului cel Mare şi El a pierdut pe vrăjmaşul sufletului şi a şters din el chipul aceluia şi legile lui murdare. Şi, redându-i libertatea, a repus în el Sfântul Său chip, redându-i legile Sale curate, şi i-a învăţat toate simţurile să lupte. Şi, la urmă, Se odihneşte în sufletul acela, fiindcă s-a făcut al Său. Aceasta a fost naşterea din Dumnezeu.

Deci, este cu neputinţă ca sufletul să intre în odihna Fiului lui Dumnezeu, dacă nu are chipul Împăratului.

Căci, precum nimeni dintre negustori nu primeşte sau nu dă un ban, dacă nu are pe el chipul împăratului, şi nici împăratul nu-l primeşte în visteria sa, aşa nici sufletul, dacă nu are imprimat pe el chipul Împăratului cel Mare, Iisus, nu are îngerii bucurându-se împreună cu el, ci aceştia îl aruncă, zicând: „Cum ai intrat aici, neavând chipul Lui?"

12. Iar semnul chipului Său este iubirea, căci El însuşi a zis: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea iubire unii faţă de alţii" (*Ioan* 13, 35). Dar este cu neputinţă ca iubirea Lui să fie cu noi, câtă vreme sufletul este împărţit: caută şi pe Dumnezeu, iubeşte şi cele ale lumii[387]. Şi aşa cum pasărea nu poate zbura cu o singură aripă, nici având ceva atârnat de ea, aşa nici sufletul nu poate înainta spre Dumnezeu, de e legat de ceva din cele ale lumii. Şi aşa cum corabia, având ceva contrar celor de care are trebuinţă, nu poate pluti, aşa îi este cu neputinţă sufletului să treacă peste valurile patimilor, având ceva contrar virtuţilor[388]. Şi aşa cum corăbierii nu poartă

387. Iubirea deplină nu poate veni decât de la Fiul lui Dumnezeu făcut om. Însă şi credinţa mărturisită în El nu poate fi deplină decât unită cu iubirea faţă de El, venită de la El însuşi. „Dumnezeu este iubire", a spus Sfântul Apostol Ioan, şi numai cel ce Îl iubeşte L-a cunoscut cu adevărat (*cf. I Ioan* 4, 8). Deci, până când sufletul nu este unit cu Dumnezeu în iubire, nu L-a cunoscut, ci este, cel mult, în căutarea Lui. Şi se cunoaşte că nu-L are pe Dumnezeu, când nu-L iubeşte deplin pe El, ci iubeşte, fie şi în parte, lumea. Căci aceasta nu numai că ţine sufletul despărţit de Dumnezeu, ci şi împărţit în sine însuşi. Şi o iubire împărţită, îndoielnică, nu este o iubire adevărată. Cel ce iubeşte cu adevărat se dăruieşte total celui iubit.

388. Ţine de firea sufletului să înainteze neîmpiedicat spre Dumnezeu. Dar nu poate înainta spre Dumnezeu în mod

haine frumoase, mănuşi şi sandale, căci, de nu sunt dezbrăcaţi (îmbrăcaţi cu haine uşoare), nu pot înota, aşa îi e cu neputinţă sufletului să treacă peste valurile vânturilor potrivnice ale răutăţii, de nu s-a dezbrăcat de cele ale lumii. Şi precum ostaşul, ieşind să lupte împotriva duşmanilor împăratului, nu poate să se împotrivească lor având ceva contrar armelor acelora, aşa îi e cu neputinţă omului să se împotrivească patimilor având ceva contrar virtuţilor[389]. Şi, precum o cetate înconjurată de zid, dacă are o mică parte din zid dărâmată, de voiesc să intre, duşmanii se folosesc de locul în care zidul e dărâmat, şi, chiar de se află apărători la porţi, ei nu pot să se împotrivească duşmanilor de nu se reface partea dărâmată a zidului, la fel, dacă monahul nevoitor este stăpânit de vreo patimă, îi e cu neputinţă să se împotrivească vrăjmaşilor şi să ajungă la măsurile desăvârşirii.

13. Nu le spun acestea eu, ci le spune dumnezeiasca Scriptură. Căci s-a scris în *Facerea*: „a zis Domnul

---

neîmpiedicat decât prin virtuţi. Având ceva contrar virtuţilor, nu poate înainta spre Dumnezeu în mod neîmpiedicat, chiar de caută, în parte, să înainteze spre El. Iar neînaintarea spre Dumnezeu e contrară firii sufletului, aşa cum e contrară firii sale şi ceea ce e contrar virtuţilor. Cunoaşterea lui Dumnezeu e condiţionată deci de virtuţi. Virtuţile au o putere cunoscătoare a lui Dumnezeu. Iar virtuţile ţinând de firea sufletului sau realizând cu adevărat sufletul, cunoaşterea lui Dumnezeu ţine şi ea de firea sufletului sau a omului. Firea acestuia nu se realizează, dacă nu are prin virtuţi cunoaşterea prin experienţă a lui Dumnezeu, deci fără experierea virtuţilor.

389. Precum am mai spus, nu există o neutralitate a sufletului. Fie cultivă virtuţile, fie e stăpânit de patimi. În primul caz, trăieşte potrivit firii, în al doilea, contrar firii. Dar le poate avea şi pe primele şi să nu fie încă eliberat total de patimi.

Dumnezeu lui Noe: (...) în neamul acesta numai pe tine te-am văzut drept înaintea Mea" şi desăvârşit (7, 1). Şi iarăşi, a zis lui Avraam: Fă-te fără prihană înaintea Mea şi voi pune cu tine legătură veşnică (*cf. Facerea* 17, 1-2). Şi iarăşi, s-a scris în *Numerii*: Tot cel ce a făgăduit să se păzească pe sine să nu bea vin, nici oţet de vin, nici oţet de băutură ameţitoare, nici tot ce se face din struguri, până când a făgăduit (*cf. Numerii* 6, 2-4). Şi iarăşi, în *Deuteronomul*: De vei ieşi să lupţi cu duşmanii tăi, păzeşte-te de tot cuvântul rău, până ce se va preda în mâinile tale duşmanul tău (*cf.* 23, 9). Sau: Din aceste şapte neamuri, nu vei lăsa pe vreunul care are suflare, ca nu cumva să te înveţe să păcătuieşti faţă de Mine (*cf.* 20, 16-18). Învăţându-ne să nu ne descurajăm pe noi, care am întrebat când le vom nimici pe acestea, fiind atât de multe, a spus: Nu le vei putea nimici într-un an, „ca să nu se pustiască pământul şi să nu se înmulţească împotriva ta fiarele câmpului", ci puţin câte puţin, până ce te vei înălţa şi vei creşte şi va lărgi Dumnezeu hotarele tale. Dar a poruncit lor de multe ori, zicând: Luaţi seama să nu faceţi legătură cu canaaneii, ci mai degrabă să-i faceţi să piară de la faţa voastră (*cf. Deuteronomul* 7, 2). Plecând Iosua Navi şi înconjurând cetatea Ierihonului şi nimicind-o, a zis Dumnezeu: şi o vei blestema (anatematiza) pe ea şi toate ale ei (*cf. Iosua Navi* 6, 17). Şi voind să lupte cu cei din cetatea Ai, Israel a fugit de la faţa lor, neputând să se lupte împotriva duşmanilor, pentru anatema pe care a furat-o (zădărnicit-o) Acan. Şi, căzând Iosua pe faţa sa, a plâns înaintea lui Dumnezeu, zicând: A întors Israel grumazul lui înaintea duşmanilor şi eu ce voi face? (*cf. Iosua Navi* 7, 8). Şi i-a

spus Domnul: Fiindcă blestemul (anatema) este întru voi, Israel nu va putea să se împotrivească dușmanilor lui (*cf. Iosua Navi* 7, 13). Şi nu va mai ieşi la luptă, până ce nu va pierde pe Acan. Mai vedem şi că Dumnezeu i-a luat împărăția lui Saul, pentru anatema împotriva lui, pe care a luat-o (zădărnicit-o) Amalec (*cf. I Regi* 15, 15).

14. Iarăşi, fiindcă Ionatan a înmuiat toiagul său în miere şi l-a întors spre gură, Dumnezeu n-a ascultat pe Israel în ziua aceea (*cf. I Regi* 14, 27). Şi *Ecclesiastul*, învățându-ne că cea mai mică patimă desființează puterea virtuților, a zis: Muştele, murind, împut vasul cu untdelemn (*cf.* 10, 1). Şi iarăşi, prin Iezechiel, zice: În ziua în care se va abate dreptul de la calea dreptății lui şi va săvârşi fărădelege, voi aduce durere peste fața lui şi nu-Mi voi aminti de dreptatea lui (*cf. Iezechiel* 18, 24). Şi iarăşi, Apostolul zice: „Puțin aluat dospeşte toată frământătura" (*Galateni* 5, 9). Iar Anania şi Safira, femeia lui, luând din cinstea cuvenită obştii, au căzut îndată la picioarele Apostolilor şi au murit, pentru acest lucru mic (*cf. Fapte* 5, 1-10). Şi iarăşi, Iacov zice: „Cine va păzi toată legea, dar va greşi într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile" (*Iacov* 2, 10). Întărindu-ne, ca să ne întoarcem spre El, Dumnezeu zice prin Iezechiel: În ziua în care cel fără de lege se va întoarce de la calea fărădelegii lui şi va lucra cu judecată şi dreptate, nu-Mi voi mai aduce aminte de fărădelegile lui, ci va fi viu şi va trăi. Pentru că nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să trăiască, zice Domnul (*cf. Iezechiel* 18, 21-23). Întoarceți-vă şi vă voi întreba: „De ce să muriți voi, casa lui Israel?" (*Iezechiel* 18, 31). Şi iarăşi, zice Ieremia: „Întoarceți-vă" către Mine,

casa lui Israel, şi vă voi fi milostiv, zice Atotţiitorul (*cf. Ieremia* 3, 22). Şi iarăşi: „Oare cei ce cad nu se mai scoală şi cei ce rătăcesc drumul nu se mai întorc?" Pentru ce s-a abătut poporul acesta cu o abatere neruşinată şi s-a întărit în hotărârea lui şi n-a voit să se întoarcă spre Mine?, zice Domnul. Întoarceţi-vă spre Mine şi Mă voi întoarce spre voi (*cf. Iezechiel* 8, 4-5). Şi iarăşi, a zis Domnul Iisus: „De veţi ierta oamenilor greşalele lor, vă va ierta şi vouă Tatăl vostru (Cel ceresc). Iar de nu veţi ierta (...), nici Tatăl vostru nu vă va ierta vouă" (*Matei* 6, 14-15). Şi iarăşi, Apostolul zice: „De va cădea vreunul dintre voi în vreo greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii" (*Galateni* 6, 1). Şi iarăşi, Iacov zice: „Fraţii mei, de va rătăci vreunul de la adevăr şi-l va întoarce cineva, să ştie că cel ce l-a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi va acoperi mulţime de păcate" (5, 19-20).

Iată cum toate aceste mărturii ale Scripturilor ne dau putere să ne cercetăm pe noi, ca, nu cumva, dându-ne osteneala să păstrăm răutatea faţă de aproapele sau mânia faţă de el neiertându-l, să ne pierdem această osteneală în zadar. Căci, în acest caz, Domnul nostru Iisus Hristos nu ne va ajuta în ceasul în care ne vor necăji vrăjmaşii noştri[390]. Căci El însuşi a mustrat pe unii ca aceştia, zicând: „Slugă vicleană, toată

390. Dacă n-am arătat iubire aproapelui, nu ne va ajuta Hristos când vom fi necăjiţi de vrăjmaşii noştri. Căci Hristos şi-a făcut din cauza aproapelui nostru o cauză proprie. Dar nici oamenii nu ne vor ajuta în necazurile noastre. Dacă n-am răspândit căldura iubirii în jurul nostru, nu vom avea nici noi în apropierea noastră căldura interesului altora faţă de noi.

datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă M-ai rugat. Nu se cuvenea, oare, ca şi tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine (...)? Şi, mâniindu-se (...), l-a dat pe mâna chinuitorilor" (*Matei* 18, 32-35), până nu va ierta fiecare fratelui său din toată inima[391]. Deci, cercetează-te pe tine, frate, ca să cunoşti în fiecare zi ce ai în inima ta înaintea lui Dumnezeu: criticarea fratelui, ură, osândire, pizmă sau dispreț, zicând că nu poți să-i acorzi atenție, căci este duşmănos. De se va semăna în inima ta un astfel de venin, aminteşte-ți de cuvântul Domnului Iisus, Care a spus că nu va ierta nouă Tatăl nostru Cel ceresc, de nu va ierta fiecare dintre noi pe fratele său din toată inima (*cf. Matei* 18, 35).

15. Deci, cel ce se teme să meargă în gheena va arunca toată răutatea din inima lui, ca această hotărâre rea să nu vină asupra sa[392]. Ia seama, deci,

---

391. De nu ierți, nu eşti eliberat de stăpânirea unei patimi. Şi, fără voia ta, nici Dumnezeu nu te poate face liber. Nu putem fi liberi unul fără altul. Ne condiționăm în libertate, precum ne condiționăm prin dependența unul de altul. Ne dăruim libertatea, aşa cum ne impunem şi robia, şi ultimul izvor al libertății noastre e Dumnezeu. Dar Dumnezeu ne-a creat astfel, că nu putem primi libertatea de la El şi unul de la altul fără voia noastră de a ne face liberi unul pe altul. Nu ne poate elibera Dumnezeu de patimă, dacă nu vrem să ne eliberăm şi noi. Nu-mi poate dărui nici altul libertatea de patima împotriva lui, dacă nu voiesc şi eu să mă eliberez. Eliberarea de patimi, pe care ne-o dăruim unii altora, e condiția ca să fim eliberați şi de Dumnezeu. Dumnezeu ne eliberează deodată pe amândoi, când ne-am eliberat reciproc unul pe altul.

392. Răutatea pe care o arăt altuia mă stăpâneşte în primul rând pe mine. Dacă vreau să dureze în veci răul asupra altuia, acest rău va stăpâni în veci şi asupra mea. Vreau să fie el în gheena, voi fi şi eu. Nu-l vreau eliberat pe el, nu sunt liber nici eu.

frate, la inima ta, şi fii treaz faţă de vrăjmaşii tăi, căci sunt vicleni în răutatea lor. Şi fii convins în inima ta despre acest cuvânt: că nu poate să facă cele bune omul care face rele şi că este cu putinţă omului să facă rele cu pretextul că face bine[393]. De aceea ne-a învăţat Mântuitorul să veghem asupra noastră, zicând: „Strâmtă este poarta" şi plină de necazuri „calea care duce la viaţă şi puţini sunt cei ce o află", dar „lată este poarta şi largă este calea care duce la pierzanie şi mulţi sunt cei care o află. Păziţi-vă, deci, de proorocii mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. Din roadele lor îi veţi cunoaşte" (*Matei* 7, 14, 13, 15, 16). Care sunt roadele lor, dacă nu toată starea contrară firii, care se produce în noi, vrând ca inima noastră să se încreadă în sine? Dar pe cei ce iubesc pe Dumnezeu din toată inima, proorocii mincinoşi nu-i pot convinge pentru ceva din ale lor, după cuvântul Apostolului: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtoarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele viitoare, (...), nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos" (*Romani* 8, 35; 38-39).

Ai văzut, fratele meu, că pe cei ce au iubit pe Dumnezeu din toată inima nimic din ale lumii nu-i poate despărţi de dragostea lui Dumnezeu: nici aurul, nici argintul, nici casele, nici plăcerea, nici ura, nici osândirea, nici laudele aduse prin cuvântul altora,

393. Îl certăm pe altul, îl disprețuim, făcându-i rău cu pretextul că-i facem un bine, că-l îndreptăm.

nici veninul balaurului ce suflă în inima noastră?[394] Să nu te tulburi deci, ci mai degrabă să te străduieşti să priveşti spre şarpele de aramă pe care l-a făcut Moise, urmând cuvântului Domnului. Căci l-a pus pe vârful muntelui, ca tot cel muşcat de vreun şarpe, privind la el, să se vindece (*cf. Numerii* 21, 8-9). Domnul nostru Iisus Hristos S-a asemănat cu şarpele de aramă. Căci şarpele fiind duşman al lui Dumnezeu, auzindu-l Adam, s-a făcut şi el duşmanul lui Dumnezeu. Dar Domnul nostru Iisus Hristos S-a făcut pentru noi om desăvârşit în toate, după asemănarea lui Adam, afară de păcat (*cf. Evrei* 4, 15). Şarpele de aramă este asemenea celui ce s-a făcut duşman al lui Dumnezeu, dar nu are nici gând rău, nici venin, nici răutate, nici nu se încolăceşte, nici nu şuieră, nici nu are suflarea vrăjmaşului[395]. Chipul acestuia l-a luat Iisus Hristos, până ce va stinge veninul pe care l-a primit Adam din gura şarpelui şi se va întoarce firea, devenită contrară firii, la starea cea după fire. Căci spune lui Moise: „«Ce ai în mână?» Şi el a răspuns: «Un toiag!» «Aruncă-l jos!», îi

---

394. Nici necazurile şi primejdiile, nici cele ispititoare din afară, nici gândurile suflate în inima noastră de vrăjmaşii nevăzuţi nu ne pot despărţi de iubirea lui Hristos.

395. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, care prin Adam devenise şarpe sau duşman al lui Dumnezeu. Dar Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om fără de păcat, ceea ce s-a arătat în faptul că S-a făcut un şarpe de aramă în care nu e nici venin, nici suflare păcătoasă. De aceea, la porunca lui Dumnezeu, Moise L-a închipuit pe Hristos prin şarpele de aramă. Într-un fel, Hristos însuşi lucra prin acel şarpe de aramă, prin privirea la acela vindecând pe cei cărora veninul şerpilor ce-i muşcau le-ar fi pricinuit moartea. Dar Hristos, Omul adevărat plin de puterea dumnezeiască, va scăpa pe oameni şi de moartea veşnică.

zise Domnul. Şi a aruncat Moise toiagul jos şi s-a făcut toiagul şarpe şi a fugit Moise de el. Şi a zis Domnul către Moise: «Întinde mâna şi apucă-l de coadă!» (...) Şi l-a apucat şi s-a făcut toiag în mâna lui" (*Ieşirea* 4, 2-4). Şi îi mai zice lui Moise: Ia toiagul prefăcut în şarpe şi să baţi cu el apa din râu, înaintea lui faraon, şi se va preface apa în sânge (*cf. Ieşirea* 7, 19). Şi iarăşi: Ia toiagul, prefăcut în şarpe, şi vei bate cu el Marea Roşie şi se va usca (*cf. Ieşirea* 14, 16). Şi iarăşi: Ia toiagul pe care îl ai în mâna ta, cu care ai bătut marea, şi vei porunci pietrei şi-ţi va da apa ei (*cf. Numerii* 20, 8).

16. Observă că cel ce va merge pe urmele Domnului nostru Iisus Hristos, după ce s-a făcut duşman şi şarpe, se va preface în toiag şi niciunul dintre vrăjmaşi nu i se va mai putea împotrivi[396]. Mare este această taină! Ea ne spune că, dacă balaurul îşi seamănă veninul în noi, să ne silim să privim spre Cel ce S-a urcat pe cruce, pentru că El a făcut toate acestea pentru noi şi le-a răbdat pe toate preschimbându-Se, fără să se supere pe cei ce L-au batjocorit, L-au bătut şi L-au dus la moarte, nici răspunzându-le cu vreun cuvânt aspru, ci a rămas nemişcat ca şarpele de aramă. Deci, de vom căuta

396. Deci, după ce Hristos S-a făcut omul care în Adam se făcuse şarpe şi duşman al lui Dumnezeu, dar în Hristos nu mai era decât om, S-a prefăcut în toiag căruia nu i se va putea împotrivi niciun duşman. Aceasta se va întâmpla şi cu orice om care merge pe urmele lui Hristos. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut şarpe sau om fără de păcat şi toiag, care a despărţit marea ca să treacă poporul Israel spre ţara făgăduinţei şi a scos apă din piatră poporului însetat. Se făcea una din alta, pentru că El era şi omul cu putere biruitoare asupra morţii şi toiagul puternic care stăpânea în chip minunat, spre folosul omului, forţele naturii.

la El şi vom merge pe urmele Sale, ne vom vindeca de muşcăturile şerpilor ascunşi. Puterea Sa este în acelaşi timp ajutorul Său, Cel ce a spus: „Precum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa se cuvine să se înalţe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţa veşnică" (*Ioan* 3, 14). Aceasta înseamnă a urma Lui, ca să ne facem sănătoşi prin El. Cum deci ne facem sănătoşi? Crezând că El este puternic. Căci pe cei muşcaţi în pustie nu şarpele de aramă era cel ce-i vindeca, ci cel muşcat de şarpe se făcea sănătos privind prin credinţă la El. Căci mulţi au fost cei ce au murit din cauza şerpilor, pentru că nu au crezut în cuvântul lui Dumnezeu, precum a zis Apostolul: „Să nu ispitim pe Dumnezeu, precum L-au ispitit unii dintre ei şi au pierit din pricina şerpilor" (*I Corinteni* 10, 9). Să ştii, frate, că până azi sunt şerpi în sufletul care voieşte să ispitească pe Iisus, aşa cum facem şi noi, întrebându-L care sunt poruncile Sale dar neîmplinindu-le, precum s-a scris: „Unul dintre ei, învăţătorii de Lege, ispitindu-L pe Iisus, L-a întrebat: Învăţătorule, care poruncă este cea mai mare în Lege? El i-a răspuns: Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău" şi „pe aproapele tău ca pe tine însuţi. În aceste două porunci se cuprind toată Legea şi proorocii" (*Matei* 22, 36-40). Vezi că cei ce Îl întreabă şi nu împlinesc poruncile se numesc ispititori, pentru că nu voiesc că creadă în şarpele de aramă, care poate să-i scape de veninul şarpelui ascuns?

17. Păzeşte-ţi deci inima şi să nu te leneveşti, zicând: „Cum pot să păzesc virtuţile, fiind om păcătos? Căci, atunci când omul părăseşte păcatele sale şi

se întoarce la Dumnezeu, pocăința sa îl renaşte[397]. E ceea ce spune Apostolul: „Precum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc" (*I Corinteni* 15, 49). Vezi că s-a dat omului să se schimbe prin pocăință şi să devină întreg nou prin ea?[398] Câtă vreme pruncul se află la sânul mamei, aceasta îl păzeşte în tot ceasul de tot răul. Iar când plânge, îi îmbie sânul şi-l loveşte uşor peste obraz, potrivit cu puterea lui, ca să-l facă să primească laptele ei cu frică şi să nu-şi țină inima încăpățânată. Iar când plânge, i se face milă de el fiindcă îl iubeşte, şi-l mângâie cu drăgălăşenie până ce primeşte sânul ei. Şi, de se arată pruncului aur, sau argint, sau mărgăritare, sau orice lucru al lumii, el ia aminte la ele, dar, aflându-se la sânul mamei, le trece cu vederea pe toate, ca să se împărtăşească de sânul mamei[399]. Şi tatăl său nu-l bate pentru că nu lucrează, sau pentru că nu pleacă la război cu duşmanii lui, fiindcă e mic şi

---

397. Întoarcerea la Dumnezeu coincide cu părăsirea păcatelor. Săvârşirea păcatelor este una cu uitarea lui Dumnezeu. Primele două sunt una cu pocăința, iar pocăința e o naştere din nou din Dumnezeu.

398. Eul sau subiectul rămâne acelaşi, ca o anumită permanență a aceleiaşi conştiințe. Dar chipul, sau îmbrăcămintea, sau pecetea se schimbă. Aceasta înseamnă o anumită dualitate a omului. Pe de o parte, omul poate deveni din vechi nou, dar, pe de alta, ca subiect rămâne într-o identitate. Se schimbă, dar cel schimbat are o continuitate cu cel dinainte. Schimbarea unită cu identitatea subiectului înseamnă pocăința. Nu mai vreau să fiu cum am fost, mă doare că am fost cum nu trebuia să fiu. Trebuie să fiu altfel, dar tot eu.

399. Pocăința adusă omului de Dumnezeu se aseamănă cu ceea ce face mama cu pruncul, care îl loveşte încetişor, ca să-l atragă spre sânul ei, îmbiindu-i laptele său.

nu poate: are picioare, dar nu poate sta pe ele, are mâini, dar nu poate ţine arma în ele. Astfel, îi arată îndelunga-răbdare până ce creşte. Iar când a crescut puţin şi vrea să lupte cu altul şi acela îl răstoarnă jos, tatăl lui nu se mânie, ştiind că e copil. Dar, după ce ajunge bărbat şi îşi arată râvna duşmănind pe duşmanii tatălui său, acesta îi încredinţează cele ale sale, fiindcă e fiul său. Dar dacă, după toate ostenelile pe care părinţii le-au depus pentru el, înaintând în vârstă, el intră în luptă cu ei şi-şi urăşte părinţii şi nu vede binefacerile lor, ci se împrieteneşte cu duşmanii lor, ei îşi retrag iubirea lor de la el şi, prin aceasta, îl scot din casa lor şi nu-i mai dau moştenirea.

18. Deci noi, fraţilor, să avem grijă să rămânem sub acoperământul pocăinţei, să primim laptele din sfântul ei sân, care ni se îmbie spre hrană[400]. Să trecem deci cu vederea toate cele vizibile, până când vom simţi dulceaţa laptelui ei în gura noastră. Să purtăm jugul ei, care ne învaţă să ne îngrijim de noi şi să luptăm cu vrăjmaşii noştri, şi, dacă ei ne atrag spre ei, ca pruncii mici să plângem înaintea ei, ca să roage pe Tatăl nostru să ne răzbune faţă de cei care ne-au nedreptăţit[401]. Să tăiem voia inimii noastre şi să iubim

400. Pocăinţa e prezentată mereu ca un dar venit omului de la Dumnezeu. Omul trebuie să o vadă ca pe o dovadă a iubirii Sale, ca o nouă încercare a Lui de a readuce pe om ca fiu în casa Sa. În pocăinţă, Dumnezeu însuşi e ca o mamă care ne îmbie laptele ei hrănitor, ca să creştem în unire cu El. El însuşi ne mişcă, prin pocăinţa pe care ne-o oferă, să ne întoarcem la El şi să ne bucurăm de unirea cu El. Ne dă puterea spre aceasta, dar ne-a dăruit şi capacitatea să primim această putere.

401. Pocăinţa e ca o mamă a noastră, în faţa căreia putem plânge, implorând-o să roage pe Tatăl nostru să ne apere de

înstrăinarea de ea, ca Dumnezeu să ne mântuiască, aşa cum a făcut cu Avraam[402]. Să ne supunem pocăinţei, ca mamei noastre, asemeni lui Iacov, ca să primim binecuvântarea de la Tatăl nostru ca Moise, care a urât (lumea) şi a fost păzit sub acoperământul ei (al pocăinţei) şi s-a ridicat împotriva celor ce voiau să o omoare, fiind liber de toată plăcerea. Să nu o disprețuim, ca să nu ne urască pe noi ca pe Isav[403]. Să păzim curăţia ei, ca să ne înalţe pe noi în pământul vrăjmaşilor noştri. Să o avem ca pe un acoperământ bun, ca Iosua, fiul lui Navi. Căci acesta, când era copil, nu ieşea din Cort. Să nu dăm loc leneviei în inima noastră, ca să nu ne lipsească pe noi de moştenirea pământului făgăduinţei. Să iubim smerenia în toate

---

duşmani şi să ne răzbune pentru relele pe care ni le-au făcut aceia. Pocăinţa e a noastră, dar şi a lui Dumnezeu, sau e ca o mamă care e unită cu Dumnezeu şi-L poate ruga pentru noi, dacă o rugăm pentru aceasta. E o treime formată din mine, Dumnezeu şi pocăinţa care e între mine şi Dumnezeu. Omul nu e total singur: e cu sine însuşi, dar, în acest sine cu care este în relaţie, se află şi vrăjmaşul său. Dar conştiinţa, ca o dublură a omului, capătă relief deosebit mai ales când omul se află în legătură cu Dumnezeu. Conştiinţa lui se umple atunci de pocăinţă, de relaţia cu Dumnezeu.

402. Să părăsim voia noastră, să ne înstrăinăm de ea, ca Dumnezeu să ne mântuiască. Dacă vrem să ne mântuim prin voia noastră, nu vom reuşi. Căci, în acest caz, rămânem în mândria noastră egoistă. Dumnezeu e cu noi, când noi ne părăsim voia, lăsând să lucreze asupra noastră voia Sa.

403. Să nu disprețuim pocăinţa, ca să nu se despartă de noi, cum s-a despărţit Rebeca de Isav, care n-a iubit-o ca Iacov. Pocăinţa e mereu văzută ca o mamă din care se naşte omul nou, iar Dumnezeu, ca Isaac, care dă pocăinţei puterea să-l nască şi apoi îl binecuvântează.

şi să ne străduim să intrăm în pământul în care curge miere şi lapte, cum voia Caleb (*cf. Numerii* 13, 31). Să nu poftim nimic din cele ale pierzaniei, ca să nu fim omorâţi, ca Acan. Să iubim conştiinţa ei, care ne străpunge în toată clipa[404], ca să ne mântuiască în ceasul ispitei ca pe Rahab.

Să nu iubim lăcomia pântecelui, ca să nu ne ucidă ca pe fiii lui Eli (*cf. I Regi* cap. 2). Să ne ferim de toată nedreptatea, ca Samuel. Să nu fim mustraţi de conştiinţă, ca unii ce am făcut rău aproapelui. Să nu iubim pizma rea faţă de alţii, ca să nu ne arunce pe noi ca pe Saul. Să nu ne placă să răsplătim cu rău pe aproapele, ca să ne păzească pe noi (Dumnezeu) de rău ca pe David. Să nu iubim slava deşartă şi să ne socotim lucru mare, ca să nu ne arunce pe noi (Dumnezeu Tatăl) de la faţa Sa, ca David pe Abesalom. Să iubim smerita cugetare şi buna-cuviinţă, ca să ne răzbunăm pe duşmanii Părintelui nostru, ca Solomon. Să iubim supunerea în toate, ca să ne facem mădularele moarte faţă de tot lucrul mort şi inima plină de bărbăţie faţă de vrăjmaşii noştri, ca Ilie Tesviteanul. Să nu ne facem iubitori şi poftitori de plăceri, ca să nu ne omoare pe noi ca pe Ahab. Să luptăm până la moarte, ca israelitul Nabot, ca să nu pierdem sfânta noastră moştenire.

Să ne facem ascultători Părinţilor noştri după Dumnezeu în toate, tăind voia noastră până ce ne vom supune lor, ca să rămână binecuvântarea lor cu noi, cum s-a întâmplat cu Elisei. Să nu ne facem

---

404. Pocăinţa e o conştiinţă dureroasă a păcatului. Ea ne străpunge inima, din partea lui Dumnezeu, ca o mamă care-şi loveşte cu milă copilul care caută spre cele din afară, ca să-l facă să se întoarcă spre sânul ei.

iubitori de arginți și doritori mincinoși ai cinstirii oamenilor, ca să nu ne blesteme pe noi, ca pe Ghehazi. Să iubim pe cei credincioși în toate mai mult ca pe noi înșine, ca să ne binecuvânteze pe noi ca pe femeia sunamiteancă. Să nu ne facem iubitori pătimași ai celor urâte, ca să nu ne îndepărteze pe noi de la fața Sa, ca pe Iehonia și Sedechia, care au fost înlăturați de împăratul Babilonului. Să urâm până la moarte păcatul, de dragul sufletului nostru, ca să ne ajute (Dumnezeu) în ziua nevoii, ca pe Susana. Să nu poftim mâncăruri felurite, ca să nu ne părăsească pe noi ca pe cei ce au mâncat la masa lui Nabucodonosor. Să iubim suferirea răului în toate, ca să se bucure în noi (Dumnezeu) în toate, ca în cei din jurul lui Azaria[405]. Să nu fim vicleni ca babilonienii, care cârteau împotriva celor credincioși. Să împlinim slujirea noastră, neascultând de lenea trupului, ca Daniel, care a voit mai degrabă să moară, decât să părăsească slujirea (rugăciunea) pe care o împlinea în fiecare zi. Căci Dumnezeu este puternic și mântuiește de ispite pe cei ce-L iubesc, iar pe cei răi îi predă morții. Și credința în Dumnezeu face din fiarele sălbatice niște miei. Binecuvântat este Dumnezeul pocăinței și binecuvântat de El este cel ce o iubește pe aceasta și-și pune grumazul sub jugul voinței ei, până ce se va naște din nou de Sus cu voia lui Dumnezeu.

19. Dar omul are nevoie, fratele meu, de mare discernământ și de tăierea a toată voia trupească și să fie treaz și cu luare-aminte în toate căile sale, ca să nu rătăcească și să cadă în mâinile vrăjmașilor pocăinței.

---

405. Dumnezeu se bucură în cel ce suferă cu bărbăție răul de la alții și nu se mânie pe ei.

Căci afirmarea dreptății proprii o sfâșie pe aceasta[406]. Judecarea celor păcătoși o alungă, disprețuirea celor leneși îi împiedică apariția. Căci s-a scris despre ea în *Pilde*: Toate cărările ei sunt strâmte și cea leneșă nu mănâncă bucate fără să lucreze. A făcut bărbatului ei câte două haine de vison și de purpură. Este ca o corabie ce face negustorie și adună bogăție de departe (*cf. Pilde* 31, 27, 22, 14). Să o cunoaștem din acest cuvânt că este ca negustorul cel bun, care încarcă în corabia lui nu numai un fel de marfă, ci de toate felurile din care știe că va câștiga. Și, dacă vede pe unul păgubit, nu-l pizmuiește, ci pizmuiește pe cei ce s-au îmbogățit și s-au retras la casa lor. Urăște tot lucrul păgubitor și dă lucrul câștigat, ca să-l reprimească sporit. Se face rob lucrului câștigat, ca să-l vândă iarăși. Și întreabă pe cei ce nu-l pizmuiesc și s-au îmbogățit în casa lui: „Cum voi vinde aceasta și cât voi câștiga?"[407] Așa este și sufletul care voiește să se întâlnească cu Dumnezeu fără să se sminteaască. Nu-i ajunge sufletului un singur lucru, ci se îngrijește de tot lucrul câștigător[408]. Iar de află de vreun lucru păgubitor, fuge de el, ca să nu se păgubească[409].

---

406. Cel ce se pretinde drept, fără de păcat, omoară în sine pocăința.

407. Dau ce am, ca să-l câștig sporit prin faptul că dăruiesc. Căci, dând aproapelui, dau lui Dumnezeu și El îmi răspunde cu bucuria pe care mi-o revarsă în suflet. În relația de iubire dintre doi, în care fiecare îl vede pe celălalt, este și Dumnezeu care-i unește sau e unit cu ei.

408. Orice lucru dat e un lucru câștigat sau câștigător. Dar sufletul vrea să dea cât mai multe lucruri, ca să câștige cât mai mult. Vrea să dea totul, ca să câștige totul.

409. Lucrul păgubitor este lucrul reținut (nedăruit). Când sufletul înțelept află de acesta, caută să scape de el.

Deci, fratele meu, socoteşte-te că vrei să te faci negustor care vrea să câştige pe Iisus. Şi negustoria care vrea să câştige pe acest Împărat stă departe de orice lucru care ne păgubeşte de El. Şi aceste lucruri care ne păgubesc de El sunt: slava oamenilor, trufia, îndreptăţirea de sine, disprețul, vorbirea care mânie pe altul, iubirea prisosului, lauda de sine, iubirea împrăştierii. Toate acestea sunt păgubitoare pentru negustorii care vor să câştige pe Iisus şi nu pot fi mulțumiți, dacă le au pe acestea în vistieria lor[410]. Cercetează-te deci pe tine, frate, ce lucru este al tău, şi mintea va afla care dintre ele rodeşte lui Dumnezeu şi care dintre ele se încrede în păcat, când ochii sunt răpiți spre plăcere, sau limba este biruită de vreo grabă, sau inima ta se îndulceşte cu cinstirea omenească, sau urechile tale se bucură cu vorbirea împotriva cuiva, căci toate acestea sunt păgubitoare minții. Fiindcă s-a scris în *Leviticul*: Aşa să spui lui Aaron: să nu aduci pe altarul Meu din animale pe vreunul care are vreo pată, ca să nu mori (*cf. Leviticul* 22, 18, 20). Aaron este chip al minții. Fiindcă duşmănia amestecă răutatea ei cu pretenția dreptății, a poruncit să se cerceteze darurile înainte de a se aduce lui Dumnezeu, ca să nu moară (omul acela). Iar a muri înseamnă a coborî de la vedere (contemplare) şi a se învoi cu cei ce voiesc să întineze simțurile ei.

20. Acestea sunt cuvintele celor ce L-au iubit pe Iisus şi au nădăjduit în El. Sufletul lor s-a făcut mireasă împodobită cu toată virtutea, fiind sfânta Lui oglindire,

410. Tot ceea ce ni se pare, în chip egoist, că este spre câştigul nostru, de fapt e spre paguba noastră. Cu nimic din acestea nu putem câştiga pe Hristos sau bunătățile Sale.

după cuvântul Apostolului: „Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava lui Dumnezeu, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului" (*2 Corinteni* 3, 18), căci acum Îl vedem ca prin oglindă și prin ghicitură, iar atunci Îl vom vedea față către față (*cf. I Corinteni* 13,12). Cei ce s-au făcut deci mirese curate cunosc pe Mire în ei înșiși, ca într-o oglindă, dacă nu cumva au vreo pată în ei ca chipuri și dacă nu cumva nu plac Mirelui lor[411]. Căci Mirele caută suflete curate, ca niște fecioare[412], care nu au în ele nicio pată. E ceea ce s-a scris despre Rebeca: Era fecioară foarte frumoasă, care nu știa de bărbat (*cf. Facerea* 24, 16). Și proorocul zice: „Aduce-se-vor împăratului fecioare, în urma ei prietenele, cele apropiate ei se vor aduce ție" (*Psalmii* 44, 16). „Se vor aduce" înfățișează sfânta înomenire (întrupare), iar „cele apropiate ei" înfățișează faptul de a se alipi de El, fiindcă nașterea din nou prin Sfântul Botez le-a înnoit sufletele de orice învechire și pocăința le curățește și le face fecioare sfinte, scăpate de toată învechirea, nemaiaducându-și aminte de ea[413], căci le-a spus:

---

411. Sufletul însuși e o oglindă în care omul vede pe Hristos, dacă nu cumva sunt în el păcate asemănătoare cu petele. Dar el este în același timp o mireasă a lui Hristos, care vede în sine pe Mirele său. Deci, dacă e pătată ca oglindă, nu e curată nici ca mireasă, și Mirele nu o place. Numai dacă e curățită de orice pată, Mirele se oglindește în ea, fiind unit cu sufletul ca mirele cu mireasa, fără să se confunde cu ea. Și e o mare bucurie în această unire.

412. Sufletul este în grecește de genul feminin (ἡ ψυχή). Aceasta îl face să i se potrivească și mai bine calitățile de mireasă și fecioară.

413. Fecioria sufletului, câștigată prin nașterea din nou, poate fi o tinerețe veșnică, o neînvechire permanentă prin „nestricare".

„Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău; că a poftit împăratul frumusețea ta" (*Psalmii* 44, 12-13). Şi se vor minuna de ea (sufletul, fecioara şi mireasa) toate Puterile cerurilor pentru curăția ei, pe care i-a dăruit-o pocăința care a făcut-o un trup cu El[414]. Şi vor zice: Cine este cea care se suie, albă ca o floare de măr, spre fratele ei? (*cf. Cântarea Cântărilor* 8, 5).

21. Să folosim deci toată puterea noastră, luptând puțin câte puțin până ne vom dezbrăca de făptuirea omului vechi, păzindu-ne de tot lucrul pierzător, până când iubirea Sa Îl va uni cu noi şi va scoate din noi chipul celui pământesc şi va întipări chipul Său cel sfânt în inima noastră, ca să ne facem vrednici de El, curățiți de toată pata, cum a zis Apostolul: „După cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc" (*I Corinteni* 15, 49). Căci a ştiut Apostolul că nu mai este om fără păcat, după ce a avut loc neascultarea, şi că pocăința poate reîntoarce pe om la făptura cea nouă, fără de păcat[415]. De aceea a spus că am părăsit făptuirea celui ce n-a ascultat porunca şi săvârşim făptuirea Domnului nostru Iisus Hristos -

---

414. Sufletul făcut mireasă curată prin pocăință se face „un trup" cu Hristos, dar un trup care nu desființează persoanele, aşa cum Adam şi Eva au fost făcuți de Dumnezeu un trup, rămânând persoane distincte. Este o aluzie la Sfânta Împărtăşanie, în care credinciosul se face un trup cu Hristos, fără să se piardă ca persoană deosebită, distinctă.

415. Nepăcătuirea ține sufletul neînvechit, veşnic tânăr, el înnoindu-se mereu din Hristos, Care ține permanent tânără sau nouă firea omenească asumată de El (Fiul lui Dumnezeu), Care este din veci şi până în veci Alfa şi Omega, începutul şi desăvârşirea, sau desăvârşirea de la început.

care este împlinirea sfintelor Sale porunci -, Care a făcut milă şi a asumat robia omului până ce l-a introdus în raiul ascuns şi i-a dăruit, după Sfintele Scripturi, toate virtuţile, prin aceasta dându-i să mănânce din pomul vieţii, care este curăţia. Pe aceasta a arătat-o El însuşi, împăcând heruvimii şi oprind sabia de foc care se învârtea păzind calea spre pomul vieţii, care este cunoştinţa sfintelor Sale cuvinte[416]. Prin aceasta a împăcat şi mintea credincioşilor, păzindu-i neîncetat şi închizând urechile lor faţă de orice cuvânt viclean al şarpelui, amintindu-le de amara robie în care au căzut înainte, ca să nu se întoarcă la ea. În acest scop, îi face să mulţumească neîncetat Celui ce i-a răscumpărat prin cinstitul Său sânge, ştergând pe cruce zapisul robiei lor (*cf. Coloseni* 2, 14) şi făcându-i fraţi şi prieteni (*cf. Ioan* 15, 14), şi, vărsând Duhul Său peste ei, le-a odihnit în har inima. Căci a spus: „Mă sui la Tatăl Meu şi la Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru" (*Ioan* 20, 17), şi iarăşi: „Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi

416. Adam, după căderе, n-a mai putut mânca din pomul vieţii sau din curăţie, căci din aceasta nu se poate hrăni cineva decât rămânând unit cu Dumnezeu - Izvorul vieţii fără început şi fără sfârşit. Dumnezeu, curăţia, viaţa sunt una. Hristos a reintrodus firea omenească asumată de El „în raiul ascuns", în raiul nevăzut, nu în natura văzută, ci în planul trăit spiritual. Întâi a introdus firea asumată de El în raiul trăit spiritual, apoi va introduce acolo şi pe cei ce se vor uni cu El. Dar curăţia, la care a introdus firea asumată de El şi apoi şi pe cei uniţi cu El prin credinţă, nu se poate dobândi fără cunoaşterea Sa şi a poruncilor Sale şi fără păzirea acestora. Căci în poruncile Lui, una cu cuvintele Lui, este modul Său de viaţă ca om, conform întru totul cu voia Sa dumnezeiască.

aceia pe care Mi i-ai dat, [...], pentru că i-am iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine" (*Ioan* 17, 24).

22. Dar ne-a arătat nouă, iarăşi, că n-a spus aceasta despre toţi, ci numai despre cei ce şi-au părăsit voile lor şi au urmat voilor Sale sfinte şi au tăiat de la ei orice îndemn al lumii acesteia, căci a spus că i-a luat pe ei din lume. De aceea lumea îi urăşte, căci nu mai sunt din ea (*cf. Ioan* 15, 19). Vezi? Cei ce au părăsit cele ale lumii sunt cei ce s-au învrednicit să se facă mirese ale Lui şi au rămas în unire cu El, aşa cum a spus Apostolul: „De aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Taina aceasta este mare; iar eu zic în Hristos şi în Biserică" (*Efeseni* 5, 31-32). El a zis iarăşi: „Neamurile sunt împreună-moştenitoare şi mădulare ale aceluiaşi trup şi împreună-părtaşe ale făgăduinţei, în Hristos Iisus, prin Evanghelie" (*Efeseni* 3, 6). Observă că Duhul Său cel Sfânt locuieşte în cei ce s-au învrednicit să se facă un trup cu El şi că Duhul Său lucrează în ei şi se îngrijeşte de ei, precum a zis: „Fiindcă nu voi sunteţi cei care grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru este Care grăieşte întru voi" (*Matei* 10, 20). Şi iarăşi zice Apostolul: „Nouă ni le-a dezvăluit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar şi adâncurile lui Dumnezeu [...]. Noi însă avem mintea lui Hristos" (*I Corinteni* 2, 10, 16). Deci cum poate mintea lui Hristos să gândească vreun păcat? Înţelege, deci, frate, cu inima ta taina aceasta: că toată creatura de pe pământ naşte împreună cu cel de acelaşi soi (aceeaşi specie) cu el şi nu cu ceva de alt soi, fie că e animal, fiară, târătoare sau pasăre. De aceea le-a adus Dumnezeu pe toate la Adam, ca să vadă de

se află printre ele ceva asemenea lui. Şi nu s-a aflat nimic, fiindcă nu erau de o fire cu el. Atunci, luând Dumnezeu una din coastele lui Adam, a făcut-o femeie, fiindcă a luat-o din bărbatul ei (*cf. Facerea* 2, 19-23).

23. Aceasta este taina cea mare a celor care au devenit mirese ale Lui: că, prin naşterea din nou, sunt din sfântul Lui trup[417], fiindcă zice Apostolul: „Un trup suntem în Hristos şi fiecare suntem mădulare unii altora" (*Romani* 12, 5), şi iarăşi: „Suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui" (*Efeseni* 5, 30). Observă că voieşte ca omul să fie ca (după) El în toate, precum Eva este din Adam şi ca el. Sufletele celor ce împărtăşesc ceva din neraţionalitatea animalelor sau din lăcomia fiarelor sălbatice, care se jefuiesc una pe alta, sau din nestatornicia păsărilor, sau din veninul şerpilor nu pot fi fecioare, căci nu au făptuirea conformă cu a Lui. Observă, deci, frate, cum voieşte ca omul să se facă asemenea Lui, însănătoşit de tot ce e contrar firii, ca să se învrednicească să se facă mireasă a Lui. Sufletul îşi cunoaşte deci gândurile sale din făptuirea sa: de va împlini făptuirea (cuvenită), cunoaşte că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în el, pentru că făptuirea cea bună renaşte sufletul, îl face nepătimitor, şi e cu neputinţă ca Duhul lui

417. Aducerea femeii la existenţă din coasta lui Adam este un chip al faptului că omul cel nou îşi primeşte existenţa din umanitatea Fiului lui Dumnezeu. Căci din trupul Lui cel fără de păcat ne naştem şi noi din nou. Precum fiecare exemplar al unei specii se naşte din cei din aceeaşi specie, aşa omul îndumnezeit se naşte din umanitatea îndumnezeită a lui Hristos, în care umanitatea e cel mai unită cu dumnezeirea, fiind a aceleiaşi Persoane a Cuvântului lui Dumnezeu. Nu poate fi omul făptură nouă decât din Fiul lui Dumnezeu făcut om.

Dumnezeu să nu locuiască în sufletul acela[418]. Căci a spus Domnul: „De Mă iubiți pe Mine, păziți poruncile Mele; și Eu voi ruga pe Tatăl și El va trimite vouă alt Mângâietor (...), Duhul Adevărului" (*Ioan* 14, 15-17). Și iarăși zice Apostolul: „Sau oare nu vă cunoașteți voi singuri că Hristos Iisus locuiește întru voi? Afară numai dacă nu sunteți netrebnici" (*2 Corinteni* 13, 5). Vezi că, dacă nu dobândește omul făptuirea lui Iisus, este netrebnic și nu este fecioară unită cu El? Toate fecioarele și-au pregătit candelele lor, dar cele ce nu au avut făptuirea (cea bună) au fost aruncate în afara ușilor (*cf. Matei* 25, 1-12). Năvodul aruncat în mare a adunat pești și i-a introdus în Împărăție (*cf. Matei* 13, 47-48). Neghinele au crescut împreună cu grâul, dar la seceriș au fost strânse și aruncate în foc (*cf. Matei* 13, 25-30). Mlădițele au rămas în viță, dar, nedând rod, au fost aruncate de asemenea în foc (*cf. Ioan* 15, 6). Oile au păscut împreună cu caprele, dar numai pe oi le-a introdus cu Sine, iar caprele au fost aruncate afară (*cf. Matei* 25, 32-33). Semănătorul a semănat aceeași sămânță a Sa, dar nu s-a bucurat decât de cele ce au odrăslit în pământul cel bun (*cf. Matei* 13, 3-9). A dat argintul Său în chip nefățarnic, dar s-a bucurat numai împreună cu cel ce l l-a înapoiat înmulțit, îndoit

418. Nu din afirmarea teoretică a credinței în Hristos sau a legăturii sale cu Hristos cunoaște sufletul că Duhul lui Hristos, deci Hristos însuși, locuiește în el și l-a făcut mireasă a Lui, ci din faptele sale asemenea celor ale lui Hristos, în care e prezentă puterea Lui. Unirea între Hristos ca Mire și suflet ca mireasă se cunoaște din faptele celui din urmă, care nu pot fi numai ale sufletului, ci și ale lui Hristos. În aceste fapte se trăiește și prezența și lucrarea lui Hristos. Căci sufletul își dă seama că bunătatea acestor fapte nu poate veni numai din puterea lui.

(*cf. Matei* 25, 14-23). Au fost chemați toți la nuntă, dar pe cel ce n-avea haină de nuntă a poruncit să-l arunce în întunericul cel veșnic (*cf. Matei* 22, 11-13). Aceste cuvinte sunt ale noastre, căci toți spunem că credem, dar pe cei ce nu au faptele conforme cu dumnezeirea Sa îi aruncă afară, căci, precum a zis, „Mulți sunt chemați, dar puțini aleși" (*Matei* 22, 14)[419].

24. Să ne cercetăm, fraților, pe noi înșine și să ne vedem faptele, înainte de a ne întâlni cu El[420]. Să nu dăm atenție celor care împlinesc voile trupești ale inimilor lor, ca să nu pierdem marea bogăție pe care am putea-o dobândi în ceasul necazului. Să luptăm să o câștigăm, și cele pe care le vom părăsi să le trecem cu vederea, ca pe cele ce sunt proprii vrăjmașilor. Să cunoaștem că cei ce și-au risipit toată osteneala lor, îngrijindu-se de cele ce se pierd, au pierdut cele bune. Căci le-au trecut cu vederea și de aceea au moștenit gheena, fiindcă nu au voit să meargă pe urmele Domnului, ca să se învrednicească să I se facă mirese. Să ne luptăm deci cu lacrimi, înaintea lui Dumnezeu, cu durerea inimii și cu suspine amare, ca să nu cădem în rușine la fel ca aceia. Și, de va veni negura pe mare și se vor pierde multe corăbii, dar altele se vor mântui, să nu spunem că ne scufundăm și noi ca aceia, ci să ne întărim unii pe alții ca să nu ne lenevim, și să

---

419. Cuvintele lui Hristos și le însușesc mulți, dar puțini sunt cei care le transformă în fapte. Și numai faptele schimbă pe om, pun pe el pecetea lui Hristos, îl arată ca pe cel ce și-a însușit puterea lui Hristos, ca pe cel devenit fecioară curată unită cu El prin iubire adevărată.

420. Dacă nu ne-am curățit și preschimbat firea prin pecetea puterii lui Hristos pusă pe ea, nu ne întâlnim cu El, pentru că nu ne-am unit cu El.

ne rugăm lui Dumnezeu ca să ne ajute. Cu adevărat, mare este negura pe pământ! De aceea să ne smerim şi să strigăm, rugându-ne ca să nu ne pierdem. Cel ce face aşa, chiar de întâlneşte furtuna pe mare, află corăbierii şi pe alţii din corabie care întăresc pe cârmaci. Dar, dacă omul nu este aflat golit de tot lucrul care-l poate pierde, nu se poate salva din această mare tulburată de multe valuri. Căci nici Moise n-a putut cânta Domnului decât după ce a trecut marea şi a văzut moartea celor ce voiau să ţină neamul său în Egipt, ca să fie rob. Şi, după ce l-a trecut marea, fiindcă au ajuns liberi, a zis: „Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit! Pe cal şi pe călăreţ în mare i-a aruncat" (*Ieşirea* 15, 1).

25. Când deci mintea va mântui simţirile sufletului de voile trupului, stâlpul văzut de ea le va trece marea (va trece peste acestea) şi va despărţi sufletul de voile trupului. Văzând Dumnezeu neruşinarea patimilor care se pornesc asupra sufletului, voind să-i ţină simţirile în păcat, dar că mintea se gândeşte pe ascuns neîncetat la El, va trimite ajutorul Său şi va pierde deodată pe toţi vrăjmaşii lui, precum s-a scris că a spus Dumnezeu lui Moise: „Ce strigi către Mine? Porunceşte fiilor lui Israel să se pregătească; iar tu ia toiagul tău în mâna ta şi întinde-l spre apa mării şi o desparte" şi va seca (*Ieşirea* 14, 15-16). Credincios este Dumnezeu să dea şi azi mâna lui Moise, ca să scape pe Israelul cel de acum din mâna egiptenilor, care sunt voile trupului pe care le-am împlinit, ca şi noi să ne învrednicim să cântăm Lui cântare nouă, zicând: „Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit". Dar cum putem să spunem: „Cu slavă

S-a preaslăvit", dacă ascultăm de vrăjmaşii noştri şi ne întoarcem în Egiptul voii noastre, poftind cele spre mâncare şi cerând lui Aaron: „Ne fă dumnezei, care să meargă înaintea noastră" spre Egipt (*Ieşirea* 32, 1), dacă ne-am umilit prin lenevia noastră şi hulim hrana duhovnicească (*cf. Numerii* 21, 5)? Dar puternic este Dumnezeu să întoarcă la noi pe Moise din munte şi să zdrobească vițelul încornorat, prin care ne-am făcut duşmani lui Dumnezeu. Puternic este Dumnezeu, Cel ce ne-a dăruit pocăința, să ne întoarcă pe noi iarăşi la El şi să dea lui Moise tărie să se roage pentru noi, zicând: De le ierți lor păcatele, iartă-le; „iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea Ta" (a celor vii; *Ieşirea* 32, 31-32); şi să dea tărie lui Iosua, la vreme potrivită, să zdrobească cele şapte neamuri, care au ostenit pământul făgăduinței cu viclenia lor pizmaşă, ca Israel să primească moştenirea sa, spre a locui în acest pământ fără pizmă în vecii vecilor. Amin.

A Lui este puterea, al Lui ajutorul, al Lui acoperământul, a Lui înțelepciunea, a Lui paza. În noi este El însuşi, Domnul nostru Iisus Hristos, spre slava şi cinstea lui Dumnezeu Tatăl şi a Sfântului Duh, dinainte de veci şi acum şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XXVI-LEA

Cuvinte spuse de Avva Petru, ucenicul Avvei Isaia, despre cele auzite de la el

1. Spunea Părintele meu: „Fă-te tare, ca să îndrepți ceea ce trebuie îndreptat. Curăția se roagă lui Dumnezeu, frica de Dumnezeu şi strâmtorarea iartă

păcatele. Slujirea omului care are în inima sa răutatea răzbunării e deşartă. Să nu voieşti să ţi se ceară sfat sau cuvânt pentru timpul acesta, nici să nu te încrezi în cel ce te întreabă[421]. Să ai neîncetat auzul atent la cei ce grăiesc către tine şi roagă pe Dumnezeu să-ţi dea să cunoşti pe care dintre ei trebuie să asculţi. Pune toată puterea ta în a nu grăi, având unele în gură şi altele în inima ta". Mai spunea iarăşi că a se arunca pe sine înaintea lui Dumnezeu întru cunoştinţă şi a asculta poruncile cu smerită cugetare aduc iubirea, şi iubirea, nepătimirea[422]. Mai spunea iarăşi că cel ce se linişteşte (isihastul) trebuie să se cerceteze în toată clipa dacă a trecut peste cei ce se ascund în văzduh şi de s-a eliberat de ei avându-i încă în jur. Căci, câtă vreme e supus robiei lor, încă nu s-a eliberat. De aceea, osteneala trebuie să dureze până ce se arată mila[423]. Spunea iarăşi că omul care are vreo pâră (acuză) în inima sa este departe de mila lui Dumnezeu[424].

---

421. Plăcerea de a ţi se cere sfat ascunde în ea o mândrie. Nu te încrede în cel care-ţi cere un sfat, căci poate o face ca să te linguşească, sau eşti în pericol să te laşi ispitit de slava deşartă.

422. Smerita cugetare, prin aruncarea înaintea lui Dumnezeu, aduce iubirea şi iubirea, lipsa de patimi. Căci cel ce se smereşte în faţa lui Dumnezeu nu se mai iubeşte pe sine, ci iubeşte pe Dumnezeu şi pe ceilalţi. Iar în iubire nu mai e nicio patimă, căci în orice patimă e iubirea egoistă de sine.

423. Numai mila lui Dumnezeu ne scapă de ispite şi deci de osteneala de a le birui. Nu osteneala noastră ne aduce mila, ci mila ne duce la sfârşitul ei odihnitor. Să ne ostenim, dar să nu ne încredem în osteneala noastră, ci în mila lui Dumnezeu.

424. Cum va avea Dumnezeu milă de cel ce nu are milă de altul, ci îl acuză? Nu poţi simţi mila lui Dumnezeu, dacă nu trăieşti mila ta faţă de alţii.

Cerându-i eu un cuvânt, mi-a spus: „De voieşti să urmezi Domnului nostru Iisus Hristos, păzeşte cuvântul Lui. Şi de voieşti să atârni (să răstigneşti) pe omul tău cel vechi cu El, trebuie să-ţi tai voia şi să te pregăteşti spre a primi disprețuirea celor ce te disprețuiesc şi să odihneşti inima celor ce-ţi fac rău; şi să te smereşti pe tine şi să-ţi stăpâneşti voia ta şi să nu judeci pe cineva nici cu gura, nici în inima ta". Spunea iarăşi că cel ce se află în linişte (în isihie), înainte de răsuflarea lui (din urmă), trebuie să se teamă de întâlnirea cu Dumnezeu. Căci, cât timp păcatul mai înduplecă inima lui, încă nu s-a ivit în el frica de Dumnezeu şi este încă departe de mila Lui[425].

2. Spunea iarăşi că suntem încă în osteneală, cât timp avem nepătimirea în gură, dar fărădelegea şi răutatea în inimă[426]. Spunea iarăşi că omul, dacă nu se luptă până la moarte să-şi facă trupul asemenea celui purtat de iubitul Iisus când a venit (la noi), nu se întâlneşte cu El cu bucurie, nici nu este scos din amara robie. Şi zicea: „Miluieşte-mă, miluieşte-mă, miluieşte-mă! În ce curăţie a fost creat şi sub ce stăpânire este şi în ce deşertăciune a fost legat!"[427] Spunea iarăşi: „Te rog, până ce eşti în trup, să nu-ţi pierzi inima. Căci

425. Unde e frica lui Dumnezeu, vine şi mila Lui. Frica trebuie să fie neîncetată, anticipând harul ca respiraţie a omului. Iar frica e opusă păcatului şi viceversa.

426. Am făcut un pas spre curăţie, când am ajuns la lipsa de patimi în cuvinte, dar încă avem gânduri păcătoase în inimă.

427. Nu ne putem întâlni cu Hristos, dacă nu luptăm până la moarte să ne facem trupul nepătimaş, cum l-a asumat Hristos. În ce curăţie a fost creat trupul şi sub ce robie a patimilor a căzut! Nu mai este un mijloc prin care putem să cunoaştem pe Dumnezeu şi să săvârşim numai binele.

precum plugarul nu se poate încrede în vreun rod crescut în țarina lui, fiindcă nu știe ce se va alege din el până nu e închis în magazia sa, așa omul nu-și poate pierde inima cât încă are răsuflare în nara lui (*cf. Iov* 27, 3). Și precum omul nu știe până la ultima suflare ce patimă îl va întâmpina, așa nu e cu putință ca omul să-și piardă inima cât timp are răsuflare, ci trebuie să strige totdeauna către Dumnezeu cerându-I ajutorul și mila"[428].

L-am întrebat, zicând: „Ce este, Părinte, smerita cugetare și ce este ceea ce o naște?" Și mi-a spus că smerita cugetare este ascultarea și tăierea voii proprii cu smerenie și fără osteneală, și curățirea și suportarea osândei (a ocării), și purtarea fără greutate (întristare) a cuvântului aproapelui. Și iarăși a spus: „Fericit este cel ce a dobândit pe omul cel nou înainte de a se întâlni[429] cu Hristos!" Căci a spus Apostolul: „Carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu" (*I Corinteni* 15, 50). Și iarăși spunea: „Până aveți între voi pizma și cearta, oare nu sunteți trupești și nu umblați după firea omenească?" (*cf. I Corinteni* 3, 3). Și spunea iarăși că de aceea suntem în atâtea osteneli față de vrăjmașii noștri, fiindcă nu cunoaștem exact scăderile noastre, nici n-am cunoscut

428. Cât timp trăim, să nu lăsăm inima să ni se piardă (în înțeles moral), făcând răul. Iar întrucât ea rămâne vie în noi în înțeles biologic cât încă respirăm, să nu o lăsăm, până la moarte, să se piardă în înțeles moral. Iar aceasta nu o putem face decât cerând neîncetat, până la moarte, ajutorul lui Dumnezeu și mila Lui.

429. Întâlnirea cu Hristos de care se vorbește aici este cea viitoare, din Împărăția cerurilor. Dar nașterea omului cel nou, de care se spune că trebuie să aibă loc înainte de întâlnirea cu Hristos, nu o poate realiza omul numai prin sine. Și aceasta este rezultatul unei „întâlniri" cu Hristos.

plânsul întru cunoştinţă. Dar, când ni se va descoperi plânsul, el ne va arăta păcatele noastre[430]. Şi, de vom fi lăsaţi (de vrăjmaşi), ne vom ruşina să privim la faţa celor ce desfrânează, pentru că sunt mai de cinste decât noi. Căci aceia îşi fac din păcatele lor motiv de îndrăzneală, fiindcă nu ştiu de Dumnezeu. Inimile noastre se văd însă trăind împreună cu ei păcatele lor. Mai spunea iarăşi că cel ce-şi suportă defăimarea şi-şi supune voia aproapelui pentru Dumnezeu, ca să nu lase pe vrăjmaş să vină între ei, se arată ca fiind lucrător[431]. Căci, dacă are mintea trează şi se supune sub picioarele lui Iisus întru cunoştinţă, se va sili să-şi taie voia sa, ca să nu fie despărţit de iubitul său Domn[432]. Fiindcă cel ce ţine la voia sa nu se află în pace nici cu cei credincioşi, deoarece nepăsarea şi mânia şi aprinderea faţă de fratele urmează inimii (voii) sale.

---

430. Altceva este a cunoaşte plânsul în general şi altceva a-l cunoaşte având drept cauză a lui păcatele noastre. El va fi un plâns prin care depăşim păcatul, câtă vreme un alt fel de plâns poate să fie semnul că încă stăruim în păcate, regretând cine ştie ce pierderi sau neatenţii lumeşti.

431. Când îţi afirmi voia ta împotriva aproapelui, laşi pe vrăjmaş să vă despartă unul de altul, dar şi pe tine, sau poate pe amândoi, de Dumnezeu. Căci Dumnezeu nu poate fi acolo unde este vrăjmaşul, care-i desparte pe oameni între ei şi de Dumnezeu. Şi omul nu este activ acolo unde îşi afirmă voia sa sau arată că are mai multă putere, ci unde nu-şi afirmă voia sa.

432. Mintea trează este cea care ştie de ceea ce foloseşte cu adevărat pe om. Şi ea ştie că e de folos omului să stea la picioarele lui Iisus, urmând Lui şi făcând voia Lui: de a fi în unire cu El şi cu semenii, pentru a se bucura de tot ce-i dau ei, în schimbul predării sale lor. Mintea acelui om ştie că ceea ce îl desparte de Iisus şi de oameni este afirmarea voii sale, în opoziţie cu voia lui Iisus şi a aproapelui.

lar cel ce zice: „Nu-mi pasă de ceea ce aud sau vorbesc" se aseamănă orbului care nu vede lumina, fie că e adus la ea, fie scos de la ea. Înțelegeți aceasta de la soare, căci, dacă un mic nor apare sub el, îi acoperă lumina şi-i opreşte căldura. Dar acestea nu sunt vădite tuturor, ci numai celor ce au cunoştință[433]. Şi iarăşi spunea că omul care îşi vede totdeauna păcatele sale nu are limbă să vorbească împotriva vreunui om.

3. Iarăşi spunea: „Urăşte toate cele din lume şi odihna trupească, fiindcă acestea te fac duşman al lui Dumnezeu. Căci aşa cum omul, care are un duşman, luptă cu el, aşa trebuie să luptăm şi noi cu trupul nostru, ca să nu se odihnească"[434]. Şi spunea iarăşi: „Lucrătorul care lucrează şi iubeşte pe Dumnezeu trebuie să fie atent la orice gând al său, să se sfătuiască privitor la ele şi să le deosebească. Trebuie să cunoască dacă vin de la trupul său, sau nu. Căci, până ce domneşte în vreunul dintre mădularele sale cele contrare firii, încă nu e socotit fecioară"[435]. L-am întrebat iarăşi: „Ce este rugăciunea

433. Nu poți fi indiferent la ceea ce vezi sau grăieşti. Aceasta este una cu orbirea. Ea te lasă în întuneric. Şi orbirea nu poate veni decât din păcatul care se aşază ca un nor peste lumina soarelui. Răul aflat în această nepăsare nu e vădit decât celor care, depăşind păcatul, au ajuns la cunoştința a ceea ce e bine şi rău.

434. Trupul căruia îi place comoditatea adusă de lume e făcut astfel duşman al lui Dumnezeu. Dar, prin aceasta, trupul devine şi duşman al omului însuşi. Căci, dacă omul umblă numai după plăcerile trupeşti, va pierde fericirea veşnică. Deci omul trebuie să lupte cu trupul care-l face duşman al lui Dumnezeu şi deci şi al său, pentru a nu-l lăsa stăpânit de astfel de plăceri şi comodități trecătoare.

435. Fecioria, sau curăția sufletească şi trupească, este starea cea firească a omului. Şi acest om este iubit de Dumnezeu ca mireasă fecioară. El este unit cu Dumnezeu. Deci starea

din Evanghelie: «Sfinţească-se numele Tău»?" (*Matei* 6, 9). Şi a spus: „Ea este a celor desăvârşiţi, fiindcă este cu neputinţă să se sfinţească numele lui Dumnezeu în noi, cât timp suntem încă stăpâniţi de patimi". Şi zicea iarăşi că Părinţii noştri din vechime au spus că retragerea (din lume) este o fugă de trup şi cugetare la moarte. Şi iarăşi zicea despre pacea cu aproapele, că unde nu este pace nici Dumnezeu nu locuieşte, iar cel ce-şi vede păcatele sale vede şi pacea. Căci nu locul unde se locuieşte aduce iertarea păcatelor, ci smerita cugetare[436]. Fiindcă David zicea, după ce a căzut în păcatul faţă de Urie, că n-a aflat nimic să aducă drept jertfă lui Dumnezeu pentru păcatul lui, decât ceea ce spune: „Jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit, inima înfântă şi smerită" (*Psalmii* 50, 19). Şi mai spunea iarăşi că nepăsarea şi defăimarea cuiva tulbură înţelegerea, nelăsându-l să vadă lumina lui Dumnezeu.

Spunea iarăşi: „Foloseşte toată puterea ta ca să scapi de aceste trei patimi care omoară sufletul: câştigul,

---

cea după fire (firească) a omului este unirea cu Dumnezeu, nu agitaţia sa murdară.

436. Retragerea din lume e ca un fel de moarte anticipată. Dar, cum am mai spus, aceasta nu trebuie înţeleasă în sens origenist, ca o disprețuire a lumii care e o existenţă creată de Dumnezeu pentru creşterea omului, ci ca o folosire a lumii în sens egoist pentru plăcerile trecătoare, socotite ca unicul rost al vieţii omeneşti. Căci Avva Isaia, îndată după ce îndeamnă la retragerea din lume, laudă pacea cu aproapele. Numai unde este pacea este Dumnezeu. Iar pacea nu are numai un aspect negativ, lipsa gâlcevii, ci şi unul pozitiv, bucuria de a face bine aproapelui, şi atunci acolo locuieşte Dumnezeu. „Iubiţi-vă unii pe alţii, precum Eu v-am iubit pe voi", spune Hristos. Nu locuirea într-un loc îndepărtat de lume aduce înălţarea omului peste păcatele egoismului, ci smerita cugetare, care nu se poate arăta decât în relaţia cu oamenii.

cinstirea, odihna. Pentru că acestea, înconjurând sufletul, nu-l lasă să propăşească". Şi spunea iarăşi: „Când, şezând în chilie, îţi vine să judeci pe aproapele, judecă-l ţinând seama de păcatele tale, cugetând că sunt mai mari păcatele tale decât cele ale lui. Şi, dacă socoteşti că faci cele drepte, să nu te încrezi că au plăcut lui Dumnezeu. Căci tot ce e puternic în trup vine după o perioadă în care a fost neputincios şi se îngrijeşte de aceasta, spunând că are o legătură cu ceea ce e neputincios, şi compătimeşte cu aceea până când aceea se vindecă[437]. Cel cu inima învârtoşată spune în inima sa: «N-am greşit niciodată». Iar cel ce a dobândit smerita cugetare suportă critica aproapelui, zicând: «Da, am greşit». Cel ce disprețuieşte smerita cugetare are în inimă gândul că e înțelept şi n-a jignit niciodată pe cineva, dar cel ce are frica lui Dumnezeu se îngrijeşte de virtuți, ca nu cumva să piardă vreuna dintre ele".

Şi spunea iarăşi: „De şezi în chilia ta şi împlineşti slujirea ta adusă lui Dumnezeu în tăcere, şi inima e câştigată de ceva ce nu este al lui Dumnezeu şi cugeți întru tine că acesta nu e păcat, ci sunt gânduri, nici slujirea (liturghia) săvârşită de tine în tăcere nu este adevărată. Iar de spui că Dumnezeu primeşte slujirea (liturghia) inimii pe care ai făcut-o în tăcere, deci şi faptul că inima ta s-a împăcat cu păcatul în tăcere, tăcerea ta se va socoti păcat înaintea lui Dumnezeu"[438].

---

437. Chiar în cele morale, omul este când tare, când slab. Acestea se succed ca nişte perioade, în aşa fel că, atunci când e tare, simte milă față de ceea ce este slab în el, până când această slăbiciune se vindecă.

438. I se recomandă monahului să nu se împace în timpul rugăciunii sale nici măcar cu gânduri care, deşi nu trec în fapte, nu se referă la Dumnezeu, socotind că nu sunt păcate. Să

4. L-am rugat să-mi spună un cuvânt şi mi-a spus că cel ce nu află ajutor în vremea războiului său nu poate socoti nici că are pace. Iarăşi, spunea despre dorinţa de a învăţa că trebuie să avem frică pentru a nu cădea alături (în ceea ce e contrar) de ceea ce învăţăm. Căci, câtă vreme cădem în aceasta, nu putem învăţa[439]. Spunea iarăşi despre Cuminecătură (comuniune - Sfânta Împărtăşanie): „Vai mie, vai mie, că deoarece am comuniune cu vrăjmaşii lui Dumnezeu, ce comuniune pot avea cu El? Deci mă împărtăşesc spre judecata şi osânda mea. Căci atunci, rostindu-se: „Sfintele, sfinţilor", înseamnă că cele sfinte se dau sfinţilor. Deci, de sunt sfânt, cine sunt cei ce lucrează în mine?" Iarăşi l-am întrebat, zicând: „Ce este frica de Dumnezeu?" Şi mi-a spus: „Este starea omului care-şi dă seama că este cu cineva care nu este Dumnezeu"[440]. L-am întrebat: „Cine este robul lui Dumnezeu?" Şi mi-a spus că, întrucât cineva slujeşte patimilor, nu e socotit robul lui Dumnezeu, ci este robul patimii de care este stăpânit. Spunea iarăşi: „Vai mie, vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să mă curăţesc, ca să am parte de milă![441] Vai mie, vai mie, că nu m-am luptat să biruiesc

---

socotească păcate nu numai aceste gânduri, ci şi rugăciunea sa unită cu tăcerea despre aceste gânduri.

439. Să nu învăţăm pe alţii ceea ce nu facem noi, căci aceasta ne arată mincinoşi. Şi, dând un astfel de exemplu, mai degrabă îl ducem spre rău pe cel pe care socotim că-l învăţăm (monahul Augustin).

440. În *Everghetinosul*, Cartea a VII-a, „Sentinţa 7", se explică: „Omul, convins că nu este cu Dumnezeu, nu are frica lui Dumnezeu".

441. Cine nu se luptă să se cureţe de patimile egoismului nu se roagă lui Dumnezeu să-i facă parte de mila Sa. Căci uită că are nevoie de mila Lui, socotind că-şi câştigă el însuşi cele necesare.

războiul vrăjmaşilor mei, ca să împărăţesc împreună cu Hristos! Căci cum se va putea apropia duşmanul de Împăratul? Vai mie, vai mie, că stă în jurul meu numele Tău, Doamne, dar slujesc vrăjmaşilor Tăi! Vai mie, vai mie, că mănânc cele de care se scârbeşte Dumnezeul meu şi de aceea nu mă vindecă pe mine!" L-am vizitat pe el când era bolnav şi se chinuia foarte şi, simţind tristeţea inimii mele din pricina durerii lui, mi-a spus: „De-abia prin aceste neputinţe, mă gândesc la ceasul acela amar. Astfel, sănătatea trupului nu aduce niciun folos, căci îşi caută tăria spre a se înduşmăni cu Dumnezeu. Fiindcă pomul care e udat în fiecare zi nu se usucă, ci aduce rod"[442].

Iarăşi, spunea că omul are nevoie de o inimă bărbată şi mare, ca să se îngrijească să păzească poruncile Domnului. Şi iarăşi spunea: „Vai mie, vai mie, că am înaintea mea pe pârâşii pe care îi cunosc şi pe care nu-i cunosc şi nu pot să-i tăgăduiesc! Vai mie, vai mie, că am în faţă pe pârâşi, şi cum voi putea să mă întâlnesc cu Domnul meu şi cu sfinţii Săi, dacă vrăjmaşii mei nu lasă niciun mădular al meu întreg înaintea lui Dumnezeu?"

L-am mai întrebat pe el: „Ce trebuie să facă cel ce se linişteşte?" Şi mi-a spus că cel ce se linişteşte (isihastul) are nevoie de acestea trei: de frica neîntreruptă, de cererea continuă şi de a nu-şi pierde inima niciodată. Şi iarăşi, spunea că omul care se linişteşte trebuie să se păzească pe sine să nu audă niciun cuvânt care nu-l foloseşte, pentru că, altfel, îşi pierde osteneala. Spunea iarăşi despre Avva Serapion că a fost întrebat de

442. Trebuie să udăm în fiecare zi pomul inimii noastre cu gândul la Dumnezeu, ca să nu se usuce, căci nu mai aduce rod.

un Bătrân: „Fă iubire şi spune-mi: Cum te vezi pe tine însuţi?" Şi a răspuns că seamănă cu cineva care se află într-un turn şi priveşte afară şi le cere trecătorilor să nu se apropie de el. Şi Bătrânul care l-a întrebat i-a spus: „Şi eu mă văd pe mine ca unul care m-am înconjurat cu un zid şi l-am întărit cu piroane de fier, ca, de bate cineva, să nu aflu cine este sau de unde a venit, sau ce voieşte, şi să nu-i deschid până nu pleacă". Şi spunea iarăşi: „De caută cineva pe Domnul cu durerea inimii, Domnul îl aude pe el, dacă cere întru cunoştinţă şi se îngrijeşte cu durerea inimii, şi nu e legat de ceva din cele ale lumii, ci se îngrijeşte de sufletul său cu frică, pentru a-l duce neîmpiedicat înaintea scaunului Său de Judecată, după puterea lui".

CUVÂNTUL AL XXVII-LEA[443]

Despre îndemnul: „Ia aminte la tine însuţi!"

1. Ia aminte cu amănuntul la tine însuţi, cugetând cu curaj la Domnul nostru Iisus Hristos, Care, fiind Dumnezeu şi având o slavă şi o mărire negrăită, ni S-a făcut pildă ca să mergem pe urmele Lui, Care S-a smerit în chip covârşitor pentru noi, luând chip de rob

443. În *Codicele savaitic* 157, din sec. al X-lea, aflat în Biblioteca din Ierusalim, se găsesc „Capitolele" Avvei Ammona, contemporan cu Antonie († 355), care cuprind în esenţă cele din Cuvântul acesta. În *Codicele sinaitic* 464, din sec. al XVII-lea, acest Cuvânt se atribuie Avvei Petru Damaschin (pe la anul 775). După nota monahului Augustin de la p. 172 a cărţii *Douăzeci şi nouă de cuvinte* a Avvei Isaia, acesta ar fi preluat conţinutul acestui capitol de la Avva Ammona, prelucrându-l prin unele idei proprii.

(*cf. Filipeni* 2, 6-7) şi S-a sărăcit şi a disprețuit ruşinea şi a suportat multele şi urâtele ocări, şi, precum s-a scris, „ca ca un miel spre junghiere S-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat" (*Isaia* 53, 7-8). Şi a răbdat moartea, însoțită cu multe ocări, pentru noi. După porunca Lui, să răbdăm şi noi cu hotărâre pentru păcatele noastre, de ne înjură cineva sau de vorbeşte cineva împotriva noastră pe drept sau pe nedrept, şi, de mai trebuie să spunem, până la moarte. Şi, de suntem duşi la junghiere ca o oaie, să ne arătăm ca un animal necuvântător, neîmpotrivindu-ne deloc, ci mai degrabă, de putem, să mângâiem pe cei ce ne fac aceasta, iar de nu, să tăcem deplin, cu multă smerenie.

2. Ia aminte cu amănuntul la tine însuți, crezând că suportarea ocărilor şi necinstirilor ce ți se aduc pentru Domnul sunt un mare câştig şi mântuire pentru suflet. Cugetă şi zi: „Se cuvine să pătimesc chiar mai mult pentru păcatele mele şi mă bucur să fiu învrednicit să pătimesc şi să suport pentru Hristos necazuri şi necinstiri, ca, prin oarecare coborâre, să mă fac următor al pătimirii Dumnezeului meu". Şi, ori de câte ori îți aduci aminte de cei ce te-au necăjit, roagă-te pentru ei din suflet ca pentru cei ce ți-au pricinuit cu adevărat mari câştiguri sufletului, necârtind deloc împotriva lor[444].

3. Ia aminte cu amănuntul la tine însuți, ca să respingi şi să urăşti, ca pe o moarte şi o pieire sporită, toată iubirea de stăpânire şi toată slava deşartă, şi

444. A te ruga pentru cei ce, făcându-ți rău, te-au ajutat să te mântuieşti imitând pe Hristos, e suprema treaptă a iertării.

poftirea măririlor şi cinstirilor şi laudelor de la oameni, şi socotința că eşti ceva, sau că ai dobândit vreo virtute, sau că eşti mai bun ca altcineva. Şi taie de la tine toată pofta şi plăcerea urâtă a trupului, până la cel mai mic grad; la fel, voința de a cunoaşte vreun om, fără să fie trebuință, sau de a te atinge de alt trup, sau de a mânca puțin sau foarte puțin când nu e vremea, ca, păstrându-te şi asigurându-te prin cele mici, să nu cazi în cele mari, nici, disprețuind cele mici, să cazi încet-încet.

4. Ia aminte cu amănuntul la tine, ca să te consideri pe tine, din suflet şi cu adevărat, cel mai din urmă şi mai păcătos şi mai umilit decât tot creştinul, şi să ai totdeauna sufletul plângând şi smerindu-se şi suspinând. Şi taci totdeauna şi nu vorbi, dacă nu e nevoie, ca un nevrednic şi prost.

5. Ia aminte la tine, amintindu-ți şi având înaintea ochilor focul cel veşnic şi chinurile veşnice şi pe cei osândiți şi îndurerați de acolo, şi socoteşte-te pe tine mai degrabă ca unul dintre cei de acolo, decât dintre cei vii.

6. Ia aminte la tine cu amănunțime, ştiind că Domnul nostru a murit şi a înviat pentru noi şi cu sângele Său ne-a răscumpărat pe noi, ca şi tu să nu mai trăieşti ție, ci Domnului, Care a murit şi a înviat pentru noi, crezând cu hotărâre că eşti înaintea Lui totdeauna şi El priveşte la inima ta[445].

---

445. Dacă El ne-a răscumpărat cu sângele Său atotprețios din robia morții, trăim scăparea de moarte datorită Lui, deci ca ai Lui. Şi El, Care şi-a vărsat sângele şi a înviat pentru fiecare dintre noi, priveşte la fiecare dintre noi, ca să vadă cum ne folosim de viața înviată sau destinată învierii pe care ne-a dat-o;

7. Ia aminte la tine cu amănunțime, ca să fii totdeauna gata să asculți de voia lui Dumnezeu, știind că te așteaptă fie moartea, fie viața, fie orice necaz. Cunoaște aceasta cu multă hotărâre și credință, și să te aștepți că ispite mari și înfricoșătoare pot veni asupra ta, și că necazuri și chinuri și moarte înfricoșătoare îți pot veni.

8. Ia aminte la tine cu amănunțime, ca să te probezi ca cel mai mic în tot ce voiești să grăiești sau să faci - să te întâlnești cu cineva, sau să mănânci sau să bei ceva, sau să dormi, sau orice alt lucru voiești să faci -, de este după Dumnezeu, și să mărturisești pricina lucrului și apoi să faci ceea ce se cuvine înaintea lui Dumnezeu. Și, astfel, mărturisește-te în toate lucrurile tale lui Dumnezeu, ca să ai multă legătură cu El și multă îndrăzneală față de El[446].

9. Ia aminte la tine cu amănunțime, ca, de te va necăji cineva în orice lucru și aceasta îți va aduce

---

privește chiar în inima noastră, ca să vadă ce gânduri privitoare la El avem în ea.

446. Înainte de a face orice lucru, să ne gândim dacă este după voia lui Dumnezeu și care este adevărata pricină (adevăratul motiv) care ne îndeamnă să-l facem. Să mărturisim aceasta deschis în fața lui Dumnezeu despre orice vorbă, sau faptă, sau întâlnire, sau mâncare, sau odihnă care ne vine în gând spre împlinire. Să nu pornești la nicio lucrare fără a te gândi înainte de este sau nu cu voia lui Dumnezeu, ca să nu-ți pară rău după ce ai săvârșit-o. Aceasta înseamnă să fii în dialog cu Dumnezeu privitor la orice lucru, nu numai după ce l-ai făcut, ci încă înainte de a-l face. Să nu te lași condus numai de gândul propriu care-ți vine în minte. Să nu te simți singur nicio clipă. Dumnezeu vede mai înainte ce o să faci, deci întreabă-L despre orice lucru pe care te gândești să-l împlinești. Făcând așa, ești într-o permanentă relație cu El și vei fi cu îndrăzneală în răspunsul pe care i-L vei da despre faptele săvârșite.

supărare şi mânie, să taci şi să nu grăieşti nimic contra a ceea ce se cuvine, până ce inima ta nu se va îmblânzi prin rugăciune şi astfel va mângâia pe fraţi[447]. Iar de ţi se iveşte trebuinţa să mustri pe fratele şi te vezi pe tine aflându-te în mânie şi agitaţie, să nu-i vorbeşti nimic, ca să nu te tulburi şi mai mult, ci, când vezi că şi tu şi el sunteţi în linişte şi blândeţe, atunci grăieşte-i nu ca unul care-l mustri, ci ca unul ce-i aminteşti cu toată smerita cugetare ceea ce a spus.

10. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca unul ce aştepţi să-ţi vină ispita în fiecare ceas: fie spre moarte, fie spre necazuri şi mari primejdii. Şi suport-o cu hotărâre şi fără tulburare, gândind că „prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăţia cerurilor"[448] (*Fapte* 14, 22).

11. Ia aminte la tine cu amănunţime, ca, de ţi se va întâmpla vreun lucru - fie în cuvânt, fie în faptă, fie în cugetare -, să nu cauţi voia ta, nici odihna ta, ci să afli cu exactitate voia lui Dumnezeu şi să o împlineşti în chip deplin, deşi se arată cerând multă osteneală. Şi, astfel, să o rabzi cu adevărat pentru Împărăţia cerurilor şi să cauţi să o împlineşti din toată inima, fiindcă îţi este de folos mai mult decât toată cugetarea omenească. Deoarece porunca lui Dumnezeu este viaţa veşnică, „şi cei ce-L caută pe El nu se vor lipsi de tot binele" (*Psalmii* 33, 10).

---

447. După nota monahului Augustin, locul acesta se află şi la Avva Ammona, în *Codicele sinaitic* 449 din sec. al X-lea, f. 26 a, fiind salvat la Avva Zosima. Ammona este unul dintre Părinţii din *Patericul* egiptean, contemporan cu Antonie şi în legătură de frăţietate cu el.

448. Să nu aştepţi o viaţă comodă, căci nu prin ea înaintezi spre Împărăţia cerurilor, căci nici Hristos nu şi-a deschis-o Sieşi, ca om, printr-o viaţă comodă.

12. Ia aminte la tine cu amănunțime, ca unul ce ești totdeauna înaintea lui Dumnezeu, ca să nu nădăjduiești nimic de la nimeni, decât de la El singur, cu credință. Și, de ai trebuință de ceva, roagă-te lui Dumnezeu să ți se împlinească trebuința după voia Sa, prin cele ce voiește. Și mulțumește lui Dumnezeu totdeauna ca Celui ce ți-a împlinit-o. Și, de-ți lipsește peste tot ceva, să nu-ți pui nădejdea în om, nici să te întristezi, nici să cârtești împotriva cuiva, ci suportă aceea cu hotărâre și fără tulburare, gândind: „Sunt vrednic de multe necazuri pentru păcatele mele, dar, de voiește Dumnezeu, mă poate milui". Și, cugetând așa, îți va împlini toată trebuința[449].

13. Ia aminte la tine cu amănunțime, ca să nu voiești să primești ceva, dacă nu ești asigurat că Dumnezeu ți-a trimis aceea din roadele drepte și astfel să o primești cu toată pacea. Iar cele pe care le vezi venindu-ți din nedreptate, sau luptă, sau viclenie, respinge-le și aruncă-le, gândind că mai bună este o părticică mică „întru frica lui Dumnezeu, decât vistierie mare" cu nedreptate[450] (*Pilde* 15, 16).

14. Ia aminte la tine cu amănunțime și silește-te să te deprinzi cu tăcerea, ca să-ți dea Dumnezeu puterea să lupți și să te deprinzi cu ea[451]. Iar de ți se ivește

449. Când îți vin necazuri, nu cârti, ci socotește că-ți vin pentru păcatele tale și ești vrednic de ele și că în ele te ajută să te ferești de păcatele viitoare.

450. Să nu primești nicio scăpare de vreun necaz sau vreo ușurare a vieții din vreo faptă nedreaptă a ta sau a altuia. E de preferat un lucru mai mic, care-ți vine prin vreo faptă cinstită, din frica lui Dumnezeu, decât un bine mai mare venit pe cale necinstită.

451. Luptă-te pentru deprinderea tăcerii, ca să dobândești puterea pentru aceasta. Nu-ți dă Dumnezeu nicio virtute, dacă nu

trebuința să grăiești și faci întâi proba în tine însuți, că este o trebuință binecuvântată și voită de Dumnezeu ca mai degrabă să grăiești decât să taci, deschide gura cu frică de Dumnezeu și cu cutremur, având privirea în jos, și cuvântul cinstitor și supus. Astfel, de te întâlnești cu cineva, să vorbești puțin, din motiv de iubire, și să taci repede. Și, de ești întrebat despre ceva, să spui cât e nevoie și nu grăi nimic mai mult[452].

15. Ia aminte la tine cu amănunțime, ca, precum te înfrânezi în fapte de viclenie, așa să te înfrânezi și de la pofta ochilor și a auzului, a gurii și a pipăitului, ca să ai totdeauna ochii privind atenți la tine și la lucrul tău de mână și să nu cauți la vreun om, dacă nu vezi că e vreo trebuință binecuvântată pentru aceasta. Iar la vreo femeie sau la vreun bărbat frumos să nu privești niciodată fără trebuință. Nu îngădui urechilor să audă pe cineva grăind cuvinte nefolositoare, iar

---

lupti și tu pentru ea. Dar nici tu nu poți să câștigi vreo virtute, dacă nu te ajută și Dumnezeu. În toate cele bune este o conlucrare între Dumnezeu și om.

452. Avva Isaia recomandă foarte mult monahului tăcerea. Tăcerea înseamnă reflecție la taina lui Dumnezeu și la taina propriei persoane. Persoana umană se comunică și prin vorbire, dar și prin tăcere. Prin amândouă trăiește și face să fie trăită lumina și taina ei. Ajunge să o văd reflectând, ca să-mi dau seama nu numai de taina, ci și de lumina ei. Prin tăcere se scufundă nu numai în taina ei, ci și în lumina ei și a lui Dumnezeu. Cine vorbește tot timpul, neîntrerupând vorbirea pentru reflecție, cade într-o vorbărie superficială. Iar taina cea mai mare și lumina cea mai mare sunt Dumnezeu. În tăcere se arată simțirea prezenței lui Dumnezeu ca lumină și taină inepuizabilă. Unde nu este Dumnezeu nu e nici taină, nici lumină inepuizabilă, există impresia că totul se poate înțelege, că totul se poate mărgini prin mintea proprie.

gura ta să tacă şi, în general, să nu vorbească dacă nu e nevoie. De cunoşti acestea, iubitule, pune-ţi toată puterea în a te îngriji de ele, ca să te acopere Domnul în ceasul ispitei. Amin.

CUVÂNTUL AL XXVIII-LEA

Despre ramurile răutăţii

1. Este necesar să se vorbească despre ramurile răutăţii, ca să cunoască omul ce este patima care îl desparte pe el de Dumnezeu şi ca să roage bunătatea Lui pentru fiecare dintre ele, ca să se arate omului ajutorul Său şi să-i dea acestuia putere, până se va putea dezbrăca de ele. Căci acestea sunt răni în suflet şi-l despart pe el de Dumnezeu[453]. Fericit este deci cel ce se dezbracă de ele. În acest caz, el va fi oaie cuvântătoare, primită pe jertfelnicul lui Dumnezeu, şi va auzi glasul dătător de bucurie al Domnului: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău" (*Matei* 25, 21). Deci cei ce voiesc să împlinească voile lor trupeşti şi nu voiesc să se vindece pe ei înşişi prin sfânta vindecare a pocăinţei, ca să se facă curaţi, se vor afla dezbrăcaţi de haina virtuţilor în ceasul nevoii[454] şi se vor arunca

---

453. Patima desparte pe om de Dumnezeu, pentru că îl închide în egoismul lui.

454. Patimile sunt răni ale sufletului. Despărţirea de Dumnezeu pe care o aduc sufletului nu-l lasă într-o simplă neutralitate, ci-l îmbolnăvesc prin rănile pe care i le pricinuiesc. Omul supus

în întunericul cel mai dinafară[455], unde este diavolul, îmbrăcați în haina patimilor, care sunt: desfrânarea, pofta, iubirea de arginți, vorbirea împotrivă, mânia, pizma, slava deșartă, trufia. Acestea sunt ramurile răutății și multe altele asemănătoare, adică: neînfrânarea, împodobirea trupului, împrăștierea, lenevia, cuvintele glumețe, privirea cu neruşinare, iubirea de fală, inconștiența, neluarea în seamă a Judecății lui Dumnezeu, pizmuirea aproapelui, minciuna împotriva aproapelui, voința de a plăcea oamenilor, mărturia mincinoasă, cunoașterea mincinoasă[456], voința de

---

patimilor nu rănește numai pe alții, ci se rănește și pe sine. El se găsește sub starea normală, care e conformă firii, se află în diferite neputințe pline de durere. Pocăința e forța care-l vindecă, pentru că în ea este și puterea lui Dumnezeu. Prin ea omul se ridică deasupra patimilor și se îmbracă în haina virtuților, ceea ce arată iarăși că omul nu poate fi într-o stare neutră, ci e îmbrăcat fie în patimi, fie în virtuți. Și nici unele, nici altele nu sunt simple acoperăminte exterioare, ci forme urâte sau frumoase întipărite în el. Cei ce vor fi aflați la Judecata finală neîntipăriți de formele strălucitoare ale virtuților, ci întipăriți de cugetările neînțelegătoare ale patimilor, vor fi aruncați în întunericul gheenei, potrivit întunecimii proprii lor. Căci cine nu înțelege realitatea comuniunii iubitoare cu Dumnezeu și cu semenii se află într-un întuneric interior, care se prelungește ca iad și în afara lui. Ziua Judecății din urmă e numită „ceasul nevoii", pentru că nimic nu-l poate scăpa pe om de osânda care-i vine atunci, fiindcă a pierdut toată libertatea.

455. Întunericul și chinurile iadului sunt „întunericul cel mai din afară", căci e zona cea mai săracă a existenței și cei ajunși în ea nu au priceput nimic din rostul existenței.

456. Cunoașterea mincinoasă nu e cunoaștere reală și totuși dă impresia că este cunoaștere. Patimile cuceresc prin impresia că susțin viața omului, când de fapt nu o susțin, ci o slăbesc; deci nu nimicesc total existența. Căci Dumnezeu nu mai pierde pe îngerii și pe oamenii pe care i-a făcut, ci îi lasă să se folosească

a învăța pe alții, de a iubi trebuința lumii, lipsa de curaj, incapacitatea de a suporta ura aproapelui, neputința de a suporta critica, iubirea slavei de la oameni mai mult decât a slavei lui Dumnezeu, voința de a-și arăta lucrarea spre a fi slăvit de oameni, iubirea mâncărurilor plăcute, dorința satisfacerii patimilor trupului, sminteala de a nu fi prețuit, dorința de a fi lăudat pentru cunoștință, de a ațâța (pe alții), de a-ți afirma propria voință, de a te socoti pe tine cuminte și bun, de a vedea pe frate ca prost și a-l disprețui.

2. Toate acestea se lucrează în bietul suflet, ca să-l despartă de Dumnezeu. Și acestea sunt poveri grele, pe care le-a purtat Adam, după ce a mâncat din pom. Acestea sunt cele despre care s-a spus: Aceasta neputințele noastre le-a luat și bolile noastre le-a purtat (*cf. Isaia* 53, 4). Acestea sunt cele pe care le-a omorât Domnul nostru Iisus Hristos pe crucea Sa[457]. Acestea sunt burdufurile vechi în care se pune vinul cel nou (*cf. Matei* 9, 17). Acestea sunt fâșiile de pânză în care era legat Lazăr (*cf. Ioan* 11, 44). Aceștia sunt dracii pe care i-a trimis Hristos în turma de porci[458]

---

de însușirile date, dar într-un mod care nu-i sporește, ci îi ține într-o existență chinuită. Cunoașterea mincinoasă continuă să dea impresia că e cunoaștere a realității, căci de fapt ea nu iese cu totul din realitate, dar strâmbă realitatea în așa fel, încât nu mai este o realitatea reală (adevărată), ci una strâmbată, o realitate devenită întuneric, dar chiar întunericul acesta are un fel de realitate, este, cum se spune mai jos, o realitate minoră sau ciuntită, dar e luată drept realitatea supremă întreagă.

457. Primind Hristos moartea și omorând-o, a omorât slăbiciunile noastre asumate de El, căci a înviat fără ele.

458. Patimile ne leagă sufletește, așa cum fâșiile de pânză legau trupul mort al lui Lazăr. Ele își au originea în demoni și nu

(*cf. Matei* 8, 31-32). Acesta este omul vechi, de care a spus Apostolul că ne-am dezbrăcat (*cf. Coloseni* 3, 9). Acestea sunt cele despre care a spus: „Carnea şi sângele nu pot să moştenească împărăţia lui Dumnezeu" (*I Corinteni* 15, 50). Aceasta este despre care zice: „Căci dacă trăiţi după trup, veţi muri" (*Romani* 8, 13). Acestea sunt neghinele pe care le-a scos pământul lui Adam, după ce a fost alungat din rai.

Iar sarcina cea uşoară a lui Hristos este: nemânierea, curăţia, bunătatea, blândeţea, bucuria duhului, înfrânarea patimilor, iubirea faţă de toţi, discernământul cel sfânt (dreapta socotinţă sfântă), credinţa neclintită, răbdarea necazurilor, considerarea sa ca străin de lume, voinţa de a ieşi din trup şi de a se întâlni cu Hristos[459]. Acestea sunt poverile uşoare pe care ne-a poruncit Hristos să le purtăm. Aceasta este calea pe care sfinţii au răbdat multe osteneli până au ajuns la El[460]. Acestea sunt cele pe care nu le poate

---

sunt prezente decât unde sunt şi ei de faţă, fiind susţinute în oameni de ei. Numai Hristos le-a asumat cu voia Sa şi erau ţinute în El ca patimi ireproşabile. De aceea au putut fi şi desfiinţate prin moartea Sa.

459. Aceasta e deosebirea clară a învăţăturii creştine faţă de origenism: în credinţa creştină nu se doreşte numai ieşirea sufletului din trup, ca şi când trupul n-ar ţine de firea omului, ci şi ieşirea din trupul de acum şi întâlnirea cu Hristos având trupul înviat, cu nădejdea de a învia după asemănarea Lui, de a învia în trupul scăpat de patimi, asemenea celui al lui Hristos. Dar la trupul acela n-a ajuns nici Fiul lui Dumnezeu decât asumându-l pe cel pământesc şi luptând pe pământ împotriva slăbiciunilor în care a căzut omenirea prin păcatul lui Adam.

460. În textul grecesc este: „la ea". Căci calea noastră nu este de la început jugul uşor al virtuţilor lui Hristos sau al patimilor nepăcătoase, ci la început este un jug mai greu, amestecat cu

câştiga cineva, dacă nu se dezbracă de omul vechi şi nu se eliberează şi nu dobândeşte iubirea. Numai iubirea îl face fără grijă faţă de toate[461]. Dar e cu neputinţă să locuiască în noi o astfel de iubire, cât încă iubim ceva din ale lumii acesteia[462]. Căci s-a scris: Nu puteţi să vă împărtăşiţi de masa Domnului şi de masa demonilor (*cf. I Corinteni* 10, 21). Dar zice şi Isaia: Cine vă va vesti vouă focul cel veşnic? Cel ce umblă întru dreptate, cel ce spune cele drepte, cel ce urăşte fărădelegea şi nedreptatea, cel ce-şi fereşte mâinile de daruri, cel ce îşi îngreunează urechile ca să nu audă judecata însângerată, cel ce-şi închide ochii ca să nu vadă nedreptatea - acela va locui în peştera înaltă de piatră tare; pâine se va da lui şi apă de băut (*cf. Isaia* 33, 14-16).

Vezi cinstea pe care o dă Dumnezeu celor ce se luptă în acest scurt timp şi s-au dezbrăcat de povara lumii acesteia prin răbdarea necazurilor? Vezi cum conlucrează ajutorul lui Dumnezeu cu cei ce şi-au tăiat voile lor şi şterge din ei toate patimile, pentru că urmează voii Sale?[463] Iar cei ce ţin la voile lor

---

ispite care cer osteneli mari spre a le învinge. Aceasta se spune în rândurile următoare.

461. Iubirea deplină aduce negrija totală. Pe cel ajuns la o astfel de iubire nu-l mai sperie nimic, nu-l mai necăjeşte nimic. Nu mai are nicio nelinişte faţă de cele ce i se pot întâmpla în viitor.

462. Până mai iubeşte cineva ceva din cele ale lumii acesteia, nu poate avea iubirea deplină. Căci nu se poate iubi cu desăvârşire ceva nedesăvârşit. Iar grija că nu voi avea permanent cele pe care mi le dă lumea arată şi că nu pot iubi deplin cele din lume.

463. Dumnezeu conlucrează cu cei ce nu ţin la voia lor, care îi ţine despărţiţi de El. Ei lucrează, dar numai dacă lucrează cum voieşte Dumnezeu poate tăia El patimile lor. Căci voia lor,

şi vor să le împlinească încep (să lucreze) cu duhul, dar nu pot să se împotrivească vrăjmaşilor lor, deoarece, voind să-şi împlinească voile, le îndeplinesc în trup şi de aceea fac zadarnică şi deşartă osteneala lor. De aceea îi osândeşte proorocul Ieremia, zicând: „Blestemat este tot cel ce face lucrurile Domnului cu nepăsare" (*Ieremia* 31, 10). Observă că Dumnezeu nu conlucrează cu cei ce voiesc să slujească patimilor lor, ci îi lasă cu voia lor şi îi predă în mâinile celor ce-i urăsc. Şi, în loc de cinstea pe care o caută de la oameni, cei ce nu s-au împotrivit vrăjmaşilor lor primesc osânda, până ce Dumnezeu nu-i va ajuta şi nu-i va smeri. Dar fără osteneală şi oboseală şi durere, omul nu e auzit de Dumnezeu, cum spun toate Scripturile.

4. Să ne rugăm deci bunătăţii lui Dumnezeu cu toată grija inimii, cu lacrimi şi cu suferirea răului, supunându-ne fiecărui om pentru Domnul, smerindu-ne în faţa fraţilor noştri, ca a unora ce sunt mai presus de noi; „nu răsplătiţi nimănui răul cu rău" (*Romani* 12, 17). Să nu gândim în inima noastră nimic rău despre cineva, ci, fiind toţi într-o inimă, să nu spunem despre ceva dintre cele din lume, trebuitoare trupului, că „este al meu", nici să nu măsurăm în fiecare zi unde a ajuns mintea noastră. Să ne păzim mintea să nu cugete vreo necurăţie şi să ne ferim trupul de ceea ce este prisositor, ca să nu ceară de la noi satisfacerea patimilor lui, ci să se smerească faţă de suflet şi sufletul să se supună minţii, ca să se facă mireasă curată de orice alt gând şi să cheme pe Mirele ei, zicând: Pogoară-se frăţiorul meu în grădina lui şi să mănânce

---

susţinând egoismul lor, susţine şi patimile lor, iar cel stăpânit de patimi lucrează pentru ele sau pentru egoismul propriu.

din rodul pomilor săi (*cf. Cântarea Cântărilor* 4, 16). Să ne luptăm deci, fraților, ca aflând această îndrăzneală înaintea Sa, să-L auzim zicând: „voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat", pentru „că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine". Tu întru Mine şi Eu întru ei (*Ioan* 17, 24, 23). Treimea cea Sfântă, Cea de o ființă şi fără de început, poate face milă cu noi, ca să aflăm iertare cu sfinții Săi în ziua Judecății. Că a Lui este slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL AL XXIX-LEA

Plângeri

1. Vai nouă, iubitorilor de plăcere şi trăitorilor scurtă vreme pe pământ, că, din pricina trecătoarei pofte a trupului, nu vedem slava Domnului! Vai nouă, că stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea[464], şi noi, disprețuind nestricăciunea, stăruim nebuneşte în stricăciune! Vai nouă, că hrănim trupul nostru cu păcate până ce va ajunge spre hrană viermilor, în (veşnică) descompunere purulentă, şi nu ne temem nici de focul care-l va chinui veşnic, nici de viermele neadormit! Vai nouă, că iubitorii de Hristos dintre

464. „Carnea şi sângele nu pot să moştenească împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea" (*I Corinteni* 15, 50). Dacă noi nu ne silim să înaintăm spre trupul înduhovnicit, nu vom moşteni nestricăciunea trupului lui Hristos. Căci, deşi nu pier definitiv nici trupurile din iad, ele vor suferi de anumite chinuri proprii trupurilor stricăcioase: durerile produse de focul arzător, de înțepături, de lucrarea viermilor.

creştini se închină şi sărută trupul nostru întinat de necurăţii, iar noi suntem „morminte văruite" (*Matei* 23, 27), purtând cu noi păcatul aducător de moarte![465] Vai nouă, că, prin neînfrânarea de la nimicuri şi dezmierdări, întărim în noi puterea zămislitoare a semineţei şi prin aceasta ne ataşăm în chip nelegiuit spre împreunarea trupurilor! Vai nouă, că nu facem deosebire între stricăciune şi nestricăciune şi de aceea disprepuim dreptatea dumnezeiască şi înfricoşătoare![466] Vai nouă, că suntem nepăsători faţă de cele bune, dar sârguitori şi râvnitori pentru cele rele! Vai nouă, că am făcut trupul nostru, cel în stare să stăpânească lumina veşnică, în stare să primească întunericul veşnic![467] Vai nouă, că făcându-Se Fiu al Omului Cel ce este de o fiinţă cu Tatăl, nu a avut unde să-şi plece capul (*cf. Matei* 8, 20) în noi, deşi S-a înomenit pentru noi, iar vulpile, sau duhurile rele şi viclene, şi-au făcut în noi vizuini![468] Vai nouă, că cei

---

465. Se pare că e vorba de închinăciunile pe care le fac creştinii în faţa trupului celui mort (în faţa icoanei de pe pieptul lui se roagă pentru iertarea sa, *n. ed.*) şi de sărutarea lui, deşi cel mort duce cu sine păcatele sale.

466. Nu vedem că în noi creşte, odată cu stricăciunea, şi nestricăciunea, ci socotim că nu e în noi decât stricăciunea, care ne va duce la moartea totală şi nu la dreapta Judecată dumnezeiască. Deci, socotim că nu va fi o Judecată a lui Dumnezeu, care să ne răsplătească pentru vecie faptele noastre de pe pământ.

467. Vedem că aceasta începe să se producă încă din viaţa pământească. Capabili să creştem în lumina unui sens al existenţei, creştem în întunericul unui nonsens, amăgiţi de scurtele plăceri pe care ni le oferă trecătoarea viaţă pământească.

468. Era potrivit firii date nouă de Dumnezeu să ne facem biserici veşnice ale Fiului Său, Care s-a întrupat în acest scop. Dar, în loc de aceasta, ne-am făcut vizuini ale duhurilor rele sau

drepți cu inima își înfățișează sufletele lor nepătate și trupurile lor sfinte și neîntinate Judecătorului, iar noi, având sufletele pătate și trupurile necurate, așteptăm osânda la veșnicele chinuri!

2. Vai nouă, că, fiind vrednici de ocări și poftitori a toată necurăția, cerem cinstirea datorată sfinților! Vai nouă, că, fiind osândiți și răspunzători de multe păcate, ne mișcăm ca unii ce am fi curați și liberi, în mijlocul sfinților și al celor lipsiți de răutate! Vai nouă, că, fiind plini de vini, sfătuim și îndrumăm pe cei ce se deosebesc mult de noi! Vai nouă, că, având bârna în ochii noștri (*cf. Matei* 7, 3-5), învinuim ca niște neîntinați, pentru cele mai subțiri greșeli, pe frații noștri! Vai nouă, că legăm pe alții cu poveri grele și anevoie de purtat (*cf. Matei* 23, 4), iar noi, ca mai slabi cu trupul, nu vrem să ne atingem de ele! Vai nouă, că, părăsind lucrarea dumnezeiască monahală, ne repezim să învățăm pe alții virtutea lucrătoare! Vai nouă, că, uitând vechile noastre păcate, nu ne luptăm nici cu cele proaspete și nu plângem pentru ele! Vai nouă, că am ajuns trupești, deși cu ajutorul și cu harul lui Dumnezeu începusem bine! Vai nouă, că am fost atrași atât de mult în gânduri murdare, încât căutăm să împrospătăm și păcatele trecute pe care le-am săvârșit! Vai nouă, că, mâncând și bând, nu ne aducem aminte de războiul produs în noi de mâncarea cu lăcomie! Vai nouă, că, atâtându-ne demonii prin amintirea faptelor de desfrânare, ne aflăm pregătiți să

---

unelte ale ispitelor urâte ale acelora. Și, ceea ce-i mai rău, socotim că aceasta este o însușire proprie nouă. Socotim murdăria curăție și întunericul, lumină. Dar și în aceasta se arată că suntem făcuți pentru curăție și lumină.

ne bucurăm de amintirea lor! Vai nouă, că, părăsind gândul rugăciunilor şi al citirilor dumnezeieşti, ne cheltuim zilele noastre în împrăştieri şi flecăreli! Vai nouă, că inimile noastre sunt atât de împietrite, încât de multe ori, căutând o străpungere şi lacrimi, nu le dobândim din pricina marii nepăsări şi a moleşelii! Vai nouă, că, spunând Dumnezeu: „Sufletul care păcătuieşte va muri" (*Iezechiel* 18, 20, 4), nu suntem îngrijoraţi niciodată că el păcătuieşte întotdeauna!

3. Vai nouă, că, având trupul uşor alunecos spre păcat, prin săturare şi moleşeală îl aţâţăm spre pofte necurate şi gânduri murdare şi, prin ochi, primim în inimile noastre săgeţile celui viclean, iar prin atingerea trupurilor ne facem precum caii înfierbântaţi de iepe şi nu ne gândim nici la demnitatea noastră de fiinţe cuvântătoare, nici la frica de chinurile veşnice! Vai nouă, că suspinăm mult pentru patimile şi durerile trupului nostru, dar în privinţa rănilor şi durerilor de nevindecat ale sufletului bolim de nesimţire! Vai nouă, că sufletul stăpânitor se supune robului său, sau trupului, şi cel mai rău stăpâneşte asupra celui mai bun şi nu slujesc amândoi cu o unică voinţă lui Dumnezeu, Care i-a făcut![469] Vai nouă, că păcatele prind putere nouă din gândurile murdare şi necurate şi nu vedem, în retragerea lui Dumnezeu de la noi,

469. Păcatul, ca faptă şi stare opusă lui Dumnezeu şi nefirească, întreţine de obicei o dezbinare în om, căci sufletul nu se lasă cu totul liniştit supus trupului care-şi împlineşte plăcerile. Unitatea omului o aduce numai împlinirea celor bune, care mulţumesc sufletul şi pornesc de la el, mai ales când se gândeşte la Dumnezeu. Aceasta arată că omul e făcut de Dumnezeu pentru a sta în legătură cu El, care este starea lui firească.

venirea duhurilor necurate! Vai nouă, că, fiind nebuni şi fără de minte, iubim laudele sfinţilor şi vrem să le răpim, nu lucrările şi faptele lor![470] Vai nouă, că nu ne oprim de la a spune şi face toate spre mulţumirea oamenilor, dar nesocotim ceea ce este drept! Vai nouă, că, greşind, ne ruşinăm de oameni, dar pe ruşinea cea veşnică nu punem niciun preţ![471] Vai nouă, că, fiind din părinţi săraci şi lipsiţi de slavă, nu ne-am recunoscut ca atare, şi, declarând că iubim sărăcia şi necinstirea pentru Dumnezeu, ne sfădim ca să fim puşi în rând cu cei bogaţi şi slăviţi![472] Vai nouă, că pentru sărăcia din lume ne înfrânăm, dar acum, chemaţi la înfrânări, ne facem mare grijă pentru săturare şi pentru viaţa comodă! Vai nouă, că, îngerii stând ca o tabără în jurul celor ce se tem de Dumnezeu şi demonii în jurul celor ce nu se tem de El, ci încalcă poruncile Lui, noi aducem în jurul nostru taberele demonilor![473] Vai

---

470. Ne place să fim lăudaţi pentru fapte bune şi curate, ca cele ale sfinţilor, dar nu le împlinim. Aceasta arată că firea noastră e făcută pentru fapte bune şi curate. Dar, iubind laudele pentru fapte ca cele ale sfinţilor, fără să le avem, întregim păcatul nostru, fiindcă adăugăm la păcatele săvârşite slava deşartă şi iubirea minciunii.

471. S-ar putea ca în această spusă să fie două înţelesuri: nu greşim de ruşinea semenilor, dar în aceasta există o oarecare dorinţă de slava deşartă, sau greşim ruşinându-ne de oameni, dar nu ne gândim la ruşinea pe care o vom suferi la Judecata din urmă.

472. Păcatul recurge la tot felul de subtilităţi contradictorii. Omul îşi apără păcatele acoperindu-le cu pretenţia că nu le-a făcut, dar chiar prin aceasta păcătuieşte. Acoperindu-le, le recunoaşte, dar totodată nu le recunoaşte.

473. Cel ce se teme de Dumnezeu Îl are pe Dumnezeu şi pe îngerii Lui aproape, căci se fereşte de păcate şi nu se umflă în sine

nouă, că, vrând să fim împreună cu cei bogaţi şi puternici, ne străduim să plăcem lor, iar de la săracii şi de la cei ce vin la noi cu vreo rugăminte ne întoarcem ca de la unii care ne tulbură.

4. Vai nouă, că nu ne apropiem de oameni după datoria pe care o avem faţă de fiecare, ci după ceea ce ne convine şi ne place nouă! Vai nouă, că hotărâm şi judecăm şi învăţăm cele drepte, dar am stat departe de lucrarea binelui! Vai nouă, că avem grijă să curăţim pământul cu grijă de spini şi mărăcini şi de buruienile care vatămă roadele, dar nu curăţim cu grijă gândurile viclene şi necurate din sufletele noastre, care vatămă sfintele virtuţi! Vai nouă, că, având să ne strămutăm de pe pământ, în care locuim vremelnic, ne facem griji de mulţi ani faţă de lucrurile pământeşti şi stricăcioase, şi nu ne învrednicim de nicio grijă faţă de plecarea noastră de aici la timpul de neocolit! Vai nouă, că de toată făptuirea vieţii pământeşti şi de cuvântul deşert şi de gândurile viclene şi necurate şi de sufletul preocupat de ele vom avea de dat răspuns Judecătorului înfricoşător, dar noi, lipsiţi de răspundere în tot timpul vieţii noastre, nu ne îngrijim de sufletele noastre![474] Vai nouă foarte, pentru neevlavia şi fărădelegile noastre pe care le-am săvârşit,

---

cu mândrie. Cel ce se teme de Dumnezeu nu are parte de pedeapsa lui Dumnezeu, de Care se teme. Cel ce nu se teme de El are parte de pedeapsa Lui, ca închidere faţă de iubirea Sa şi de darurile Sale. Teama de Dumnezeu e unită cu bucuria apropierii Lui.

474. În *Evergheţinosul* se continuă: „De aceea, acolo ne aşteaptă focul nestins al gheenei şi întunericul cel mai dinafară, viermele cel neadormit, plânsul şi scrâşnirea dinţilor şi ruşinea veşnică în faţa întregii zidiri de Sus şi de jos" (monahul Augustin, la notă). Dar, de fapt, aceste cuvinte se află şi în acest text în cap 5.

dar şi pentru disprețuirea făgăduințelor lui Dumnezeu şi pentru necredința în ele! Vai nouă, că ne îndulcim ca nişte lipsiți de minte de stricăciune şi, putând să ne unim cu nestricăciunea, prin viața după Evanghelie, am rămas în iubirea față de cele pământeşti, nepărtaşi de nestricăciunea veşnică, preferând blestemata stricăciune![475] Vai nouă, că, putând birui toate iubirile de plăceri, am preferat prin plăcerile noastre să ne lăsăm mai degrabă biruiți de patimile noastre![476] Vai nouă, că ne ruşinăm şi ne temem să păcătuim înaintea oamenilor, dar nu tremurăm şi nu ne temem să păcătuim, lipsiți de orice evlavie, înaintea ochilor Celui ce vede cele ascunse! Vai nouă, că nu facem

475. Putând să ne amestecăm cu nestricăciunea, am rămas nepărtaşi de nestricăciunea veşnică, preferând stricăciunea. Cât suntem cu trupul pe pământ, puterea lui Hristos lucrează în noi ca o arvună care ne va duce la învierea fericită întru nestricăciunea veşnică. Aceasta este o nestricăciune potențială, ca o iradiere a trupului Său înviat în trupul nostru. Desfacerea trupului nostru la moarte va lăsa în sufletul nostru puterea pe care a întărit-o Hristos la învierea de obşte, şi ea va contribui la învierea trupului într-o nestricăciune actuală totală. Moaştele sfinților sunt o dovadă despre o anumită nestricăciune întărită în trupurile lor chiar de pe pământ.

476. Sfinții, curățindu-se de patimi, au dobândit chiar în trupuri, prin ajutorul lui Dumnezeu, o anumită eliberare de totala stricăciune sau descompunere. Căci dacă patimile ne țin în robie, curăția de patimi ne aduce o anumită libertate chiar față de procesul descompunerii. Căci, după moartea lui Hristos, sufletul plin de puterea lui Dumnezeu rămâne apropiat de trup cu puterea Lui. Unitatea dobândită de om prin curăție în viața pământească are o anumită prelungire şi după moarte, precum marea disonanță dintre suflet şi trup în cei supuşi plăcerilor ține mai mult sufletul slăbit despărțit de trup.

cuvântul nostru folositor prin sarea dumnezeiască, ci spunem totdeauna aproapelui nostru cuvinte nefolositoare şi lipsite de evlavie! Vai nouă, că vorbim cu linguşire şi vicleşug şi făţărnicie oamenilor, şi nu ne temem de osânda care ne va veni din aceasta! Vai nouă, că nepăsarea şi moleşeala ne pricinuiesc jefuirea de străpungeri a inimilor noastre prin demoni! Vai nouă, că, după ce ne-am lepădat de lume, întrecem în patimi pe cei din lume![477] Vai nouă, că, având nevoie de îndreptare şi învăţătură, îndreptăm pe alţii care păcătuiesc mai puţin!

5. Vai nouă, că, atunci când Domnul va face examenul vieţii noastre de pe pământ, ne va găsi la Judecată neîndreptaţi! Vai nouă, că nu privim la cele dinlăuntrul stomacului nostru şi de aceea suntem biruiţi de iubirea de plăcere şi de mândrie! Vai de noi, că, murdărind pururea sufletele noastre cu gânduri necurate, voim să fim respectaţi ca nişte sfinţi şi să fim cinstiţi cu titlurile date acelora! Vai nouă, că, ocupându-ne cu cele deşarte, am uitat de lupta împotriva diavolului! Vai nouă, celor ce păcătuim aici fără teamă, că acolo ne aşteaptă focul nestins al gheenei şi întunericul cel mai dinafară, şi viermele neadormit, şi plânsul, şi scrâşnirea dinţilor, şi ruşinea veşnică în faţa zidirii de Sus şi de jos! Vai sufletului nostru lipsit de discernământ şi nepocăit, că la învierea morţilor va plânge şi va suspina cu jale

477. Prin lepădarea de lume, autorul înţelege lepădarea de patimi. Aceasta urmăreau monahii. Bine ar fi dacă şi cei ce rămân în lume s-ar despărţi de patimi în oarecare măsură. Păcatul moştenit de la Adam a făcut din lume un prilej pentru patimi, ducând, prin plăcerile căutate în ea, la uitarea lui Dumnezeu.

şi cu scrâşnirea dinţilor în trupul său păcătos, şi va suferi chinurile amare, dureroase şi foarte aspre ale focului veşnic! Vai nouă, că, în exilul nostru trecător, iubim veselia blestemată şi nu ne aducem aminte de dulceaţa raiului, ci dispreţuim Împărăţia cerurilor! Vai nouă, că ne asemănăm prin învârtoşare fecioarelor nebune şi nu cumpărăm untdelemnul care luminează candelele prin facerea de bine către aproapele! Vai nouă, că înălţăm noaptea şi ziua rugăciuni către Dumnezeu, zicând: „Doamne, Doamne!", şi nu facem ceea ce ne-a poruncit! Vai mie, celui ce am scris acest fel de plângeri, dar, pradă celor scrise, nu am nici cea mai mică urmă de pocăinţă! Vai mie, că pricinuiesc dureri altora, dar mă feresc pe mine de dureri! Vai nouă, că, având în conştiinţă vinile care ne osândesc neîncetat şi mărturisesc împotriva noastră, nu ne ruşinăm, nici nu tremurăm că vom suferi la Judecata lui Dumnezeu răspunderea pentru ele! Vai nouă, că, răspândind duhoarea faptelor noastre, ne bucurăm de laudele oamenilor!

6. Vai nouă, că agitaţia, hoinăreala şi uitarea îndepărtează din inimile noastre frica de Dumnezeu! Vai nouă, că străduinţa pentru cele deşarte goleşte înţelegerea noastră şi o toceşte! Vai nouă, că, bucurându-ne până la capăt de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, nu dorim să murim faptelor noastre rele şi nu ne silim, ajutaţi de aceea, să ne facem mereu mai buni! Vai nouă, că, aducându-ne aminte acum de păcatele noastre, dar în viitor sufletul rămânând fără trup, vom vedea atunci întipărite deodată şi înscrise în memoria minţii noastre toate cele trăite aici prin cuvinte, gânduri şi fapte, cu părere de rău plină de

durere şi cu multă amărăciune! Vai nouă, că, declarând Apostolul: „Oricine va mânca pâinea aceasta şi va bea paharul Domnului cu nevrednicie (...) judecată îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului" (*I Corinteni* 11, 27-29), noi, tăvăliţi în necurăţiile noastre, ne apropiem de înfricoşătoarele Taine ale lui Dumnezeu, dăruindu-ne noi înşine iertare pentru cele pe care le-am făcut în nălucirile de noapte şi în gândurile murdare! Căci cel ce vine să şadă lângă Dumnezeu fără gânduri curate, fără ochi nevinovaţi, fără trup nestricăcios, nici cu porniri nepătate ale sufletului şi trupului, câtor vini şi câtor dureri ale trupului şi slăbiciuni ale sufletului nu va fi supus la urmă, primind chinul şi ruşinea fără sfârşit? Vai mie, că, scriind acestea cu lacrimi amare, nu am început lucrarea pocăinţei! Vai mie, că spun cele adevărate, dar nu fac cele bune! Vai mie, celui ce îndemn la cele bune, dar fac cele rele! Vai celor ce păcătuiesc în plăceri, că îi aşteaptă un sfârşit amar şi o ruşine veşnică! Vai celor ce se întristează fără niciun folos, fiindcă s-au lipsit de întristarea folositoare a pocăinţei![478]

7. Vai celor ce ocărăsc şi înjură pe alţii, că s-au înstrăinat pe ei de binecuvântata iubire! Vai bârfitorilor şi pizmaşilor, că s-au înstrăinat de bunătatea şi mila lui Dumnezeu! Vai celor ce voiesc să placă oamenilor, că nu pot plăcea lui Dumnezeu! Vai celor ce caută la faţa oamenilor, că au căzut din adevărul lui

478. Cei ce rămân în plăcerile păcatelor se întristează după ce nu le mai au, dar fără folos, în loc să se întristeze pocăindu-se de păcate, ceea ce înseamnă o întristare cu folos.

Dumnezeu![479] Vai celor mândri, că s-au dat de partea diavolului apostat (răsculat) împotriva lui Dumnezeu![480] Vai celor ce nu se tem de Domnul, că pentru aceasta se vor împleti cu multe păcate şi se vor biciui şi aici, şi acolo! Vai nouă, că nu suportăm înţepăturile perilor, ale firelor de praf, ale ţânţarilor, ale muştelor şi ale albinelor, dar nu căutăm niciun ajutor sau scăpare de gura căscată mare a balaurului care ne muşcă şi ne soarbe, şi ne pătrunde cu toate acele otrăvitoare ale morţii! Vai nouă, că diavolul ne consumă prin toate părutele plăceri şi dureri, prin trebuinţele şi amăgirile lumii, şi nu voim să ne odihnim de relele lui! Vai nouă, că, fiind stăpâniţi ani mulţi de despărţirea de Dumnezeu care ne slăbeşte credinţa ortodoxă, nu plângem, nu avem inimă îndurerată, nu ne înfrânăm de la patimile care ne stăpânesc, ci adăugăm păcate la păcate, ca să primim în gheenă chinurile amare şi veşnice pentru necredinţa şi faptele noastre rele! Vai nouă, că, ajungând la sfârşitul vieţii fără să ne pocăim şi să plângem, la relele noastre din tinereţe am adăugat relele mai mari şi mai de nesuportat ale bătrâneţii şi păcate mai împovărătoare! Vai nouă, că nu ne ruşinăm nici de durerile mai apăsătoare şi de bolile felurite ale trupului, ci ne întărim în păcate şi hrănim în chip disprețuitor, prin multă neînfrânare şi lene, trupurile noastre întinate şi păcătoase! Vai nouă, că va trebui să trecem prin focul care se învârteşte în

479. Cei ce caută la faţa oamenilor judecă după plăcerea acestora, nu după voia lui Dumnezeu. Ei nu cunosc autoritatea lui Dumnezeu, deci nici pe Dumnezeu însuşi.

480. Cel mândru e în stare să se socotească mai presus chiar şi de Dumnezeu, de dragul independenţei faţă de El.

jurul nostru mai furios decât valurile mării, „ca fiecare să ia după cele ce a făcut prin trup, fie bune, fie rele"! Vai nouă, că nu ne gândim la focul acela întunecat şi nematerial, şi la plânsul amar şi la scrâşnirea dinţilor! Căci Dumnezeu va îndepărta însuşirea luminoasă a flăcărilor şi va lăsa păcătoşilor lipsiţi de evlavie însuşirea arzătoare şi întunecată a focului!

8. Vai mie, suflete nenorocit, căci mă aflu într-o mare întristare şi durere necurmată a inimii! Fiindcă mă mulţumesc să plâng, căci răutatea mi-a schimbat înţelegerea, a acoperit adevărul, moartea a biruit viaţa, cele pământeşti şi stricăcioase şi vremelnice nu s-au schimbat în cele cereşti, nestricăcioase şi veşnice, iar cele respingătoare şi vrednice de ură au apărut mai dulci şi mai iubite decât adevărata iubire a lui Hristos şi decât cele cuvenite. Rătăcirea a alungat adevărul din suflet, a adus întristarea în locul bucuriei, mi-a scos la iveală ruşinea şi osânda în locul îndrăznelii şi laudelor, m-a făcut să cinstesc mai mult amărăciunea decât dulceaţa, să iubesc mai mult pământul şi negura lui decât cerul şi Împărăţia Sa. Întunericul vrăjmaşului, care urăşte frumuseţea, a venit în inima mea şi a întunecat lumina cunoştinţei din mintea mea. Vai mie, vai mie, câte curse ale diavolului m-au prins şi m-au prăbuşit de la o atât de mare înălţime, sfâşiindu-mă![481] Alergând, am slăbit,

481. Necredinţa în Dumnezeu aduce omului toate amăgirile, făcându-l să prefere plăcerile trecătoare urmate de descurajarea deplină. Înălţarea în bine se arată şi în unitatea dintre componentele persoanei omeneşti. Coborârea în cele rele înseamnă şi o dezbinare lăuntrică a omului, căci sufletul lui nu se învoieşte deplin cu plăcerile trupeşti. Cu cât sporeşte satisfacerea

şi sudorile au ieşit degeaba din mine. Cine nu mă va plânge, văzându-mă zdrobit de osteneli şi dureri zadarnice şi naufragiind în apropierea ţărmului? „Fie-vă milă de mine, fie-vă milă de mine, prieteni!" (*Iov* 19, 21) şi rugaţi cu durere pe bunul Stăpân Hristos, Care nu ţine minte răul şi Care, poate, îndurându-Se de mine, va îndepărta ceaţa cumplită adusă de diavolul urâtor al binelui în înţelegerea mea şi voi vedea în ce noroi zac şi că, deşi pot, nu voiesc să mă ridic din el. Rugaţi-vă, ca, nu cumva, scurtându-se timpul, să-mi taie toată nădejdea! Nu este durere mai mare ca durerea mea, nici rană mai mare ca rana mea, nici suferinţă ca cea a inimii mele, „Că fărădelegile mele au covârşit capul meu" (*Psalmii* 37, 4). Fiindcă rănile mele nu sunt răni pricinuite de sabie, şi moartea mea nu e moarte adusă de război, ci săgeţile aprinse ale vrăjmaşului „s-au înfipt în mine" (*Psalmii* 37, 2) şi au orbit pe omul meu dinlăuntru, „şi am fost afundat în noroiul adâncului, care nu are fund" (*Psalmii* 68, 2). Frica de care m-am temut a venit la mine (*cf. Iov* 3, 25) şi umbra morţii m-a acoperit (*cf. Psalmii* 43, 21). Vai mie, suflete, priveşte şi vezi cele prezente, care sunt vremelnice, fiindcă, după puţină vreme, vor trece cu amărăciune şi durere, şi pe cele ce vor veni, încă şi mai grele! Înţelege, suflete, din câte bunătăţi şi nădejdi cazi şi câtor chinuri te vei face, după puţină vreme, moştenitor fără urmaş şi nemângâiat! Vino şi cazi şi te roagă, înainte de a se întuneca lumina

---

acestora, cu atât creşte o anumită dezaprobare a sufletului. Căci omul nu poate ieşi cu totul din firea lui, care a fost creată pentru sporirea în bine.

de deasupra capului tău, şi cere Dătătorului luminii nemuritoare să mă scoată din flacăra a toate mistuitoare şi din întunericul adânc! Că a Lui este puterea să ierte păcatele şi să dăruiască cele bune nouă, celor nevrednici de mila Lui. Că a Lui este slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

PORUNCI SAU „SFATURI" ALE AVVEI ISAIA

Către monahii începători[1]

Frate preaiubite, dacă te-ai lepădat de lumea aceasta deşartă[2] şi te-ai predat lui Dumnezeu, căieşte-te de păcatele tale şi păzeşte ceea ce ţi-ai propus, dar nu da atenţie gândurilor tale, pentru că, spunând: „Nu ţi s-au iertat păcatele tale de mai înainte", slăbesc sufletul tău. Păzeşte deci poruncile acestea.

1. Păzeşte-te să nu mănânci cu vreo femeie şi să nu ai familiaritate cu vreun băiat sau să dormi împreună cu vreun adolescent pe aceeaşi saltea. Şi, dezbrăcându-te de cămaşa ta, nu privi la trupul tău.

2. De eşti silit să bei vin, nu bea mai mult de trei pahare. Păzeşte-te să nu calci porunca, din prietenie (de dragul prieteniei).

3. Nu face rugăciunile Ceasurilor fără grijă, ca să nu cazi în mâinile vrăjmaşilor tăi[3]. Îngrijeşte-te, pe cât

---

1. Monahul Augustin, la notă, p. 186: „Aceste reguli ale lui Isaia s-au luat din cele *Douăzeci şi nouă de cuvinte* ale sale. Acestea (regulile) se găsesc în latineşte în *PL* 103, 428-434 şi s-au tradus în greceşte de K. I. Foculide". Textul latinesc al sfaturilor din *PL* 103 îl găsim citat la Sf. Benedict al Anianei, „Regulae S.S. Patrum Orientalium ad monachos", Partea I (*n. ed.*).

2. Monahul Augustin, la notă, p. 186: „Următoarele reguli, până la a cincisprezecea, s-au luat din «Cuvântul al IX-lea. Porunci date celor ce s-au lepădat»".

3. Monahul Augustin: „*cf.* Antonie cel Mare, Regula 6". Unul dintre scopurile rugăciunii este să ne ţină cu gândul la Dumnezeu şi despărţiţi de diavolul şi de ispitele lui, care vin prin tot felul de gânduri, unele foarte înşelătoare prin păruta lor importanţă şi valoare.

poți, de meditarea asupra Psalmilor, că aceasta te va păzi de viața lipsită de curăție.

4. Iubește osteneala și necazul, ca să ți se ușureze patimile. Nu te întreține despre nimic cu nimeni, și te vei ridica, prin suspine, mai presus de păcatele tale.

5. Păzește-te de minciună, că te scoate din frica de Domnul[4]. Nu descoperi tuturor lucrările tale cele bune[5], ca să nu te răpească vrăjmașul.

6. Descoperă bolile tale Părinților, ca să te bucuri de sfatul lor[6].

7. Sileşte-te la lucrul tău de mână și va locui în tine frica Domnului[7].

8. Nu judeca pe fratele tău, nici nu-l disprețul, căci vei cădea în mâinile vrăjmașilor tăi[8].

9. Nu te certa pentru susținerea cuvintelor tale, ca să nu se sălășluiască în tine cele rele[9].

10. Iubește smerita cugetare și nu te odihni în părerea ta. Să se obișnuiască limba ta să spună: „Iartă-mă!", și-ți va veni smerita cugetare[10].

---

4. Când minți, socotești că te poți ascunde chiar de Dumnezeu, deci nu-ți mai este frică de El.

5. Monahul Augustin, la notă: „Antonie cel Mare, Regula 34". În dorința de a descoperi toate cele bune tuturor se manifestă iubirea de slavă deșartă.

6. Monahul Augustin, la notă: „Antonie cel Mare, Regula 41".

7. Monahul Augustin, la notă: „Același, Regula 58".

8. Monahul Augustin, la notă: „Același, Regula 59". Disprețuind pe altul, te mândrești. Deci te asociezi cu diavolul care se mândrește față de Dumnezeu.

9. Monahul Augustin, la notă: „Același, Regula 62". Prin cearta pentru cuvintele tale întărești în tine mândria.

10. Monahul Augustin, la notă: „Același, Regulile 64, 72".

11. Şezând în chilia ta, îngrijeşte-te de trei lucruri: de stăruinţa în rugăciune, de meditarea asupra Psalmilor şi de lucrul de mână[11].

12. Cugetă în tine însuţi: „Nu voi trăi în lumea asta în mod sigur decât în ziua aceasta", şi te vei înarma împotriva păcatului (*cf.* Antonie, can. 66, *n. ed.*).

13. Nu fi lacom la mâncare, ca să nu se reînnoiască în tine păcatele dinainte. Nu părăsi osteneala, îngrijeşte-te de meditarea asupra Psalmilor şi-ţi va veni odihna de la Dumnezeu.

14. Sileşte-te pentru lacrimi în rugăciuni şi Dumnezeu se va milui de tine şi te va dezbrăca de omul cel vechi.

15. Învaţă că osteneala, sărăcia, înstrăinarea, necazul şi tăcerea aduc smerita cugetare, iar smerita cugetare, iertarea tuturor păcatelor[12]. Dar smerita cugetare constă şi în a se socoti omul pe sine păcătos şi nedrept, în a nu-şi susţine cuvântul său, în a-şi desfiinţa pofta sa, în a-şi pleca ochii spre pământ, în a suporta ocara şi osteneala, în a urî cinstirea şi odihna (comoditatea), şi a spune în orice lucru: „Iartă-mă!" Iar prin smerita cugetare se alungă vrăjmaşii[13].

---

11. Monahul Augustin, la notă: „Sfaturile 11, 12, 13, 14 sunt asemănătoare Regulilor 65, 66, 67, 68 ale lui Antonie".

12. Smerita cugetare e condiţionată şi de nişte stări externe: de sărăcie, de neplăcerea de a te afla între străini, de necazuri. Smerita cugetare te face să ierţi toate păcatele, căci te socoteşti mai prejos de oricine. Iar de ierţi altora, şi Dumnezeu te iartă. Dimpotrivă, mândria faţă de alţii nu-ţi aduce nici ţie iertarea, căci de fapt nici nu o ceri (vezi şi Antonie, „Regula 71").

13. Smerita cugetare mă opreşte să socotesc că nu am trebuinţă de ajutorul lui Dumnezeu, că am în mine toată puterea. Aceasta e o cugetare diavolească. Smerita cugetare implică simţirea existenţei lui Dumnezeu, ca Cel de la Care am totul.

16. Fii neîncetat trist. Dar, de vin la tine fraţi, fii cu ei senin, ca să locuiască în tine frica lui Dumnezeu[14].

17. Călătorind cu unii fraţi, îndepărtează-te de ei, ca să poţi tăcea. Şi nu te întoarce încoace şi încolo, ci meditează asupra Psalmilor şi roagă-te în minte lui Dumnezeu[15]. Şi, oriunde ai intra, nu te purta cu măreţie (îndrăzneală) faţă de cei ce locuiesc acolo. Păstrează modestia şi sfiala în toate şi întinde mâna cu greutate spre cele puse înaintea ta[16].

18. Nu te culca cu altul pe aceeaşi saltea. Roagă-te mult înainte de a te culca, oricât ai fi de obosit de călătorie[17].

19. Nu îngădui să ţi se ungă trupul cu untdelemn, decât în caz de boală grea[18].

20. Şezând la masă cu fraţii, să nu mănânci cu plăcere şi să întinzi mâna numai spre cele din faţa ta. Iar genunchii să-ţi fie adunaţi, şi nu ridica privirea ta spre altul. Nu bea apă pe nesăturate, nici cu zgomot.

21. De eşti silit să scuipi, când eşti cu fraţii, scoală-te şi aruncă departe de ei ceea ce trebuie. Nu te agita între oameni şi, de-ţi vine să scuipi, nu deschide gura ta, şi vei scăpa de această trebuinţă.

---

14. Monahul Augustin, la notă: „De aici până la 42 s-au luat din «Cuvântul al III-lea. Despre starea începătorilor şi a celor din chilii», şi din Antonie, Regula 74". Se cere monahului să fie mereu trist, cugetând la păcatele sale, dar să primească pe fraţii care vin la el cu lumina bucuriei. Prin amândouă trăieşte frica de Dumnezeu.

15. Se vorbea încă de pe atunci (din sec. IV) de rugăciunea mintală, sau a minţii.

16. Monahul Augustin, la notă: „Antonie, Regulile 75, 76".

17. Monahul Augustin, la notă: „Acelaşi, Regula 80".

18. Monahul Augustin, la notă: „Sfântul Pahomie, Regula 92".

22. Nu deschide gura ca să râzi. Căci aceasta arată la tine lipsa fricii de Dumnezeu[19].

23. Nu pofti lucrul altuia. De faci (de scrii) o carte, nu o împodobi, căci aceasta arată o poftă a ta.

24. De păcătuieşti în ceva, nu te ruşina să o mărturiseşti, nici să nu cauţi să te aperi printr-o minciună, ci pleacă-ţi genunchii, şi mărturiseşte păcatul tău şi cere iertare, şi ţi se va ierta.

25. Dacă cineva minte faţă de tine, nu te mânia, ci zi: „Iartă-mă, nu voi mai face!"

26. Nu te ruşina să întrebi pe învăţătorul tău.

27. De bate cineva la uşa chiliei tale în vreme ce şezi şi te sârguieşti cu lucrul tău de mână, iartă-l, şi îngrijeşte-te de odihnirea lui.

28. Nu grăi cuiva, nici nu lua aminte la cuvintele cuiva fără folos.

29. De te trimite învăţătorul la un drum, întreabă-l pe unde să mergi şi fă după porunca lui. Nu risipi cuvinte încoace şi încolo. De vei păzi ochii şi urechile tale, nu vei păcătui în niciun caz cu limba ta[20].

30. Locuind cu un frate, fii cu el ca un străin. Nu-i porunci lui ceva, nici nu te face pe tine mai mare ca el, nici nu te purta cu el cu mândrie. Iar de-ţi porunceşte ceva ce nu voieşti, înfrânge-ţi voia ta şi nu-l întrista, ca

---

19. Toată politeţea delicată, recomandată monahilor, se întemeiază pe gândul la Dumnezeu. Oamenii nu le văd pe toate cele necuvenite, dar le vede Dumnezeu. Şi în respectul faţă de oameni se arată respectul faţă de Dumnezeu, Care-i preţuieşte pe toţi şi preţuieşte respectul reciproc între oameni.

20. Există o legătură morală între simţuri. De păzeşti pe unul de la cele necuvenite, aceasta te va ajuta să le păzeşti şi pe celelalte. În cele bune, omul rămâne o unitate nesfâşiată.

să nu se despartă de tine pacea. Cunoaşte că cel ce ascultă este mai mare[21].

31. De locuieşti împreună cu un frate, şi-ţi spune: „Ascultă!", zi: „Ce voieşti?" De-ţi va lăsa ţie alegerea, împlineşte ceea ce alegi cu frică de Dumnezeu.

32. Trezindu-te din somn, roagă-te înainte de a te apuca de lucrul tău. Şi cugetă mai întâi la cuvântul lui Dumnezeu, apoi apucă-te fără greutate de lucru.

33. Fii senin faţă de străin şi vorbeşte-i, ca să nu-i fie plecarea păgubitoare. Păzeşte-te ca să nu-l întrebi ceva fără folos, îndată ce a venit la tine, ci cere-i să se roage. Iar după ce s-a aşezat, întrebă-l: „Cum te afli, frate?" şi dă-i lui o carte să citească. Iar de este ostenit de călătorie, îngăduie-i să se odihnească şi spală-i picioarele. Iar de grăieşte cuvinte deşarte, spune-i cu iubire: „Cruţă-mă, frate, căci sunt slab şi nu pot asculta acestea!" Iar dacă hainele lui sunt desfăcute, coase-le. Iar de este slab şi hainele-i sunt murdare, spală-i-le. Iar de este un hoinar, şi la tine sunt oameni sfinţi, nu-i îngădui să vină la ei, ci fă milă cu el şi-l slobozeşte. Iar de este sărac, nu-l slobozi necăjit, ci dă-i din ceea ce ţi-a dat Domnul.

34. Dacă un frate ţi-a pus ceva pe masă, nu cerceta ce ţi-a pus, nefiind el de faţă.

35. De te va lăsa cineva în chilia lui şi va ieşi, nu-ţi ridica ochii ca să vezi ce este în ea, ci spune-i când

---

21. Monahul este sfătuit să fie ca un străin cu fratele cu care locuieşte, nu în sensul că nu trebuie să aibă nicio simţire frăţească faţă de el, ci în sensul de a nu-i porunci ca unuia ce este obligat să asculte; să-l trateze ca pe un om liber, total independent. Să nu-i poruncească, dar să-i asculte porunca, chiar de nu-i place. Se manifestă şi în aceasta smerita cugetare.

iese: „Dă-mi vreun lucru, ca să mă îngrijesc de el până te întorci", şi împlineşte cu grijă ceea ce-ţi va spune.

36. Nu te ruga nepăsător şi fără grijă. Căci, în loc să placi lui Dumnezeu, Îl vei face să se mânie. Ci stai cu frică şi cu cutremur şi nu te rezema de pereţi, nici nu te moleşi la picioare, ca pe unul să stai, iar pe celălalt să-l întinzi. Împotriveşte-te gândurilor tale şi să nu le îngădui să se îngrijească de cele trupeşti, ca să-ţi fie bineprimită de Dumnezeu rugăciunea.

37. De eşti de faţă la Liturghie, păzeşte gândurile şi simţirile tale şi stai cu frică înaintea lui Dumnezeu Cel Preaînalt, ca să te învredniceşti să primeşti Trupul Domnului şi Sângele Lui şi să vindece patimile tale[22].

38. De eşti tânăr, nu îmbrăca haina frumoasă, până nu ajungi la bătrâneţe[23].

39. Călătorind cu unul mai bătrân ca tine, nu o lua înaintea lui. De se va ridica cel mai bătrân să vorbească altora, nu-l nesocoti rămânând aşezat, ci stai în picioare cu el, până ce-ţi va porunci să şezi.

40. Intrând într-un oraş sau într-o parte a lui, să ţii ochii în pământ, ca să nu ţi se facă cele văzute pricină de război în chilia ta.

41. Nu te culca într-un loc în care te temi să păcătuieşti cu inima. Nu mânca împreună cu o femeie, nici să nu priveşti hainele ei, dacă poţi.

42. Călătorind cu un bătrân, nu-l lăsa să care ceva. Iar de sunteţi tineri, să poarte fiecare o parte. Iar de e

---

22. Un efect principal al primirii Trupului şi Sângelui Domnului este curăţirea noastră de patimi, dat fiind că starea lor de jertfă e contrară oricărui egoism manifestat prin patimi.

23. Nu mări ispita pe care o poţi produce ca tânăr asupra femeilor, prin haina frumoasă. La bătrâneţe nu mai e acest pericol. Dar şi tânărul însuşi are o cauză de mândrie în haina frumoasă.

ceva de mijloc, să poarte fiecare aceea un ceas, dar să meargă înainte cel ce o poartă. Să meargă înainte însă şi cel slab, ca, de se aşază, obosit, să se odihnească, să te aşezi împreună cu el.

43. Întrebând pe un Bătrân despre gândurile tale, descoperă-i-le lui aşa cum sunt, încrezându-te că va păzi tainele tale. Dar nu lua ca motiv că e mai înaintat în vârstă, ci că poţi, prin învăţătură, prin fapte şi prin experienţă duhovnicească, să nu te păgubeşti, de vor creşte patimile tale[24].

44. Sârguieşte-te să te rogi cel mai mult noaptea, ca să se lumineze mintea ta[25]. Priveşte păcatele tale şi roagă pe Dumnezeu pentru ele, iar El te va ierta de ele.

45. De voieşte cineva, fiind tu de faţă, să judece pe fratele tău şi dacă cel osândit este dintre aceia care te judecă pe tine, spune-i aceluia cu smerita cugetare: „Cruţă-mă, frate, că sunt păcătos şi slab, şi sunt vrednic de cuvintele pe care mi le spui. De aceea nu pot auzi acestea"[26].

46. Cinsteşte pe fraţii tăi mai mult decât pe tine în toate. Iar când un prieten îţi aduce cinstiri în faţa altora, spune-le: „Pentru voi mi-a adus mie aceste cinstiri". Nu gusta vreo cinstire fără alţii.

---

24. Monahul Augustin, la notă: „De aici până la sfârşit, poruncile s-au luat din «Cuvântul al IV-lea. Despre conştiinţa celor ce şed în chilie»".

25. Noaptea se luminează mintea cel mai mult de lumina dumnezeiască, pentru că nu mai e împiedicată de cele văzute în lume.

26. De aud pe cineva osândind pe unul care m-a criticat pe mine, să nu mă bucur că mă apără prin aceasta, ci să-i spun: „Frate, sunt păcătos cum mă socoteşte acela, de aceea nu pot auzi osândirea lui de către tine".

47. Celui ce-ți cere ceva, prin întoarcere, ca datorie pentru ceea ce ți-a dat, nu-i refuza.

48. Să nu cugeți în inima ta ceva împotriva unuia dintre aceia de a căror iubire ai fost păgubit pentru Dumnezeu, ci gândește-te la moarte și la osândă și că nimeni dintre ei nu va putea să-ți ajute în vremea aceea (de nu va fi iertat).

49. Dacă, șezând în chilia ta, îți aduci aminte de vreunul care ți-a făcut rele, scoală-te îndată și te roagă lui Dumnezeu pentru el în inima ta, ca să-l cruțe Dumnezeu. Așa va înceta patima care o suferi din pricina lui[27].

50. De voiești să primești Trupul Domnului, păzește-te să nu intre în inima ta mânia și ura împotriva cuiva[28]. De cunoști pe cineva înveninat împotriva ta, cere-i tu întâi iertare, precum a poruncit Domnul nostru (*cf. Matei* 6, 12).

51. Dacă te războiește vreo poftă nerușinată noaptea, păzește-te să nu preiei vedenia aceea ziua, ca să nu se spurce inima ta de plăcere, ci cazi înaintea lui Dumnezeu și El te va milui, căci cunoaște slăbiciunea oamenilor.

52. De te îngrijești în mod covârșitor de post și de rugăciunea neîncetată, nu îndrăzni să cugeți că acestea te vor mântui, ci nădăjduiește că Dumnezeu

---

27. Nu cel pe care-l urăsc suferă de ura mea, ci eu, pentru că sufăr de o patimă care mă coboară și-mi va face cu neputință mântuirea.

28. Cum se va simți în noi Domnul, Care trăiește moartea pentru a ne curăți de patimi, dacă patimile continuă să fie vii în noi? Cum se va simți în noi Domnul, Care e mai presus de orice egoism, în făptura noastră stăpânită în mod neîndurat de egoism? Nu-L facem să sufere mai departe, fără rezultat, pentru noi?

va avea milă de necazul trupului tău şi te va ajuta în slăbiciunea ta[29].

53. De eşti cuprins de vreo boală, să nu te simţi împovărat, ca să-ţi lipsească duhul, ci mulţumeşte lui Dumnezeu că se îngrijeşte de folosul tău[30].

54. Locuind în chilia ta, pune o măsură hotărâtă şi un timp hotărât mâncării tale şi să nu părăseşti acestea. Dă trupului cât îi trebuie, ca să se poată ruga şi sluji lui Dumnezeu. Iar de ţi se va aduce o hrană dulce, când eşti în afara chiliei tale, nu lua pe săturate din ea, ca să te poţi întoarce repede în chilia ta.

55. De vor semăna în tine demonii o osteneală pe care nu o poţi purta, nu o primi, pentru că vor să ocupe inima omului cu lucruri pe care nu le poate împlini, ca să-l împovăreze pe om cu ceea ce e prea mult, pentru a-l înşela. Toate lucrurile lor sunt fără măsură şi fără rânduială[31].

56. Mănâncă o dată pe zi şi nu pe săturate. Dă trupului cât are nevoie, după cerinţa firii.

57. Rânduieşte o jumătate de noapte pentru privegherea în rugăciune, iar cealaltă jumătate pentru odihna trupului. Înainte de a te întinde pentru somn,

---

29. Nu te încrede în ostenelile tale, ci în mila lui Dumnezeu. Căci ele nu-ţi dau siguranţa şi liniştea ei, aşa cum ţi-o dă nădejdea în mila lui Dumnezeu.

30. De-ţi vine vreo boală sau vreun necaz, nu te descuraja, ci mulţumeşte lui Dumnezeu că aceasta te face să te rogi şi mai mult Lui şi să nu-ţi pui nădejdea în puterile tale. Cu cât simţi mai mult slăbiciunile tale, cu atât te vei apropia mai mult de Dumnezeu, punându-ţi nădejdea în El (*cf. 2 Corinteni* 12, 10).

31. Demonii îl ispitesc pe om adeseori cu iluzia că poate împlini lucruri bune peste măsură, ca, neputându-le împlini, să-l descurajeze. Îl ispiteşte cu postirea multă, somnul puţin, etc.

priveghează două ceasuri în rugăciune şi în cântări, apoi dă trupului tău odihnă. De-i este greu trupului tău, când trebuie să se ridice la rugăciune, spune-i: „Voieşti să te bucuri în acest timp de odihnă, apoi să pleci spre îndelungata pedeapsă? Nu e mai bine să te oboseşti puţin aici, apoi să te odihneşti acolo, cu sfinţii, veşnic?" Deci aruncă de la tine lenea şi atunci îţi va veni ajutorul dumnezeiesc[32].

58. Dacă ai îmbrăţişat stadionul călugăresc, eliberează pe robul tău. Şi de voieşti să fii monah, nu-i îngădui să locuiască împreună cu tine.

59. Plecând să vinzi lucrul tău de mână, nu te sfădi pentru preţ cu cei din lume. La fel să faci când cumperi ceva. Cunoaşte că lipsa lucrurilor ţi-L va face apropiat pe Dumnezeu[33].

60. Dacă un frate pune lângă tine un vas şi ai nevoie de el, nu-l atinge decât cu voia lui.

61. Dacă un frate îţi cere să-i cumperi ceva, fiindcă pleacă, fă-o. Iar de sunt cu tine fraţi, fă aceasta când sunt ei de faţă.

62. Dacă ţi se dă ceva, dar să înapoiezi, dă-l înapoi după ce l-ai folosit. Nu-l ţine până ţi-l va cere (cel ce ţi l-a dat). De ai stricat ceva din el, repară-l. De dai altuia ceva, dar să ţi-l întoarcă, nu-l cere, văzând că nu poate să ţi-l întoarcă, mai ales când nu ai nevoie de el.

63. De ai părăsit chilia ta, apoi, întorcându-te, afli pe un frate locuind în ea, caută-ţi alta. Deci păzeşte-te să nu-l scoţi pe el din aceea, ca să nu se mânie împotriva ta Dumnezeu. Şi, voind el să o părăsească de

32. Monahul Augustin, la notă: „Antonie, Regula 8".

33. Neavând lucruri de care să te ocupi şi să te alipeşti, te vei ocupa şi te vei alipi de Dumnezeu.

bunăvoie, ți s-a împlinit ceea ce e drept. Iar de a luat vreun vas din ea, nu i-l cere.

64. De voieşti să pleci din chilie, păzeşte-te să nu iei ceva din ea, ci lasă-i toate fratelui sărac, şi Dumnezeu îți va răsplăti ție unde vei pleca.

65. De niciun lucru nu se bucură atâta diavolii, ca de omul care-şi ascunde gândurile de învățătorul său duhovnicesc.

66. Păzeşte-te pe tine de bogăție şi de iubirea ei, fiindcă strică rodul monahului.

67. De lupți împotriva ispitei care te necăjeşte, nu înceta să cazi înaintea lui Dumnezeu şi spune: „Fii mie ajutor, Doamne, fiindcă eu, fiind slab, nu pot suporta această luptă!" Şi El îți va ajuta, dacă rugăciunea ta va porni dintr-o inimă dreaptă. Iar luptând şi biruind, nu te mândri, nici nu te face îndrăzneț, ci te păzeşte de acestea, fiindcă vrăjmaşul unelteşte prin aceasta împotriva ta o luptă mai mare ca înainte.

68. Rugându-te lui Dumnezeu, nu spune: „Doamne, înlătură aceasta şi dă-mi aceea!", ci spune: „Doamne, Dumnezeul meu, cunoşti mai bine ce-mi este mai de folos. Ajută-mi şi nu îngădui să păcătuiesc față de Tine şi să pier în păcatele mele, pentru că sunt păcătos şi slab, nici nu mă preda vrăjmaşilor mei. La Tine am alergat, izbăveşte-mă, Doamne, că Tu eşti tăria şi nădejdea mea! Că a Ta este puterea şi slava şi lucrarea cea bună şi dăruirea harului în veci. Amin".

FRAGMENTE DIN CUVINTELE AVVEI ISAIA

Din *Codicele 113*, sec. al XVII-lea, din Colecția Patriarhiei Ierusalimului[1]

F. 62 b-63 a. Spunea Avva Isaia: „Precum o hârtie scrisă cu cuvinte barbare şi având pe ea un tablou cu trăsături nepotrivite, de va voi Domnul să fie curățite, nu se va face aceasta de nu se va înmuia în mod potrivit cu ceară şi nu se vor şterge cu apă (acelea), aşa şi omului, întipărit de multe păcate şi având înscrise pe hârtia sufletului şi pe tabloul înțelegerii păcatele, nu i se vor putea curăți acestea decât prin mărturisirea lor şi prin smerita cugetare. Hârtia este inima, tabloul, înțelegerea, ceara care înmoaie este mărturisirea, apa, lacrima. Şi stăpânul amândurora este sufletul şi mintea conducătoare".

Acelaşi spunea: „Precum bolnavul biruit de multe dureri şi boli şi suferind de răni purulente, ruşinându-se de doctori şi acoperindu-şi rănile, îşi pricinuieşte sieşi vătămare şi durere şi chin, aşa şi cel ce a păcătuit, înțepat de conştiința sa, rabdă suferind durerile, nevrând să-şi arate Avvei rănile sale sufleteşti. Dar aşa cum bolnavul chinuit de dureri - atunci când viermii se mişcă şi-i mănâncă trupul din care curge puroiul rău mirositor - cheamă fără voie doctorul, cu strigare puternică, iar

---

1. Nota monahului Augustin: „Aceste fragmente nu sunt ale Avvei Isaia, afară de cele de pe filele 127, 128 b şi 129 a, aflate şi în *Filocalia*. Noțiunile şi lexicul sunt deosebite. Ele par să fie din sec. al X-lea, dacă nu şi de mai târziu. Dar multe dintre temele acestor fragmente sunt identice cu cele din *Cuvintele* Avvei Isaia.

doctorul aduce nu numai alifii, ci şi mijloace de ardere şi de tăiere a rănilor şi de ştergere (curăţire), aşa şi monahul, de cade greu în păcat, din îngăduinţa lui Dumnezeu, se aruncă îndată în faţa lui Dumnezeu şi-şi vesteşte păcatul şi e vindecat îndată. Căci toată rana nouă şi proaspătă se vindecă uşor, dar, de se învecheşte, e grea şi de nevindecat. Iar cel ce a păcătuit este bolnav şi patimile şi căderile în păcat sunt răni şi plăgi. Iar doctor este egumenul, iar alifiile şi mijloacele de ştergere şi de ardere sunt postul şi privegherea şi culcatul pe jos".

Acelaşi zicea: „Precum mortul e mâncat în mormânt de viermi şi din el iese mult miros urât, aşa şi monahul, care a păcătuit şi nu s-a mărturisit, e mâncat de multe gânduri rele şi urâte. Şi precum din mort iese un miros urât, încât se adună fiarele, dar, de a fost miruit trupul mortului, nu se ating de el, nici nu se răspândeşte din el un miros urât, aşa şi de cel ce s-a mărturisit, nu se ating gânduri de deznădejde, de lenevie şi de întristare. Mormântul este chilia, mortul este monahul care a murit lumii, viermii sunt gândurile, mirosul urât este amărăciunea întărită, fiarele, mânia şi iuţimea şi supărarea, mirosirea, mărturisirea care omoară viermii şi alungă mirosul urât".

Acelaşi spunea: „Precum mărăcinele care înfăşoară pomul îi usucă rodul, şi precum viermele mănâncă lemnul şi molia haina şi rugina fierul, aşa şi păcatul usucă şi veştejeşte pe cel ce nu se mărturiseşte".

Mai zicea Avva Isaia că, aşa cum arcaşul încercat şi vânătorul dibaci săgetează nu numai fiarele sălbatice, ci poate doborî uşor şi păsările care zboară în văzduh, aşa şi femeia, care scrie cu mâna ei scrisori şi le trimite bărbaţilor, este vânătoare. Şi vânătorul săgetează urşi şi pantere, porci sălbatici şi vulpi, fiare

şi animale sălbatice şi trimite săgeţile spre cele pe care le vede, căci nu poate vâna pe cele ce sunt departe, iar femeia, scriind, prinde sufletele raţionale ale bogaţilor şi săracilor, ale conducătorilor şi conduşilor, ale preoţilor şi monahilor, urmărindu-le cu dibăcie şi cu dreapta săgetare. Căci are ca arc cerneala şi ca săgeată condeiul, ca aripă hârtia, ca fier, cuvintele. Ea cheamă prin scrisori nu numai pe cei ce locuiesc aproape, ci şi pe cei ce locuiesc departe.

F. 64 a-66 a. Spunea Avva Isaia că toţi sfinţii sunt asemenea unui rai mare, care are pomi roditori bine mirositori şi aromaţi, care dau roade felurite şi sunt udaţi de aceeaşi apă. Raiul este mânăstirea, pomii sunt monahii, roadele sunt virtuţile, apa, harul Sfântului Duh. Căci Unul este Duhul care lucrează în ei toţi, dar ostenelile, lucrările şi înfrânarea nu e aceeaşi. Căci altfel este osteneala acestui sfânt şi altfel, a altuia.

Spunea iarăşi Avva Isaia: „Cine nu va plânge pe monahul nepăsător? Cine nu va plânge pe cel ce leneveşte? Cine nu va plânge pe cel ce nu se îngrijeşte de mântuirea sa? Cine nu va suspina pentru cel ce-şi cheltuieşte zilele sale în împrăştiere? Cine nu va plânge pentru cel iubitor de plăceri? Cine nu va vărsa lacrimi pentru cel idioritmic (cel ce-şi face o rânduială proprie) şi care-şi împlineşte voile sale? Poate şi cerul suspină pentru negrija şi nepăsarea acestuia şi îngerii plâng pentru pieirea lui. Căci cel ce nu luptă aici să-şi mântuiască sufletul său s-a pregătit pentru chinul fără sfârşit de acolo"[2].

2. Nu pot să nu plângă sfinţii şi îngerii, care se află în fericire, de mila celor ce se pierd. Poetul Vasile Voiculescu scrie undeva că sfinţii cer lui Dummezeu să se ducă să viеţuiască lângă cei din iad şi de aici trage concluzia că nu poate exista un iad veşnic.

Acelaşi spunea: „De vor veni unii fraţi să locuiască împreună cu voi, nu-i respingeţi cu îndrăzneală. Şi de voiesc să fie idioritmici (cu rânduială proprie), să-i sfătuiţi cele de folos. Iar de sunt supuşi şi ascultători de Părinţi, şi nu stăpâni pe ei înşişi sau idioritmici, ci sub jugul Domnului şi supuşi lui Hristos şi Părintelui lor, să fie cinstiţi ca nişte luptători pentru adevăr şi martori ai lui Hristos. Trebuie numai să te asiguri că nu te uneşti cu ei la mâncare şi băutură, la psalmodiere şi în convorbiri, fără părerea şi sfatul, gândul şi încuviinţarea Părintelui lor. Căci cel ce mănâncă, sau cântă, sau vieţuieşte cu prietenie cu ei, sau face lucrul de mână împreună cu ei se va descoperi împreună-părtaş şi în comuniune tainică cu diavolul răzvrătit, în ceasul Judecăţii[3]. Căci, precum modul unirii între suflet şi trup e nedesfăcut până în ceasul morţii, aşa este şi unirea duhovnicească între şcolar şi învăţător, sau între învăţăcel şi conducătorul duhovnicesc[4]. Şi

---

Dar se uită, afirmându-se o astfel de idee origenistă, că cei din iad nu sunt lăsaţi acolo pentru că aşa vrea Dumnezeu, ci pentru că aceia se încăpăţânează să nu ştie de Dumnezeu. Aceasta e marea taină a libertăţii şi a mândriei unora în afirmarea acesteia. Chiar în suferinţa lor, vor să-şi afirme cu încăpăţânare sfidarea faţă de Cineva care este superior. Mila celor din rai pentru ei nu este comparabilă însă, în durere, cu chinul celor din iad. Într-un fel, le respectă şi ei libertatea. Cel ce n-a luptat aici pentru a câştiga credinţa în Dumnezeu, şi-a pregătit o stare de încăpăţânare veşnică în necredinţă.

3. Cel ce a fost în comuniune cu cei păcătoşi pe pământ şi i-a aprobat se va descoperi în ziua Judecăţii că a fost în comuniune cu diavolul.

4. De ai fost un fel de învăţător al celui păcătos în viaţa pământească, fără să-l îndrepţi, te vei afla părtaş de pedeapsa lui în ziua Judecăţii.

precum ucigaşul e omorât, ca unul ce a despărţit un suflet de trup, aşa şi Judecata va scoate pe cei mai fără de grijă dintre fraţi de sub acoperământul păzitor şi din ajutorul Bătrânilor duhovniceşti"[5].

Zicea Avva Isaia Tebeul că nu este ceva mai pierzător pentru monahii din aceeaşi generaţie, decât a se vorbi de rău între ei şi a se judeca unii pe alţii. Căci cel ce vorbeşte de rău pe altul şi îl judecă se face pe sine dumnezeu[6]. Aceasta este minunea înfricoşătoare şi deosebită şi uimitoare, ca Cel neîncăput şi Care umple lumea, Cel ce toate le poartă şi nu e de nimeni purtat, Cel ce le cuprinde pe toate şi e necuprins de nimic, Cel ce umblă pe apă şi nu se udă pe picioare, Cel ce şade pe aripile vânturilor şi calcă pe aer precum voieşte, intră în rărunchii oamenilor şi cercetează inimile (*cf. Psalmii* 7, 9) şi atinge cugetările şi judecă gândurile şi cunoaşte planurile lor. Căci ochiul a toate purtător şi văzător al celor ascunse, stăpânirea nedezmînţită şi înfricoşătoare, „Cel ce caută spre pământ şi-l face pe el de se cutremură" (*Psalmii* 103, 33), Cel ce ceartă marea şi o usucă, „Cel ce se atinge de munţi şi îi face să fumege" (*Psalmii* 103, 33), şi face să tremure zidirea ca frunzele pomului, privind pe monahi vorbindu-se de rău şi judecându-se unii pe alţii, se supără şi

5. Un frate ascultător de Bătrâni, care nu luptă să ţină în viaţă curată pe alţi fraţi, va fi omorât sufleteşte şi el la Judecata din urmă împreună cu aceia, fiind scos de sub acoperământul apărător al Părintelui său duhovnicesc.

6. Numai Dumnezeu are drept să judece, fiindcă numai El dăruieşte oamenilor veşnicia. Cel ce judecă pe altul şi-l vorbeşte de rău îşi însuşeşte un drept al lui Dumnezeu şi puterea Lui, pe care de fapt nu le are. Se pretinde deci pe sine dumnezeu, fără să poată fi de fapt. Vrea să ia locul lui Dumnezeu, fără să o poată face.

se mânie. Iar fiindcă a hotărât ziua în care va judeca lumea, pe ateii şi pe antihriştii care au răpit de mai înainte zidirea lui Dumnezeu şi judecă înainte de a judeca şi a cerceta Dumnezeu, dreptul Judecător îi va osândi împreună cu diavolul ca pe părtaşii ascunşi ai aceluia.

F. 67 b-68 a. Spunea Avva Isaia: „Cel ce voieşte să se mântuiască să înceteze să vorbească în deşert, să iubească adevărul, să alunge de la el vorbirea deşartă, să despartă de el gândurile rele, să arunce viclenia din inima sa, să nu stea în curtea minciunii, să vorbească adevărul, să fugă de mânia ascuțită, să nu se predea pizmei şi ciudei, să se scârbească de amintirile răului, să nu iubească poftele urâte şi vătămătoare de suflet, să nu înceteze să aibă milă de săraci, să mediteze cu cumințenie şi cu trezvie la dumnezeieştile Scripturi, să se predea cu râvnă privegherii, să închine rugăciunile sale Domnului Dumnezeu în tot ceasul, fără grijă, nesfâşiat şi netulburat, să suspine din adâncul inimii, să-şi ridice ochii la cer, să-şi spele obrajii cu lacrimi, să-şi bată obrajii, să-şi lovească pieptul. Şi acestea să le facă având smerită cugetare, ca ostenelile lui să se cunoască şi să fie bineprimite de Dumnezeu şi el să se scrie în cartea vieții".

Zise iarăşi: „Să nu râzi de cineva, de-l vezi greşind. Să nu osândeşti pe omul pătimaş asemenea ție, atunci când alunecă, nici să nu-l disprețuieşti bătându-ți joc de el şi spunând fără judecată cele ce nu se cuvin. Căci dacă tu, care ai cunoştință şi eşti priceput, râzi de cel simplu şi îl osândeşti, vei fi şi tu vorbit de rău şi osândit nu numai de cei înțelepți şi cărturari, ci şi de cei simpli, şi de femei, şi de copii, căci «ceea ce

va semăna omul aceea va şi secera» (*Galateni* 6, 7). Semănând de bunăvoie cele rele şi secerând fără voie cele rele, trebuie să ne minunăm de dreapta judecată a lui Dumnezeu".

Spunea iarăşi: „Începutul pieirii monahului sunt râsul şi lipsa fricii. Când te vezi pe tine stăpânit de râs, cunoaşte-te că eşti în adâncul relelor şi că ai ajuns în adâncul iadului. Râsul scoate afară fericirea lui Hristos, râsul nu zideşte, ci topeşte şi virtuţile zidite. Râsul întristează Duhul[7], nu e de folos sufletului, corupe trupul, întunecă mintea, înnegureză înţelegerea, scufundă în noroi conştiinţa, sclerozează (usucă, înăspreşte) şi împietreşte inima, face rugăciunea neprimită[8]. Râsul alungă virtuţile, cheamă păcatele. Monahul pricinuitor de râs (glumeţ) e urât de Dumnezeu, privit cu scârbă de îngeri, gol de dreptate, lipsit de viaţa veşnică, îmbrăcat în ruşine. Monahul pricinuitor de râs e cursă a diavolului, vatră a morţii. Căci râsul alungă frica de Dumnezeu şi îl sălăşluieşte pe diavolul. Râsul e duşmanul lui Dumnezeu şi prietenul demonilor. Râsul e duşmanul înfrânării şi prietenul demonilor şi al desfrânării, ruşine şi osândă celui câştigat de el. Râsul e groapă a pierzaniei şi golire a adevărului[9]. Râsul risipeşte sufletul şi aduce cădere trupului. Râsul dispreţuieşte pacea şi se bucură de luptele între

7. Duhul nu e rigid, ci viu. Se întristează pentru pieirea celor ce nu voiesc să-L primească, să se bucure prin El de comuniunea iubitoare cu Hristos.

8. Râsul e semn de superficialitate, semnul lipsei de reflecţie, de neobservare a insuficienţelor proprii, a neîmplinirii datoriilor faţă de Dumnezeu şi faţă de alţii.

9. Cel ce râde nu vede realitatea profundă şi nu se îngrijeşte să rămână în unire cu aceea şi să înainteze spre ea şi în ea.

oameni. Glumeţul caută moartea şi doreşte pierzania. El îşi pregăteşte chinurile veşnice şi e trimis la pieire[10]. Râsul e sulița diavolului şi întinare pentru cel ce-l practică. Râsul e tulburare a Bisericii şi pricinuitor al ruşinii. Râsul e duşmanul dreptăţii şi prietenul luptei între oameni[11]. Râsul aduce defăimarea şi disprețul. Râsul e creatorul minciunii şi batjocura adevărului[12]. Râsul goleşte sufletul şi corupe simțurile[13]. Râsul e păcatul neîncetat şi un cui înfipt în suflet. Râsul e sabia diavolului şi o seceră pustiitoare. Monahul glumeț (pricinuitor de râs) este un țap sensibil şi un lup spiritual. Râsul e necunoaşterea Scripturilor şi sabie cu două tăişuri, mânie neîntârziată, foc arzător, strâmbarea cuvintelor adevărate, alegerea a ceea ce e nedrept. Râsul e mişcarea între relele schimbătoare şi cugetarea vicleană. Râsul e foc nestins şi pedeapsă pierzătoare. Râsul e cursă multiplă şi lipsa vieţii[14]. Râsul e chin cumplit şi prezența foamei. Râsul e vieţuire amăgitoare, uşa pierzaniei, năvala desfrâului. Râsul

---

10. Viața lui, redusă la cele din lume şi la cele plăcute ei, acoperă această monotonie şi el se simte bine în monotonia lumii, echivalentă cu moartea spirituală. Dar pentru cât timp va putea face aceasta?

11. Cel ce râde nu ia în serios nicio valoare. Priveşte cu îngăduinţă toate relele, orice dezordine şi luptă între oameni. Râsul este deci o armă a diavolului.

12. Râsul nu recunoaşte ceea ce s-a împlinit cu adevărat, ci născoceşte minciuna.

13. Râsul goleşte sufletul de orice conținut, de orice gândire, de orice relație serioasă cu alții. Râsul opreşte simțurile să ia contact cu realitatea.

14. Râsul e semnul unei lipse a vieţii adevărate. Cel ce râde nu se adânceşte în bogăția vieţii, nu simte trebuința să o pătrundă, să o cunoască.

e hambar de gânduri rele şi magazie de înţelesuri urâte. Râsul e lipsit de gândul morţii şi de cugetarea la chinurile veşnice. Scoate de la noi râsul, Doamne, şi dăruieşte-ne plânsul, pe care-l ceri de la noi. Căci cel ce suspină şi se întristează atrage mila lui Dumnezeu, pe când cel ce râde trezeşte un «Vai!» de la neprihănitul, nestricăciosul, nevăzutul şi de viaţă dătătorul Dumnezeu şi Mântuitor al nostru Iisus Hristos, Care spune: Vai celor ce râd, că vor plânge şi se vor tângui (*cf. Luca* 6, 25)"[15].

F. 124 a-132 a. Grăia Avva Isaia: „Lauda omenească este rădăcina poftei urâte nu când o auzim, ci când o primim. Pofta nu o poate tăia cineva, dar poate să nu se facă robul ei. Căci nu putem dezrădăcina gândurile, dar putem lupta împotriva lor. Fiindcă cel ce se îndulceşte de gândurile sale şi face voia sa nu va vedea slava lui Dumnezeu, nici nu biruieşte vreo patimă, ci se aseamănă omului încins, care umblă toată ziua, dar nu înaintează duhovniceşte prin osteneala sa[16]. Căci din toate părţile demonii aduc unui astfel de om, ca vânători spirituali, curse şi sminteli şi îi războiesc cu tot mai multă nebunie pe cei ce ascultă de ei. Iar voia omului este cea care-l aruncă în groapă şi cursă şi-i mişcă mintea pe treptele patimilor. De aceea, cel

15. Dacă şi mila noastră o trezeşte nu cel ce râde, ci cel trist, cu atât mai mult trezeşte cel trist şi temător mila lui Dumnezeu. Cel ce râde trezeşte compătimirea lui Dumnezeu, dar nu mila care-l poate mântui, ci compătimirea unită cu constatarea că se va pierde.

16. Gândurile te mână la activităţi exterioare, nu te lasă să stărui în rugăciune, ca unică gândire la Dumnezeu. De asemenea, vrei să-ţi arăţi voia prin fapte exterioare, pe când în rugăciune nu mai ţii să-ţi arăţi voia proprie.

ce voieşte să se mântuiască trebuie să-şi taie în fiecare ceas voia. Aceasta e adevărat nu numai pentru unii Bătrâni, ci şi pentru începători, şi (monahul) nu trebuie să fie ca o statuie care nici nu vede, nici nu aude, nici nu vorbeşte, ci atent numai la el însuşi, şi vorbeşte cu Dumnezeu în linişte (în isihie) şi meditaţie ascunsă; şi se defăimează pe sine în tot ceasul, într-o cugetare neîntoarsă şi cu o minte necurioasă, într-o simţire simplă, ca văzut şi cercetat şi atins de Dumnezeu, ca unul ce stă înaintea Lui[17]. «Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururi, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin» (*Psalmii* 15, 8) şi «Cerul îmi este Mie tron, iar pământul este aşternut picioarelor Mele» (*Isaia* 66, 1). Căci ceea ce va face omul, fie noaptea, fie ziua, e văzut de ochiul neadormit şi neaţipit al Lui. În chip înmiit faţă de soare, ochii Lui privesc spre faptele oamenilor, precum s-a scris: El este Cel ce cunoaşte toate lucrurile lor (*cf. Psalmii* 32, 15). Ba şi cele pe care nu le-am făcut le vede, precum s-a spus: «Cele nelucrate ale mele le-au cunoscut ochii Tăi şi în cartea Ta toate se vor scrie» (*Psalmii* 138, 16). Care este omul care, privind pe oamenii ce stau înaintea sa, va îndrăzni să spună că-i vede păcătuind, chiar mai neruşinat decât câinele? Dar ne batjocorim pe noi înşine, necugetând că Dumnezeu toate le vede şi inimile le cercetează şi rărunchii îi pătrunde şi că gândul

17. Cel înaintat prin linişte în Dumnezeu nu numai că se sileşte să simtă prezenţa lui Dumnezeu, ci se simte şi el privit şi pătruns de Dumnezeu. Dumnezeu a ajuns pentru el o putere care l-a luat în stăpânire. Iar aceasta îl face să simtă mai uşor pe Dumnezeu. În întâlnirea cu Dumnezeu experiază şi propria lucrare şi pe a Lui. E o stare subiectivă, dar şi obiectivă.

omului nu rămâne ascuns lui Dumnezeu. Iar dacă am fi crezut acestea şi am fi cunoscut cu adevărat că El şi numai El cunoaşte cele ascunse ale inimii, n-am fi urmat şi n-am fi împlinit voile noastre rele, vătămătoare, ci ne-am fi defăimat şi ne-am fi osândit, şi ne-am fi umilit pe noi înşine. Căci cel ce împlineşte voile sale slujeşte sufleteşte diavolului, chiar dacă, în mod sensibil şi în faţa ochilor oamenilor, pare să placă lui Dumnezeu. Acesta e noaptea lup, iar ziua miel, «având înfăţişarea (evlaviei), dar tăgăduind puterea ei» (*2 Timotei* 3, 5)".

Spunea acelaşi: „Cel bogat şi înţelept ascunde înaintea casei comorile sale. Şi, părând lipsit, este nesocotit de cei puternici. Aşa şi monahul smerit la cuget şi virtuos îşi ascunde virtuţile şi nu-şi împlineşte voile sale, ci se ocărăşte pe sine în tot ceasul şi se sileşte pe sine prin cugetări ascunse să ajungă să spună: «Înfierbântatu-s-a inima mea înlăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc» (*Psalmii* 38, 4). Ce foc? Ascultă Scriptura, care zice: «Dumnezeul nostru este foc mistuitor» (*Evrei* 12, 29). Căci, precum focul topeşte ceara şi usucă noroiul, aşa şi cugetarea (meditarea) ascunsă topeşte gândurile urâte şi îndepărtează patimile sufleteşti, şi luminează mintea, şi dă strălucire înţelegerii, şi bucură inima. Fiindcă meditarea ascunsă loveşte demonii şi alungă gândurile urâte[18]. Căci ceea ce luminează omul lăuntric şi-l înarmează

18. „Meditarea ascunsă" este reflectarea la tainele dumnezeieşti nemărginite, care se află mai presus de gândurile referitoare la plăcerile trupeşti. Cugetarea la acele taine dă omului adevăratul sens al existenţei, îl luminează şi-l umple de putere de la Dumnezeu.

prin reflecția (meditarea) ascunsă se întăreşte de Dumnezeu, se împuterniceşte de îngeri, se slăveşte de oameni. Fiindcă reflecția (meditarea) şi citirea ascunsă sunt casa de nedefăimat a sufletului şi turnul neclătinat şi țărmul cel liniştit, care păstrează sufletul netulburat şi neclătinat. Căci demonii sunt greu tulburați când monahul se înarmează prin reflecția ascunsă şi prin citirea ascunsă. Reflecția ascunsă este oglinda minții şi făclia conştiinței. Reflecția (meditarea) ascunsă topeşte desfrâul, slăbeşte iuțimea (impulsurile), alungă mânia, depărtează mânia aprinsă, scoate afară nedreptatea. Reflecția ascunsă dă strălucire conducerii minții, luminează conştiința, alungă lenevia. Reflecția (meditația) ascunsă naşte străpungerea, aduce frica de Dumnezeu, pricinuieşte lacrimile. Reflecția ascunsă pricinuieşte monahului smerita cugetare nepierdută, şi privegherea bucuroasă de noapte, şi rugăciunea netulburată. Reflecția ascunsă alungă gândurile urâte, biciuieşte demonii, curățeşte trupul. Reflecția ascunsă învață pe om îndelunga-răbdare, aduce înfrânarea şi pregăteşte înțelegerea morții. Reflecția ascunsă e plină de facerea de bine şi e împodobită cu toată virtutea şi îndepărtată de toată reaua făptuire".

Acelaşi mai spunea că tot cel ce face voia sa nu se deosebeşte întru nimic de animal. Căci animalul, când flămânzeşte, mănâncă şi, când însetează, bea şi, când îi este somn, doarme. Iar monahul care-şi împlineşte voia sa nu e războit şi tulburat de un singur demon, ci e tulburat de multe patimi şi de demoni nenumărați[19]. Şi aşa cum în casa părăsită nu intră un

19. Se face o legătură între patimi şi demoni. Dacă Dumnezeu ne vrea liberi, căci vrea să-L iubim, iar iubirea nu e fără libertate,

singur om, ca să-şi lepede gunoiul şi urina, ci mulţi, aşa şi monahul, care urmează voii sale şi stăruie în rânduiala proprie (e idioritmic), devine pătimitor şi casă a gândurilor urâte şi rele, şi inima acestuia este în mare război, tulburare şi agitaţie. Căci demonii lipsiţi de evlavie umblă împrejurul lui (*cf. Psalmii* 11, 8) şi întind picioarelor sale cursă împletită din funii de pofte viclene. Şi duhurile rele pregătesc arcuri şi săgeţi, rănindu-i inima. Un demon îi săgetează ochiul aţâţându-l spre pofte, altul îi săgetează auzul spre a asculta cu plăcere cele ce nu trebuie; altul, limba spre vorbirea împotriva altora şi spre ascuţirea mâniei; altul îi mişcă pântecele spre lăcomie; altul îi mişcă mâinile spre moleşeală; altul îi îndeamnă picioarele spre a alerga spre păcat; altul îi aţâţă trupul spre desfrânare şi lene; altul îl atrage spre ceartă şi pizmă şi ciudă; altul îl împinge spre ură şi spre ascuţirea răului; altul îl sfătuieşte spre mese bogate şi griji lumeşti; altul îl îndeamnă spre preoţie şi egumenie; altul îl îndeamnă spre vizitarea fraţilor, rudeniilor şi prietenilor. Şi, ca să spun pe scurt, demonii nu încetează să trezească iubirea de sine în monahul care voieşte să vieţuiască de sine (idioritmic), în chip nesupus, învăţându-l în multe feluri tot meşteşugul, născocirea şi uneltirea, folosind în scopul acesta şi ameninţările, amintirile, linguşirile. Acestea le lucrează până ce-l fac pe acest

---

dimpotrivă, demonii ne robesc prin patimi - ca forme ale egoismului, care sunt contrare lui Dumnezeu -, dându-ne impresia că suntem liberi, dar de fapt nu suntem, căci nu ieşim de sub stăpânirea lor. Atât patimile, cât şi demonii ne încântă cu părerea că facem voia noastră, ca să ne despartă de Dumnezeu. Demonii vor, prin aceasta, să fim ca ei.

om plin de cugetare lumească; sau, de se află prin schimă între monahi, să fie cu cugetarea în lume, sau, de are „înfățișarea evlaviei" schimei monahale, să nu dobândească puterea și lucrarea virtuții înaintea lui Dumnezeu. Unul ca acesta este ca un pom fără roade, dar împodobit cu frunze, neavând roadele virtuților dreptății. Rugăciunea unui astfel de om e plină de lenevie și de nepăsare. Din cugetarea lui curge lenevia, privegherea i se scufundă în somn, postul lui e fără putere și lipsit de tărie. Și, când vorbește cu mărimuri ale lumii și cu oameni bogați, vorbește cu atenție și cu trezvie, dar când trece la citire, ochii i se îngreunează și e cucerit de somn. Când își pleacă genunchii, cugetarea rătăcește pe afară. Și, când limba i se roagă, inima lui se apropie de pământ. Pe unul ca acesta îl conving demonii că viețuiește bine și că nevoința și înfrânarea lui sunt plăcute lui Dumnezeu, căci îi zic: „Iată, te-ai izbăvit de tulburarea și grija chinoviei și de multa oboseală și împrăștiere din ea. Nu mai judeci, nici nu mai vorbești de rău, nici nu mai tulburi, nici nu mai ești tulburat, nici nu mai suferi, nici nu mai ești supărat de cineva, nici nu mai sminteși, nici nu mai ești smintit, mănânci ce-ți place și bei cu plăcere, dormi fără grijă, te scoli nemurmurând, cânți nesilit, cinsteși pe toți și toți te cinstesc". Acestea și cele asemănătoare acestora seamănă demonii în inima monahului idioritmic, ca să nu-l lase să locuiască împreună cu alți monahi.

Mai spunea Avva Isaia: „Nimic nu umilește mai mult pe demoni și nu întărește sufletul și nu luminează mintea și nu dă strălucire înțelegerii și nu curățește inima ca mărturisirea gândurilor și arătarea

celor cugetate Părinților duhovnicești. Și nimic nu bucură mai mult pe demoni și nu întunecă mintea și nu împietrește inima și nu întinează conștiința ca ascunderea gândurilor. Căci, atunci când vrea monahul să-și descopere cele pe care le-a făcut și să-și arate gândurile urâte și rele, demonii se tulbură și încep să semene în inima lui gânduri de rușine, care-i spun: «Acest Bătrân se ține și se crede duhovnicesc și sfânt, curat și fără pată în viață, și tu vrei să-ți aduci osânda și să te faci disprețuit de monahi și să produci sminteală? Nu te gândești că îl vei face să te stăpânească și să râdă de tine? Căci nu va păzi taina. Și până acum te cinstesc încă și, în vreme ce te socotesc toți înțelept și inteligent și ascuțit la minte și în stare să deosebești între lucruri, vrei să ajungi privit de sus și de râsul monahilor și al celor din lume?[20] Mai rabdă încă, înainte de a-ți mărturisi gândurile acestuia. Căci ce vătămare îți aduc gândurile? Cine este fără de gânduri? Cum nu se teme și altul de Dumnezeu?» Aceasta o spun demonii către cel ce voiește să și le descopere. Căci știu că sufletul nu propășește altfel decât prin descoperirea gândurilor și monahul nu cade altfel decât dacă își ascunde gândurile. Și de aceea uneltesc și se luptă, ca monahii să nu le vestească"[21].

---

20. Această dispută între monahismul chinovial și cel idioritmic arată că aceste fragmente s-au definitivat mai târziu de sec. al IV-lea, timpul în care a viețuit Avva Isaia.

21. Omul are nevoie să-și descopere gândurile rele, egoiste, ca să poată scăpa de ele. Are nevoie de ajutorul altuia, de puterea și judecata altuia, însăși comunicarea cu altul este un act de smerenie și de ieșire din încrederea mândră în sine.

Mai spunea acelaşi: „Mulţi dintre monahi, părăsind părinţii, fiii, fraţii, prietenii şi rudeniile pentru iubirea lui Hristos, au părut oamenilor că sunt sfinţi, dar cunoscătorului de oameni Dumnezeu necuraţi şi sub osândă, nu din pricina desfrânării şi adulterului, ci pentru că nu şi-au păzit inimile de gânduri urâte şi simţirile sufletului de înţelesuri urâte şi rele. Căci, atunci când vezi un monah idioritmic, mărturiseşte dacă acesta este întreg sau duhovnicesc, şi virtuos şi iubitor de Dumnezeu, sau trupesc şi iubitor de păcate şi iubitor de plăceri[22]. Căci monahul trebuie să se înfrâneze prin toate simţurile, prin vedere, prin auz, prin miros, prin limbă, pipăit şi pântece. Fiindcă monahul se cuvine să se înfrâneze, precum s-a spus, prin toate simţurile, şi să fie mai presus de orice gând şi de toată plăcerea urâtă şi pofta vătămătoare. Căci suntem datori să păstrăm nu numai trupul curat şi nepătat de păcat, ci şi inima şi mintea, şi cugetarea, şi conştiinţa. Căci omul este alcătuit îndoit, din suflet şi trup, şi de aceea trebuie să aibă şi lupta îndoită. De aceea, nu este de ajuns nevoinţa noastră trupească pentru a dobândi virtuţile de Dumnezeu iubitoare, ci, înainte de toate, este nevoie de smerenia sufletului şi de zdrobirea inimii, şi de rugăciunea stăruitoare (ectenie): «Căci din inimă ies gânduri rele, ucideri, adultere, furturi, mărturii mincinoase, hule» (*Matei* 15, 19). De aceea, dacă păzim trupul nostru nepătat de atingerea femeii, dar inima noastră se uneşte cu gândurile rele, nu avem niciun folos. Pretutindeni, dumnezeiasca

22. Idioritmicul nu poate fi întreg virtuos, pentru că, chiar de este aşa cu trupul, nu va fi şi cu sufletul, odată ce-şi afirmă voia proprie, sau arată lipsa smeritei cugetări.

Scriptură, Veche şi Nouă, mărturiseşte despre cugetarea inimii. Întâi strigă psalmistul David: „Fiii oamenilor, până când sunteţi grei la inimă?» (*Psalmii* 4, 2). Şi iarăşi: «inima lor este deşartă» (*Psalmii* 5, 10). Iar despre cei ce cugetă cele deşarte, zice: «Că a zis în inima sa: Nu mă voi clătina» (*Psalmii* 9, 26). Şi iarăşi: «Că a zis în inima lui: Uitat-a Dumnezeu!» (*Psalmii* 9, 31). Şi iarăşi: «buze viclene în inimă şi în inimă rele a grăit» (*Psalmii* 11, 2). Şi iarăşi: «Să-ţi dea ţie Domnul după inima ta» (*Psalmii* 19, 4). Şi iarăşi: «Cele rele sunt în inimile lor. Dă-le lor, Doamne, după faptele lor» (*Psalmii* 27, 4-5). Şi: «Inima lui a adunat fărădelege sieşi» (*Psalmii* 40, 7). Şi iarăşi: «Pentru că în inimă fărădelege lucraţi pe pământ» (*Psalmii* 57, 3). Şi: «Cu gura lor binecuvântau, iar cu inima lor mă blestemau» (*Psalmii* 61, 4). Şi: «Au zis în inima lor împreună cu neamul lor» (*Psalmii* 73, 9). Iar alt prooroc spune: «Poporul acesta cu buzele lui Mă cinsteşte, iar cu inima lui e departe de Mine» (*Isaia* 29, 15), «Căci s-a îngroşat inima acestui popor şi cu urechile greu a auzit» (*Isaia* 6, 10). Iar despre cei ce-şi curăţesc inima şi şi-o eliberează de gândurile rele, zice Psalmistul: Mărturisi-mă-voi, Doamne, din toată inima (*cf. Psalmii* 9, 1), şi: «Cercetat-ai inima mea, noaptea ai cercetat-o» (*Psalmii* 16, 3), şi cele următoare. Şi: «După pofta inimii lui i-ai dat lui» (*Psalmii* 20, 2), şi iarăşi: «Dreptatea Ta nu am ascuns-o în inima mea» (*Psalmii* 39, 11), şi: «Cuvânt bun răspuns-a inima mea» (*Psalmii* 44, 1), şi: «Cugetul inimii mele pricepere» (*Psalmii* 48, 3), şi: «Deschideţi înaintea Lui inimile voastre, căci Dumnezeu este ajutorul nostru» (*Psalmii* 61, 8), şi: «Gata este inima mea, Dumnezeule» (*Psalmii* 107, 1), şi: «Să fie inima mea fără

prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă ruşinez. Se topeşte sufletul meu după mântuirea Ta» (*Psalmii* 118, 80-81), şi: «Strigat-am înaintea Ta din toată inima mea» (*Psalmii* 118, 145). Pretutindeni, gândurile minţii şi reflecţia inimii sunt cele ce încununează sau osândesc pe om[23]. Aşa a spus şi Dumnezeu adunării (Sinagogii) iudeilor: Pentru că nu M-ai luat pe Mine în cugetarea ta, ci M-ai aruncat la spatele tău, te voi respinge şi Eu pe tine (*cf. Iezechiel* 23, 35). Diavolul, zice, a pus în inima lui Iuda gândul ca să-L vândă pe Iisus (*cf. Ioan* 13, 2), «Căci omul priveşte la faţă, dar Dumnezeu la inimă» (*I Regi* 16, 7), «Cel ce cercetezi inimile şi rărunchii, Dumnezeule» (*Psalmii* 7, 9).

Monahul e dator să înţeleagă scopul Scripturii - către cine grăieşte şi cine este cel ce grăieşte şi despre ce grăieşte; şi când grăieşte şi cum grăieşte -, şi să-şi asume cu cumineţenie lupta nevoinţei, şi să ia aminte la atacurile vrăjmaşului, şi să străbată ca un cârmaci valurile, călăuzit de har, neabătându-se de la calea dreaptă, fiind atent numai la sine singur şi

23. Inima nu e goală. Ea îşi arată viaţa în gânduri bune sau rele, exprimând intenţiile ei şi legăturile ei cu cele pe care le cunoaşte: cu lumea şi cu Dumnezeu. Şi gândurile ei îi aduc încununarea sau osânda, chiar dacă nu apucă să le prelungească în fapte. Prin inimă, sau prin cugetarea şi simţirea ei, se arată că omul nu e singur. Aceste gânduri, dacă rămân numai la legătura cu lumea, sunt de la draci, iar dacă nu văd lumea ca ultima realitate, sunt de la Dumnezeu, cum se spune în continuare. Deci omul este, prin inima lui, în legătură cu ultimele izvoare ale binelui sau ale răului. Dar pentru că omul e cel ce primeşte cu voia pe unele sau pe altele, el e încununat când primeşte gândurile bune de la Dumnezeu, sau e dus la chinuri când primeşte de la diavolul gândurile plăcerii egoiste din lume.

grăind în liniște (în isihie) cu Dumnezeu, susținut de un gând care nu trece de la una la alta și de o minte necurioasă[24]. Căci timpul ne cere să fim ca niște cârmaci față de vânturile și furtunile duhurilor, fiindcă suntem în stare să primim gândurile virtuților, dar și pe cele ale răutății. Iar stăpânul patimilor se spune că este gândul evlavios și iubitor de Dumnezeu. Deci ni se cuvine nouă, celor ce ne liniștim (isihaștilor), să deosebim cu cumințenie și cu trezvie virtuțile de păcate și să le separăm, și să înțelegem de ce virtute trebuie să ne îngrijim când sunt de față monahi, frați și Părinți, și care sunt cele care trebuie lucrate când suntem singuri; și care este întâia virtute și care a doua și a treia; și care patimă este sufletească și care e trupească, și care virtute este sufletească și care trupească; și din care virtute fură mândria mintea, și din care se ivește slava deșartă, și din care izvorăște iuțimea (mânia), și din care se nasc lăcomia pântecelui și lenevia[25]. Se

---

24. Monahul trebuie să fie atent numai la sine, deci nu la lucrurile lumii. Dar când e atent numai la sine și nu la cele ale lumii, vrând-nevrând dă de Dumnezeu. Căci cu totul singur nu poate fi. Iar de e atent numai la sine și este în legătură cu Dumnezeu, se va bucura de liniște; nu va fi atras când de o poftă, când de alta și nici îngrijorat de un necaz sau de altul, de o frică lumească sau de alta. Va avea în sine numai frica de Dumnezeu și aceasta îi va da liniște.

25. Din fiecare virtute e pericol să se nască o patimă, îndată ce omul slăbește gândul la Dumnezeu și se gândește mai degrabă la sine, cu mulțumire pentru virtutea în care socotește că a înaintat, sau când o virtute a fost dusă prea departe din încredere în sine. De pildă, din prea mult post se poate naște lăcomia pântecelui, din prea multă osteneală, lenevia. Smerita cugetare și măsura în toate sunt două mijloace care feresc virtuțile de a deveni pricini ale unor patimi contrare.

cuvine să surpăm gândurile şi «toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu» (*2 Corinteni* 10, 5)[26]. Deci trebuie să fim curaţi de gândurile necurate, mai ales când ne înfăţişăm lui Dumnezeu în rugăciune. Căci nu pot fi împreună răul miros cu buna mireasmă, sau răul miros cu mirul. Cel stăpânit de gânduri viclene e orbit de ele[27], deoarece chipurile gândurilor produc o consimţire cu ele. Deci trebuie înlăturat primul atac (al gândului din inimă) prin împotrivirea evlavioasă a rugăciunii, ca nu cumva să ne aflăm cu buzele în convorbire cu Dumnezeu, iar cu inima cugetând la toate celelalte[28]. Căci Dumnezeu nu primeşte rugăciunea tulburată şi disprețuitoare. Iar gândurile ce tind în jos şi se târăsc pe pământ ca nişte şerpi, gânduri care se află în inimă ca într-un cuib, răpesc mintea şi fac înţelegerea să cadă în năluciri şi tulbură conştiinţa. Ele cuprind uşor pe cel ce le ascultă, prin fantezie făcându-l căpetenie, conducător şi şef de oaste, ca să-şi închipuie că are în jurul lui ostaşi purtători de lănci şi mulţimi mari

---

26. Orice patimă vine din necunoaşterea lui Dumnezeu, Care e mai presus de noi şi ne fereşte de a ne socoti în stare să dobândim prin noi înşine mântuirea sau viaţa de veci, deci să vedem realizându-se prin noi un sens al existenţei.

27. Gândurile rele sau viclene nu-l lasă pe om să vadă existenţa aşa cum este, având ca izvor şi culme a ei pe Dumnezeu, Care vrea să fim buni, să recunoaştem valoarea tuturor oamenilor, să credem în viaţa viitoare. Gândurile din care lipseşte Dumnezeu îngustează existenţa şi o închid în timp şi pe om în socotinţa că nu are decât o viaţă scurtă. Îl fac orb faţă de existenţa infinită, veşnică şi care are un sens.

28. Să nu vorbim cu Dumnezeu în rugăciune doar cu buzele, iar cu inima să gândim la toate câte îi vin în chip ispititor.

şi arme pe care le poartă, conducând tabere şi regimente care biruie la porunca lui barbari, şi împărţind cinstiri şi daruri de bani şi distincţii, zidind cetăţi, rânduind unele căpetenii şi îndepărtând pe altele.

Iar când îşi dă seama că mintea e atrasă în mod mincinos de aceste gânduri deşarte şi cugetarea e purtată de fantezie, trece la gândul că e întronizat arhiereu a toată lumea (ecumenic), care hirotoneşte mitropoliţi, depune episcopi, adună preoţi, trimite misionari, dăruieşte titluri de arhimandriţi, numeşte pe alţii, zideşte biserici, înfiinţează chinovii, înalţă azile de bătrâni, pregăteşte case de oaspeţi şi spitale, îmbracă orfani, apără văduve şi se vede pe sine doctorul şef al acestora, doftoricind (tratând) în dar şi vindecând pe toţi[29]. Asemenea gânduri şi multe altele, asemănătoare, atrăgând mintea lui şi hrănind raţiunea lui cu o cugetare deşartă, fac să se cuibărească în mădularele lui demonul desfrâului, al poftei de mâncăruri şi de veşmântul preoţesc, al slavei de stareţ. Ele îi învârtoşează inima şi o umplu de boala iubirii de arginţi, de îndrăzneala slavei deşarte, o săgetează cu mândria, orbesc ochii inimii, agită mişcările trupului, aţâţă simţirile sufleteşti şi trupeşti spre împreunare cu femei, aprinzând trupul şi aruncându-l, prin curgerea sămânţei, în groapa desfrâului cu mintea şi la mişcarea mângâietoare a mâinilor, aducându-i aminte de convorbirea cu femeile şi de chipurile unor tineri. Îi zugrăvesc în inimă feţe frumoase, pipăiri de mâini, îmbrăţişări

29. Toate acestea arată că scrierea de faţă a fost întocmită într-o perioadă în care Biserica ajunsese la o organizare dezvoltată, deci cel puţin în sec. al V-lea.

de trupuri, uniri de mădulare, cuvinte pătimaşe, râsete fermecătoare, consimţirea din ochi, culoarea trupurilor, împreunări de buze, convorbiri ispititoare, închipuirea mişcărilor. Se complace în toate aceste gânduri. Dar trebuie ştiut şi aceasta: că inima grăieşte cu buzele, căci precum are inima ochi, aşa are şi buze. Şi martor este Apostolul, care zice: avem luminaţi ochii inimii noastre (*cf. Efeseni* 1, 18). Şi pretutindeni dumnezeiasca Scriptură cere să ne păzim simţirile sufletului. Căci, dacă voia monahului se supune legii lui Dumnezeu şi mintea cârmuieşte cele supuse ei după legea Lui, prin toate mişcările sufleteşti şi cu deosebire prin iuţime şi poftă - fiindcă acestea sunt supuse raţiunii - se lucrează virtutea şi se împlineşte dreptatea. Pofta e îndreptată spre Dumnezeu şi spre voile Lui, iar iuţimea, împotriva diavolului şi a păcatului. Deci ce se caută? Reflecţia ascunsă. E ceea ce spune şi Apostolul: «Voi cânta cu duhul, dar voi cânta şi cu mintea» (*I Corinteni* 14, 15), «Căci, dacă mă rog cu limba, duhul meu se roagă, dar mintea este neroditoare (...). Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga şi cu mintea» (*I Corinteni* 14, 14-15)[30], şi: «Voiesc să grăiesc mai bine cinci cuvinte cu mintea mea, decât zeci de mii de cuvinte cu limba» (*I Corinteni* 14, 19)[31].

---

30. Când mă rog cu limba, trebuie să mă rog şi cu duhul. Dar atunci mă rog şi cu mintea. Însă mintea, rugându-se, nu produce gânduri proprii, rămâne neroditoare de asemenea gânduri; se dăruieşte şi ea lui Dumnezeu.

31. Mintea nu spune multe cuvinte în rugăciune, pentru că nu e bine să se risipească în multe gânduri. Şi, de aceea, nici cuvintele limbii nu trebuie să fie multe.

Altceva este partea conducătoare, altceva cea văzătoare (contemplativă), altceva cea făptuitoare, altceva cea poftitoare, altceva cea care se întristează, altceva cea stăpânitoare, altceva cea care se teme, altceva cea care-şi aminteşte, altceva cea iubitoare, altceva iuţimea, altceva ştiinţa, altceva învăţarea din aceea, altceva simţirea, altceva înţelegerea, altceva cugetarea şi cunoştinţa, altceva înţelepciunea, şi altceva, patima[32]. Patima este deturnarea puterii doritoare, simţirea îndreptată de la cugetarea binelui spre cugetarea răului. Şi iarăşi, patima sufletului fiind îndreptată în mod neraţional spre închipuirea binelui şi răului, închipuirea binelui mişcă pofta, iar cea a răului mişcă iuţimea[33]. Monahul trebuie să ştie că sufletul are puteri îndoite: unele sunt cunoscătoare, altele ale vieţii.

Cele cunoscătoare sunt: părerea, închipuirea, simţirea[34]. Cele în care se manifestă viaţa sunt voinţa şi alegerea. Prin simţire, în suflet se iveşte patima care se uimeşte în închipuire (fantezie), iar din închipuire se naşte părerea. Apoi cugetarea, cercetând dacă părerea este adevărată sau mincinoasă, stabileşte adevărul şi prin aceasta devine deosebire (discernământ). De aceea, şi înţelegerea vine de la a înţelege (pricepe) şi

32. Toate felurile de lucrări ale minţii îşi au în simţire un fel de organe ale lor.

33. Pofta spre bine şi spre rău e îndreptată spre acestea atât prin cugetare, cât şi înainte de cugetare sau fără cugetare. Spre bine, sufletul e mişcat mai ales de poftă; spre rău, mai ales de poftă şi de mânie.

34. Părerea şi închipuirea au şi ele o pretenţie de cunoaştere, chiar dacă nu cunosc realitatea adevărată. Simţirea este şi ea într-o legătură cu realitatea deosebită de subiectul ei.

a deosebi adevărul. Iar ceea ce este distins şi stabilit ca adevăr se numeşte minte. În alt mod, se cunoaşte că întâia mişcare a minţii se numeşte cugetare, iar cugetarea despre ceva aduce înţelegerea şi aceasta are drept conţinut înţelesul, care exprimă legătura sufletului cu ceea ce se pricepe, care e viaţa lui. Iar aceasta se numeşte reflecţie. Iar reflecţia lărgită produce gândul, care e cuvântul interior, pe care definindu-l, zicem că este mişcarea deplină a sufletului ca dialog interior nerostit, din care spunem că provine cuvântul rostit, grăit cu limba.

Iar Dumnezeu, creând pe om, l-a făcut liber (de sine stăpânitor), primitor al îmbierii binelui şi răului. Iar plantând cele mai multe simţiri ca într-un loc mic la vedere, întronează în ele, ca un împărat bun şi drept, mintea conducătoare. Deci se judecă acestea în noi ca virtute şi răutate, ca înfrânare şi neînfrânare, ca lăcomie a pântecelui şi nevoinţă, ca iuţime şi blândeţe, ca slavă deşartă şi smerită cugetare, şi, simplu, toată virtutea e judecătoare a răutăţii care i se împotriveşte. Deci, dacă mintea monahului osândeşte răutatea (păcatul), este dreaptă, şi dacă a preţuit în chip drept virtutea, a păzit judecata şi dreptatea[35].

Deci, de cunoaştem care sunt patimile sufletului şi care ale trupului, şi care ale inimii şi ale minţii, biruim uşor gândurile rele. Mândria este o boală a sufletului,

---

35. Omul nu are numai funcţii cunoscătoare, prin raţiunea care cunoaşte sau i se pare că cunoaşte, ci şi funcţii prin care îşi hotărăşte viaţa pe baza funcţiilor de cunoaştere. Întâi cunoaştem ce e bine şi ce e rău şi apoi alegem binele sau răul. Monahul trebuie să caute să cunoască ceea ce este adevărat şi bun şi apoi să aleagă aceea.

slava deşartă, la fel, închipuirea, la fel, şi toate cele asemănătoare. Acestea sunt ale inimii. Iar ale minții sunt: părerea de sine, nălucirea, prostia, umflarea în pene. Acestea sunt ale minții conducătoare. Iar suflările în undele tulburi ale duhurilor răutății vin asupra înțelegerii şi conştiinței, fie spre a le pricinui cununi, fie ruşine. Iar gândurile urâte - care fac mintea uşor de robit şi o atrag în prinsoare şi-l fac pe om să se închipuie: când împărat, când căpetenie şi arhiereu peste cetăți şi țări, când stăpân peste tabere şi averi, când ziditor de biserici şi mânăstiri, case de oaspeți şi spitale de bătrâni - sunt cele pe care deşertăciunea minții le năluceşte şi le preschimbă în monahii iubitori de slava deşartă şi doritori de a plăcea oamenilor, şi în cei ce se cugetă oameni mari, sau în inima unora ca aceştia. Ele sunt gânduri ce-şi fac cuiburi în ei din pricina lipsei lor de frică, a nepăsării şi lenevi-ei. Căci, dacă nesocotim poruncile lui Dumnezeu, revin în noi şi păcatele iertate mai înainte şi se răceşte inima prin retragerea harului şi îndată se trimit în ea muştele păcatului sau gândurile viclene, necurate şi coborâtoare la cele de jos, care murdăresc mintea conducătoare şi tulbură inima şi conştiința, cum zice şi Apostolul: Cei ce ați îmbrăcat pe Domnul Iisus Hristos nu vă faceți grijă de trup spre poftă, «făcând voile trupului şi ale simțurilor», poftele inimilor voastre, în care vă mişcați odinioară (*cf. Efeseni* 2, 3).

Deci, cel ce voieşte să scape de păcatul stricător şi de pofta rea să dobândească frica de Dumnezeu. «Frica de Domnul rămâne curată, în veacul veacului» (*Psalmii* 18, 10), căci cel ce se gândeşte pururea la moarte şi la focul veşnic şi la viermele cel neadormit

şi la întunericul cel mai dinafară, la plânsul cel nemângâiat, la scrâşnirea dinţilor, la ruşinea ce va avea în faţa scaunului înfricoşător al Judecăţii lui Hristos, dinaintea îngerilor şi oamenilor, topeşte bucuria plăcerii şi întoarce toată pofta spre Dumnezeu. Căci tăierea voii proprii e ca o vărsare a sângelui şi se socoteşte de Dumnezeu ca o jertfă a omului ce nu-şi face voia sa. Şi, de fapt, ea este o ispravă a omului înţelept şi virtuos şi desăvârşit. Aceasta o învăţăm de la proorocul Isaia, care zice: «De nu vei face voia ta în ziua cea sfântă şi nu vei grăi cuvânt cu mânie şi de te vei încrede în Domnul, te va hrăni cu bunătăţile pământului» (*Isaia* 58, 13). Deci e nevoie de luptă şi de trezvie multă, ca să consimtă mintea cu inima şi cu buzele în ora psalmodierii şi a rugăciunii, ca să nu mâniem pe Domnul fiindcă nu slujim Lui în vremea rugăciunii şi amestecăm în tămâia rugăciunilor mirosul de vite al gândurilor rele, şi jertfa rugăciunilor noastre să se afle întinată ca cea a lui Cain[36]. Căci e cumplită şi pierzătoare încrederea ascunsă în gândurile necurate. Fiindcă din gânduri, pe încetul, se iveşte şi înstrăinarea de Dumnezeu. Căci, atunci când omul consimte cu ele ca autor al lor, sunt socotite păcat[37]. Fiindcă în inima care unelteşte răul nu intră

---

36. Rugăciunile în care ne dăruim întregi lui Dumnezeu, uitând de noi înşine, sunt o jertfă a arderii de tot, dacă nu amestecăm în ele gândul capacităţii noastre, afirmându-ne cu mândrie în faţa lui Dumnezeu, sau nu le socotim ca o ispravă a voii noastre. Tăierea voii noastre e ca o moarte spirituală a noastră, ca o vărsare a sângelui nostru.

37. Încântându-ne de gânduri, ne încântăm de noi înşine, de capacitatea noastră de a le produce, deci ne mândrim în faţa lui Dumnezeu. Ele se amestecă, asemeni unui miros urât, în buna

înțelepciunea, nici nu se sălășluiește Dumnezeu în trupul împovărat de păcat. Căci gândurile sucite despart de Dumnezeu, cum se spune în cartea lui Sirah: «S-a pus în fața ta foc și apă, întinde mâna spre care vrei» (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 15, 16). În fața omului stau viața și moartea și i se va da ceea ce va voi el. Căci cine îl va face drept pe cel ce păcătuiește în sufletul lui, dacă nu va vărsa lacrimi fierbinți în tot ceasul?"

F. 202 b -203 b. Spunea Avva Isaia că mintea monahului este tronul lui Dumnezeu, gura lui e masa lui Hristos, inima lui biserica Duhului, gândurile lui armele și lăncierii Lui, sufletul lui e ostașul, trupul lui e robul, simțurile lui sunt ferestrele bisericii lui Dumnezeu, înțelegerea e poarta, și conștiința, portarul ei[38]. Deci, dacă omul își lasă mintea să rătăcească în afară în vremea rugăciunii, limba să vorbească cele ce nu se cuvin, și biserica să primească pe vrăjmașii lui Dumnezeu, iar ferestrele ei le deschide ca să primească înlăuntrul ei ciori și corbi, și lăncierii să primească pe cei ce intră și ies, ostașul să ațipească, robul să doarmă și diavolul să intre în biserica lui Dumnezeu, și vrăjmașii lui Dumnezeu să intre și să iasă neîmpiedicați, cu tulburare și cu zgomot, și casa lui Dumnezeu să o facă loc pentru gunoi urât mirositor, cum nu se va pedepsi un astfel de monah și în veacul de acum și în cel viitor? Căci nu e nici fiu, ca să moștenească cele ale lui Dumnezeu, nici prieten,

---

mireasmă a rugăciunii, care trebuie să fie jertfa noastră totală adusă lui Dumnezeu.

38. Cinste negrăită s-a dat omului prin toate cele spuse, dar și negrăită răspundere. Căci trebuie să le țină pe toate ale sale curate, ca să poată avea pe Dumnezeu în ele.

ca să fie ascultat, nici rob, ca să fie eliberat. Deci i se cuvine monahului să pătrundă în sufletul său, ca să afle, să judece, să examineze, să biciuiască şi să alunge din mintea sa gândurile urâte şi rele, care sunt: jucăuşe, fermecătoare, vânătoare, comunicante, ucigătoare. Căci sunt şi în suflet tulburări şi zgomote produse de gânduri rele, şi cetăţi ale relelor şi ale puterilor vrăjmaşe.

De nu vom curăţi omeneşte tulburările şi zăpăcelile produse de gândurile rele, degeaba ne vom osteni. Deci când vom pleca genunchiul spre cerere şi rugăciune la Dumnezeu, să luăm aminte de nu cumva cel-rău a răpit vasele noastre bune, prin care slujim lui Dumnezeu; iar vasele sufletului, prin care slujim lui Dumnezeu, sunt gândurile noastre. Dacă aceste gânduri sunt răpite de vrăjmaşii noştri, prin ce vom mai sluji lui Dumnezeu? Nu are trebuinţă Dumnezeu ca trupul tău şi limba ta să se roage, iar gândurile tale să rătăcească risipite pe afară. E voia lui Dumnezeu ca gândurile şi mintea şi cugetarea şi toată tăria noastră să fie îndreptate spre El în chip neîmpărţit şi, în acest caz, Dumnezeu nu va mai fi deloc despărţit de noi. Căci este în chip nevăzut cu noi, cercetând mintea noastră, înţelegerea şi gândurile noastre, şi vede cum Îl căutăm, cum luptăm cu gândurile urâte şi rele şi cum ne războim cu înţelesurile viclene, şi dacă ne rugăm şi cântăm din tot sufletul. Căci, stând noi în mod neobosit şi cu hotărâre, şi în chip cuminte şi treaz la rugăciune, îndată alungă pe duşmanii noştri şi ne încununează pe noi. Căci, dacă ne vede îndreptaţi în toate felurile prin gândurile noastre spre căutarea Sa, El ni Se arată şi ne întăreşte şi ne luminează sufletul,

îmbrăcându-l cu o frumusețe negrăită și dorită. Și astfel ne dăruiește ajutorul Său și toată biruința, scăpându-ne de vrăjmașii noștri nevăzuți. Dar, de ne vede leneși și zăbavnici și nepăsători, stând la rugăciune cu o minte moleșită, retrage ajutorul Său de la noi și ne facem ca o corabie care se mișcă pe mare fără cârmă, bătuți neîncetat de valurile ispitelor, clătinați ca o trestie de orice vânt.

Și spunea iarăși: „De voiești să scapi de visurile necurate și de nălucirile și înrâuririle urâte ale demonilor, nu te da pe tine somnului oprit de canonul privegherii. Căci numai în modul acesta ți se luminează mintea și-ți va străluci din inimă lumina cugetată și demonii, îngerii întunericului, vor fugi de la tine plângând și țipând, iar sfântul înger, care rămâne lângă tine, te va mări și împuternici împotriva patimilor păcătoase"[39].

39. Toată gândirea Părinților duhovnicești ai creștinismului e personalistă. Dumnezeu cel personal, îngerii ca persoane, demonii ca persoane stau în jurul nostru și lucrează în diferite feluri asupra noastră și în sufletul nostru. De la persoane ne pot veni bucuriile veșnice sau chinurile veșnice. Și noi le trăim în mod conștient numai dacă suntem persoane conștiente. Altfel, nu ar mai exista nici bucurii, nici dureri reale și toată existența și-ar pierde orice sens: toată ar fi oarbă și lipsită de rațiune.

CUPRINS

Cuvânt înainte
† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române 5

Scurtă introducere
Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae 9

Prolog la prima ediție (cu unele pasaje prescurtate)
de monahul Augustin 13

Prolog la ediția a doua a scrierilor din acest volum
de monahul Teoclit Dionisiatul 51

DOUĂZECI ŞI NOUĂ DE CUVINTE

Cuvântul I al lui Isaia Pusnicul 57
Sfaturi date fraților aflați cu el

Cuvântul al II-lea 60
Despre legea cea după fire

Cuvântul al III-lea 64
Despre starea începătorilor şi a celor din chilii

Cuvântul al IV-lea 71
Despre conştiința celor ce şed în chilii

Cuvântul al V-lea 91
Despre poruncile date celor credincioşi şi despre zidirea celor ce voiesc să locuiască cu pace împreună

Cuvântul al VI-lea 101
Despre cei ce voiesc să se liniştească în bună liniște (isihie), ca, luând aminte la ei înşişi, să îndepărteze pe cei ce îi fură şi să nu-şi cheltuiască vremea în prinsoare şi robie amară. Aceştia îşi conving inimile spre lucruri care nu le aparțin, nepărăsind păcatele lor

Cuvântul al VII-lea 104
Despre virtute

Cuvântul al VIII-lea 112
Despre scurte învățături (sentințe)

Cuvântul al IX-lea 125
Porunci date celor ce s-au lepădat (de lume)

Cuvântul al X-lea 129
Alt Cuvânt

Cuvântul al XI-lea 131
Despre grăuntele de muştar

Cuvântul al XII-lea 132
Despre vin

Cuvântul al XIII-lea 135
Despre cei ce s-au luptat şi s-au desăvârşit

Cuvântul al XIV-lea 142
Fapta plânsului

Cuvântul al XV-lea 146
Despre lepădare

Cuvântul al XVI-lea 150
Despre bucuria făcută sufletului care voieşte să slujească lui Dumnezeu

Cuvântul al XVII-lea 174
Despre gândurile lepădării şi ale înstrăinării

Cuvântul al XVIII-lea 185
Despre iertarea (neținerea minte a) răului

Cuvântul al XIX-lea 189
Despre bolile sufletului

Cuvântul al XX-lea 194
Despre smerita cugetare

Cuvântul al XXI-lea 195
Despre pocăință

Cuvântul al XXII-lea 217
Despre făptuirea omului nou

Cuvântul al XXIII-lea 231
Despre desăvârşire

Cuvântul al XXIV-lea 242
Despre nepătimire (lipsa de patimi)

Cuvântul al XXV-lea 243
Către Avva Petru, ucenicul lui

Cuvântul al XXVI-lea 285
Cuvinte spuse de Avva Petru, ucenicul Avvei Isaia, despre cele auzite de la el

Cuvântul al XXVII-lea 295
Despre îndemnul: „Ia aminte la tine însuţi"

Cuvântul al XXVIII-lea 302
Despre ramurile răutăţii

Cuvântul al XXIX-lea 308
Plângeri

Porunci sau „Sfaturi" ale Avvei Isaia 323
Către monahii începători

Fragmente din *Cuvintele* Avvei Isaia 335

Redactor: Anişoara BERBECE
Tehnoredactare computerizată:
Constantina Cristea
Format 16/61x86. Coli de tipar 23

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI

Intrarea Miron Cristea nr. 6, 040162, Bucureşti
Telefon: 021 335 21 29; Fax: 021 335 19 00;
e-mail: magazin@editurapatriarhiei.ro
editura@patriarhia.ro
tipografia@patriarhia.ro
web: www.editurapatriarhiei.ro